

2025

Rahvakultuuri aastaraamat

EESTI RAHVAKULTUURI KESKUS

Rahvakultuuri aastaraamat 2025

Rahvakultuuri aastaraamat 2025

Koostanud: **Eesti Rahvakultuuri Keskus**©

Toimkond: Kaja Allilender, Annely Erm, Kati Grauberg,
Eeva Kumberg, Anneli Kundla, Helle-Mare Kõmmus,
Krista Lember, Sandra Nikitin, Kinne-Riin Parts, Margit Salmar,
Kadri Suits, Mare Taar, Epp Tamm, Pille Tutt, Anne Ummalas,
Anne Uttendorf, Taisto Uuslail, Aigi Pall,
Leelo Isidora Viita, Marju Viitmaa, Astrid Väizene

Toimetajad: Annely Erm, Kaja Allilender

Keeletoimetaja: Annely Erm

Kujundus ja küljendus: Triinu Sarv

Esikaane foto: Eliise Joost

Trükk: Paar OÜ

Aastaraamat ilmub Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri
sihtkapitali toel

Viljandi 2026

ISSN 1736-1877

SISUKORD

Hea lugeja! <i>Kalle Vister</i>	8
Eesti raamatu aasta vahekokkuvõte. <i>Krista Ojasaar</i>	10
Unustamatu iseoma laulu- ja tantsupeo aasta. <i>Sten Weidebaum</i>	15
Eesti Rahvakultuuri Keskus sai endale noortest koosneva nõuandva koja – noortekoja. <i>Eliis Mätas, Meriliis Ilves, Katriin Randorg, Martin Hendrikson, Kristin Toht, Danna Toht, Madleen Rüütli</i>	21
ESF+ projekt „Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine“. <i>Sille Roomets</i>	26
Toetusmeetmete osakonna tegevustest: tagasivaade 2025. aastale. <i>Margit Salmar</i>	30

RAHVAKULTUURI VALDKONNAD

ELAV PÄRAND JA FOLKLOOR

Baltica kool tegi uut ja vana! <i>Kristi Pumbo, Kristiina Siig</i>	43
Rõuges tähistati ööbikute saatel jutupidu. <i>Kadri Suits</i>	47
Haanimaa sada ja üks pööripäeva Kaudimäel. <i>Erkki Peetsalu (Võrumaa)</i>	49
Esimene Viru Pillar Kunda rannas. <i>Tiia Paist-Lepik (Lääne-Virumaa)</i>	52
Hageri kihelkonna aabitsa sünd. <i>Kadri Rütman (Raplamaa)</i>	54
Aabits kui ühiskonna peegel. <i>Krista Sukk (Jõgevamaa)</i>	56
10 aastat Järvamaa pärimuspäeva. <i>Kaja Kraav (Järvamaa)</i>	58
Pärimuse elav südamelöök Narvas. <i>Pille Maffucci (Ida-Virumaa)</i>	60
Rahvakultuur lasteaia eripära ja väärtusena. <i>Aina Alunurm (Pärnumaa)</i>	62
Rannarootslaste rahvariietest sündis suurteos. <i>Kaire Reiljan (Läänemaa)</i>	65
Vormsi – saar, mis avas oma hinge. <i>Ülle Juht (Läänemaa)</i>	68

TOIDUKULTUUR

Millest kõneleb Eesti toit? <i>Ülle Jukk</i>	71
Uulu Lamba Vest: Pärnumaa toidukultuuri ja kogukonna pidupäev. <i>MTÜ Randlased (Pärnumaa)</i>	76
Luunja valla uhhaa- ja kalapidu kui piirkondliku toidukultuuri ning kogukonnamudeli kandja. <i>Kadi Kalmus, Kaire Vahejõe (Tartumaa)</i>	78
Esimene kartulivorstifestival sai teoks! <i>Eve Burmeister (Raplamaa)</i>	79
Jaaniõllest jõuluõlleni. <i>Helle-Mare Kõmmus (Hiiumaa)</i>	82

RAHVATANTS

Saaremaine "Ballaad" haaras laialt ja sügavalt. <i>Helerin Rauna (Saare maakond)</i>	84
Teekond tantsupeo pealavastajaks. <i>Helena-Mariana Reimann (Tallinn, Harjumaa)</i>	86
Rahvatantsurühm Järve – kindlalt tantsurajal! <i>Vaili Viirlaid (Ida-Virumaa)</i>	89
Kodavere tantsupidu astub väärikalt Pala suvise tantsupäeva traditsiooni jälgedes. <i>Reet Kruup (Tartumaa)</i>	91

KOORILAUL

Mõtteid koorimuusika-aastast 2025. <i>Kaie Tanner</i>	94
„See on kui kuldne side ...“ – 160 aastat I kihelkondade vahelisest laulupühast Jõhvis. <i>Anne Uttendorf (Ida-Virumaa)</i>	100
Kambja kooriakadeemia 2025. aasta õppepäevad – röömu, rütmi ja koostööd kandes. <i>Maarja Ülper, Tair Anton (Tartumaa)</i>	103
Saja aasta lauluteed Rõuges hoides. <i>Birgit Pettai (Võrumaa)</i>	105
Tormise võistulaulmine ületas riikide ja vormide piire. <i>Sandra Nikitin (Harjumaa)</i>	107
Rõõm lauludest ja laulmisest. <i>Liisi Liiskmann, Heli Leet (Põlvamaa)</i>	108

RAHVAMUUSIKA

Tosin aastat Ruhnu viiulilaagrit. <i>Kairi Leivo (Saare maakond)</i>	111
August Teppo 150 – austusavaldus Eesti lõõtspillimeistrile. <i>Kadri Mähar (Võrumaa)</i>	115
Simuna pillinaiste sõpruskond 40. <i>Terje Hiietamm (Lääne-Virumaa)</i> ..	117
Lõõtsanõõbide edukas aasta pärimusmuusika maastikul. <i>Kaupo Leon Õnne (Viljandimaa)</i>	119
Ühistegevus Hiiumaa moodi ehk kolmas lauluaasta louluiidlaste seltsiga. <i>Helen Kõmmus (Hiiumaa)</i>	121
Rahvamuusik Tanel Sakrits. <i>Külli Seppa (Lääne-Virumaa)</i>	123

PUHKPILLIMUUSIKA

Eesti Puhkpillimuusika Ühing 2025. aastal. <i>Valdo Rüütelmaa</i>	128
Põltsamaa linnaorkester 160. <i>Haiti Jürmann (Jõgevamaa)</i>	130
Võru vaskpillipäevad püriavad oma neljandas aastakümnes Euroopa vaskpilli mekaks. <i>Neeme Ots (Võrumaa)</i>	136
Rapla maakonna noorte puhkpilliorkester on hoos. <i>Kadri Tamme (Raplamaa)</i>	138
Viljandimaa puhkpilliorkester – uus algus, värske vaim. <i>Kiti Pöld (Viljandimaa)</i>	140

HARRASTUSTEATER

35 aastat Vaba Valikut – Jüri kooliteater. <i>Sandra Nikitin (Harjumaa)</i>	143
Haapsalu harrastusteater tähistab kümnendat tegutsemisaastat. <i>Mari Kendla (Läänemaa)</i>	145

KÄSITÖÖ

Käsitööliidu aastateema kõnetas tegijaid ja kandjaid. <i>Liina Illiste-Veskimägi</i>	149
Näitus "Ammu sätitud" Tammsaare pargi väligaleriis. <i>Kristina Rajando</i>	150
Põlvamaa käsitööpidu 2025. <i>Taisto Uuslail (Põlvamaa)</i>	151
Kolm lugu Merike Vaarmetsast. <i>Sirle Sommer-Kalda (Ida-Virumaa)</i>	154
Lugu sellest, kuidas võrkvöö põimimisest ja vitssõle valmistamisest kasvas välja kaheosaline rahvarõiva komplekt. <i>Hegert Leidsalu (Tartumaa)</i>	160
Tagasihoidlik teksahaldjas loob igal sammul ilu. <i>Kristi Ilves (Viljandimaa)</i>	163
Rahvarõivaste nõuandekoda Hiiumaal. <i>Helgi Põllo (Hiiumaa)</i>	166
Käsitöö – eluviis, hobi või äri? <i>Maria Michelson (Pärnumaa)</i>	168
Rahvarõivapäev Sadalas pani silmad särama. <i>Tiina Säälik (Jõgevamaa)</i>	171

KULTUURIKORRALDUS

Tunnustussündmus Kaheksakand – 10 aastat rahvamajade hoidmist. <i>Kaire Kannistu</i>	174
Eesti Kultuuriseltside Ühenduse 2025. aasta tegemised – tõsine töö ja rõõmus meel käsikäes. <i>Liina Salujõe</i>	176
Simuna naisteklubi köidab kultuurisidemega kogukonna noori ja vanu. <i>Mary Tammet (Lääne-Virumaa)</i>	178
Eesti rahvuste päeva tähistamine Tallinnas 2015–2025. <i>Kristel Pedak (Tallinn, Harjumaa)</i>	182
Sõna tunded ehk kuidas Järvamaa laulu- ja tantsupidu Vargamäel kirjandusega kohtus. <i>Monika Kirss, Birgit Mihhailov,</i> <i>Carolyn Savolainen (Järvamaa)</i>	184

Ülle Välimäe – pool sajandit kultuurikorraldajana Türi vallas. <i>Annely Erm (Järvamaa)</i>	187
Albert Uustulnd – Saaremaa elu ja mere igatsuse jutustaja. <i>Ester Soe (Saare maakond)</i>	192
Kultuuriturg – mis see on ning kuhu edasi? <i>Aigi Treumuth, Triin Pärn (Valgamaa)</i>	195
Särin 10. <i>Maili Metssalu (Raplamaa)</i>	197
Kui õhus on maja – uhiuus kultuurimaja. <i>Aivi Telvik (Hiiumaa)</i>	199
Pilistveres toimunud kirjandusfestival Elusamus toestas koostöö jõudu. <i>Monika Jõemaa (Viljandimaa)</i>	201
Jakob Hurda nimeline Põlva Rahvahariduse Selts 30. <i>Külli Ots (Põlvamaa)</i>	203

TUNNUSTUSED

Rahvakultuuri tunnustused ja preemiad. <i>Kaja Allilender</i>	206
Maakondlikud tunnustused ja preemiad. <i>Annely Erm</i>	225

UURINGUD JA STATISTIKA

Valik rahvakultuuri valdkonnaga seotud uurimistöid 2025. <i>Eeva Kumberg</i>	236
Rahvakultuuri statistikast 2008–2026. <i>Kaja Allilender</i>	242

Eesti Rahvakultuuri Keskuse
direktor Kalle Vister.

Foto: Ingeri Aer

Hea lugeja!

Olen mitmetel aastatel siin rõhutanud, kui oluline on nende raamatute osatähtsus, sest see on ajalugu, millel on suur tähendus meie kõigi jaoks.

Rahvakultuur sünnib inimeste ühisest tegutsemisest, mälust ja kogemusest. Kui seda ei talletata, kaob see koos meiega, kuid iga sündmus, tegevus ja koostöö loob osa meie ühisest loost. Tehtu talletamine aitab aga hoida nähtavana sajandeid just seda, mis muidu jääks ainult hetkeks.

Just seetõttu on imeline, et 2025. aastal möödub 500 aastat esimese eestikeelse raamatu sünnist. Kui seda raamatut poleks, ei tunneks me toonast kirjakeelt ja lugusid sellest ajast.

Iga killuke Rahvakultuuri aastaraamatu sisust on aastate pärast samuti väga väärtuslik, sest siin on lood meie inimestest, asutustest, sündmustest ning mälestustest, mis aastatega annavad tulevastele põlvkondadele teadmise, kust nad tulevad ja millele saavad toetuda. 500 aastat hiljem loeb ehk keegi ka seda raamatut ja imestab, et me küll elasime ilma lendavate autodeta, aga oskasime kirjutada. Ilmselt ka mõtisklevad, et kas tõesti tehti rahvakultuuri kunagi ilma tehisintellekti loata. Teeme küll ja väärtustades.

Eesti Rahvakultuuri Keskuse tegevustes saab selle aastaga samuti üks aja-hetk läbi. Minu teekond keskuse juhina lõppes 12. detsembril 2025 ning üks avaneb uuteks väljakutseteks meile kõigile. Minu jaoks on alati südameasjaks olnud kohalike omavalitsuste kultuuri ja kogukonna väärtustamine ning seetõttu annan endast kõik võimaliku, et panustada oma oskuste ja teadmistega koduvallas Tõrvas.

Minu kolleegid keskuses teevad aga tänuväärset tööd edasi ja ma olen väga õnnelik, et ka see raamat on neile ühiseks südameasjaks kõigi teiste väga oluliste ja märgiliste tegevuste vallas rahvakultuuri maastikul. Seega, nii nagu igal loodud lool on oma järjepidevus, sünnib ka keskuses uus peatükk, mis tugineb sellele, mida oleme siiani üheskoos loonud. See teadmine toob südamesse tänutunde ja kindluse, et edasi minnakse sama pühendumusega ja uute võimaluste poole liigutakse avatud meelega.

Armas lugeja, loe ja minu pärast kasvõi kirjuta siia lugudele ääremärkusi ning anna seda raamatut edasi. Hoia sellel raamatul hing sees, sest need lood on tulevastele põlvkondade jaoks nagu väike ajamasin. Ära lase Rahvakultuuri aastaraamatul riiulis tukkuda, vaid ärata ta aeg-ajalt ellu ning meenuta. Lehitse, naerata, nooguta äratundmisest ja mõtle: „Näe, nii see tõesti oligi.“ Nii püsib rahvakultuur elus mitte ainult kaante vahel, vaid ka meie kõigi südames.

Imelist uut aastaringi ja mälestuste heietamist meile kõigile!

Kalle Vister
Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktor

Eesti raamatu aasta vahekokkuvõte

Esimene teadaolev eestikeelne trükis sündis praktilisest vajadusest eestikeelse jumalasõna järele ning seda teost trükiti aastal 1525 Wittenbergis just parasjagu niipalju, et sellest oleks abi luterliku vaimu levitamiseks eestlaste seas. Kuna see liivi-, eesti- ja lätikeelseid tekste sisaldanud missaraamat hävitati ketserliku teose ja salakaubana juba enne Riiga jõudmist Lübeckis, siis jääb teadmata, kui populaarne see Liivimaal ja Eestimaal olnuks ning kui palju sellele kordustrukke oleks tehtud. Küll aga levis järgmine teadaolev eestikeelne raamat, millest ka fragmente on säilinud, nimelt Wanradti ja Koelli katekismus, mis paljudele kooliajast hästi teada on ja sageli esimesena meelde tuleb, kui küsida vanima eestikeelse raamatu kohta. Nii on aidanud raamatuaasta meelde tuletada ikkagi seda esimest trükist, samas võib tulevikus vaja olla veelgi rohkem selgitustööd, sest on oletatud, et juba 1517. aastal laskis Saare-Lääne piiskop Johannes IV Kievel trükkida eestikeelse katekismuse, kuigi selline fakt ei ole veel kinnitust leidnud ja võib-olla jäigi too katekismus käsikirja vormi.

Eestikeelne kirjasõna on niisiis teadaolevalt 500 aastat vana, kuigi ajaloolaste uurimistöö tulemusena võib ajaline piir kaheksa aasta võrra kaugemale nihkuda. Nende esimeste trükistega pandi alus eesti keele kui teadus- ja kultuurkeele arengule, tänu sellele saame tehisintellektiga vestelda oma emakeeles ja meil on omariiklus. Justnimelt omakeelsed raamatud on selleks tõukejõuks olnud, mis rahvuslikku eneseteadvust on aidanud vormida ja meil ei ole selle mõistmiseks vaja vaadata kaugemale kui 19. sajandisse, mil tegutsesid Kreutzwald, Hurt, Koidula ja teised suurkujud, rääkimata Eesti Kirjameeste Seltsist jt ühingutest. Et kõike seda esile tõsta ja meeles hoida on eesti raamatu aastaid korraldatud alates 1935. aastast, mil kümme aastat vanema trükise kohta veel infot ei olnud, ehk 90 aasta jooksul on olnud (ja käesolev veel kestab) neli eesti raamatu aastat: 1935, 1975, 2000 ja 2025. Kui varasemalt on põhjalikult tegeletud eestikeelse kirjasõna tähenduse ja ajalooga, siis seekordne raamatuaasta keskendub neljale kesksele teemale: eesti keel ja eesti kirjakeel, eesti kirjandus ja eesti kirjanikud, raamatud ja raamatuajalugu, raamatu ja lugemise tulevik. Kui varasemaid raamatuaastaid on tähistatud jüripäevast jüripäevani või vabariigi aastapäevast järgmise vabariigi aastapäevani, siis seekord otsustas raamatuaasta patroon, Eesti Vabariigi president Alar

Karis suunata tähelepanu just temaatilistele tähtpäevadele ja nii algaski eesti raamatu aasta 30. jaanuaril 2025, mis on eesti kirjanduse päev ja A. H. Tammsaare sünniaastapäev. Finiš on 14. märtsil 2026 ehk emakeelepäeval ja K. J. Petersoni sünniaastapäeval. Sellele päevale lisab pidulikkust fakt, et Petersoni sünnist möödub 225 aastat.

Eesti raamatu aasta peakomitee ja korraldustoimkond on soovinud jõuda eestikeelse raamatu 500. aastapäeva tähistamisega kõikjale üle Eesti ja ka riigist väljaspoole. Raamatuaasta moto “Rahvas algab raamatust” (H. Runneli luuletusest “Kiri algab kirikust”) just seda põhimõtet väljendabki ja kui veel poolteist aastat tagasi oli kahtlusi, et ega ettevõtmist jagu ainult suurematesse linnadesse, siis see kartus õnneks teoks ei saanud. Juba algusest peale on raamatuaasta tähistamisega kaasa tulnud koolid, raamatukogud, lugemisklubid, kultuurikeskused ja neid sadu üritusi ning näitusi ei ole me jõudnud veel kokku lugeda.

Seni suurima sündmusena tõstan esile raamatuaasta avatseremooniat Tartu Ülikooli raamatukogus koos konverentsiga „Eesti raamat 500“ ja Utopia Saatkonna kõnesid teemal “Eesti raamat 1000”. Õigupoolest algas raamatuaasta juba 30. jaanuari päikesetõusul, mil Tartus Toomemäel Petersoni ausamba jalamil pidas kõne ning kuulutas välja aasta kirjandusõpetaja laureaadi president Alar Karis. Kogu tseremoonia kandis üle rahvusringhääling, millega oli tagatud selle jõudmine iga hommikuteleviiooni jälgiva inimeseni. Eesti Kirjandusmuuseumis oli tol hommikul valitsuse väljasõiduistung ja sellele järgnes pressikonverents, kus tõsteti esile ka eesti raamatu aasta algust ja tähendust. President, ministrid ja kõrgemad riigiametnikud osalesid avatseremoonial ning see sai tähelepanu ka diplomaatilise korpuse poolt. Seega saab väita, et vähemalt riigi tasandil on raamatuaastat hästi tähele pandud ning see on väljendunud mh toetustena raamatuaasta korraldamiseks, eeskätt kultuuriministeeriumilt, haridus- ja teadusministeeriumilt ning välisministeeriumilt, samuti kultuurkapitalilt. Suurt elevust ja vastukaja on tekitanud Marju Lauristini eestvedamisel tehtud lugemisuuring, mille tulemusi on juba avaldatud ja mille põhjalikum analüüs avalikustatakse märtsikuus. Loodetavasti mõjutavad selle analüüsi andmed tulevast haridus-, teadus-, ja kultuuripoliitikat ning on aluseks ühiskondlikuks aruteluks raamatukogude, kirjandusvaldkonna ja humanitaarteaduste rahastamise üle. Raamatuaastast tõukvalt on Eesti Kirjanike Liit üles tõstnud autoriõiguste teema ning sellega on ühinenud Eesti

Kirjastuste Liit, sest autoriõiguse seaduses, isegi uues kavandatavas seadusemuudatuses, on kirjandusvaldkonna vajaduste kaasajastamine täiesti ära unustatud. Samuti ei ole riigi tasandil suudetud kokku leppida raamatute käibemaksu alandamises. Positiivne uudis on tulnud aga Tartu linnalt, sest sümboolselt just raamatuaastat silmas pidades otsustati, et linnakirjanik saab edaspidi mitte stipendiumi, vaid palka ja sellega kaasnevad sotsiaalsed garantiid on talle tagatud.

Oluliste sündmustena tuleb kindlasti välja tuua mitmeid konverentse: „Kolonialkeelest rahvuskeeleks“ 27.02–28.02.2025 Eesti Keele Instituudis, „Eesti kirjanduse leksikon“ 11.04–12.04.2025 Tartu Ülikoolis, Congressus Internationalis Fenno-Ugristarum 18.08–23.08.2025 Tartu Ülikoolis, 30. Oskar Kallase päev ehk raamatulooline konverents „Aeg-raamat-lugeja“ 20.10–21.10.2025 Eesti Kirjandusmuuseumis ning lõpukonverents 13.03–14.03.2026 Eesti Rahvusraamatukogus. Nimetama peab kindlasti suurejoonelist vabaõhuüritust „Rännak ajas ja sõnas „Eesti raamatu lugudega““ 8. novembril Tartus Raekoja platsil, millega tähistati esimese teadaoleva eestikeelse trükise mainimist ja ühtlasi hävitamist 8. novembril 1525. Ja nagu tookord Lübecki linnas, nii põles ka Tartus tünn, milles seekord ei saanud raamatud tuhaks, vaid sellest ilmus välja Taavi Teeveti rauast ja betoonist skulptuur „Eesti Raamat 500“. Sündmusel esitleti ilukirjanduslikku teost „Eesti raamatu lood“, milles on 1525. aastal trükitud missaraamatu saamis- ja põlemislugu kirjeldanud väga erinevatest vaatepunktidest lähtudes Leelo Tungal, Urmas Vadi, Meelis Friedenthal, Indrek Hargla ja Kristiina Ehin. Siiani tahma järele lõhnavat skulptuuri saab näha Eesti Kirjandusmuuseumis.

Üle Eesti on toimunud ja toimumas mitmekesine valik üritusi: kirjanduslikud jalutuskäigud, sündmused, mis on pühendatud oma vallas, linnas või maakonnas sündinud või elanud või elavatele kirjanikele; eesti tähestikule pühendatud ettevõtmised raamatukogudes; sündmustesari „Teised meist: estofiilid eesti raamatutest“ Tartus; raamatukogude päevad 20.–30.10.2025 üle Eesti. Noortele suunatud üritustest nimetan 30.05.2025 toimunud lugemisööd raamatukogudes ja kultuurikeskustes, mis sai väga positiivse tagasiside. Koolides tähistati 10.11–16.11.2025 keelatud raamatute nädalat.

Menukaimaks ettevõtmiseks on aga kujunenud piltvaiba „500 aastat eesti raamatut“ tikkimine, millega alustati 11.02.2025 ja mille viimased pistid tehakse vabariigi aastapäeval. Vaibale jäädvustatavad raamatuloo-

lised sündmused valisid välja Krista Aru ning Mart Jagomägi, ajalooliste tõdedega on aidanud Aivar Põldvee. Eesti raamatu arengutee joonistasid üles Kõrgema Kunstikooli Pallas tekstiiliosakonna IV kursuse tudengid Brigitte Mihkelson, Inger Tammela, Kristiin Kuuslap, Marite Rikkas ja Sofia Lanman. Noori juhendasid Pallase kunstikooli tekstiiliosakonna juhataja professor Aet Ollisaar ja Marju Roos. Piltvaip rändab mööda maakondi ja selle tikkimine on palju elevust tekitanud. Seni noorim tikkija on olnud 4-aastane ja vanim 98-aastane. Vaiba kogupikkus on ligi 17 meetrit ning igale maakonnale on mõeldud umbes meetri jagu tikandit. Tikandi pildid on kangale ette trükitud, mis teeb tikkimise hõlpsamaks ning üldmulje ühtlasemaks, samas on suure menu tõttu kasutusele võetud ka piltvaiba tagumine külj ning oma fantaasia järgi tikitud kujundeid on jätkunud esiküljelegi. Piltvaiba teine eksemplar on väliseestlaste tikkida, suurte vahemaade tõttu on see lõigatud tükkideks, et samaaegselt oleks võimalik sellega tegeleda Soomes, Rootsis, USAs, Kanadas, Austraalias jt riikides. Lootus on, et valmis piltvaipa saab näha Eesti Rahva Muuseumis, väliseestlaste tikitud tükid ühendatakse ja too vaip jääb VEMUsse Kanadas.

Näitustest toon välja suurnäituse „Eesti raamat 500. Reliikviad” Niguliste muuseumis Tallinnas 25.04–26.10.2025, kus olid välja pandud raamatuharuldused ja raamatulooga seostuvad esemed. Lühikest aega oli näitusel eritingimustega vitriinis väljas Wanradt-Koelli katekismuse originaalfragmendid, mis on kindlasti harukordne sündmus. Eesti Ajaloomuuseumis oli 11.09–16.11.2025 rahvusvaheline köitekunstinäitus-konkurss „Scripta manent VII: In principio. Sõna Arvo Pärdi muusikas“, ERMis 26.04.2025 – 04.01.2026 näitus-audiolavastus väliseesti kirjandusest „Kaotusest laotuse“, ERMi fuajees 25.04–31.12.2025 pannoo „Kas sa seda lugu tead? 500 aastat eestikeelseid raamatuid“, Tartus Vanemuise pargis (tuntud ka Hurda pargina) 04.06.2025–27.06.2026 kultuurilooline välinäitus „Pargi pärlid“. Lisaks ringlevad Eestis kaks rändnäitust: „500 aastat eestikeelseid raamatuid“ ja „57 708 päeva märgilist eesti luulet“. Esimene annab ülevaate raamatuaastate traditsioonist ja teine esindab tänapäeva noorte jaoks olulisi luuleraamatuid, mille seas on nii äratundmisi kui ka üllatusi.

Raamatuaasta on jõudsalt olemas ka meedias. Eesti Kirjandusmuuseumis valminud 24 raamatuloolist videoklippi „Eesti raamat 500“ on olnud ETV2 eetris, ERRis on kirjandussaade „Presidendi raamatuklubi“. Mõlemad on järelvaadatavad Jupiteris. Vikerraadios on saatesari „Eesti lugu.

Raamatuaasta“, Youtube’is ja Instagramis videoklipid “Kirjanik soovitab“. Eesti Keele Instituut on valmis saanud uued videoklipid „Videoõpsi“ sarjas, mis on mh vaadatavad Youtube’is. Eesti Kirjandusmuuseumis loodi sisukeskkond „Eesti raamat 500. Loo lugu!“ aadressil <https://www.er500.ee/>, mida saab kasutada nii õppekeskkonnana kui ka hariva meelelahutuse jaoks, meetoodilised materjalid õpetajate jaoks saavad valmis jaanuaris.

Korraldajatele on raamatuaasta töökava olnud väga tihe ning tempo raugemist ei ole ette näha, vastupidi, valmistume lõpuspurdiks. Nagu kultuuri-korralduses ikka, on ette tulnud plaanide muutumisi, ettenägematuid olukordi, viivitusi, varem valmis saamisi ja uusi ideid. Liiati oleks vale eeldada, et nii pika perioodi sündmuseid oleks võimalik väga täpselt mitu aastat ette ära planeerida. Alati peab olema ruumi spontaanseteks ideedeks ja kõigi kaaskorraldajate ärakuulamiseks ning nõuga ja reklaamiga aitamiseks. Kõiki kaaskorraldajaid püüame meeles pidada ja kindlasti täname neid raamatuaasta lõpuüritusel.

Mis aga jääb seekordsest raamatuaastast tuleviku jaoks? Kindlasti jäävad kõik spetsiaalselt välja antud raamatud, aga ka spetsiaalselt tellitud muusika: Hando Runneli luuletuse „Kiri algab kirikust“ viisistused tellisime Mari Kalkunilt ja Jaan Pehkilt, neid lugusid on kasutatud erinevatel üritustel ning kindlasti kõlavad need veel. Ja loomulikult saab igaüks neid erinevates keskkondades kuulata. Jäävad ka rändnäitused, mille broneeringud ulatuvad juba järgmise aasta suveni. Loodetavasti õnnestub hankida toetusi, et neid kauemgi rändamas hoida, sest huvilisi on. Jäävad ka piltvaibad, „Eesti raamat 500. Loo lugu!“ ning videod ja saated. Toimuma jäävad ka lugemisöö ja keelatud raamatute nädal. Ja ehk jääb ka värskendatud teadmine sellest, kui oluline on emakeelne kirjavara ja lugemine, eriti just noorematele ja tulevastele põlvkondadele mõeldes, et saaks Utopia Saatkonna kombel tõepoolest tähistada eesti raamatu aastat 2525.

Krista Ojasaar

Eesti Raamatu Aasta projektijuht, Eesti Kirjanike Liidu liige

Unustamatu iseoma laulu- ja tantsupeo aasta

Selle aasta tippündmuseks jääb XXVIII laulu- ja XXI tantsupidu „Iseoma“, mis toimus 3.–6. juulini 2025 Tallinnas. Suurpeo juhtmötet selgitas peoks valminud tüvitekst nõnda:

Kunagi sai laulupeole tulnud murdekeelsest maarahvast kirjakeelne eesti rahvas, keda seob armastus oma kodukeele ja -maa vastu.

Laulu- ja tantsupidu on meid alati kokku kutsunud ja rahvana ühendanud. Läbi aegade oleme seda traditsiooni nii ühiselt kui ka ühekaupa oma südameis hoidnud ja õlgadel edasi kandnud. Aga inimestena oleme ikka igaüks ise- ja omamoodi. Ühekorraga kauged ja omad.

Inimene ja inimlikkus on väärtused, mis on inspireerinud ka XXVIII laulu- ja XXI tantsupeo loojaid.

Kirjakeel saab laulupeol taas murreteks lahti lauldud ning tuhanded tantsijad Eestimaa eri nurkadest toovad tantsupeo seekord Tallinnasse igaüks ise kaasa.

Miljon nooti, miljon sammu, miljon inimest.

Igast noodist, igast sammust ja igast häälest saab üks – iseoma laulu- ja tantsupidu.

Ja me oleme kõik üks ja iseoma rahvas.

Laulupeo kunstiline juht oli Heli Jürgenson, tantsupeo pealavastaja Helena-Mariana Reimann ja rahvamuusikapeo üldjuht Helin Pihlap. Laulu- ja tantsupeo korraldas Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus.

Esialgul aastasse 2024 kavandatud laulu- ja tantsupidu nihkus aasta võrra edasi, kuna ka XIII noortepidu oli koroonapandeemia tõttu aasta võrra edasi lükkunud.

XXVIII laulupeo kunstilise juhi Heli Jürgensoni sõnul lähtuti peo kava koostamisel kolmest olulisest märksõnast: murded, murdumine ja aeg. Esi-mese päeva kava iseloomustas Jürgenson oma esmastes tutvustavates sõnavõttudes sõnadega „hästi tasakaalus“. Repertuaar oli kunstilise juhi sõnul üles ehitatud nii, et kõik murdepiirkonnad oleksid esindatud. „Teise päeva kavas olevad laulud räägivad laulmise jõust ja väest. Iga liigi repertuaarist leiab teoseid, mis seostuvad murrete, murdumise ja aja teemaga, ning kindlasti on kavas ka mõni murdekeelne pala. Laval on kõik tavapärased kooriliigid alates mudilastest ja lõpetades segakooridega. Loomulikult on esindatud ka sümfoonia- ja puhkpilliorkestrid,“ selgitas Jürgenson.

XXI tantsupeo pealavastaja Helena-Mariana Reimann rääkis, et lähitult tantsupeo lavastuslikust kontseptsioonist oli sel korral suurimaks uuenduseks varasemast erinev lähenemine rühmaliikide jaotusele. Eesti jagati eri piirkondadeks ja tantsijad kandideerisid peole just piirkonniti. „Seega moodustusid tantsupeo liigid lisaks traditsioonilistele üle-eestilistele liikidele ka piirkonnapõhiselt,“ rõhutas Reimann. Nii tantsupeo eel kui ka järel jäi kõlama järgmine tema mõte: „Loodame, et selline muudatus tugevdam kogukonna ühtekuuluvustunnet. Piirkonniti ühise eesmärgi nimel väljas olles oli igale tantsijale kindlasti oluline, et just tema piirkond säraks ja silma paistaks. See oli ühtlasi hea võimalus esile tuua paikkondlikke erisusi nii tantsus, muusikas kui ka rahvarõivastes.“ Tantsupeo tegi eriliseks ka see, et üle pika aja esinesid tantsupeol eraldi liigina Eestist kaugemal elavate eestlaste kollektiivid, kes moodustasid „Üleilma“ liigi.

Rahvamuusikapeo üldjuht Helin Pihlap kutsus peole nii rahvapilliansambleid kui ka üksikuid pillimehi. „Sel suvel toimunud rahvamuusikapeol oli palju uut ja põnevat. Peol esinesid kaheksa pilliliiki, nende hulgas esimest korda oma liigina ka mandoliinid, karmoškad ja hiiu kandleid. Iga liigi kavas oli lugu solistiga – selle pilli tõelise meistri ja kogukonna vedajaga. Esimest korda oli kavas ka ühine algus- ja lõpunumber, mis ühendas peolisi ja pakkus publikulegi võimaluse kaasa lüüa,“ rääkis üldjuht rahvamuusikapeost.

XXVIII laulu- ja XXI tantsupeo peakunstnik oli Marko Kekišev, kes lõi „Iseoma“ kujunduskontseptsiooni. „Me kõik oleme erinevad, kuid koos moodustame erilise terviku – nii laulu- ja tantsupeol osalejatena kui ka peost osa saajatena. Seda individuaalset ja samas ühendavat mõtet kokku võttes sündis visuaalse kujundina „ühendatud erinevuste öis,“ selgitas ta. Märkile lisati eri formaatides vabageomeetriaga taustapinnad, mis löid peole omase emotsionaalse mitmekesisuse, ning samas võimaldas määratud värvisüsteem funktsionaalselt eristada laulu-, tantsu- ja rahvamuusikapeo spetsiifilisi vajadusi. Üldine värvimudel oli suviselt positiivne.

Teekond laulu- ja tantsupeo poole algas 2024. aasta alguses toimunud Terepäevadega ning peole registreerimisega. Terepäevad tõid kokku kollektiivjuhid ning peo üldjuhid ja korraldajad, et üheskoos teele asuda ja peoks valmistuda.

Järgnesid tavapärased repertuaariseminarid, esitlused ja loomulikult maakondlik eelproovide „ralli“. Tantsutoimetaja Agne Kurrikoff-Hermani

sõnul olid seminarid tantsupeo õppeprotsessi väga oluline osa, sest just õpetajate õpetamisega saab alguse suur üle-eestiline valmistumine tantsupeoks. „See oli väga oluline hetk, sest just nendel seminaridel andis kunstiline toimkond oma pooleteistaastase töö sümboolselt üle kõigile tantsujuhtidele, kes seejärel oma rühmadega selle suure lapiteki – tantsupeo – kokku heegeldasid,“ tõi Kurrikoff-Herman esile.

Kuna sel korral valmistuti tantsupeoks piirkonniti, toimusid seminaridki üle Eesti kokku kaheksas piirkonnas: Pealinn, Pärnumaa, Põhjarannik, Läänerannik, Keskpõrand, Kagukant, Sakala ja Tartu-Voore. Lisaks kogunesid seminaridesse üle-eestilised liigid: valiksegarühmad, naisrühmad, võimlemisrühmad ja ka „Üleilma“. Tantsupeo esimesed seminarid toimusid 2024. aasta kevadel, tantsupeo teine seminar ja koolitus „Õpetajalt õpetajale“ aga sama aasta augustis Viimsis. „Õpetajalt õpetajale“ toimus teist korda ning kinnitas taas meie tantsutoimetajate mõtet, et ühiselt veedetud laagripäevad, kus lisaks tantsupeo kavale saavad tantsuõpetajad ka kogemusi vahetada ja üksteiselt õppida, on tulnud, et jääda. See annab hea hoo tantsupeo ettevalmistusele ja loob tantsuõpetajate hulgas tugeva kogukonnatunde.

Alati on oodatud suursündmus ka laulupeo kava esitluskontsert Estonia kontserdisaalis. Sel korral toimus see 3. mail 2025.

See päev, nagu ka laulupeo suurkontsert, oli üles ehitatud kooriliikide kaupa. Alustasid naiskoorid, järgnesid mudilas-, laste- ja segakoorid. Päeva teises pooles kõlasid ühendkooride ning poiste- ja meeskooride kavad. „Iga liigijuht oli oma kooriliigi esinemise ise ette valmistanud, koorid valinud ning viis ka oma lõigu kontserdist ise läbi. Samas ei kõla laval ainult muusika – iga teosega käib kaasas ka väike inspireeriv sissejuhatus pala autoritelt,“ tõi kunstiline juht esile.

Heli Jürgenson oli esitluskontserdi eel loomulikult ootusärev. Tema sõnul antakse just sellel päeval laulupeo kunstilise toimkonna ühisloomes sündinud kava sümboolselt üle kõigile kooridele ja koorijuhtidele. „See on meie kõigi suure ühise kunstilise rännaku algus. Loodan, et see päev tõi kõigile koorijuhtidele palju rõõmsaid taaskohtumisi tuntud teostega ning pakkus põnevat ja inspireerivat uudisloomingu avastamist!“ ütles Jürgenson.

Rahvamuusikapeo loojad pakkusid möödunud peo eel ka uuendusliku idee: moodustada liigijuhtidega ansambel, et üles astuda 2024. aasta Viljandi pärimusmuusika festivalil. XXVIII laulu- ja XXI tantsupeo „Iseoma“ rahvamuusikapeo loomingu juhi Helin Pihlapi sõnul tekkis idee minna

rahvamuusikutest liigijuhtidega Viljandi folgile ühiselt musitseerima 2023. aasta suvel, mil kõik liigijuhid oma kooslustega seal kohtusid. „Rahvamuusikapidu ette valmistades saime liigijuhtidega järgnenud aasta jooksul regulaarselt kokku ning nendel kohtumistel seadsime paika suvise eriprojekti kava ja tegime proove. Iga liigijuht lisas kavasse just oma pillist ja kogukonnast lähtuvat repertuaari, mis teda eriliselt inspireeris,“ rääkis Pihlap. Ta tõi ka esile, et liigijuhid tegid rahvamuusikute kontserdikis valmistudes palju eeltööd, uurides lugude taustu ja kontekste, mida jagati nii muusikute kui ka publikuga.

Selle laulu- ja tantsupeo eel sõlmis Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus Eesti Võimlemisliiduga uuendusliku koostööleppe, mis kirjeldab võimlemisliidu kaasatust, vastutust, kohustusi ja tööjaotust üleriigiliste tantsupidude edukal korraldamisel. Nüüdsest hakkab tantsupeol vajalike vahendite ja kostüümide hankimise eest hoolitsema Eesti Võimlemisliit.

Laulu- ja tantsupeo sihtasutuse ning võimlemisliidu koostöö sai alguse 2021. aastal, kui laulu- ja tantsupeo ettevalmistusprotsessis osalevatele võimlemisrühmadele leiti esimest korda võimalus taotleda tegevustoetust, nii nagu seda on saanud teha koorid, orkestrid, rahvatantsu- ja rahvamuusikakollektiivid. „Võimlemine on liikumine ja elustiil. Oleme alaliidus seadnud strateegiliseks eesmärgiks laiendada harrastusvõimlemise kandepinda, näiteks võimlemisrühmade kaasamisega tantsupidude protsessi. Meie jaoks on väga oluline väärtustada ja hoida eesti rahvuskultuuri, laulu- ja tantsupeoliikumist ning võimlemise auväärseid traditsioone,“ rõhutas võimlemisliidu president Peeter Tishler. Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse juhataja Margus Toomla toonitas lepingust kõneldes kahe organisatsiooni ühist eesmärki kindlustada pikaajaline koostöö ja vastastikune mõistmine. „Meie soov on luua kestlikud tingimused võimlemisrühmade kaasamiseks tantsupidude ettevalmistusprotsessi ja etendustel osalemiseks,“ ütles Toomla lepingu sõlmimise järel.

Laulu- ja tantsupeo aasta

Laulu- ja tantsupeo aasta algas maakondlike eelproovide „ralliga“ ning aasta alguses tulid ka piletid müügile. Tantsupeo kolm etendust müüdi välja esimese ööpäevaga. Kalevi staadionile paigaldati lisatribüünid, kuid ka need piletid leidsid omaniku vaid loetud tundidega. Esimest korda

laulupidude ajaloos said enam kui kuu aega enne laulupidu eelmüügist otsa ka laulupeo suurkontserdi piletid.

Laulu- ja tantsupeo tuli süttis sel aastal 15. juuni päikesetõusul traditsiooniliselt Eesti Rahva Muuseumi õuel. Pidulikku sündmust jääb samasse parki meenutama üldjuhtide istutatud tamm ning Eesti Rahva Muuseumi Sõprade Seltsi poolt paigaldatud mälestuskivi.

Samal päeval algas tule teekond läbi kõigi Eesti maakondade. 18-päevane teekond pakkus nii päikest kui ka vihma, kauneid maastikke, merelaineid ja inimeste soojust. Maakondade programmid olid sisutihedad ja rikkalikud, iga päev andis uue maakonna elanikele võimaluse esitleda oma kodukoha eripära kogu selle ilus. Laulupeo tuli läbis oma teekonna väga eriilmeliselt: ratsutas hobusega, sõitis muruniidukil, kanuul, tuletõrje- ja politseiautos, purjekal ning mitmel muul põneval moel. See liikus ka kastiratta ja -autoga, hobukaariku, mootorratta, ralliauto, villise, traktori ja lahtise kabrioletiga. Sõitis saarte vahel puulaevaga Hiiu Ingel ja purjelaevaga Runbjarn. Teekonna kogupikkuseks kujunes ligi 3200 kilomeetrit maal ja merel. Teekonnast sai osa ligi 31 700 inimest ja peatusi tehti kokku 211 punktis üle kogu Eesti.

XXVIII laulu- ja XXI tantsupidu „Iseoma“ algas piduliku liputseremoniaga Toompeal, kus Pika Hermanni torni heisati üheskoos lauljate ja tantsijatega Eesti lipp. Eesti lipu seaduse 2022. aasta muudatuse järgi heisati riigilipud laulu- ja tantsupeo auks esimest korda kaks aastat tagasi XIII noorte laulu- ja tantsupeo ajal. Üldlaulu- ja tantsupidude ajaloos heisati lipud muutunud seaduse alusel peopäevadeks tänavu esimest korda.

Laulu- ja tantsupeo nädalavahetus kulges ülevas meeleolus ning mõnevõrra ekstreemsetes ilmaoludes. Oli päikest, tormituult ja vihma.

Kalevi keskstaadioni murul rõõmustas publikut 10 938 tantsijat ja tantsupeo etendusi külastas kokku ligi 44 000 inimest. Rahvamuusikapeol osales 765 muusikut. Laulupeolisi oli kokku 31 817 ning ava- ja suurkontserti külastas kokku 79 000 inimest. Laulu- ja tantsupeo rongkäigus osales ligi 45 000 peolist.

Laulupeo kunstiline juht Heli Jürgenson ütles kunstilise meeskonna nimel, et pärast kaht kontserti oli tunne uhke ja emotsioon ülivõimas. Eriti rõõmustas kvaliteetne esitus ja sooritus. „Tundsime dirigentidega, et kõikidel liikidel, kes tänavu laululaval käisid, oli erakordselt kõrge vokaalne tase ja kõik laulud õnnestusid väga ilusti. Meile kõigile tundus, et muusikaõpetajad ja dirigendid olid teinud fantastilise eeltöö ning seetõttu oli suurel

laululaval lihtne seda kõike koos esitada,“ kiitis Jürgenson. Samuti rõhutas ta laval valitsenud ühtset tunnet ja energeetikat: „See oli müstiliselt äge ja hoidis halva ilma vähemalt meie muusikast ja laulust eemal,“ sõnas ta.

Tantsupeo pealavastaja Helena-Mariana Reimann sõnas, et tal ei ole piisavalt sõnu väljendamaks, kui ilusad ja tublid olid kõik tantsijad ja võimlejad kõigil kolmel etendusel. Ta tänas ka kõiki juhendajaid, tantsude loojaid, lauljaid, muusikuid, sõnade autoreid ja imelist lavastusrühma. „Mul on olnud au koos teiega seda pidu pidada. Ja ma olen kindel, et see pidu kestab minu südames veel kaua,“ rääkis Reimann pärast viimase etenduse lõppu. „Loodan väga, et kõik said tantsupeo etendustest tunda puhast rõõmu,“ ütles ta.

Rahvamuusikapeo loomingujuht Helin Pihlap tänas samuti südamest osalejaid ja meeskonda suure pühendumise ja jagatud rõõmu eest nii peo ajal kui ka kogu teekonna ja pika ettevalmistuse jooksul. „Loomulikult lähevad tänusõnad ka rohkearvulisele ja ülisoojale publikule, kellega koos ei olnud enam võimalik aru saada, kus kulgeb piir osalejate ja kuulajate vahel – oligi lihtsalt meie kõigi ühine rahva ja muusika pidu,“ rääkis ta vahetult pärast rahvamuusikapeo lõppu.

Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse juhataja Margus Toomla andis edasi oma suurima tänu kunstilistele juhtidele ja tiimidele, kes võtsid ette kolme ja poole aasta pikkuse teekonna, et meie kallist kultuuri ja traditsiooni edasi viia ja säilitada. „Suur tänukummardus ka kollektiivjuhtidele, kes kõik esinenud kollektiivid peole tõid. Nende tööst ja olemasolust algabki kogu laulu- ja tantsupidu,“ rääkis Toomla. Ta tänas ka kõiki inimesi, kes tulid peonädalal appi pidu korraldama. „Vabatahtlikud on läbi aastate andnud suure panuse ja oleme rõõmsad, et neid tuleb aina juurde,“ ütles Toomla. Lisaks tänas ta publikut, kes näiteks laulupeol sai vihmast hoolimata osa ainulaadsest laulusündmusest. „Kohtume kõik uuesti 2028. aastal – nii muusikat kuulates, tantsuplatsil kui ka laulukaare ees koorilaulu nauhtides,“ sõnas Toomla lõpetuseks.

XIV noorte laulu- ja tantsupidu ning XXIX laulu- ja XXII tantsupidu toimub Tallinnas 1.–9. juulini 2028.

Sten Weidebaum

Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse teabejuht

Loomelabor 2025 Viljandis. Foto: Leelo Viita

Eesti Rahvakultuuri Keskus sai endale noortest koosneva nõuandva koja – noortekoja

Eesti Rahvakultuuri Keskuse (ERKi) noortekoja algus sai tõuke 2023. aasta ERKi sügiskonverentsilt Tallinnas, kuhu Leelo Viita kutsus Meriliisi Ilvese rääkima noorte kaasamisest. Pärast konverentsi tegi Leelo ettepaneku korraldada järgmisel aastal sarnane üritus noortele. Selleks oli aga vaja kokku kutsuda tegusad rahvakultuurist huvitatud noored, kes sündmust välja hakkaksid mõtlema.

Esimene ühine kohtumine toimus 2024. aasta augustis Viljandis, kus sai kokku kamp omapäraseid ning samas sarnaste huvide ja vaadetega noori, kes alustasid Loomelabor noortele 2024 idee väljatöötamisega. Tegemist oli meie kõigi jaoks uue hirmutava olukorraga – ruumis viibis 10 noort Eesti eri paigust, erinevate elukogemuste, erinevate ootuste ning arusaamaga, mis toimuma hakkab. Täna, aasta ja neli kuud hiljem, neid päevi meenutades, peame aga tõdema, et tegemist oli väga huvitava kogemusega, millest sai alguse midagi väga erilist – perekond, mida seob armastus oma kodumaa kultuuri vastu. Kusjuures tuleb tõdeda, et kuigi huvi rahvakultuuri vastu oli meie grupil suur, siis teadmisi pigem nappis. Augustist 2024 see aga muutus!

Kokku olime Viljandis kaks päeva, mille jooksul saime teada, mis on rahvakultuur ja pärimus, õppisime teineteist paremini tundma, läbisime mitmeid meeskonnaharjutusi ning tutvusime Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia võimalustega. Viljandi Kultuuriakadeemia rahvakultuuri töötoas oli meil võimalik tutvuda ka erinevate vanarahva jaoks oluliste ning jõudu ja tuge andvate sümbolitega. Enda jaoks kõige kõnekamad sümbolid saime joonistada paberile ning säilitada isetehtud prossid. Eesti rahvakultuuri kohta teadmiste ammutamise ning üksteisega tutvumise kõrvalt panime kokku ka Loomelabor 2024 esmase plaani. Terve häkatoni jooksul oli meie säravaks juhendajaks Urmo Reitav.

Peame tunnistama, et ürituse planeerimisest ei mäleta me suurt midagi. Ent söögiaegadest on meil palju säravaid mälestusi: eriti hetkedest, mil istusime Eesti Rahvakultuuri Keskuse köögis söögilaua taga ja jagasime erinevaid lugusid minevikust, iseendast ja elust. Usume, et igauks meist võib öelda, et olime väga õnnelikud, et selle laua taha sattusime ning saime olla osa sellest imelisest sünergiast ja koosloomest. Meie seas ei olnud paljudel tol hetkel ürituse korraldamise kogemust, mistõttu läks grupihierahia iseenesest paika – liidriteks ja juhtideks said noored, kes olid varem kõige rohkem ürituskorraldusega kokku puutunud. Nii kujunes välja noorte kogukond, kes olid alguseks tänasele Eesti Rahvakultuuri Keskuse noortekojale, mille eesmärgiks oli ja on tuua rahvakultuur noortele lähemale.

Meie meeoleolukale ja tõisele esimesele kohtumine Viljandis järgnesid kaks kuud Loomelabor 2024 ettevalmistusperioodi. Jagunesime vastavalt soovidele ja huvidele erinevateks tööühmades (programmitiim, turundustiim jne), mis võimaldas igauhel tegeleda sellega, mis teda huvitas ja milles ta tundis end tugevana. Iga korralduslik aspekt kujunes täiuslikult ja täpselt noorte endi nägu! Meie virtuaalteekond oli mõnus ja sujuv. Vahest tuli küll ette mõni küngas, aga ühiselt ei olnud neid keeruline ületada.

Loomelabor 2024-le eelnev päev oli meie teine kohtumine näost-näkku. Tartus Aparaaditehase Armastuse saali astudes, teadsime kohe, et see on meie koht. Koht, kus meie üritus päriselt sünnib ja saab olema ülimalt äge. Tegime viimased lavaproovid, lihvisime päevaplaani, sättisime pitse, linnikuid, laudu ja toole. Vähem kui 24 tunni pärast oli aeg särada!

24. oktoobri hommik tõi kaasa väikese närvipinge. Seegi ärevus andis tervikule aga omamoodi kuju ning kokkuvõttes möödus üritus sujuvamalt ja ideaalsemalt kui oodata oskasime. Hoolimata sellest, et inimesed saalis

Noorte loomelabor 2024 Tartus. Foto: Leelo Viita

olid teineteisele võõrad, täitis ruumi vaba õhkkond, ühtsus ja kogukonnatunne, mis tõi naeratuse näole ja soojuse südamesse. Nii tore oli kuulda, kuidas paljud osalejad end ületasid tänavaküsitlust tehes või aruteluringides kaasa rääkides. Päeva kõrghetkeks oli õhtune pärimussimman.

2024. aasta Loomelaborit korraldades oli tekkinud meie, noorte, vahele aga enneolematu side. Meist oli saanud perekond ning teadsime, et tahame veel pikalt koos tegutseda, lõputult lustida ning hommikutundideni arutleda erinevatel maailma ja eluga seotud teemadel. Seejuures oli meid kõiki ühendavaks teemaks armastus rahvakultuuri vastu. Niisiis, kui ERKi poolt tehti meile ettepanek teha meie noortegrupp ametlikuks noortekoja reglemendi loomisega ja aktiivsed noored noortekoja nimetuse alla koondada, tundus see loomuliku sammuna, mil oli potentsiaali anda meile vahendeid ning hoogu veelgi rohkem ägedaid asju korda saata.

Meie esimene ametlik hooaeg on olnud väga põnev, tegus ja väljakutseterohke: oleme korraldanud mitmeid meeskonnakohtumisi nii Tallinnas, Viljandis kui ka Tartus; õppinud tundma ERKi struktuuri ning töövaldkondi- ja ülesandeid; käinud jagamas oma kogemusi ning arvamust noorte kaasamisest ja rahvakultuurist nii täiskasvanutele kui ka noortele; oleme harinud iseend ja teisi rahvakultuuri teemadel nii üle-eestiliselt kui ka enda koolides; laulnud, tantsinud ning tundnud rõõmu koosloomest. Eredamalt on meile meelde jäänud esinemine meie endi kogemuste ja lugudega Ööbikuööde jutuvestmisfestivalil mais 2025 imelises kevadiselt

Loomelabor 2025 Viljandis. Foto: Helena Käbin

tärkavas Rõuges ning augustikused meeskonnapäevad Heimtalis Anu Raua juures. Heimtali vaikuses ja rahu valmis ka meie teine Loomelabor 2025 “Armastan, siis hoian”. Täna on meie algsele vaimustusele eesti rahvakultuurist lisandunud teadlikum ning sügavam mõistmine meie kultuurist, selle hoidmisest ja säilitamisest. Samuti probleemidest ja murekohtadest, mis sellega kaasnevad. Meid on haaranud kohusetundlik soov märgata, väärtustada, hoida ja säilitada meie esivanemate pärandit, mis meid edasistes tegevustes pidevalt kannab ja innustab.

Loomelabor 2025 “Armastan, siis hoian” – oli see vast sõit! Sel aastal tundus korraldusprotsessiga alustades meie eesootav teekond veidi lihtsam, sest korra olime selle ju juba läbi teinud. Rada osutus aga kordades mägisemaks, kui oskasime oodata. Meeskonnad jagunesid sarnaselt eelmisele aastale, ent tahtjad said katsetada ka uusi ameteid. Oma juhtimisoskusi soovis sel aastal projektijuhi rollis arendada Martin Hendrikson, kes otsustas ühendada sündmuse ka enda gümnaasiumi praktilise uurimistööga. Mõeldud, tehtud! Õnneks mõistis ta kiirelt, et tema selja taga on meeskond, kes teda alt ei vea. Korralduse kirjeldamiseks on selleaastane projektijuht kasutanud ütlust „Algul ei saa vedama, pärast ei saa pidama.“ protsess oli

täis naeru, nuttu ning armastust. Üheskoos töötasime terve ürituse – vahepausidest inspiratsioonikõnelejateni – välja kõigest kahe kuuga. Hoolimata kitsast ajaraamist olime korraldusel detailsed ja täpsed. Meiega ühinesid ägedad vabatahtlikud, ilma kellela ei oleks sündmus olnud nii vahva! Lisaks kaasmaalastele liitusid meiega ka kaks jaapanlast: Sota ja Kaito. Viskasime nad otse külma vette, milleks sel korral oli meie rahvakultuur. Rõõm oli näha nende silmis sära, lugupidamist ja uudishimu meie kultuuri vastu.

Üritusele eelnev päev tõi kaasa kuhjaga närvipinget ja segadust. Õhtul ühiselt söögilaua taha maha istudes ning ausalt ja avatult vesteldes, lõime selguse ja korra oma mõtetesse ja südamesse. Tänu sellele olime järgmisel päeval veelgi ühtsemad! Palju pisaraid, higi ja magamata öid kandsid meid 22. oktoobril Viljandi Pärimusmuusika Aita, kus saime taas kokku ägedate ja lennukate mõtetega noortega. Saime inspiratsiooni nii Hipp Saare võro kultuuri hoidmise, edendamise ja populariseerimise teekonnast kui ka perekond Õunapuude jagamistest, kuidas rahvakultuur mõjutab meid iga päev ja on kogu aeg meie ümber. Arutlesime, joonistasime, laulsime ja tantsisime ning pärandasime ja pärisime palju põnevaid retsepte, õpetusi ja teadmisi. Üritus möödus sujuvalt ning suuremate viperusteta. Ka korraldusmeeskonna liikmetena saime olla hetkes ning nautida oma töö vilju. Hiljem osalejate käest tagasisidet küsides saime eelkõige positiivset järelkaja. On rõõm tõdeda, et noorte hulk, kes on huvitatud meie kultuurist, on suur ning võime rahuliku südamega õhtul magama minna, teades, et meie vaimsel pärandil on eriline koht paljude eestlaste, sh nooremate põlvkondade südames. Meeskonnana võtame selleaastasest Loomelaborist kaasa eelkõige „üks kõigi, kõik ühe eest“ tunde.

Aasta on lennanud linnutiivul. Nii mõndagi on tehtud ning palju saab veel tulevikus ära teha. Meil on hea meel olla osa oma esivanemate pärandi märkajate, hoidjate ning säilitajate ringkonnast. Veelgi suurem rõõm on näha, et meievanuste hulk, kes soovib sarnaselt meile panustada eesti rahvakultuuri tutvustamisse ning populariseerimisse, järjest suureneb.

**Eliis Mätas, Meriliis Ilves, Katriin Randorg,
Martin Hendrikson, Kristin Toht, Danna Toht, Madleen Rüütli**
Eesti Rahvakultuuri Keskuse Noortekoja liikmed

ESF+ projekt „Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine“

Eestis elab üha mitmekesisem kooslus eri rahvusest, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesi. Tugev ja ühtehoidev ühiskond saab alguse kogukondadest – kohtumistest, vestlustest ja ühistegevustest, kus inimesed tunnevad, et nad sinna kuuluvad.

Selle mõtteviisi toetamiseks on Kultuuriministeerium käivitanud pikaajalise projekti „Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine“, mille eesmärk on pakkuda rohkem võimalusi eri taustaga inimestele kogukonnaelus ja sündmustes osalemiseks. Läbi kohalikku kultuuri tutvustavate sündmuste tugevdada ka Eesti kultuuri säilimist ja kohalikku identiteeti ning parandada kogukondade võimekust kaasavate sündmuste korraldamisel.

Koostöö, mis loob muutust

Projekti elluviija on Kultuuriministeerium, kogu projekti eelarve on 5,17 miljonit eurot. Projekti elluviimist toetab **Euroopa Sotsiaalfond+** ning tegevused kestavad kuni 2029. aasta septembrini.

Projektis löövad kaasa mitu partnerit, kes kogukondi toetavad:

- **Eesti Rahvakultuuri Keskus** kavandab ja viib ellu kaasavaid ning omavahelist suhtlemist soodustavaid koostöötegevusi kõikjal Eestis, välja arvatud Ida-Virumaal.
- **Integratsiooni Sihtasutus** keskendub Ida-Virumaa piirkonnale ja pakub sealsetele kogukondadele tuge lõimumistegevuste kavandamisel ning elluviimisel.
- **Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK)** aitab suurendada vabaühenduste võimekust oma tegevustesse rohkem muu kultuuri- ja keeletaustaga elanikke kaasata.

Lihtsad tegevused, mis loovad tähendust

Lõimumine ei toimu üleöö ega iseenesest – see algab tuttavaks saamisega ja suhete loomisega. Usaldus sünnib ajapikku, läbi ühiste tegemiste ja jagatud kogemuste. Vahel piisab ka lihtsalt heast ideest ja tahtest midagi koos ära teha.

Oleme mõelnud lihtsate, aga mõjusate ideede peale, mis tooks inimesed kokku: näiteks ühine kokkamine, matk looduses, talgud, tähtpäeva tähistamine, kultuurisündmus või loov töötuba. Just sellistes kohtades sünnivad päris vestlused ja uued suhted. Igal kogukonnal on oma eripära – püüame seda ära kasutada ja toetada neid algatusi, mis just selles kogukonnas kõige paremini toimib.

Projekti esimesel aastal lõime tugeva vundamendi: kaardistasime kogukondi ja otsisime kohalikke koostööpartnereid, kes tundsid oma piirkonna vajadusi ja potentsiaali ning leidsid üles õige sihtgrupi. Kohtusime mitmete kogukondade esindajatega ja alustasime erinevate lõimumist edendavate tegevuste elluviimisega.

2025. aastal ellu viidud lõimumist edendavad kogukondlikud tegevused:

Harjumaal

- Me armastame Eestit! 18.10.2025

Tallinnas

- Mulgi kultuur meie seas 18.09.2025
- Seto kultuuri õhtu 16.10.2025
- Kihnu tuleb Tallinna 13.11.2025
- Loovuse päev 15.11.2025
- Väike Muhi suures linnas 9.12.2025

Järvamaal

- Paide linna pidu 26.06.2025
- Paide korilus- ja liikumisfestival 27.09.2025
- Baltica eelpidu Albus 24.11.2025

Läänemaal

- Eesti-Ukraina sõpruskohvik Kullamaa kohvikute päeval 20.08.2025

Lääne-Virumaal

- Palmse simman 30.06.2025
- Baltica eelpidu Väike-Maarjas 1.11.2025

Põlvamaal

- Käsitööpidu J. Hurda rahvustoidufestivali raames 19.07.2025

Pärnumaal

- Ühiskontsert „Rütmid ilma piirideta“ 31.05.2025
- Kogukonnapäev „Multikultuurne kogukond“ Tihemetsas 10.05.2025
- Kaasavad tegevused Rääma kogukonnafestivalil Pärnus 12.07.2025

Raplamaal

- Hageri pärimusmatk 13.04.2025
- Kehtna simman 25.06.2025

Saaremaal

- Ringreis ja tutvumine Lääne-Saaremaa kogukondadega 17.05.2025
- Kultuurisündmus „Kultuuride kooskõla“ 15.08.2025

Tartumaal

- Jaanipäev Raadil 23.06.2025
- Jõhvikaretk Emajõe suursoos I 21.09.2025
- Jõhvikaretk Emajõe suursoos II 12.10.2025

Valgamaal

- Jaanitraditsioonide tutvustamine Vidrikel 23.06.2025
- Lüllemäe kultuuripäevad I 21.09.2025
- Lüllemäe kultuuripäevad II 5.10.2025
- Jõulutraditsioonide tutvustamine Nõunis 27.12.2025

Viljandimaal

- Ukraina kultuurikohvik 24.05.2025

Võrumaal

- Keraamika töötuba I Võrus 17.05.2025
- Keraamika töötuba II Võrus 24.05.2025
- Puutöötuba Võrus 4.10.2025
- Nahatöö töötuba Võrus 18.10.2025
- Pakutrüki töötuba Võrus 25.10.2025
- Jõulutraditsioonide tutvustamine Mõnistes 6.12.2025

Kokku osales 2025. aasta lõimumistegevustes üle 18 000 inimese.

KONTAKTID:

Projektijuht

Sille Roomets
5309 5868
sille.roomets@rahvakultuur.ee

MENTORID PIIRKONDADES:

Tallinn

Astrid Väizene
5887 5197
astrid.vaizene@rahvakultuur.ee

Harjumaa

Sandra Nikitin
5309 0439
sandra.nikitin@rahvakultuur.ee

Kesk-Eesti (Raplamaa, Järvamaa ja Lääne-Virumaa)

Anne Ummalas
5385 2677
anne.ummalas@rahvakultuur.ee

Lääne-Eesti (Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa, Pärnumaa)

Krista Lember (kuni 1.10.2025)
Uus mentor värbamisel.

Lõuna-Eesti (Tartu linn, Tartumaa, Jõgevamaa)

Kati Grauberg
5787 1177
kati.grauberg@rahvakultuur.ee

Viljandimaa ja Kagu-Eesti (Põlvamaa, Võrumaa, Valgamaa)

Taisto Uuslail
5749 3451
taisto.uuslail@rahvakultuur.ee

Sille Roomets
Eesti Rahvakultuuri Keskuse ESF projektijuht

Toetusmeetmete osakonna tegevustest: tagasivaade 2025. aastale

2025. aastal lõppes Mulgimaa ja Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmete nelja-aastane periood. Allpool olev lühiülevaade püüab lugejat ärgitada külastama keskuse kodulehekülge, et lugeda täismahus kokkuvõtet ning süüvida sealsesse infosse. Artikli eesmärk on lugejas huvi äratamine pärimuse jätkusuutlikkuse kindlustamise vastu toetuste kaasabil.

Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeede perioodil 2022–2025

Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetme eesmärgiks on kaasa aidata vaimse kultuuripärandi väärtustamisele ja säilimisele ning püsimisele elavas kasutuses. Oluline on noorte sidumine esivanemate keele ja kultuuripärandiga ning kohalikus kultuuris osalejate ringi laiendamine, aga ka sellele kaasa aitavate tegevuste toetamine väljaspool Mulgimaad. Nimetatud eesmärkide täitmine tagatakse valdkondlikult toetatavate tegevuste kaudu.

Lõuna-Viljandimaa on olnud mulkide kodupaigaks ning sealset kogukonda on iseloomustanud mulgi keele kõnelemine, mille õppimisele ning arendamisele on viimastel aastatel järjest suuremat tähelepanu pööratud. Mulke on iseloomustanud ka visa kinnihoidmine oma põlistest traditsioonidest ja elukommetest. Ajaloolist mulgi elukorraldust iseloomustab tugev pere, abielu, lapsed ja austus ning armastus ligimese vastu.

Alates 2018. aastast jaguneb Mulgimaa nelja omavalitsuse vahel. Viljandimaa alla kuulub Viljandi valla lõunaosa ja kogu Mulgi valla ala, Valgemaal hõlmab see Tõrva valda ning Pärnumaal Saarde valla idaosa. Need piirkonnad on toetuse kasutamise sihtalad.

Toetusmeetme eelarve oli perioodil 2022–2025 kokku 472 311 eurot. Nelja aasta jooksul toetati kokku 32 erineva taotleja 133 projekti kogusummas 472 311 eurot.

Perioodi jooksul esitati 160 taotlust ning toetusi jagati 133 projektile. Seega said 83% taotlustest rahaliselt toetatud. Perioodil 2018–2021 rahastati 82% esitatud taotlustest. Summaliselt on projektide rahastuse protsent 63%, eelmisel perioodil 66%.

Tabel 1. Taotletud ja rahastatud projektid perioodil 2022–2025

Aasta	Taotluste arv	Taotletud summa	Rahastatud projektide arv	Eraldatud summa	Rahastatud projektide %	Rahastuse %
2022	44	205 271	33	115 170	75 %	56 %
2023	33	159 336	29	123 232	88 %	77 %
2024	44	237 859	38	122 389	86 %	51 %
2025	39	148 998	33	116 270	84 %	78 %
Kokku	160	751 464	133	477 061		
Perioodi keskmine					83 %	63 %

Tabel 2. Perioodide võrdlus toetust saanud erinevate organisatsioonide ja toetatud projektide arvu kohta

Periood	Toetust saanud erinevate organisatsioonide arv	Toetatud projektide arv	Summa (eurodes)
2018-2021	44	164	423 962
2022-2025	32	133	477 061

Võrreldes käesolevat perioodi 2022–2025 perioodiga 2018–2021 oli nii toetust saanud erinevate organisatsioonide kui ka toetatud projektide arv väiksem, kuid projektidele eraldatud toetuste kogusumma suurem.

Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetme valdkonnad on:

- pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine;
- pärimusel põhinev kunst;
- keel ja haridus;
- teadus;
- meedia ja mainekujundus;
- arendustegevus.

Keele ja hariduse valdkonnale on eraldatud toetusi vaadeldaval perioodil 136 500 euro ulatuses, mis moodustab 29% toetuse eelarvest.

Arendustegevuse toetust eraldatakse Mulgi Kultuuri Instituudile, kelle missioon on olla mulgi keelt ja kultuuri kandva piirkonna, kogukondade, organisatsioonide, pärimuse hoidjaid ning arendajaid koondav ja rikastav eestvedaja (tabelid 3–5).

Tabel 3. Toetatud projektide arv valdkondade kaupa

Valdkond	2022	2023	2024	2025	Kokku
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	7	10	12	11	38
Pärimusel põhinev kunst	4	1	4	-	9
Keel ja haridus	17	11	14	15	55
Teadus	-	1	1	2	4
Meedia ja mainekujundus	4	5	6	4	18
Arendustegevus	1	1	1	1	4
KOKKU	33	29	38	33	133

Tabel 4. Rahastatud projektide summad valdkondade kaupa koos eelneva aasta jäägiga

Valdkond	2022	2023	2024	2025	KOKKU
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	13 546	24 699	22 809	21 966	83 020
Pärimusel põhinev kunst	5 368	1 000	8919	-	15 287
Keel ja haridus	41 716	34 662	28 933	31 189	136 500
Teadus	-	3 146	2 408	5 689	11 243
Meedia ja mainekujundus	11 540	16 725	16 320	14 426	59 011
Arendustegevus	43 000	43 000	43 000	43 000	172 000
KOKKU (euro)	115 170	123 232	122 389	116 270	477 061

Tabel 5. Mulgi Kultuuri Instituudile eraldatud tegevus- ja projektitoetused (eurodes)

Aasta	Tegevustoetus taotletud	Tegevustoetus eraldatud	Projektitoetus taotletud	Projektitoetus eraldatud	Kokku eraldatud
2022	43 000	43 000	28 612	25 757	68 757
2023	43 000	43 000	33 208	32 405	75 405
2024	43 000	43 000	33 445	28 615	71 615
2025	43 000	43 000	27 098	23 476	66 476
KOKKU	172 000	172 000	122 363	110 253	282 253

Perioodil 2022–2025 on Mulgi Kultuuri Instituudile eraldatud tegevusteks toetust Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu summas 282 253 eurot, sellest projektitoetusteks 110 253 eurot ja tegevustoetuseks 172 00 eurot. Tegevustoetuse taotlusi on rahuldatud küsitud summa ulatuses 100%.

Vaadeldaval perioodil viidi läbi Antropoloogia Keskuse poolt Mulgimaa kultuuripiirkonna toetuste mõju-uuring. Uuringut saate lugeda Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt.

2024. aastal lisas UNESCO mulgipudru söömise ja valmistamise traditsiooni inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja.

Hinnang vaadeldavale toetusmeetme perioodile on hea, sest Mulgimaa pärimuskultuuri toetamine on kaasa aidanud pärimuskultuuri sündmuste läbi viimisele, mis on tugevdanud kogukondlike sidemeid ja identiteeti. Tekkinud on ühine enesemääratlus, mille kaudu elab edasi teatud osa traditsioonidest. Avalikkusele suunatud pärimuskultuuri üritustest osavõtjate ring on aastatega suurenenud. Pärimuskultuuriga tegelemine on muutunud laste ja noorte seas populaarsemaks ning kogukond tunneb end oma keele ja kultuuri kandjatena.

Täispikka versiooni Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetme perioodi 2022–2025 kokkuvõttest saate lugeda Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt.

Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeede perioodil 2022–2025

Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise eesmärgiks on väärtustada Vana-Võromaa pärimuskultuuri ja selle kaudu taaselustada Vana-Võromaa omast elulaadi, tavasid ja kombeid, oskusi ning keelelist eripära, mis on eri inimrühmadele nende igapäevaelu ja identiteedi osana omased ja olulised.

Toetusmeetme tegevuspiirkonnaks on kogu ajalooline Võrumaa, mis hõlmab 2017. aasta haldusreformi järgselt alljärgnevaid omavalitsusi: Põlva maakonnas Kanepi vald, osaliselt Põlva vald ning Vana Võrumaa pärimuskultuuri programmi piirkonda mittekuuluvad Ahja ja Vastse-Kuuste vallad, Rāpina vald, Meeksi valla Järvelja ja Rōka küla; Tartu maakonnas osaliselt Kastre vald (senise Meeksi valla Järvelja ja Rōka küla); Valga maakonnas osaliselt Valga vald ning Vana Võrumaa pärimuskultuuri programmi piirkonda mittekuuluvad Valga linn ja Ōru vald; Võru maakonnas Võru linn, Võru vald, Rōuge vald, Antsla vald.

Kuna tänapäevased halduspiirid ei lange kokku omaaegsete kihelkonna-piiridega on mõned vallad vana Võrumaa piirides ainult osaliselt.

Toetusmeetme eelarve oli perioodil 2022–2025 kokku 424 500 eurot. Nelja aasta jooksul toetati kokku 36 erineva taotleja 157 projekti kogusummas 429 567 eurot.

Tabel 6. Taotletud ja rahastatud projektide summad ja rahastatud projektide protsent

Aasta	Taotluste arv	Taotletud summa	Rahastatud projektide arv	Eraldatud summa	Rahastatud projektide %	Rahastuse %
2022	52	177 713	45	100 317	87	56
2023	46	225 893	43	112 576	93	50
2024	40	202 219	36	112 031	90	55
2025	37	173 376	33	104 643	89	60
kokku	175	779 376	157	429 567		
Perioodi keskmine					90%	55%

Vaadeldaval perioodil on eelarve suurenenud, kuid erinevate toetuse taotlejate hulk on võrreldes perioodiga 2018–2021 vähenenud. Esitatud taotluste hulgast ligi 90% saanud rahastuse, perioodil 2018–2021 rahastati 85% esitatud taotlustest. Summaliselt oli vaadeldaval perioodil projektide rahastus ligi 55%, toetusmeetme eelmisel perioodil 2018–2021 oli rahastus 54%.

Tabel 7. Perioodide võrdlus toetust saanud erinevate organisatsioonide ja toetatud projektide arvu kohta

Periood	Toetust saanud erinevate organisatsioonide arv	Toetatud projektide arv	Summa (eurodes)
2010-2013	66	152	495 021
2014-2017	53	149	458 850
2018-2021	49	164	357 481
2022-2025	36	157	429 567

Kuigi vaadeldaval perioodil võrreldes eelmise perioodiga 2018–2021 oli nii toetust saanud erinevate organisatsioonide kui ka toetatud projektide arv väiksem, oli vaadeldaval perioodil taotlusvooru eelarve suurenemise tõttu projektidele eraldatud toetuste kogusumma suurem.

Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetme valdkonnad on:

- pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine;
- pärimusel põhinevad kunstid;
- keel ja haridus;
- teadus;
- meedia ja mainekujundus;
- arendustegevus.

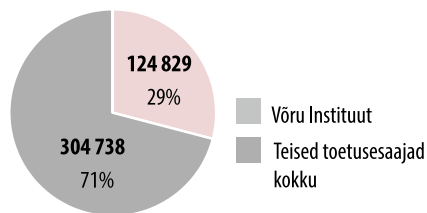
Tabel 8. Toetatud projektide arv valdkondlikult

Valdkond	2022	2023	2024	2025	Kokku
Pärimusel põhinevad kunstid	15	11	10	9	45
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	10	14	10	6	40
Keel ja haridus	10	9	9	8	36
Teadus	3	5	4	6	18
Meedia ja mainekujundus	4	2	1	2	9
Arendustegevus	3	2	2	2	9
KOKKU	45	43	36	33	157

Tabel 9. Toetatud projektid valdkondade lõikes rahaliselt (eurodes)

Valdkond	2022	2023	2024	2025	Kokku
Pärimusel põhinevad kunstid	28 584	26 460	30 275	24 673	109 992
Keel ja haridus	25 474	29 259	27 286	24 011	106 030
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	16 405	30 394	31 600	19 894	98 293
Teadus	8700	13 500	10 500	23 000	55 700
Arendustegevus	14 317	10 500	11 354	10 851	47 022
Meedia ja mainekujundus	6837	2463	1016	2214	12 530
KOKKU	100 317	112 576	112 031	104 643	429 567

Aktiivseim taotluste esitaja on olnud Kultuuriministeeriumi hallatav riigi teadus- ja arendusasutus **Võru Instituut**, kelle põhiülesanneteks on traditsioonilise elamisviisi väärtustamise kaudu kohaliku vaimse ja ainlise elukeskkonna parandamine, paikkonna kohanimede uurimine ja korrastamine, kohaliku keele eripära uurimine, piirkonna üldhariduskoolide õpetetö ja täienduskoostamise mitmekesistamine arvestades kohaliku kultuuri ja keele eripära. Samuti õppekirjanduse ettevalmistamine ning õppe- ja

Joonis 1. Võru Instituudile eraldatud toetuste osakaal toetusmeetme eelarvest

2018–2021 eraldati Võru Instituudile toetusi kogusummas 94 758 eurot, mis moodustas toetusmeetme eelarvest ligi 27%.

Hinnang vaadeldavale toetusmeetme perioodile on hea, sest tulemused näitavad, et sihipärane ja püsiv rahastamine on aidanud tugevdada võru keele kasutust, toetada kogukondi ja arendada noortele suunatud tegevusi. Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeede on piirkonna kultuuri- ja kogukonnaelu toimimiseks vältimatu.

Täispikka versiooni Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetme perioodi 2022–2025 kokkuvõttest saate lugeda Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt.

Laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulu toetus

Laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulude toetus toimus 2025. aastal viiendat korda.

Tabel 10. Laekunud ja menetletud taotluste võrdlus aastate lõikes

Aasta	Laekunud taotlused	Summas	Menetletud taotlused	Summas	Toetuse summa kasv võrreldes eelneva aastaga %
2021	393	924 185	356	857 507	
2022	505	1 634 568	484	1 590 808	85%
2023	510	1 906 791	501	1 878 226	18%
2024	641	2 675 307	615	2 574 370	37%
2025	629	2 746 467	617	2 710 912	5%

2025. aasta toetuse taotlemiseks viidi läbi taotlusvoor 1.–31.10.2024.

Taotlusvooru 2025. aasta eelarve oli 2 710 912 eurot. Kokku laekus 629 taotlust, summas 2 746 467 eurot.

Taotlejate poolt esitatud taotlustest võeti menetlemise käigus tagasi 11 taotlust, summas 32 135 eurot. Taotlusvooru tingimustele ei vastanud üks taotlus (puudus kutsetunnistus), summas 3 420 eurot. Menetleti 617 taotlust, summas 2 710 912 eurot (tabel 10).

Võrdluses 2021. aastaga on laekunud taotluste hulk kasvanud 236 taotluse võrra. Kogu toetussumma on perioodil 2021–2025 kasvanud 216% (1 853 405 euro võrra). Sellest saab järeldada, et toetusmeetme esimestel aastatel oli taotluste kasvuperiood ning igaaastaselt tegi taotluste hulk selge tõusu. Aastatel 2024 ja 2025 on taotluste arv püsinud stabiilsena (vastavalt 615 ja 617), mis viitab asjaolule, et toetusmeetme info on jõudnud sihtrühmani, see on omaks võetud ning jätkatakse iga-aastaselt meetme kasutamist. Toetusmeede on kujunenud oluliseks tugisambaks laulu- ja tantsupeo traditsiooni jätkusuutlikkuse toetamisel.

Taotlusi esitati 15 maakonnast. Maakondlikus jaotuses on eraldi välja toodud Tallinn ning üleriigilised kollektiivid. Kõige rohkem esitati taotlusi Tallinnast – kokku 139 taotlust, kõige vähem esitati taotlusi Lääne maakonnast – 3 taotlust.

Summaliselt toetati enam Tallinna, Tartu, Harju ja Pärnu maakondade kollektiivide juhendajate tööandjaid (tabel 11).

Enim eraldati toetust rahvatantsurühmade juhendajatele: kokku 524 kollektiivi (liikmete arvuga 8770) toetati summas 1 306 621 eurot, ja kooride juhendajatele: kokku 405 kollektiivi (liikmete arvuga 14 816) toetati summas 1 131 650 eurot. Kõige vähem eraldati toetust rahvamuusikakollektiivide juhendajatele: kokku 31 kollektiivi (liikmete arvuga 363) toetati summas 62 485 eurot (tabel 12).

Määruses kehtestatud kollektiivijuhi põhipalgala määr on seotud kultuuritöötaja brutotöötasu alammääraga. Taotluste esitamise hetkel oli minimaalseks kontakttunni maksumuseks 19,05 eurot ning maksimaalseks kahekordne kontakttunni maksumus ehk 38,10 eurot.

Kõigi 615 toetust saanud kollektiivide juhendajate keskmiseks kontakttunni brutomaksumuseks kujunes 23,56 eurot. 2023. aastal oli 501 toetust saanud kollektiivide juhendajate keskmine kontakttunni brutomaksumus 22,04 eurot (joonis 2).

Tabelis 13 on välja toodud lisaks kontakttunni maksumusele ka kollektiivide ning taotlusperioodi kontakttundide arvud maakonna lõikes.

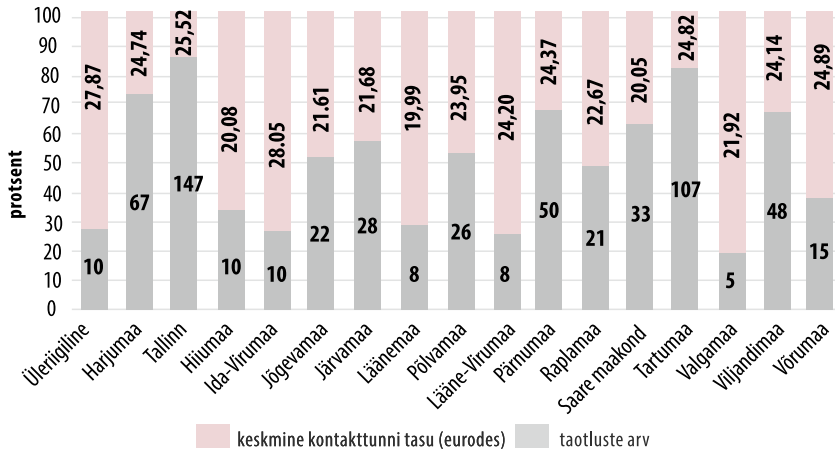
Kõrgemad keskmised kontakttunni tasud on üleriigiliste ja Põlva ning Tallinna kollektiivide juhendajatel. Võrreldes 2024. aastaga on tõusnud kõikide maakondade keskmised kontakttunni tasud.

Tabel 11. Eraldatud toetused tööandjatele maakondade kaupa

Maakond	Eraldatud toetuse suurus (eurodes)	Toetatud taotluste arv
Tallinn	877 949	139
Tartu	416 598	107
Harju	213 541	68
Pärnu	203 384	49
Viljandi	196 863	49
Järva	149 933	28
Saare	122 197	37
Lääne-Viru	98 320	25
Jõgeva	87 795	22
Võru	67 567	15
Rapla	64 295	22
Üleriigiline kollektiiv	54 732	14
Ida-Viru	44 030	16
Hiiu	40 156	9
Põlva	33 051	7
Valga	30 467	7
Lääne	10 034	3
KOKKU	2 710 912	617

Tabel 12. Toetatud kollektiivi liikide jagunemine summaliselt, arvuliselt ja liikmete arvu järgi

Jrk nr	Kollektiivi liik	Toetus-summa	Kollektiivide arv	Kollektiivi liikmete arv
1	rahvatantsurühm	1 306 621	524	8 770
2	koor	1 131 650	405	14 816
3	puhkpilli-, sümfoonia-, sümfoniett- ja keelpilliorkester	122 664	40	1 176
4	rahvamuusikakollektiiv	62 485	31	363
5	võimlemisrühm	87 492	41	402
	KOKKU	2 710 912	1041	25 527

Joonis 2. Keskmine kontakttunni maksumus rahastatud toetuste põhjal maakonniti (eurodes)

Tabel 13. Kokkuvõtlik palgatoetuse, taotluste, kollektiivide ja kontakttundide arvu ning keskmise kontakttunni maksumuse võrdlustabel maakondade lõikes

Maakond	Keskmine kontakttunni maksumus (eurodes)	Kollektiivide arv	Taotlusperioodi kontakttundide arv	Palgatoetus (eurodes)
Üleriigiline	28,46	14	2450,7	54 732
Põlva	28,32	9	1494,5	33 051
Tallinn	26,69	293	42 202	877 949
Tartu	26,42	152	20 424,5	416 598
Harju	25,79	92	10 833,7	213 541
Lääne-Viru	25,43	38	5445,9	98 320
Pärnu	25,30	80	10 393	203 384
Viljandi	25,15	80	10 158,1	196 863
Ida-Viru	24,98	22	2479,5	44 030
Võru	24,71	24	3415,6	67 567
Valga	24,64	15	1585,1	30 467
Lääne	23,57	6	560	10 034
Rapla	22,84	27	3531,3	64 295
Hiiu	22,00	22	2652	40 156
Järva	21,82	66	8920,1	149 933
Jõgeva	21,22	39	5531	87 795
Saare	20,35	62	8044	122 197

Võrdlustabelis (tabel 14) on välja toodud toetust saanud kollektiivi liigid ning kollektiivi liikide palgatoetus võrreldes 2024. aastaga.

Tabel 14. Toetatud kollektiivi liikide jagunemine summaliselt, arvuliselt ja liikmete arvu järgi

Kollektiivi liik	2024 palgatoetus (eurodes)	2025 palgatoetus (eurodes)	2024/2025 muutus (eurodes)	2024/2025 muutus (%)
koor	1 138 779	1 131 650	-7 129	-0,6
rahvatantsurühm	1 155 461	1 306 621	151 160	13
rahvamuusikakollektiiv	66 102	62 485	-3 617	-5,5
orkestrid	141 937	122 664	-19 273	-13,6
võimlemisrühm	72 091	87 492	15 401	21,4
KOKKU	2 574 370	2 710 912	136 542	5,3

Kollektiivide juhendajatele eraldatud riigipoolne palgatoetus on suurenenud 136 542 euro võrra ehk 5,3%. Kõige enam eraldati toetust rahvatantsurühmade juhendajatele ning neile eraldatud toetus kasvas 13%. Protsentuaalselt kõige suurema tõusu (21,4%) tegi võimlemisrühmadele eraldatud toetus. Marginaalse languse tegi kooridele (-0,6%) ja rahvamuusikakollektiividele (-5,5%) eraldatud toetus ning 13,6% languse tegi orkestritele eraldatud toetussumma.

Laulu- ja tantsupeo liikumise vastu on suur huvi ning paljuski tugineb protsess suuresti juhendajate pühendumusele. Laulu- ja tantsupidude kollektiivi juhendajate palgatoetus aitab tagada kollektiivi juhendajatele stabiilse sissetuleku ning sotsiaalsed garantiid, mis aitab tugevdada Eesti laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkust.

Laulu- ja tantsupidude liikumine tugineb koostööle ning on sõltuv paljude osapoolte panusest laulu- ja tantsupeo jätkusuutlikkusele. Kollektiivide juhendajate tööjõukulu toetus on oluline vahend kollektiivjuhtide väärtustamiseks ja kogu liikumise elujõulisuse tagamiseks.

Täispikka versiooni laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulu toetuse 2025. aasta kokkuvõttest saate lugeda Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt.

2025. aasta oli toetusmeetmete osakonnale kiire ja tegus. Maakondlike ning maakondade üleste laulu- ja tantsupidude toetuseks taotlusvoor avanes teist korda. 2025. aasta taotlusvooru laekus tähtaegselt 13 taotlust, kogusummas 287 495,56 eurot. Taotlusvooru eelarve oli 231 823 eurot, millele liideti juurde 2024. aasta jääk 3814 eurot. Jääk oli tekkinud 2024. aastal osaliselt kasutatud toetuste tagasikannetest. Kokku oli jagamiseks 235 637 eurot. Kokkuvõtte koostamiseks ootame ära toetuse saajate aruanded. 2024. aasta kokkuvõttega on võimalik keskuse kodulehe kaudu tutvuda.

Rahvakultuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamiseks loodud määrus avati Kultuuriministeeriumi poolt ning viidi sisse rida täiendusi. Partnerorganisatsioonid taotlesid tegevustoetust kolmeks aastaks ning see tõi kaasa uute taotluse ja vahearuannete vormide loomise taotluskeskkonnas. Arutelud valdkonna partnerorganisatsioonidega möödusid rahumeelselt ja loodetavasti viisid meid ka parimate lahendusteni. Eks lõplik tõde selgub siiski pisut hiljem ja toetuse kolmandal aastal saame analüüsida, parendada, arendada toetuse andja tegevusi taotluste-aruannete menetlemisel, et järgmise kolmeaastase perioodi taotluste-aruannetega edukamalt toimetada.

Antropoloogia Keskusega koostöös viidi läbi Virumaa pärimuskultuuri toetusmeetme mõju-uuring, mille leiate keskuse kodulehelt Virumaa toetusmeetme peatüki juurest. Uuringus otsitakse vastuseid küsimustele: Kuivõrd on Virumaa pärimuskultuuri toetusmeede täitnud püstitatud eesmärged? Kuidas on toetusmeede mõjutanud piirkonna kultuuriruumi arengut ja piirkondliku identiteedi elujõulisust? Kuidas mõtestavad Virumaa elanikud vaimset kultuuripärandit ja kuivõrd oluline on nende jaoks vaimse kultuuripärandi hoidmine? Mis aitaks kaasa Virumaa vaimse kultuuripärandi väärtustamisele ja säilitamisele? Millised kitsaskohad vajavad vaimse kultuuripärandi hoidmisel tähelepanu, millised on ootused tulevikuks? Asu lugema ja leia vastused küsimustele.

Et aastaraamatu koostamisega alustatakse juba eelneva aasta novembris, ei leia lugeja siit kokkuvõtte tutvustust etenduskunstide regionaalse kättesaadavuse toetused „Teater maal“ ega maakondlike ning maakondade üleste laulu- ja tantsupidude toetuste kohta. Aastaraamatu ilmunumise ajaks on need aga juba Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt leitavad. Isukat lugemist!

Toetuse taotlejatele tuletan meelde, et Eesti Rahvakultuuri Keskuse koduleht tuleb lemmikute hulka salvestada, sest siis saad kõige kiiremini teada, millal toimuvad infopäevad ning millal taotlusvoorud avanevad. Põnevatele pärimuslikele ideedele toetust soovides tutvu määrusega, mille alusel plaanid toetust küsida. Enne taotlust kirjutama asumist aruta dokumentides selgusetuks jäänud kohad üle vastava taotlusvooru koordinaatoriga. Niimoodi väldime taotluse edasi-tagasi saatmist selle täiendamiseks ning hoiame taotluse menetlemiseks kuluvat aega optimaalsena.

Traditsiooniline lõpulõik: tänan koostööpartnereid, komisjonide liikmeid, kolleege Eesti Rahvakultuuri Keskusest ja toetusmeetmete osakonna töökaid naisi Piret Koorepit, Marika Kutserit, Kersti Sillaotsa ja Merike Soometsa, kes igapäevaselt suhtlevad taotlejatega ja tegelevad taotluste-aruannete menetlemisega, komisjonide töö korraldamisega ning kokkuvõtete kirjutamisega. Teeme kõik selleks, et taotlused jõuaksid hindamisele ja toetused projektide elluvijatele. Aitäh!

Särtsakaid ideid projektikirjutajatele ja ladusat kultuurisündmuste elluviimist!

Toetusmeetmete osakonna nimel

Margit Salmar

Eesti Rahvakultuuri Keskuse toetusmeetmete osakonna juhataja

ELAV PÄRAND JA FOLKLOOR

Baltica kool tegi uut ja vana!

2026. aasta suvel on Balti riikide ühise folkloorifestivali Baltica võõrustajaks taas Eesti. Alates 1987. aastast kordamööda Eestis, Lätis ja Leedus toimuv festival väärtustab ja tõstab esile vanemat ehedat pärimust. Ent mis on “vanem” ja mis on “ehe” ning kuidas tänases kiirusele ja välisele atraktiivsusele orienteeritud maailmas tuua inimesteni see, mis vajab aega, rahu ning hetkes olemist?

2024. aasta sügisel sõnastasime olulised Baltica festivali väärtused: pärimuspeole on oodatud laul, tants, pillimäng, käsitöö (sh rahvarõivad), keel, uskumused, jutuvestmised, kombed, toit, mäng jne. Oluline on, et esitatakse:

- keskendub mingile kultuuriruumile või esindab kindlale piirkonnale omast traditsiooni ja/või
- esindab mõnda konkreetset ajastut ning on kogukonnas kestnud vähemalt kolm inimpõlve;
- on stiliseerimata va lavastusvõtted, mis aitavad pärimusel end avada teemat mittetundvale publikule, kuid ei moonuta selle peamist sisu;
- põhineb tuvastatavatel ning usaldusväärsetel allikatel.

Et nende põhimõtete iva vahetult ja sisukalt edasi anda, sündis 2025. aastal **Baltica kool**. Koolitus oli mõeldud nii neile, kes juba on pärimusega lühemat või pikemat aega tegelenud, kui ka neile, kes alles esimesi samme astumas. Pärimustantsud, -laulud ja pillimuusika tunduvad esmapilgul lihtsad ja vähenõudlikud, neisse süvenedes saab aga selgeks, et need sisaldavad endas rikkalikult paikkondlikke nüansse ja eripärasid, mille omandamiseks läheb tarvis üksjagu aega, julgust, teadmisi ning – mis kõige tähtsam – materjali valdamist, et tabada kohane esitusstiil ning omandada improviseerimisvabadus.

Baltica kooli sihtrühmaks olid rühmade juhendajad ja/või kollektiivi eestvedavad liikmed ning üksikisikud (pillimehed, lauljad), et neid julgustada, nõustada, õpetada ja pakkuda mentorlust, et pärimuspeol osalemise protsess oleks võimalikult meeldiv, stressivaba, turvaline ja teadlik.

Kahel oktoobrikuu päeval (kord Tartus, siis Tallinnas) jagasid oma teadmisi ja kogemusi nelja folkloorivaldkonna spetsialistid: Janika Oras (rahvalaul), Krista Sildoja (pillimäng), Madli Teller (pärimustants) ja Anu Randmaa (rahvarõivad). Koolituspäev koosnes kahest osast: kõik osalenud sai alusteadmised kõigis neljas põhivaldkonnas ja seejärel sai igaüks valida kaks huvipakkuvat töötuba, et leida vastuseid ja lahendusi isiklikele küsimustele. Huvi kooli vastu ületas ootused. Ligi 80 osalejat kuulasid, laulsid, tantsisid, mängisid, arutlesid, küsisid ja mõtlesid kaasa.

Mis toimus enne Baltica kooli?

Eheda pärimuse festival Baltica toimub tänavu juba 38. korda. Selgub, et pikast ajaloost hoolimata on meil autentsest pärimusest rääkides siiski erinev ettekujutus selle tähendusest. Raamide paikapanelamiseks kohtusid enne Baltica kooli valdkondlikud spetsialistid üle Eesti, et arutleda, vaielda, ümber lükata ning heaks kiita oma valdkonna spetsiifikast lähtuvad põhimõtted ning need kirja panna. Eesmärgiks ei olnud defineerida eheduse, autentsuse mõiste laiemas plaanis, vaid pelgalt Baltica pärimuspeo kontekstis, et peol säiliks oma nägu ning see poleks üks paljude teiste festivalide seast.

Baltica kool oli heaks võimaluseks neid paikapandud raame tutvustada ning lähemalt selgitada.

Laiad raamid

Väga laias laastus sõnastatuna ootame Baltica festivalile väga teadlikke ülesastumisi, esitusi, mis ei oleks kombinatsioon pärimusest, oma isiklikust maitses ega soovist materjal 21. sajandi inimeste jaoks arusaadavamaks, huvitavamaks ja ligitõmbavamaks muuta. Loomulikult võib kaasneda sellega oht, et pärimusematerjalile julgetakse läheneda vaid valged kindad käes. Kuidas seda vältida? Kõik algab isiklikust puudutusest. Esmalt peab esitajail endil tekkima vajadus materjaliga tegeleda, analüüsida, miks see teda kõnetab ja vajadus oma kogemust ning rõõmu ka kuulajate-vaatajatega jagada. Muidugi on olemas mitmeid „arstirohtusid“, mis seda soodustavad. Nii näiteks on Baltica pärimuspeol nõue, et esitatavad laulud, pillilood ja tantsud on sedavõrd pähe kulunud, et iga esitust „siin ja praegu“ nautida, mitte muretseda võimalike tekkivate vigade pärast. See on kindel – kui nautid ise, mida teed, vaimustuvad sellest ka teised.

Baltica 2019. Foto: Rene Jakobson

Mul pole midagi selga panna!

Baltica pärimuspeol pakuvad silmailu ajastu- ja repertuaarikohased rõivad. Rõivas peaks pärinema kas siis rahvarõivaste eelsest ajast, rahvarõiva ajast või hilisemast ajast. Alati võib valida ajastu, mis kollektiivi või esitaja repertuaari kõige enam iseloomustab või siis sellise, mis osaliselt repertuaariga sobib. Kui tänapäeval ihaldab iga naine isikupärast rõivast ega soovi kanda kellegi teisega samasugust kleiti, siis vanemal ajal polnud lood teisiti. Mitte üheski külas ei valmistatud identseid rahvariideid nagu Vändras saelaudu. Seepärast ootame ka pärimuspeole isikupäraseid, ainulaadseid rõivakomplekte või nende puudumisel tänapäevast klassikalist pidulikku rõivast, millest kumab läbi iga isiksus. Miks mitte tulla peole aga linastes tööriivastes, kui valitud repertuaar sellega sobitub! Soosime ka üksikute rahvarõivadetailide kasutamist, sest rahvariiete komplekti soetamine võib olla pikem protsess, milleni oleme alles teel.

Miks paneb kukk laudes silmad kinni?

Baltica pärimuspidu väärtustab töötlemata ja stiliseerimata rahvamuusikat, mida esitatakse meie ajaloolistel akustilistel rahvapillidel. Muidugi kõlab kastitrumm *cajun* mõnusalt, ukulele mahedalt ja elektrikitarr vägevalt, kuid Baltica pärimuspeol laseme endid rõõmustada neil pillidel, mis

põlvkondade jooksul meie mail juurdunud on: torupillil, kandel, viiulil, lõõtsal ja nõnda edasi.

Elav muusika aga lausa hõiskab pärimustantsu järele, mis on ehe, elav, orgaaniline, variatiivne ja veenev. Missugune peaks olema kehahoiak, mil-
lal minna tantsuplatsile, kuidas tantsu loomulikult lõpetada? Tundub us-
kumatu, aga loomulikkus on tänapäeval omaette väärtus, mida tuleb lausa
õppida.

*Mõista, mõista! Miks paneb kukk lauldes silmad kinni? Sest tal on laulud
peas! See tuntud mõistatus iseloomustagu ka Baltica pärimuspeost osavõt-
vaid lauljaid. Lisaks on tähtis, et koos esitatavate laulude sõnad ja viisid pä-
rineksid enam-vähem samast piirkonnast ning neid pole teadlikult seatud
ega „huvitavamaks“ muudetud. Muidugi on peole oodatud meie eripärane
murdekeel.*

Need olid vaid mõned näited Baltica koolis räägitust, täpsema sõnastuse
ning selgitused leiab Baltica kodulehelt. Kes aga personaalsemat nõustamist
soovib, võib häbenemata pöörduda sobiva Baltica eksperdi poole. Ärgu
need raamid kedagi ehmatagu, vaid innustagu oma kodukandi pärimusse
süvenema, sest vaimustus ja sõltuvus on garanteeritud.

Pidu ootab!

Suvisele festivalile eelnevad 21 kogukonnapidu on hooga käima läinud. Pidudel astuvad üles kohalikud rühmad, üksikesinejad ning oma teadmiste-
tepagasiga on kohal Baltica eksperdid ehk pärimuskultuuri asjatundjad, kes
pärast etteasteid juhendajate ja huvilistega vestlusringi vormis oma mul-
jeid-mõtteid jagavad ning küsimustele vastavad. Ikka selleks, et ühiselt veel
sügavamale pärimuse kihtidesse kaevuda. Kevadel, kui eelpeod on lõppe-
nud, toimub Baltica kooli õpilaste jaoks veel üks veebikohtumine jagamaks
koolist saadud teadmiste rakendamise väljakutseid ja edulugusid. Ja siis
asumegi ühiselt ootama 3.–7. juunini toimuvat Baltica festivali, mis kannab
tänavu alapealkirja “Uut ja vana!” ning kutsub osalejad kokku Sondasse,
Amblasse ja Tallinna vanalinna. Kohtumiseni!

Kristi Pumbo, Kristiina Siig
Eesti Folkloorinõukogu

Vaata ka www.baltica.ee.

Ööbikuööd 2025. Foto: Kadri Suits

Rõuges tähistati ööbikute saatel jutupidu

Eesti Rahvakultuuri Keskus korraldas 17. mail Rõuges viienda Ööbikuööde jutuvestmisfestivali. Tänavuse festivali alateema oli „Maailmade vahel“, mida erinevate elualade esindajatest vestjad just enda moodi tõlgendasid.

Eriliseks tegi festivali teadagi Lõuna-Eestile omane looduskeskkond ning külalislahkus. Päeva avas humoorikas pärimusmuusikute duo Hanna-Reet Ruul ja Brett Hiiob, kes panid külalised laulma ja mängima krutskeid täis pärimuslike laulumängudega. Järje võttis üle Eesti Rahvakultuuri Keskuse noortekoda, esitades spetsiaalselt juubelifestivaliks Maili Metssalu juhendamisel loodud kava „Meie maailmad“. Noortele omane siirus võlus publikut lihtsate lapsepõlvelugude ning mõtisklustega endale tähtsatest kommetest ja tavadest.

Aednik ja jutuvestja Triinu Guerrin on üks eesti permakultuuri maaletoojatest ning koolitajatest, kes sidus oma lugudes aiatööd ja muinasjutte. Paljude jaoks selgus üllatusena, et aiatöö ei ole pelgalt praktiline tegevus, vaid eluviis, mis kutsub märkama looduse ja inimese vahelisi peeneid seoseid. Seejärel viis ajaloolane David Vseviop publiku rändama enda kogitud päriselu lugudesse ja fantaasiatesse, sügavalt rahulikesse mõtisklustesse ning halenaljakatesse juhtumitesse.

Matkajuht ja herbaatik Maigi Parts pakkus võimaluse hetkeks aeglustuda ja tajuda loodust kui partnerit, peeglit ja õpetajat, viies matkalised looklevatele Ööbikuoru radadele kuulama ning nägema looduse pakutavaid rütme. Käidi uudistamas Lõuna-Eesti suitsusauna ning nagu möödaminnes avanes matkajatel võimalus märgata kümneid taime- ja linnuliike, kellest harilikult lihtsalt mööda astutakse.

Õhtu lõpetas Kairi Leivo ja Maili Metssalu ühteageu nii kentsakas, huumorikas kui ka sügavalt puudutav imejuttude kava. Duo tunnetab hästi publiku hea maitse piire, jutustades fantaasialugusid maailmadest, mida pole silmaga näha ega kõrvaga kuulda, kuid millest ometi teatakse pajatada.

Festivalil toimusid muuhulgas ka taskuhäälingu „Kõugujõmin“ avalikud salvestused, mida Spotify kanalil kuulata saab. Jutuvestja ja koolitaja Erki Kaikkonen avas muinasjutu mõju ning empaatia tekkimise teemat ja teadlane Triinu Remmel rääkis sellest, kuidas looduses valetavad kõik, kes vähegi suudavad – vaikselt, värvides, lõhnades ja pilgutamata silmagi. Seega on, millele kõrv peale panna.

Eesti Rahvakultuuri Keskusele on oluline nii pöörata tähelepanu kuulamisele kui ka julgustada inimesi rohkem ise lugusid rääkima. Jutuvestmisfestivali eesmärk on pöörata tähelepanu jutuvestmise arhailisele vormile – inimeselt inimesele rääkimisele, mis aitab jõudsalt kaasa eesti keele rikkalikumale säilimisele. Jagatud lugude kaudu loome ühtekuuluvustunnet ning aitame kaasa sotsiaalse turvatunde jätkusuutlikkusele.

Täname toetava öla eest Rõuge Vallavalitsust ja Eesti Kultuurkapitali.

Kadri Suits

Eesti Rahvakultuuri Keskuse suulise pärandi spetsialist

Haanimaa sada ja üks pööripäeva Kaudimäel

Põlise Haanimaa rahvas peab esivanemate traditsioonide jätkamist tähtsaks. Just seepärast on kogukond juba vähemalt sada korda kogunenud Kaudimäele, et ühiselt tähistada pööripäevi.

Sada korda või rohkem, teavad ilmselt vaid mäe- ning metsavanad ehk hingestatud loodus, sest inimese enda mälu on lühike. Rehkendamine kipub sassi minema: toimus ju üks tähistamine juba ka pärast sajandat ning üks või mitu veel enne esimestki ... – nii et vähemalt sada ja üks!

Kordade arvust olulisem on Haanimaa kogukonna vanema Hollo Agu sõnul pööripäevade tähistamise traditsiooni elus püsimine ja edasi andmine järgmisele põlvkonnale. „Kui meie peame esivanemate kombeid meeles, peavad esivanemad ka meid meeles,“ ütleb Agu. „Kui me ei mäleta, kust tuleme, ei tea me ka, kuhu läheme.“

Märgutuli oma rahvale

Aegade side, mida võib pööripäevade ajal Kaudimäel tunda, kõnetab nii vanu kui ka noori. See tunne hõljub Kaudimäe ja Haanimaa teistegi kõrgemate küngaste vahel ning ilmutab end laulu ja lõkkesuitsuna, teadmiste ja toimingutena, mida tuntud ammustest ajast. Mõni väline vaatleja võiks

Käänüpäiv Kaudimäel. Foto: Andres Orula

põlise kogukonna askeldamist ehk isegi vanamoodi veidruseks pidada, justkui oleks sattunud vabaõhumuuseumisse, kus etendatakse unustatud riitusi, ent Hollo Agu naerab nii äraspidise mõtte peale. „Me ei ela muuseumis, elame ikka oma päriselu ja seome põlised traditsioonid praeguse ilmaeluga,“ lausub ta.

Haanimaa inimesed hakkasid kogukonnana teadlikumalt koos käima juba 1990ndate aastate keskpaigast peale ning aastatuhande vahetuse paiku tehti jõudumööda algust vanade tähtpäevade tähistamisega. Miks aga kujunes pööripäevadel kogunemise kohaks just Kaudimägi? „Kui paigal on väge, ju siis nii peabki olema,“ märgib Agu.

Talgutöid paiga korda seadmiseks tehakse nii suvel kui ka talvel ühiselt, ehkki igapäevaselt kannab Kaudimäe eest hoolt Rätsepp Aare. Igal pööripäeval süüdatakse lõke juba keskpäeval. Õhtuni, mil suurem rahvasumm koguneb, jääb aega rahulikult ettevalmistusi teha, vajadusel midagi arutada või muid toimetusi nokitseda. „Tuli mäe otsas toimus juba vanasti märgutule ümbruskonna rahvale, et selles kohas hakkab sel päeval midagi sündima. Ja oli ka teadmine, et tuli otsekui puhastab kogu selle nähtava ala, kuhu ta kõrgelt künkalt paistab,“ kõneleb Aare.

Pööripäev kui ürgmöödik

Tule süütamine pööripäeval polnud juhuslik ei ennevanasti, kakskümmend või rohkem aastat tagasi ega ka nüüd, kui haani rahvas tähistab *käänüpäivä*. „Taevakehade kindel geomeetriline seis ei olene kehtivast kalendarist, usust, ilmast ega ilmavaatest. Käänuhetk on nii täpne, et kellelgi pole midagi vaielda,“ selgitab Aare, miks pööripäeva kui looduse ürgse möödiku järgi on hea toimida. „Pööripäeva tähistamise platsi ilmakaarte ja looduse rütmide järgi sättides nägime, kuidas see paik hakkab tööle kui kalender, kell ja kompass.“ Nii ongi *ilmatsõör* jagatud koos põhiilmakaartega kaheksaks ja ka esivanematel oli pööripäevade vahel veel neli tähistamist väärivat püha.

Kõige olulisemaks peab Aare, et pööripäevade tähistamisega Kaudimäel on üles kasvanud juba uus põlvkond noori, kellele on tuttavad esivanemate teadmised ja ilmatunnetus. Sama kinnitab ka Hollo Agu. „Hea meel on selle üle, et pööripäevade tähistamine kujunes perede ettevõtmiseks, kuhu vanemad võtavad alati lapsed kaasa,“ räägib Agu. Ta lisab, et Kaudimäele

kokku tulemisest peale on Haanimaal sündinud veel mitmeid häid kogukondlikke algatusi. Näiteks aastate eest käima lükatud keelepesast on praeguseks saanud kogukonnatunnid koolis.

2025. aasta sügisel pööripäeval, kui Haanimaa kogukond tähistas pööripäeva järjepanu sajandat korda, tuldi kokku pisut pidulikuma meeleoluga. Haanimiikki nõvvokua liige Orula Andres oli valmis saanud pildiraamatu „Käänüpäiv Kaudimäel 100“. Nende kaante vahele mahub tükike kogukonna ajalugu ehk pööripäevade tähistamise pildigalerii 2006. aasta suvest 2025. aasta suveni. Haanimaa kogukonnale tuli selleks puhuks külla ka kaugema kandi rahvast, teiste seas põlisameerika pärimuse hoidja ja tseremooniameister Rupert Encinas, indiaanimega Kotkas Lendab, kes tutvustas oma rahva traditsioone.

Uus valguse aasta

Eks iga kotkas tunneb end kõige paremini oma hingekodus ning iga põline rahvakild hoiab kiirelt üleilmastavas maailmas oma väärtusruumi ja väekaid paiku nii nagu oskab ja jaksab. Nagu ütleb Rätsepa Aare talle omase muigega: „Talvel peabki ju keegi päikest toetama, et ta uuesti alumisest pesast tõuseks, muidu tuleb külm ja pime aasta. Seni on meil õnneks läinud – uus valguse aasta on ikka alanud!“

Vahet pole, kas uus valguse aasta algas sinu jaoks lumisel Kaudimäel pööritule, tummise suutäie ja haanikeelse naljaga või kusagil mujal, Haanimaa kogukond aitab päikesel pesast tõusta igal juhul. Ka pööriöö jõuab sinuni varem või hiljem. Ja siis on pigem su enda otsustada, kas pead seda ise ka tähtsaks. Ehk isegi nii tähtsaks, et jätad selle pärast mõne tühisema käigu ära ja sätid end looduse kalendri rütmis Kaudimäele. Sest tulla võivad kõik huvilised, kui kaasas hea soov ning midagi maitsvat ühise laua peale.

Nüüd jääb ainult veel küsida, kas see kõik tundub liiga ilus, et olla tõsi? Ilus see tõesti on ja tõsi ka – ju siis nii ongi.

Erkki Peetsalu
Haani Loometare
www.haani.ee

Haanimaa kohta leiab rohkem infot aadressilt www.haanimaa.ee.

Esimene Viru Pillar Kunda rannas

Kui möödunud aasta sügisel Lääne-Virumaa lasteaedades pärimusõpet toetav tugigrupp kokku sai, tekkis õppeaasta tööplaani harilikult pliatsiga kirjutatud sündmus Viru Pillar. Inspireeritult lasteaia õpetajate ilusast unistusest taastada aastaid tagasi hingusele läinud Porkuni Pillar. Et oleks taas see mudilaste tore pidu, kus kihelkondade lasteaedadest kokku tullakse ning oma paikkonna rahvalaule ja rahvamänge tutvustatakse.

Mõte kogus kiirelt hoogu. Kuna minu kodu asub Viru-Nigula kihelkonnas, tundus ainuõige mõte sobitada see pidu just äsja korda tehtud Kunda randa. Koostööpartneritena panid pead kokku Viru Instituut MTÜ, Viru-Nigula valla kultuurikeskus ja väga palju aastaid Kundas lapsi tantsima õpetanud õpetaja Elle Türkel. Projekt sai lisarahastuseks Eesti Rahvakultuuri Keskuse poolt heaks kiidetud ja toetatud. Koostööpartnerid ja sõbrad on väga olulised.

Koos Ellega kulus tunde, et panna lasteaedadele kirja väga täpne juhend, mida neilt lisaks osalemissoovile ootame. Tekkis interaktiivne registreerimisvorm, kuhu sai detailideni kõik kirja panna: rühma nimi, osalejate arv, folkloorikava pealkiri, millal ja kust korjatud, helindamise erisoovid ja palju muud. Lisaks oli meie suur soov ära tantsida ka kaks ühist Virumaalt pärit laulumängu: „Prigadi-pragadi“ ja „Roti pulmad“. Et kõik ühistantsud laabuks, tuli õpetajatega paaril korral läbitantsimiseks kokku tulla. Koos õpitu viidi kodukanti kaasa ja tehti lastele selgeks.

Kui kavadega oli kõik hästi ja registreerimiskuupäev kukkunud, oli meie üllatuseks kokku registreerunud 420 last. See arv tundus tõesti ootamatult suur. Tarvis oli mõelda eelkõige laste turvalisusele ja heolule. Otsused sündisid. Tulid töötoad, kuhu lapsed olid loosiga ära jagatud, kaasa võeti piknikukorvid ja -tekid, et oleks mõnus puhkepausi pidada. Kõikides töötubades tutvustati rannarahva tegemisi ja neis sai nii lutsu visata kui ka erinevate lammaste villa katsuda. Viru Käsitöö tõi kohale toreda seltskonnamängu „Viru Vise“.

Ilus idee oli kinkida kõikidele abilistele ja rühmade juhendajatele tänu-täheks kohalikkude käsitööd. Nii koduski tubli käsitööarmastaja Helen Jagant panustajatele paari labakindaid selleks puhuks annetatud lõngadest.

Viru Pillar 2025. Foto: Mare Taar

Kõik oli valmis. Nii saabus päikesepaisteline, lausa suvesoe 22. mai 2025. Kohale saabunud laste hulk ilusates rahva- või rahvuslikes riietes oli muljetavaldav. Olid toredad paikkonda tutvustavad kavad. Vabariigi pillimees Kert Krüsban lõõtspillil ja ühiselt tantsitud tantsud olid kogu korraldusperioodi kõrghetked. Seisime Ellega käsikäes ja põlesime soovist peatada see hetk. Jäeb üle vaid loota, et Viru Pillar saab traditsioonina kesta veel kordi ja kordi.

Tiia Paist-Lepik

Viru Pillari korraldaja ja üks idee autoritest

Hageri kihelkonna aabitsa sünd

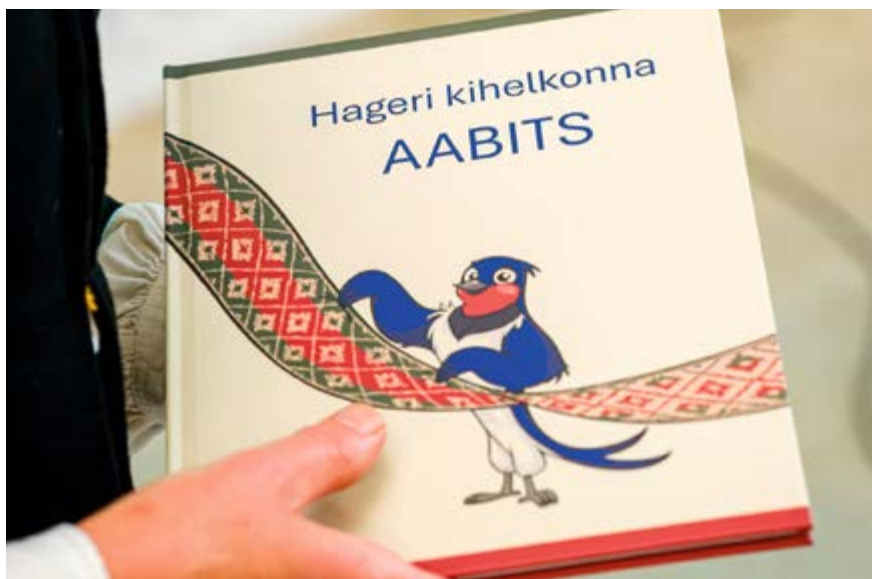
Hageri kihelkonna uus aabits ei sündinud ühe inimese töölaual, vaid kasvas välja mitme aasta jooksul küpsenud vajadusest ja heast koostööst. Aabitsa loomise tõuke andis 2024. aasta alguses toimunud rändav kultuurikohvik, mille oli kokku kutsunud Raplamaa rahvakultuurispetsialist Anne Ummalas. Selle kohtumise keskmes olid kohalike kogukondade pärimuslikud aabitsad – lood, mis sünnivad paikkondade enda identiteedist ja mida hoitakse üleval eelkõige vabatahtliku entusiasmi ja kultuurilise vastutustunde toel.

Kultuurikohviku arutelud avasid osalejatele teiste piirkondade kogemusi, aga töid nähtavale ka Hageri enda potentsiaali. Meenutati 2013. aastal ilmunud „Kodukandi aabitsat“, mille ilmumisest oli möödunud juba üle kümne aasta. Tõdemus, et aeg on küps uueks väljaandeks, oli kõigi üksmeelne otsus – ning juba järgmisel päeval lepiti kokku meeskonna esimene nõupidamine.

Kohtumise käigus tuli päevavalgele oluline seik: Hageri muuseumi endine juhataja Virve Õunapuu oli uue aabitsa koostamist juba alustanud. Tema käe all valminud kondikava leiti üles just õigel ajal ning see sai uue trükise vundamendiks. Nii kujunes Virve varasem algatus tänase aabitsa loomisel üheks oluliseks sambaks.

Kui mõtted olid paigas, tuli meil tegeleda rahastusega. Esmalt esitasime projektitaotluse Eesti Kultuurkapitalile, kust saime küll toetuse, kuid väiksemas mahus kui lootsime. Puudu jäänud summa saamiseks pöördusime Raplamaa Kohaliku Omaalgatuse Programmi poole ja sealt laekus aabitsa elluviimiseks vajalik toetus täies mahus ning sellega saime oma projektile rohelise tule.

Edasine protsess oli samaaegselt loominguline ja administratiivne. Sõnastasime oma nägemuse – kui eelmine aabits oli üles ehitatud tähestikule ning tutvustas vallas elanud ja elavaid märgilisi inimesi ning kohalikke loodus- ja kultuuriobjekte, siis seekord soovisime läheneda teisiti. Meie uus aabits jälgib aastaringi kulgu kuude kaupa, mille kaudu avaneb meie esivanemate arusaam ajast ja tööst, aga ka tavadest ja uskumustest. Iga kuu juurde lisasime ühe kohaliku päritoluga laulu või mängu, mõistatuse, legendi või mälestuse, paar toredat murdesõna ja retsepti ning kõige lõpus tutvustab

Hageri aabits. Foto: Taimo Lehtsalu

meie rahvuslind suitsupääsuke ühte rahvarõiva eset. Hea meel on ka lugejat toetavate lastepäraste illustratsioonide üle.

Aabitsa valmimise taustal mõtestasime üha teravamalt ka laiemat kultuurilist konteksti. Me elame ajas, kus maailm on erakordselt avatud, võõrad kultuurid, kombed ja kõnepruuk jõuavad meie igapäeva kiiresti ja märkamatuks. Kaugem tundub huvitavam, lähedane kipub tunduma isenesestmõistetav. Uue aabitsa eesmärk on aidata oma kodupaiga lugusid taas esiplaanile tõsta, pakkuda Hageri kihelkonna koolidele ja õpetajatele toetavat, usaldusväärset ning atraktiivset õppevahendit. Soovime äratada lastes ja kogukonnas huvi uurida oma kodu- ja esivanemate lugu ning seda mitte unustada.

Nii sündiski Hageri kihelkonna aabits – koostöös, järjepidevusega ja teadliku sooviga anda kohalik pärimuskultuur edasi nii, et see kõnetaks tänast last ja homset lugejat.

Kadri Rütman

Hageri muuseumi juhataja

Aabitsa näitus Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis.
Fotod: Kristi Neare

Aabits kui ühiskonna peegel

Aabits ei ole lihtsalt raamat, aabits on raamat-sümbol, mis viib inimese kirjaoskuse juurde. (Ingrid Rüütel)

Meie aabitsa lugu on pikk ja väarikas – alates puust tahvlitest, millele lõigatud või põletatud tähed, kuni tänapäevaste digi-aabitsateni.

Lisaks sellele, et aabits viib lapse kirjasõna juurde, annab see ka ülevaate õpetamismetodite arengust, erinevatest lähenemisviisidest lugemisoskuse arendamisele ning peegeldab ühiskonnas toimuvat.

18.09–22.11.2025 Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseumis toimunud näitus „Aabits kui ühiskonna peegel“ ei rääkinud aga ainult eesti aabitsast. Riia koolimuuseumi eestvedamisel ning koostöös Ukraina, Sloveenia, Saksamaa ja Itaalia koolimuuseumidega valminud rahvusvaheline näitus andis ülevaate ka neis riikides ilmunud aabitsate kujunemisloost ning erinevate ajalooliste perioodide mõjust raamatule.

Kärt Hennoste kaunilt kujundatud näitus oli jagatud viieks osaks: aabitsate esimesed trükid, aabitsad 19. sajandil, 20. sajandi alguses, peale Teist maailmasõda ning tänapäevased aabitsad. Iga perioodi juures sai teavet erinevate maade aabitsate kohta nii tekstis kui ka pildis ning näha raamatuid Palamuse muuseumi kogudest.

Näitusesaali lugemisnurgas oli võimalik lehitseda erinevatest aegadest ja riikidest pärit raamatuid nii Palamuse muuseumi kogudest kui ka Anu Pärnpuu isiklikust kogust. Ja oh seda rõõmu, kui külastajad A-kujuliselt riulilt n-õ oma aabitsa leidsid! Lisaks sai uurida ajatelge, millel oli valik Eestis kasutusel olnud ja olevatest aabitsatest.

Aabitsa näitusel.
Foto: Kristi Neare

Krista Sukk

Näituse koostaja-kuraator
Palamuse muuseumi teadur

10 aastat Järvamaa pärimuspäeva

2016. aasta 15. mail kogunesid Järvamaa pärimushuvilised esimest korda Vargamäele Järvamaa kultuurihii e kiigeplatsile, et tähistada koos suvistepühi. Nii sai alguse traditsioon, mis on tänaseks kestnud juba kümme aastat.

Miks just suvisted? Sest see oli kogukondlik suve vastuvõtmise püha, kus koguneti kiigele laulma ja tantsima. See oli rõõmupüha, mida oodati suure elevusega. Nii on ka Järvamaa pärimusrahvaga – igal aastal kogunetakse kiigeplatsile, lauldakse, tantsitakse ja ollakse koos rõõmsad.

Esimene Järvamaa pärimuspäev „Suvisted Veteperes“ oli ühtlasi ka folkloorifestivali Baltica eelpeoks Järvamaal. Korraldustoimkonda kuulusid regilauluansambel Rakuke, mille liige olen, ja A. H. Tammsaare muuseumi naiskond. Kõik kohale tulnud pärimuskollektiivid said ennast teistele näidata ja oma laulude, tantsude ning mängudega publikut kaasa haarata. Kiigeplatsil mängiti suvistetele omaseid munamänge ja söödi traditsioonilisi toite, kohapeal sai isegi mune keeta ja värvida. Alati astub üles ka üks külaliskollektiiv, esimesel pärimuspeol oli selleks Mando Trio, kes andis väikese kontserdi. Lõpuks kogunes piduliste seltskond lõkke ümber, kus pimedani koos lauldi.

Kultuurihii on Järvamaa kultuuriinimeste püha koht, kuhu meie parimad kultuuritegijad on tunnustuseks saanud oma puu istutada. Seega tundus see ainuõige koht pärimuspeo korraldamiseks. Kuid selgus, et sellesse üksildasse kohta sattus muud rahvast üsna harva. Nii juhtuski, et kui Albu mõisapark sai omale välilava, kolis pärimuspäev sinna – külarahvale lähemale. Kultuurihiiest lahkumisest oli küll kahju, aga asi õigustas ennast: nii kohalik rahvas kui ka kaugema kandi inimesed tulid pärimuspäeva uudistama. Ka kollektiive lisandus.

2025. aastal toimus juba kümnes pärimuspäev ja ikka suvistetel. See kordne pidu oli eriti suurejooneline, sest korraldusele pani õla alla ka Albu kogukond. Lisaks pärimuspeole oli mõisapargis avatud laot, mõisas avati kunstinäitus, peale pärimuspäeva toimusid seltskonnamängud ja jõukatsumised. Külalisesinejaks oli seekord noorte pärimusbänd Folkista ja õhtul oli simman ansambliga Boss. Muidugi ei puudunud ka lõke ja lõkkelaulud.

Pärimuspeost on läbi kümne aasta osa võtnud kõik Albu kandi kollektiivid: segakoor Sink-Sale-Proo, segarahvatantsurühm Kakerdaja, Albu Simmeldajad ja Ärmoonikud. Ka need, kes igapäevaselt laulavad

Suvisted Järvamaal 2025 Albu mõisapargis. Foto: Silja Juursalu

koorilaulu või tantsivad lavatantsu, lisavad pärimuspeoks oma repertuaari folkloori. Peaaegu igast peost on osa võtnud Järvamaa regilauluansambel Rakuke ja Arhailised mehed. Viimastele on nüüd hakanud konkurentsi pakkuma ka Ambla regilaulu naised. Igal peol on olnud üks kohalike laste kava koos ringmängude ja lastelauludega. Väga meeleolukate kavadega on esinenud folgiklubi Imäveere. Peol on üles astunud ka PAMTi pillijad Paidest ja Pillarid Oisust. Keskmiselt on Järvamaa pärimuspeol osalevaid kollektiive 8–10.

Kui palju 2026. aastal Albu mõisaparki pärimushuvilisi koguneb, selgub suvistepühal, 24. mail.

Kaja Kraav
Järvamaa pärimuspäeva idee autor ja korraldaja

Pärimuse elav südamelöök Narvas

Juba teist aastat järjest kohtuvad pärimuse tundjate algatusel kord kuus tantsu- ja muusikasõbrad. Tantsumaja on Narvas toimuv tasuta pärimus- tantsu ja -muusika õhtute sari, mida korraldavad Kultuurimaja Rugodiv ja Narva Eesti keele maja koostöös Integratsiooni Sihtasutusega. Tantsuõhtud toimuvad Narva Kultuurimaja Rugodiv kammersaalis ning on avatud kõigile huvilistele, olenemata varasemast tantsukogemusest. Tantsumaja eesmärk on pakkuda rõõmsat ja sõbralikku keskkonda, kus saab õppida ja tantsida lihtsaid eesti rahvatantse, kuulata elavat rahvamuusikat ning koh- tuda uute inimestega. Õhtu on ühtlasi hea võimalus eesti keele harjutami- seks – suhtlus toimub lihtsas keeles ja sobib ka algtasemele. Tantsumajja tulles tasub kaasa võtta mugavad jalanõud ja hea tuju, sest ürituse kesk- mes on kogukondlik koosolemine, liikumisrõõm ja avatud õhkkond, kuhu on oodatud pered, noored ja täiskasvanud. Tantsumaja traditsioon jätkub ka edaspidi – nende kohtumiste ühtehoidev vaim on juurdunud Narva kultuuriruumi.

Selle eest, et igal tantsuõhtul rõõmustaks tantsijaid elav muusika, hoo- litseb Tapa muusika- ja kunstikoolis igapäevaselt õpetajatööd tegev Tanel Sakrits, kes on olnud laulu- ja tantsupidudel nii näppepillide kui ka konk- reetsemalt mandoliinide liigijuhiks. Koos Taneliga on Narva tantsumajas muusikat teinud näiteks MandoTrio, Näppepildurid, Eha Niglas ja ansam- bel Tuustar, Estlager Trio, Lüganuse kapell ning mitmed teised pärimus- muusikud Eesti erinevatest paikadest. Ka tantsusamme on ette näidanud tantsijad nii lähemalt kui ka kaugemalt, kuid sügishooajal on seda teinud Narva oma rahvatantsuansambli Jun-Ost juhendajad-liikmed Ljudmila Tu- rajeva ja Martin Tikk. Tantsumajad toimuvad tavaliselt kultuurimaja Rugo- div kammersaalis, hea ilma korral ka kultuurimaja ees õues ning jõulukuul kolib Narva tantsumaja lausa raekotta.

Loodame, et tantsumajadest saab Narvas traditsioon, mis kestab kaua- kaua, tuues rõõmu, kandudes edasi põlvest põlve, hoides pärimust au sees ja luues oma kohaloluga midagi kestvut ning kaunist. Rahvatants, muusika ja ühiselt jagatud hetked – need on väärtused, mis ei kustu kunagi.

Pille Maffucci

Narva eesti keele maja eesti keele õpetaja

Pärimustants ja muusika – rõõmutoovad ühised hetked. Foto: KM Rugodiv arhiiv

Tantsumaja pärimusring Narva linnaruumis. Foto: KM Rugodiv arhiiv

Rahvakultuur lasteaia eripära ja väärtusena

Kuidas maa, nõnna rahvas; kuda rahvas, nõnna mina – just seda vana-sõna järgides saame lastes maast madalast kujundada väärtusi ja oma-kultuuri. Jänesselja lasteaias tegeletakse süvitsi eesti rahvakultuuri tundma-õppimise ja hoidmisega.

Koolipäpa Johannes Käis on öelnud: „Kasvatuse ja hariduse ülesandeks on meie kultuuri väärtusi tulevaile põlvile edasi anda, neid meie kultuuri-liste varanduste pärijateks teha.“

Lasteaia mängu-, kasvu- ja töökeskkonna kujundamisega toetame eri-pärast tegevust. Seintel on rahvarõiva seeliku triibukangast meenutavad paelad, kus on hea laste töid eksponeerida. Lisaks kaunistavad ruume kaheksakannad, arhailise mustrite või vöökirja elemendid ja samuti vanad tööriistad, mis ühelt poolt on kujunduselemendid, teisalt aga vana ja vää-rika kohta teada saamise koht. Üldruumides ja rühmades on aukohal Eesti sümboolika.

Vanavara tuba, kus on vana aja tööriistad ning seintel ise kootud vaibad. Foto: Aina Alunurm

Vanavara tuba pakub tegevust ja uudistamist oma vana aja tööriistadega – seal saab kangastelgedel vaipa kududa või kerilaual lõnga kerasse kerida.

Nii mõnigi rühm on andnud lastele võimaluse tunnetada elu-olu nii nagu vanal ajal, ilma elektrita ja mänguasjadeta. Videvikutundi saab siis pidada õli-lambi valguses ning käbidega mängides või jutte vestes, paela punudes või laul-mänge mängides.

Anu Raud on öelnud, et meie juured on sügaval talupojakultuuris. Meiegi õpime, töötajad koos lastega, põldu harima, rukist külvama ja koristama ning leiba küpsetama. Esivanematele omane looduse rütmis elamine ehk rahvaka-lendri tähtpäevade tähistamine on meie lasteaias tavapärase: mihkclipäeva laat, mardi- ja kadrisandid, Tahma-Toomase

tegemine, pööripäeva matkad, vastlaliu laskmine, jürripäeva jooks või karjalaskepäeva tähistamine (viimasel korral sai seda tehtud moel, et lastel oli võimalis ise ja omapäi rühmast rühma mängimas käia).

Fred Jüssi sõnade „Kui pole loodust, pole ka kultuuri, loodus on kultuuri vundament“ kohaselt väärtustame loodust ning seda õues õppides. Lasteaia õuealal on looduse õpperada „Puud rahvapärimates“. Räätsamatkad rabas on samuti side tänase päeva ja minevikuga.

„Ma ei tea sellest mitte midagi,“ oli päris mitme lapse hinnang, kui tundsi huvi, mida laps teab kodulambast. Aga kui ei tea, siis peab teada saama! Nii sai teoks kogu õppeaasta kestnud kodulamba projekt. Alustasime külästusega lambakasvatustalusse, kus nägime lamba pügamist ja – oh mis rõõmu – saime kotiga kaasa lambavilla. Nüüd algas villa pesemine, kuivatamine ja kraasimine. Omajagu raske oli kedervarrega või vokiga lõnga tegemine. Põnevust valmistas ka loodusliku materjaliga lõnga värvimine. Projekti raames saime rääkida rahvarõivastest, kirikinnastest ja muustrilistest sokkidest. Sinna juurde veel lood ja laulud lambast ning karjasemängud. Lõpuks valmis kangastelgedel kootud vaip. Mõelda vaid – ise kootud vaip! Aga oleme „kudunud“ ka looduslikku triibukangast: käbidest, tõrudest, okstest, lilleõitest jpm kaunilt triipudena murule asetatud kompositsioon.

Igal laual oma leib, igas talus oma taar – lapsed ja töötajad on valinud oma lemmiktoidu, mis eestlastele nii omasena on ühepajatoit ning mulgipuder, magustoiduks kõrvale kamavaht või pannkoogid. Jätku leiba! Ei puudu meie lasteaias ka söögipalve ja sedagi rahvuslikkus võtmes: *Tipi-tipi katla, vaari-vaari vatla...*

Eesti Vabariik 100 raames sai teoks pea poolteist aastat kestnud projekt RUKIS, mis algas põllu tegemise ja rukkiterade külvamisega. Sügisel said lapsed rukkipollu kaitseks ise aia ehitada. Lumevaiba sulamise järgselt nägime taas oma rukkiorast ja suvel piltilusat rukkipooldu rukkilillede ja moonidega! Augustikuus võtsime ette rukkilõikuse, selle järgnes rukkivihkude

Rukkipoold, mille ümber lapsed ise roigasaia ehitasid.

Foto: Margit Blehner

Vanasõnade õpiõu. Igal potil oma kaas. Igaüks kiidab oma potti.
Foto: Aina Alunurm

kuivatamine ja rukkipeks. Kurgja talumuuseumis käisime rukkiterasid käskivil jahuks jahvatamas. Sealpeale on leivategu meie lasteaia traditsiooniline. Lapsed said maitsta oma tehtud leiba – sooja leiba, mõtelge! Rukkipõhust said kaunid jõulukrässid.

On öeldud, et folkloor on rahvakunstiline emakeel. Meie lasteaia on eesti keele kõrval au sees vanasõnad ja mõistatused, vana aja sõnad (nt kõrt kui

puder või seelik), lugude rääkimine ning regilaulud. Meil on isegi tarkuseterade tänav ja vanasõnade õpiõu – vanasõnad visuaalselt ja lapsepäraselt kujutatuna.

Pidupäevadel kanname rahvarõivaid, ikka uhkuse ja hoolega! Jänesselja lasteaia 50. sünnipäeva aastal 2025/26 võtsime ette rahvarõiva seeliku tegemise töötoa ning uskuge või mitte, aga nii mõnigi töötaja seisab silmitsi väljakutsega kududa kangastelgedel ise rahvarõiva seeliku kangas. Meeskonnanaga oleme õppinud kandlel mängimist (sh nii mõnigi töötaja on endale ise kandle meisterdanud), kõlavöö kudumist, sõira valmistamist, küünlapäeval küünla valamist, korvi punumist, viltimist, pärimuslikke laulumänge jpm ning seda ikka selleks, et *mis emad-isad ees tantsivad, seda tütrede-pojad taga kargavad!* Ehk mida soovime edasi anda lastele, seda peame ise kogema ja teada saama.

Lasteaeda kaunistab üks lõbus rahvavöö... Nii nagu igal talul oli oma peremärk, nii on ka meie igal rühmal oma pere- ehk kaitsemärk, mille (lasteaia laulu sõnade kohaselt) rühma meeskonnad 2025/26. õppeaastal rahvarõiva vöö sisse koovad.

Aastast 2010 toimub igal kolmandal aastal lasteaia laulu- ja tantsupidu. Teemadeks on olnud nii meri kui ka kohalik pärimus või eestlus pealkirja all „Eesti keel ja eesti meel saatjaks minu eluteel“. 2026. aasta suvel on taaskord toimumas rahvuslik laulu- ja tantsupidu pühendatuna Jänesselja lasteaia 50. sünnipäevale.

Aina Alunurm

Jänesselja lasteaia direktor

Rannarootslaste rahvariieetest sündis suurteos

Pika töö tulemusena sündinud raamat „Rannarootslaste rahvarõivad” on kõige põhjalikum ülevaade eestirootslaste rahvarõivastest, mis kunagi ilmavalgust näinud.

Raamatu koostamise algatas neli aastat tagasi eestirootslaste kultuuriomavalitsus. „Kui neli aastat tagasi Kristina Rajandole helistasin ja oma raamatu ideest rääkisin, vastas ta, et on seda kõnet kaua oodanud,” ütles kultuuriomavalitsuse juhatuse esimees Jana Stahl.

Käsitööraamatutele spetsialiseerunud Saara kirjastuse välja antud 440 leheküljelise suureformaadilise rahvariideraamatu esmaesitlus oli Tallinnas Rootsi-Mihkli kirikus. Edasi sai raamatu sünniloole kaasa elada Haapsalu Rannarootsi muuseumis ja Vormsis.

Äsja lugejateni jõudnud raamatu tähtsust on võimatu alahinnata. Aastaid Vormsi rahvarõivaid uurinud Kristina Rajando on seda võrrelnud kümme aastat tagasi ilmunud Carl Russwurmi teose „Eibofolke” eestikeelse tõlkega, öeldes, et need kaks raamatut peaksid rannarootsi temast huvitatud inimese raamaturiulis kindlasti olema.

Rannarootsi rahvariideraamatu esitlus. Anu Pink ja Anneli Kenk. Foto: Kaire Reiljan

Kõigi piirkondade rõivad

„Rannarootslaste rahvarõivad” tutvustab ühes teoses põhjalikult ja 1200 pildiga varustatult kõigi rannarootsi piirkondade rahvarõivatraditsiooni ja selle muutumist ajas. „Seal on ka võrdlusmoment, et aru saada, kui erinevad või sarnased need on ning kas rannarootslased laenasid midagi eesti kultuuriruumist ja andsid ka vastu,” ütles Stahl.

Teemasse sissejuhatuseks on ajaloolase Ivar Rütli kirjutatud eestirootslaste taustalugu ehk kust ja miks rootslased tulid ning mis neist meile on jäänud, samuti ajaloolase Jutta Holsti artikkel eestirootslaste rahvarõivate uurimisest. „Selleks andis tõuget raamat Göteborgi näitusest 1923. See oli esimene kõigi Rootsi emamaalt välja läinud rootslaste väljanäitus ja see oli esimene kord, kui eestirootslaste rahvariided olid välja pandud,” selgitas Holst.

Iga piirkonna rahvarõivastest on raamatus kirjutatud seda teemat enim uurinud inimesed: Vormsist Kristina Rajando, Yngve Rosenblad ja Marju Tamm, Noarootsist Violetta Riidas, Ruhnust Külli Uustal, Pakri saartest ja Vihterpalust Lembe-Maria Sihvre ning Hiiumaa rootslastest Helgi Põllo.

Kõik autorid on kirjeldanud rahvarõivaid üksikasjalikult esemete kaupa, alustades käistest-seelikutest, lõpetades soengute ja ehetega. Naiste kõrval on jagunud tähelepanu ka meeste ja laste rõivastusele. Meeste riietest kirjutamise muudab keerulisemaks see, et tavaliselt läksid mehed linnarõivastele varem üle kui naised.

Uurimistöõ on autoreid viinud nii Eesti kui ka Rootsi ja Soome muuseumite fondidesse, sest esimesed, kes eestirootslaste esemelist kultuuri 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses koguma hakkasid, olid riigi- ja soome-rootslased ning baltisakslased. Anu Pink Saara kirjastusest ütles, et Eestis on väiksemates muuseumites nagu Rannarootsi, Harjumaa või Saaremaa muuseumis isegi rohkem rannarootsi esemeid kui Eesti Rahva muuseumis.

„Polnud kujutlustki, et see raamat saaks tulla õhuke, sest muidu ei mahtuks see kõik lihtsalt ära,” ütles Pink.

Päris võrdse pikkusega piirkondade kirjeldused siiski pole ja see on tingitud materjali kättesaadavusest. Kui vormsilased ja ruhnlased põgenesid 1943.–1944. aastal Rootsi rahvarõivad seljas ning ka Pakril oli pidulikel puhkudel rahvariiete kandmine kaua au sees, siis Noarootsis juurdus eestipärane rahvarõivas juba 19. sajandi teisel poolel ja hiiurootslastel veelgi varem.

„Meie rootslaste ära minemine ja väljasaatmine nii Reigi kui ka Kärkla kandist juhtus juba üsna ammu ja me ei saa rääkida sama lugu, mis teised siin,” ütles Hiiumaa ajaloolane Helgi Põllo, kes on nagu detektiiv ajanud hiiurootslaste rahvarõivaste jälgi.

Pink ütles, et teda ajab alati naerma, kui öeldakse, et ilmus raamat. „Nagu saaks raamat ilmutusena kuskilt ilmuda. Tegelikult on selle taga autorite väga suur töö ja sealt edasi tuleb veel midagi, enne kui sellest raamat saab,” ütles ta. Pink peab kohasemaks väljendit, et sündis raamat. „Meie oleme sünnitusabi osakond,” ütles ta.

Autorite kogutu vormisid raamatuks toimetaja Maret Tamjärv ja Anu Pink ning kujundaja ja küljendaja Anneli Kenk. Tekste illustreerib 1200 fotot: nii arhiivifotod, autorite pildid muuseumite fondides olevaist esemeist kui ka Pingi tehtud meeleolufotod.

„Rannarootslaste rahvarõivad” pole käsitööraamat, sest mustri- ja lõiklehti sealt ei leia. „See on pigem etnograafiline teos, allikatega uurimus,” ütles Pink.

Pingi sõnul võiks raamat huvi pakkuda laiemale lugejaskonnale kui pelgalt rahvarõivahuvilised. „Seda saab vaadata kui pildiraamatut, aga seda on huvitav ka lugeda.”

Rannarootsi
rahvariideraamatu esitlus.
Foto: Kaire Reiljan

Kaire Reiljan
Lääne Elu ajakirjanik

Suvelavastuse Vormsi lugu viimane etendus 17.08.25. Foto: Ülle Juht

Vormsi – saar, mis avas oma hinge

2025. aasta jääb Vormsi kultuurilukku kui erilise soojuse, koostöö ja inspiratsiooni aasta. See on olnud aasta, mil meri peegeldas mitte ainult taevast, vaid ka inimeste südameid. Slogan „Vormsi avab oma hinge“ ei olnud pelgalt sõnakõlks – see sai tõeks igas sündmuses, igas kohtumises ja igas hetkes, mis saarel aset leidis.

Suurimaks ja märgilisemaks ettevõtmiseks kujunes vabaõhu suvelavastus „Vormsi lugu“, mille autor on armastatud näitekirjanik Urmas Lennuk. Esmakordselt Vormsi ajaloo tõusis lavale nii mastaapne suvelavastus – ja seda spetsiaalselt just selle saare jaoks kirjutatud loo põhjal. Etendused 13.–17. augustini tõid kokku nii kohalikke elanikke kui ka külalisi üle Eesti. Publik võttis lavastuse vastu suure soojuse ja vaimustusega – tõestades, et kui on tahet, koostööd ja usku, siis suudab ka väike kogukond teha suuri asju.

Vormsi kultuuriaasta olulisimaks sündmuseks on Olavipäev ja selle ümber koondunud pidustused 26.–29. juulini. Traditsiooniline laat Rälbys, teemapäev „Vormsi kirst“ ning meeleolukas simman kohaliku

rahvatantsurühma „Vormsi“ ja rahvusliku ansambli „Wäega Ea Bändi“ saatel täitsid saare rõõmu ja eluga. Pidustuste kõrghetkeks kujunes ansambli „Vox Clamantis“ kontsert Vormsi Püha Olavi kirikus – hetk, mil muusika ja vaikus põimusid pühaduseks.

Olavipäevade raames kinkis Vormsi vallavalitsus kirikule pühendusega pingi, tähistamaks kiriku 35. taaspühitsemise aastapäeva. Toimus mälestusteenistus, pidulik jumalateenistus ning ühine supisöömine kiriku aias – sümbol ühendusest ja tänulikkusest. Rahvamajas sai imetleda näitust Pühapaikadest, mis tõi esile vaimse ja ajaloolise pärandi sügavuse. Vormsi vallavalitsuse poolt kingiti pühendusega pink ka Vormsi talumuuseumile, tähistamaks muuseumi juubeliaastat.

Kuid Vormsi kultuuriline hingamine ei vaibunud ka augustis. Kohvikupäevad 8. ja 9. augustil, kus osales koguni 17 erinevat kohvikut, löid saarele erilise õhkkonna – koduste maitsete, rõõmsate naeratuste ja muusikaga täidetud päevad. Kuu teisel poolel pakkus Hosby sadamakohas toimunud muinastulede öö kontsert unustamatu elamuse – tšellist Silvia Ilvese esitus meretuules oli kui muusika, mis kõneles saare hingest.

Vastloodud Vormsi segakoor. Foto: Ülle Juht

Hirvo Survaga Kohvikutepäeval Vormsil.
Foto: Ülle Juht

Eraldi väärib märkimist talharpa laager, mis tõi Vormsile 40 pillihuvilist. Laager tähistas oma 20. tegutsemisaastat. See on ehe tõend, et pärimusmuusika elab ja hingab – põimides põlvkondi ja ühendades inimesi üle aja ja ruumi.

Kindlasti väärib esiletõmist ka see, et septembrist alustas saarel tegevust Vormsi segakoor, mis on pikalt olnud paljude vormsilastest laulusõprade unistus.

Vormsi kultuurielu 2025. aastal oli kui harmooniline kooskõla traditsioonidest ja uuest loovusest. See tõestas, et kultuur ei ole vaid sündmused ja esinemised – see on elu ise, mis sünnib koostööst, usaldusest ja ühisest tahtest.

Vormsi elab, loob ja avaneb – ikka ja jälle, neile, kes tahavad kuulata tema hinge laulu.

Ülle Juht

Vormsi kultuuri- ja kogukonnaspetsialist

TOIDUKULTUUR

Millest kõneleb Eesti toit?

Toit on seotud igäihe isikliku kogemusega. Kõlab individualistlikult, kuid nii see on. Täpselt nii palju kui on inimesi, on ka seisukohti toidu suhtes. Meil kõigil on oma toidu lugu. Küllap ka seepärast, et maitset muutuvad ajas, toidu mõistmine ja mõtestamine samuti. Need maitsekombinatsioonid, mis tundusid normaalsed paarisaja aasta eest, kutsuvad täna esile imestust, kui mitte kummastust. Soolane toit pole alati olnud soolane ega magus toit magus. Keskaja kõrgklassile omane ohtrate vürtside ja magusate komponentide kasutamine soolastes toitudes sai mingil ajal otsa, alamklassidesse see ei jõudnudki.

Millest kõneleb Eesti toit. Foto: Ülle Jukk

Me võime seda kõike lugeda memuaarkirjandusest või kokaraamatutest. Esimesed kirjeldavad kogemusi, teised ideaalmaastikku. Mõlemad on aga osa meie kultuurist ja väärivad tähelepanu nii toidukultuuri, keele arengu kui ka kultuuridevahelise silla vaatepunktist. Lisaks on esimestes omakeelsetes kokaraamatutes toodud vähemlevinud toiduained muutunud kohaliku kirjanduse ja kultuuri osadeks. Egas muidu öelda, et keel ja toit on ühe kultuuri alustaladeks.

Toidupärand on pidevas muutumises

Rääkides toidupärandist, on see pidevas muutumises, nagu mistahes teine vaimse kultuuripärandi liik. Teadmised ja oskused antakse edasi põlvest põlve, kuid iga põlvkond lisab, muudab, täiustab, eemaldab või taasavastab midagi. Tehnoloogia muutub, mõned protsessid muutuvad ehk lihtsamaks, kuid vanaemadaegne toit jääb, vahel küll teises vormis. Mis on aga huvitav – käsitsi vahtu klopitud munadest biskviit on hoopis teise maitsega, kui moodsa lauamikseriga tehtu. Järelikult on selles põlvkondade sidemes üks salajane komponent, mis määrab toidu maitse. See on traditsioon. Seega, ehtsas toidus on ehedust, iseloomu, rohkelt käsitööd ja loomingut, mida me ei pea ostma, kuid võime, kui ise ei oska või ei jaksa teha. Kui ka teha see valik, et varuda tooraine taludest, kui ise ei kasvata, antakse sealt kaasa üks pisike nähtamatu pakike õnnehormoone, sest kuidas muudmoodi seletada, et niisugused tooted muudavad inimese rõõmsamaks. See on päris toit, mis istub sügaval geenides ja tahaks välja pääseda tihemini kui näiteks kord aastas avatud talude päevadel.

Toidupärandis saavad kõigepealt kokku perekondlikud toiduvalmistamistraditsioonid, käelised oskused ja retseptid, mida antakse järjest edasi. Aga me räägime veel nõudest, laudlinadest ning lauakommetest. See kõik on kokku toidukogemus, mis määrab iga järgneva põlve esimesed valikud. Kindlasti on igapähele varuks lugu mõnest toidust, mida taasavastatakse kellegi jutu põhjal. Järelikult ahel toimib.

Eesti on üliväike riik, aga meil kohtab väga palju erinevate toitude varjundeid. Kohati pole need isegi mitte piirkondlikud, vaid külati, kui mitte lausa pereti. Kes sööb kodus tehtud verikäkki ainult praetult, kes kohe potist koos puljongiga, kes nosib kõrvale eraldi keedetud kondiliha, kes hoopis ühepajatoitu, kes kallab praetud käkile rõõska koort peale, kes

võdistab selle peale õudusest õlgu. Muuseas, 18. sajandi teisel poolel ja 19. sajandi esimesel poolel hinnati lihtsates maamõisates verikäkki peergasega ehk verikäkki õlle-piimasupiga väga. Täiesti liivimaine toit! Need väikesed nüansid on kõige olulisemad sööja jaoks, kuigi statistika ja üle-eestilise levikukaardi jaoks kohati liigsed. Siin on oluline kihelkondlikkus või muu päritolujaotus ehk see, kus miski toit on üldse levinud. Kõige enam annab meile meie toiduharjumustest aimu Aliise Moora “Eesti talurahva vanem toit”. Regionaalne toit on igatahes täna müügiargument, küsimus on, kui kitsalt või laialt me regiooni ise tunnetame, st defineerimine.

Nii nagu looduses või sordiarretuses annab tunda liigilise või sordilise mitmekesisuse kahanemine, toimub sama protsess ka igapäevases söömis. Globaliseerumine tapab kulinaarse mitmekesisuse lausa meie oma koduköögis. Põhjuseks valmistoidud ja pooltooted, millest on argiõhtul mugav kiiresti õhtusöök valmistada või lõunal soojendada. Pelmeenid on uus eesti rahvustoit!

Taasregionaliseerumisest regeneratiivse turismini

Taasregionaliseerumise eestkõnelejaks saab suuresti olla turism. Turist, kes tunneb südamest huvi siinse kultuuripärandi ja maamärkide vastu, mitte ei piirdu vaid kiire spaapuhkusega, tahab ajalooväärtuste kõrvale ka samasugust toiduväärtust. Need peaksid olema võrdselt hästi saadaval. Ja siin löövad laineid need, kes oskavad mineviku väärtusi ja/või traditsioonilist elustiili tänapäeva ehedalt üle kanda. Mäletame kõik tosinkond aastat Järvamaal tegutsenud Põhjaka restorani tollal täiesti peavoolule vastukäivat ninast sabani kontseptsiooni või praegu Lüllemäel Micheline roheline tärniga pärjatud Kolme Sõsara restorani, kus üdini kohalik tooraine kohtub isikupärase kokakunstiga. Lihtsalt “kohalik”, mis 2010. aastatel end hästi õigustas, enam ei müü. Tulemus peab eelnevate näidete põhjal olema terviklik teos. Samas on järgmise tasandi kaardipakk ootevalmis – kes tõmbab uue ässa?

Küsimus on selles, kui palju oleme oma ettepoole vaatamisest nõus loovutama ajalukku kaevumisele, et siduda toit koha looga. See on geniaalne viis siduda turist turismiga. Näiteks kutsusid suvel Jõgeva kohvikutepäeval Jõgeva lugude kohviku võileivad väikeste tekstide kaudu mõtisklema oma koha ajaloo üle ning sellest rääkima. Seega muutub koka

roll maitsekujundajast jutustajaks – iga roog kannab endas lugu. Leiaks vaid külastaja selle võimalikult lihtsalt üles.

21. sajandil teise veerandi alguses võiks meil olla nii palju uhkust, et mitte rääkida ainult Eesti toidust, vaid Eesti toidukultuurist. See on see müstiline söödav identiteet – elav ja kohanduv. Mõeldes tagasi aastale 2023, mil Mulgimaa oli Eesti toidupiirkond, võttis mulgi puder kõikvõimalikke vorme lihtsast rasvasilmmaga kulbitäiest peaaegu et futuristlike versioonideni. Järelikult pole põhjust karta, et piirkonnale omasest pärimustoidust saaks niipea pärandtoit.

2020. aastate esimene pool tõi mängu kestliku toidu ja turismi terminid. Avatud talude päevast tuule tiibadesse saanud agroturism on ehedaks näiteks, kuidas talu või maaettevõtte tegevusvaldkond ühendatakse turismi ning tootearendusega, pakkudes külastajale lisaväärtust. Tegelikult müüakse usaldust kohaliku toidu vastu. Ajal, mil linn ja maa vastanduvad üksteisele üha enam, on külastusest saadav emotsioon elamus, mida ostetakse meelsasti.

Praegune aeg liigub taas juurte suunas ehk eesmärgiks on taastav ehk regeneratiivne turism, et rikastada ja anda teadlikult edasi nii looduslikud kui ka kultuurilised väärtused, sh toit. Läbi isikliku kogemuse on külaline ise osa kohalikust toidukultuurist, tugevdades niiviisi tarbija-tootja suhet veelgi.

Millest kõneleb Eesti toit?

Eesti toit kannab maitsete mälu. Meie toidu juured on talupojaköögis, kus toidulaud peegeldas elu rütmi ja hooajalisust. Toit oli ellujäämise sümbol. Ei tahaks jääda kitsalt selle juurde, et Eesti toit on üksnes hall odrakört. Eesti köök on sügavalt seotud ilmastiku ja maastikuga. Pikad talved ja lühikesed suved on õpetanud kasutama kõike, mida loodus pakub. Marjad, seemned, ulukiliha ja kala kuuluvad teravilja, kapsa, naeri ning kartuli kõrval samuti meie toidukultuuri sõnavarasse. Kaasaegne Eesti köök ei varja enam oma „metsast pärit“ olemust. Vastupidi, restoranid uhkustavad sellega, et menüüs on kasutatud loodusest nopitud taimi. Mõisa ja linna eeskuju tõi aga talupoja toidulauale oskused, kuidas üht või teist toiduainet “menetleda” ja kombineerida. Egas muidu vaieldaks praegugi selle üle, milline on õige rosolje või kringel – mis siis, et baltisaksa värk ...

Samal ajal on ka koduköörides tärganud huvi vanade retseptide vastu. Kartuli riivkook või kama ei ole enam „vaese aja toit“, vaid kultuuripärand. Hapendamisest on saanud suur mood – mitte vajadusest toitu säilitada, vaid tervislikkust edendada. Toit väljendab kuuluvust ja loob põlvkondi ning paiku ühendava sideme. Toidu kaudu väljendub eestlaste suhe koduga: tagasihoidlik, ent sügav. „Oma“ toit ei pea olema peen ega haruldane – oluline on tuttavlikkus, see maitse, mis toob meelde lapsepõlve või vanaema köögi lõhna.

Küsimus pole enam ainult selles, mida me sööme, vaid miks ja kuidas. Mõiste „terroir“ ei pea kuuluma vaid veinimaailma. Kohapõhine identiteet on see salasõna, mis aitab Eesti toidu lool edasi minna. Nii kaua, kui kasvab Sangaste rukis ja on neid, kes oskavad sellest leiba küpsetada, kestab ka Eesti toit.

Ülle Jukk

"Toit on (aja)lugu" toidublogija

Kasutatud kirjandus:

Jukk, Ü. (2025). Jõgeva toidulood räägivad Jõgeva lugu. Toit on (aja)lugu. Vaadatud 30.11.2025. <https://peenrarott.blogspot.com/2025/08/jogeva-toidulood-raagivad-jogeva-lugu.html>

Kalle, R., Bardone, E., Sõukand, R. (2015). Sibul, kadakas ja küüslauk – toidutaimed ja regionaalne toidukultuur Eestis. Mäetagused, nr 59. DOI:10.7592/MT2015.59.toidutaim

Lankauskienė, R., Simonaitytė, V., Gedminaitė-Raudonė, Ž. (2025). Sustainable Culinary Tourism Pathways in the Baltic Sea Region: A Comparative Perspective. Sustainability, 17(23). DOI: 10.3390/su172310472

Uulu Lamba Vest: Pärnumaa toidukultuuri ja kogukonna pidupäev

Uulu Lamba Vest on Pärnumaal Häädemeeste vallas Uulus toimuv kogupere üritus, mis on aastatega kasvanud rahvarohkeks kultuuri- ja toidufestivaliks. See ühendab endas kohaliku kultuuripärandi, elava meelelahutusprogrammi ning pakub laialdasi toiduelamusi. Ehkki ürituse nimi rõhutab lambaliha, on Uulu Lamba Vest tegelikkuses palju mitmekesisem toidukultuuri paraad, kus kohtuvad nii maa kui ka mere maitset.

Esimene Uulu Lamba Vest toimus 2014. aasta 26. juulil ja selle raames tähistati ka Uulu 500. aastapäeva ning Tahkuranna valla nimepäeva. Traditsiooniliselt toimub üritus igal aastal juulikuu viimasel laupäeval.

Ürituse süda on käsitöö- ja toidulaat, kus väiketootjad ning käsitöölised pakuvad parimat kohalikust toorainest. Külastajad leiavad rikkaliku valiku alates lambaliha- ja kalatoodetest ning magusast meest kuni koduste hoidiste ja unikaalsete käsitöötoodeteni. See on suurepärane võimalus nautida ehedat Pärnumaa maitset ning toetada kohalikku ettevõtlust.

Uulu Lamba Vesti üks tipp hetki on kahtlemata Eesti meistrivõistlused lambaliha grillimises, mis toimub koostöös Eesti Grilliliiduga. See on tõeline kulinaarne mõõduvõtt, kus võistkonnad panevad proovile oma oskused ja loovuse lambaliha valmistamisel.

Lisaks grillivõistlusele pakub Lamba Vest ka teisi kaasahaaravaid ja traditsioonilisi toiduvalmistamise proovilepanekuid, näiteks lambavorsti topimise võistlust. See on lõbus, ent samas oskust nõudev tegevus, mis toob esile traditsioonilise lihavalmistamise oskuse olulisuse ja annab publikule võimaluse näha, kuidas valmivad ehtsad kodused vorstid.

Kuigi ürituse nimi keskendub lambale, on kalandus- ja merendustraditsioonide tutvustamine festivali oluline osa, peegeldades Pärnumaa rannikupiirkonna elu. Asukoht ranniku läheduses teeb kalandusest ja merendusest olulise osa kohalikust pärandist. Uulu Lamba Vestil tutvustatakse kalandus- ja merendustraditsioone näidates vanu kalapüügi vahendeid. Toiduhuviliste jaoks on eriline maiuspala kala teemaline õpituba, kus näidatakse kuidas kalast ja mereandidest valmistada erinevaid roogasid ning jagatakse näpunäiteid kala puhastamise ja maitsestamise kohta. Külastajad saavad teada, kuidas parimal viisil säilitada kala värskust ja omandavad praktilisi oskusi ning arusaama mereandide mitmekülgsusest toidulaul.

Ülal: Uulu Lamba Vest 2025. All: Eesti meistrivõistlused lambaliha grillimises 2016.
Fotod: MTÜ Grillfest

Lisaks toidule pakub festival koduloomade väljanäitust, aia- ja niidutehnika demoala, lasteala ja rikkalikku kultuuriprogrammi. Päeva jooksul esinevad erinevad taidlejad, nii kohalikud kui ka kaugemalt. Oma iga-aastase väljasõiduga külastavad festivali vanad sõidukid ja päeva lõpetab peaesineja kontsert koos võimsa ning meeldejääva ilutulestikuga, tehes sellest meelalatusliku sündmuse kogu perele.

MTÜ Randlased

Luunja valla uhhaa- ja kalapidu kui piirkondliku toidukultuuri ning kogukonnamudeli kandja

Luunja vallas, Tartumaal on juba 2000-ndate aastate algusest korraldatud uhhaa- ja kalapidu, mis on tänaseks kujunenud sündmuseks, mis täidab korraga mitut regionaalset funktsiooni: kohaliku tooraine väärtustamine, Emajõe-äärse toidukultuuri tutvustamine ja kogukonna kaasamine. Üritus on mahult üks suuremaid Tartumaa toidusündmusi, koondades igal aastal üle 3000 osaleja ning ligi kümme uhhaa võistkonda eri Eesti piirkondadest. Selline osalus näitab, et sündmus on liikunud pelgalt meelelahutuslikust üritusest laiemasse ühiskondlikku konteksti, kus sündmusel on mitmekülgne roll. Sündmus on ajalooliselt toimunud Kavastus, kus on ka viimane Eestis sõitev jõeparv, kuid 2025. aastal toimus pidu Luunja jõesadama puhkealal, kus on niivõrd suureks kasvanud sündmusele juba loomu poolest sobiv keskkond.

Uhhaa keetmise traditsioon on sündmuse keskne element. See toimib praktilise näitena, kuidas kohalikku kala vääriandakse lihtsa, kuid selgelt defineeritud valmistusviisi kaudu. Kala kui kohalik ressurss on Emajõe piirkonnas olnud ajalooliselt oluline ning uhhaa võistlus aitab seda teadvustada ka tänapäevases kontekstis. Sündmus toetab arusaama, et kohaliku tooraine kasutamine ei ole ainult kulinaarne valik, vaid ka regionaalse iseloomu ja toidupärandi hoidmise viis.

Uhhaa- ja kalapidu on samas ka suurim kogukondlikult korraldatud sündmus Luunja vallas. Selle ettevalmistamises ja elluviimises osaleb märkimisväärselt lai partnerite ring, mis teeb üritusest kohaliku koostööpraktika selge näite. Üheskoos tegutsevad MTÜ Lohkva Külaselts, Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus, SA Luunja Jõesadam, SA Luunja Varahaldus, Kavastu Maanaiste Selts ja AS Giga. Koostöö sellise mitmekesise organisatsioonide võrgustikuga aitab tagada sündmuse logistilise ja sisulise kvaliteedi ning näitab, et üritus ei toetu üksnes kultuuriprogrammile, vaid toimib tervikliku piirkondliku koostöömudelina.

Lisaks uhhaa keetmisele ja kultuuriprogrammile on olulisel kohal töötoad, kus tutvustatakse kohalikke kalavalmistamise viise (n: angerja puhastamine, viidika praadimine) ning pakutakse lastele tegevusi,

mis seostuvad Emajõe temaatikaga (n: paadikeste puidust voolimine, kalapüük). Nii laieneb sündmuse fookus toidukultuurilt hariduslikele ja osaluslikkuse eesmärkidele, mis omakorda tugevdavad kogukonna sidusust ja teadmuspõhist lähenemist kohalikule pärandile.

Uhhaa- ja kalapidu näitab, kuidas traditsiooniline toit võib olla korraga kultuuriline sümbol, kogukondlik praktika ja kaasaegse toidumajanduse osa. Emajõe kaldal peetav pidu tõestab, et pärand ja uuenduslikud toiduharjumused ei ole vastandid, vaid loovad koos toimiva, elujõulise ja kogukonda ühendava terviku.

Kadi Kalmus

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse direktor

Kaire Vahejõe

MTÜ Lohkva Külaselts eestvedaja

Esimene kartulivorstifestival sai teoks!

Märjamaa on tuntud väga erilise ja maitstva toidu – kartulivorsti – poolest. Tänavu, 28.–29. novembrini sai teoks I kartulivorstifestival ja tagasi mõeldes soovime, et sellest saaks traditsioon.

Festival algas Piret Pääri jutuvestmisega kartuli teemal. Sukeldusime kartuli ajalukku nii meil kui ka mujal ja jõudsime tõdemuseni, et see tore köögivili on päästnud palju rahvaid näljasurmast. Lisaks on kartulist abi mööbli liigutamisel, põievaevustes, paisete ravil jne. Üllatusime, et kunagi oli kartuli nimi mehisem: Ants, Ando, aga tänapäeval naiselikum: Laura, Tiina, Birgit. Üks osaleja ütles väga armsalt, et peale jutuõhtu mõtisklust ja konkursi pajatusi tekkis tal kartuli vastu palju suurem austus kui seni.

29. novembri algas hommikul vara kartulivorsti koolitusega. Tükeldatud sai kartul, liha, sibul ja kauni värvi andmiseks riivisime veidi porgandit – selline on Wäega Pärimusmaja retsept. Suur kogus vorstirohtu, parajalt soola, köömneid ja pisut pipart – nii see vorstisisu valmis sai. Sisu topimisel soolikasse kasutasime nii tänapäevast pressi kui ka lehtimeetodit. Huvilised said koju kotitäie maitsvat vorsti koos retseptiga, mida hiljem kasutada.

Köögitoimkond kartulivorsti konkursil ja festivali eestvedajad Tiia Söber, Eve Burmeister, Ave Sinikas, Kartin Grichin. Foto: Anne Ummalas

mehed, 2. koht Ingrid Ploom ja 3. koht Wäega Pärimusmaja. Üllatusauhind anti Jaanus Velile pisikeste SUPSTI SUHU kartulivorstipunnide eest.

Kui kõik ausalt ära rääkida, siis meieni jõudnud vorstid olid ülimalt maitvad, kuna aga hinnati maitset, välimust, lõhna ja tekstuuri, siis sai seekord nõnda auhinnad jagatud. Auhindadeks olid keraamiline vorstivaagen, kõrvitsa-tšillimoos, maitseool, vorstirohuga täidetud kott, lisaks kõikidele osalejatele kott kartuleid, keraamilisi punepildiga tasse ja helkureid. Kõik kingitused valmisid Wäega Wärgi liikmete ja sõprade poolt. PALJU ÕNNE MÄRJAMAALE, ET MEIL ON SELLINE WÄEKAS WORST!

Konkursile järgnes kartulivorstikohvik, mille tõmbas käima Wäega Ea Bänd rahvalike pillilugudega. Seejärel vedas vestlust Raplamaa rahvakultuurispetsialist alati inspireeriv ja pärimusest vaimustuv Anne Ummalas, kes rääkis vaimse pärandi nimistust ning sellest, kuidas Nurdu kandi kartulivorst sinna nimistusse jõudis. Selle töö võttis kümme aastat tagasi ette Mervi Vaarmann, kes väga lopsakalt kirjeldas kohvikuvestluses tookordset tööd ja enda teekonda kartulivorstini. Wäega pärimusmaja on õnnelik, et

Sealt edasi toimus suurejooneline konkurs teematundliku žüriiga: Pille Petersoo oli žürii esimees, teda toetasid Lia Virkus, Märt Käär ja Leen Burmeister. Lisaks valiti rahva lemmik kartulivorst: kohalolnud said vorste mekkida ja oma lemmiku valida. Konkursil osales 9 vorstitegijat oma salapärase retseptide ja koduste pärimuslugudega. Rebimine oli tihe: kõik vorstid said kiitvaid hinnaguid, kõigil oli keegi, kes just üht või teist lemmikuks pidas. Konkurs lõppes siiski parimate väljaselgitamisega ja need olid järgmised: 1. koht ning rahva lemmik Tiina Kokemägi ja tema

Kartulivortsikonkursi meistrid ja mekkijad. Foto: Anne Ummalas

siia jõuavad erinevad põlvkonnad: vorsti ja kartulivorstikeedudeliku-rammusuppi sõid nii eakad kui ka põlvepikkused tegelased ja loomulikult kiitsid. Kartulivorstitegijad ja -sööjad on põnev kogukond, kellel jututeemasid jagub. Alahinnata ei saa meeskonda, kes eelneval nädalal kesköötundideni majas toimetas, ettevalmistusi tegi, koduseid hoidiseid valmistas, kohvikuks küpsetas, majakaunistusi või osalejatele ja žüriile kingitusi tegi: Ave Sinikas, Aile Jair, Tiia Sõber, Tiia Johanson, Tiina Kokemägi, Katrin Grichin. Nende naiste vabatahtliku tööna see sündmus ilmalvalgust nägi.

Kummardus žüriile, kes muhedalt ja toetavalt nõuannetega korraldajaid aitas, kui oli positiivsete mõtetega toetamas meie oma vorstimeistreid. Tänu kõikidele, kes meid usaldasid. Täname KOPi ja Raplamaa Kulkat.

Eve Burmeister
MTÜ Wäega Wärk

Jaaniõllest jõuluõlleni

*Andke mull' seda õlut juua,
millel on vaksa vahtu peal...*

(Reigi)

Jaaniõllepäev kulges Hiiu maal sel aastal laulu- ja tantsupeo tule seltsis. Üks peatustest oli Soera talu õuel, kus Mati ja Lili Käär tutvustasid koduõlle valmistamise riistvara ja selle kasutamist. Õlle maitse sai ka suhu.

Jaani järel tulevad jõulud, mil õlletegu taas ette võtta. Otsustasin Mati ja Lili Kääri kodust läbi astuda küsimusega, kas detsembri esimesel nädalal olen jõuluõlle käimalükkamisega hiljaks jäänud? Mati ja Lili kinnitasid, et jõuab veel, kui kohe pihta hakata! Nii saab nädala pärast õlut „titena juua“, siis lasta veel selgida, et jõuluõhtuks juba pärisasi kannus vahutaks.

Mati ja Lili ise on õlleteoga kokku puutunud lapsepõlvest – Mati naabrimehe juures asjatades, Lili oma kodus, kus õlletegu elu juurde kuulus. Nii on nad seda teadmist ja oskust edasi kandnud tänasesse päeva, pannes vähemalt kaks korda aastas linnased likku ja õlle käima. Perepoe Leemet on järgmine põlvkond, kes oskused omandanud.

Oma õlletegu alustab Mati umbes nädalapäevad varem puunõude korda sättimise ehk vettpidavaks paisutamiseega. Seda teeb ta kadakaveega. Kui *riistad* ette valmistatud, lähevad kadakavee sisse likku jahvatatud linnased. Samal ajal valmistatakse ette tõrs soovaga ehk sõelaga, mis koosneb kada-kaokstest, -pulkadest ja humalatest. Tõrrepõhjas olev auk pannakse kinni *nagaga*. *Soova* peale läheb *raba* ehk 2–3 tundi leotatud linnase pudru ja kuum vesi. *Raba* paksust mõõdetakse segamise pulgaga. Kui pulk aeglaselt pikali vajub on *raba* paras. Algab pikk kurnamise protsess. Selleks tõmmatakse *naga* parasjagu nii palju august välja, et vedelik läbi *soova* välja niriseks tempoga u 3 ämbrit tunnis. Et tõrre sisu kuivaks ei jääks, valatakse keeva vett pidevalt juurde. Millal võib nirstamise lõpetada? Siis kui välja nirisev *meski* enam magus ei ole. Matil on selle hetke tabamiseks kasutada perenaise Lili maitsemise meel. Kui Lili suu ütleb, et *meski* enam magus pole, siis lüüakse naga augu ette tagasi. Õllemeister *meski* nirstamise juurest ära minna ei tohi. Mõnikord kulub selleks 6–7 tundi. Seepärast võib juhtuda, et perenaisel tuleb mehele supp õlleteo juurde viia.

Meski pannakse *käimatõrde* ja lisatakse pärm. Mati-Lili peres kasutatakse lahtist kääritamist. Tõrs kaetakse pealt linnasekottide või mõne riidega. Ja ega nüüd muud kui oodata, millal õlu *käimise* ehk käärimise lõpetab. Selle teadasaamiseks on oma nõks. Kui saad põleva tiku vastu õlut panna, on käärimine lõppenud. Vanasti võeti saunaviht ja korjati käärinud õlle pealt pärmisodi ära. Viht pisteti katuseräästasse. Hea järgmisel õlleteol *käimatõrres* puhtaks liigutada ehk pärmijäägid õlle sisse anda. Täna läheb tõrde poe pärm.

Käimatõrs aastast 1929.
Foto: Mati Käär

Lõpuks on käes õlle *riista* ehk vaati või ankrusse ajamine. Selle juurde tuleb kindlasti *nõumehed* õlut maitsuma kutsuda. No kui siis juhtub õlu lahja olema, öeldakse, et *tuul olnud kaevu pealt*. Ühe õlleteo juurde läks olenevalt õlle kogusest tarvis 4–5 õlleankrut.

Uhkuse asi Mati ja Lili peres on see, et tänase päevani on kasutusel *käimatõrs*, mis pärineb aastast 1929. Nagu Mati nimetas, tegi selle tõrre Harilaiu meister äiapapa isale. Et puunõud kestaksid, tuleb nad pärast pruukimist kindlasti hoolega puhtaks pesta. Selleks kulub 5–6 pesukorda. Alustada tuleb külma veega, et pärmijäägid tõrrest eemaldada. Edasi juba kuuma vee ja harjaga ja siis kuivama. Suvel saab seda õues tuule ja päikese käes teha, talvel aga saunas. Tõrre lauad peavad kuivanuna natuke läbi paistma. Kuni järgmise õlleteoni...

Helle-Mare Kõmmus

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Hiiumaa rahvakultuurispetsialist

RAHVATANTS

Saaremaine “Ballaad” haaras laialt ja sügavalt

Kuressaare teater avas 4. septembril hooaja koostöös tantsutrupiga LiPs, mille tulemusena jõudis mitte ainult lavalaudadele, vaid võib öelda, et kogu teatrimajja mitmetahuline ja mõtlemapanev tantsulavastus „Ballaad”. Lugu inimeseks olemise vólust ja valust, mis kulges koos pealtvaatajatega läbi viie eriilmelise ruumi.

“Juba mitmeid aastaid tagasi tekkis meil mõte korraldada Saaremaal pidu, milles on omamoodi palju teatraalsust, fantaasiat ja “põgenemist üheks õhtuks”. Meie kujutluspildis oli idee kaasata näitlejaid, muusikuid, tantsijad, valguskunstnikke ja teisi omal alal tegijaid, et toetada meie poolt valitud teema atmosfääri. Kujutasime ette, kuidas pidu toimub kusagil hoones, kus on palju erinevaid ruume ning inimestel on võimalik kõikide meeltega kogeda midagi omanäolist, unustamatut ja spontaanset,” meenu-tas lavastusmeeskonna liige Kadri Kanemägi.

Kuna just selle õige koha leidmine ei osutunud lihtsaks ülesandeks, siis seda suurem oli rõõm, kui sai ühendada jõud Kuressaare Teatriga. “Otsisime maja, hoonet, kuid just seda õiget ei paistnud leidvat. Siis mingil hetkel mainis Tanel Ting, et ta on ikka unistanud, et Kuressaare Teatris lavastuks tantsuetendus. Arendasime oma ideed edasi ja mõistsime, et peo asemel tuleb ikkagi lavastus, kuna lavastuse vorm on puhtam ja kunstilisem. Midagi oli kogunenud meie sisse, mis tahtis loomist ning otsis väljendusviise,” sõnas Kadri Kanemägi. Omaette mõõtme loob juurde teadmine, et kogu trupp panustas lavastusse hobi korras kõigi muude igapäeva kohustuste ja toimetuste kõrvalt, kuid selle arvelt ei kannatanud tantsutehniline ega mõtestatud esituse pool. Selles Jaan Tätte luuletusest “Ballaad nr 2” inspireeritud tantsulavastuses segunes kaasaegne rahvatants mitmete teiste tantsustiilidega, mida toetas tantsijate plastilisus, vastupidavus ja emotsionaalne esitus. Kunstiline meeskond eesotsas **Juhan Kanemägi, Kadri Kanemägi, Iiv Aaviku, Tanel Tingi ja Jutta Loviisa Juhtiga** seadis igas peatuspunktis jutustatud kindla peategelase loo sisutihedaks ja liigutavaks.

Ballaad. Foto: Mari Liis Nellis

“Meis oli kasvanud kindel soov teha üks korralik saare väega lavastus koos väekate saare inimestega, seepärast oleme eriti uhked, et saime teha koostööd Piret Puppardi, Sander Möldri ja Tarmo Mattiga,” rõõmustas Kadri Kanemägi. Lavastuse helikujunduse kandev roll käis **Sander Möldri** seadmisel publikuga toetavalt kaasas ning aitas märkamatu, kuid kindlakäeliselt pealtvaatajatel kogu looga ühes rütmis püsida. Valguskunstnik **Tarmo Matt** suutis igast ruumist valguslahenduste abil luua etenduspaiga ning koreograafilisi lahendusi valgusega toetada ja esile tõsta. Kostüümikunstnik Piret Puppard pani lavastuse kostüümid publikuga suhtlema, toetades mälestuste jäävust, pahade mõtete rasket kaalu ning osaliste omavahelist seotust. Lavastuse tehniline kulgemine oli väga muljetavaldav ning mis kõige mõnusam, ikka omade saarlaste poolt kantud.

“Tegijatele andis see projekt hea võimaluse ennast välja lülitada igapäevaelust, teistmoodi puhata, olla loominguline, tegeleda eneseteostusega ning luua koos sarnase kirega inimestega meeldejäevaid hetki. Lisaks oli see märkimisväärne enesareng nii tantsijatele kui ka loojatele. Seda tüüpi lavastus võimaldas tuua peategelaste lood publikule väga lähedale ning

luua vahetu ja intiimse kontakti,” sõnas Kadri Kanemägi ja lisas: “Pealtvaatajatel oli lisaks emotsionaalsele loojutustamisele võimalik kogeda teatri-
maja sootuks teisest perspektiivist ning liikuda lavastusega kaasa kohtades, kuhu publik tavaliselt ei satu.”

LiPs tantsutrupile omane külluslik tantsulavastus “Ballaad” tõi sügisesse Kuressaarde kultuurihuvilisi nii siit- kui ka sealtpoolt merd. Kõik välja müüdnud etendused ning publiku emotsionaalne tagasiside andsid tõendust, et tantsukeel kõnetab ja pakub sügiskaamosesse vajalikku kosutust.

Helerin Rauna

Kuressaare Kultuurivara juhataja

Teekond tantsupeqo pealavastajaks

Tants ei ole lihtsalt hobi, vaid eluviis ja väärtuste kandmine, mida on meie peres põlvest põlve edasi antud. Ma armastan oma tööd, austan oma tantsijaid, hindan vanemaid ja nooremaid kolleege. Ilma nendeta ei oleks ma täna see, kes olen ja ei saaks teha seda mida teen – aitäh, et olete olemas!

Olen üles kasvanud tantsu, loomise ja õpetamise keskel. Minu ema Ene Jakobson alustas peagi pärast minu sündi oma tantsujuhi teed, luues sealjuures laste ja noorte tantsuansambli Sõleke (1976). Soovisin alati kui vähegi võimalik emaga kaasas olla. Alates 4. eluaastast tantsisin ka ise Sõlekeses. Juba lapsena soovisin saada tantsuõpetajaks. Elu loomuliku jätkuna omandasingi Tallinna Ülikoolis kunstide magistrikraadi koreograaf-lavastaja erialal ja asusin tööle tantsuõpetajana Tallinna Huvikeskuse Kullo tantsuansambli Sõleke. Minu peamised õpetajad ja teejuhid eesti tantsu ja kompositsiooni alal on olnud Mait Agu, Ene Jakobson, Angela Arraste ja Rene Nõmmik.

Tänaseks olen töötanud tantsuõpetajana üle 30 aasta, õpetanud nii 4- kui ka 60 aastaseid. Hetkel tegelen peamiselt noorte ja täiskasvanute rühmade-ga. Meie tantsuansambli Sõleke toimub neljaastmeline tantsijakoolitus ja olulisel kohal on järjepidevus. 2026. aasta kevadel tähistame Sõleke 50 aasta juubelit!

2017. aastal alustasin tööd uue täiskasvanute tantsurühmaga Lumi-noored. See on üks vahva sõpruskond, ilma eelneva tantsukogemuse-ta noored, kes tulid kokku ja kutsusid mind omale õpetajaks. Eesmärgiks

XXI tantsupeo tule süütamine Kalevi staadionil. Foto: Siim Lõvi

Rõõm ja rahulolu õnnestunud Iseoma tantsupeost. Foto: Toomas-Vahur Lihtmaa

oli pääseda elus kasvõi üks kord tantsupeole. Ma täitsin nende unistuse. Tänaoleks oleme osalenud juba mitmel tantsupeol ja võitnud erinevaid konkursse.

Tantsupidude teekonda alustasin väikese vaatlejana ema käe kõrval. Esimest korda olin tantsijana peol 1985. aastal. Gümnaasistina (1993) viisin tantsupeole oma esimese lasterühma, samal peol õnnestus kätt proovida ka nurgajuhina. Järjepidevalt olen peole viinud kümneid eri vanuses laste, noorte ja täiskasvanute rühmi. Peagi lisandus rühmajuhi kohustusele assistendi roll. Alates 2011. aasta noorte tantsupeost olen olnud kõikidel pidudel liigijuht. Minu mõttemaailma ja väljakutöö kogemust on rikastanud osalemine meeste- ja võimlemispidude lavastusgruppide töös. Lisaks õnnestus saada suurepärase kogemuse juubelipeol „Minu arm“ pealavastaja assistendina.

Minu loodud koreograafiaid on vabariiklikel tantsupidudel tänaseks esitatud 18. korral, neist 3 on olnud finaaltantsud (2011, 2019, 2025). Lugematu arv kordi on minu loomingut esitatud maakondlikel ja meeste tantsupidudel.

Iga tantsupidu on omanäoline, iga protsess on erinev. Olen väga tänulik, et olen saanud võimaluse kõigiks eelnevateks kogemusteks. See on vajalik, et luua üks hea ja meelde jääv tantsupidu – oskad ennast asetada nii tantsija, juhendaja kui ka liigijuhi või assistendi rolli. Mõelda, mida nemad mingil hetkel tunnevad, vajavad ja ootavad. Palju on tehtud, aga usun, et sama palju on veel ees. Tantsupidude teekonnal on kindlasti minu jaoks veel ühteist põnevat ja õppimisväärtet pakkuda.

Järgmiste koos tantsimiseni!

Helena-Mariana Reimann

Tallinna Huvikeskus Kullo tantsuansambli Sõleke kunstiline juht ja
tantsuõpetaja

XXI tantsupeo Iseoma pealavastaja (2025)

Rahvatantsurühm Järve – kindlalt tantsurajal!

Kohtla-Järve Järve Kooli rahvatantsurühma Järve tantsijad ja tantsuõpetaja Vaili Viirlaid alustasid koostööd 2015/2016. õppeaastal. Oma tegevusaastate jooksul on kaheksa paariline Järve rühm püsinud kindlalt tantsurajal, sest tantsurühma seitse noormeest ja neli neidu on tantsinud 1. klassist peale ning just nende hoitud tantsutahe on viinud Järve rühma saavutuseni – osaleda suurel peol.

Aastal 2017 osaleti XII noorte tantsupeol "Mina jään" 1.–2. klassi segarühmana. Pärast esimest pidu lubasid tantsijad, et nemad jäävad tantsima. Nad pidasid oma lubadust ja tõid tantsurajale ka oma vanemad. XXVII laulu- ja XX tantsupeole "Minu arm", 2019. aasta suvel, mindi juba pererühmana. Kolmas suur pidu 2023. aasta suvel kujunes väga emotsionaalseks, sest XIII noorte tantsupidu "Sillad", kus tantsiti 7.–9. klassi segarühmana, pidi jääma Järve viimaseks tantsupeoks, kuna järgneval suvel lõpetatakse põhikool.

3. klassis kooli tantsupeol 2018. aastal. Foto: Andres Mikkor

C-vilistlasrühm ja võimlejad Iseoma peol 2025. aastal. Foto: tantsurühma fotoarhiiv

Kuid kui on tahe, tekivad võimalused!

Järve rühma tegutsemistahe on inspireeriv oma kooli rahvatantsupidudel nii tantsijatele kui ka lapsevanematele. Selle toetuseks on Järve rühma tantsijate otsus võtta põhikooli lõpetajatena enda peale kooli 55. rahvatantsupeol “Meie oma...” kandev roll. Noored koostasid esinemiskava lemmiktantsudest ning esitasid peol 10 tantsu. Väärtustades põlvkondade vahelist sidet, kutsuti tantsukavadesse osalema vilistlasi, lapsevanemaid ja nooremaid tantsijaid, sealhulgas oma õed ja vennad.

Meeldiva üllatusena tuli koolile Järve tantsijate otsus pärast 55. koolitantsupidu jätkata vilistlasrühmana, sest tärkas soov osaleda XXVIII laulu- ja XXI tantsupeol “Iseoma” noorterühmana. Eesmärgi täitmiseks koostasid noored ise kolmetunniseid treeningugraafikuid nädalavahetustele.

Inspireerituna noorte tegevusest täiendati 2024/2025. õppeaastal tantsurühma Järve teiste rühmaliikidega. Lisaks noorte vilistlasrühmale tuli lapsevanematest ja õpetajatest kokku Järve naisvõimlemisrühm. Selliste rühmade moodustamine oli ajalooline samm ka kooli jaoks. Tantsupeol “Iseoma” selgus meie kooli kogukonna tugevus.

Kõndides kindlalt sissetallatud rahvatantsurajal on võimalik suurelt unistada!

Rahvatantsurühma Järve tantsijad on ehe näide, kuidas panustada rahvakultuuri hoidmisesse ja jätkumisse. Kokkuhoidva, üksteist toetava ja teisi inspireeriva rahvatantsurühmana on Järve rühm Järve kooli kogukonnatunde looja Kohtla-Järve linnas.

Käesolevale hooajale läheme vastu uue vilistlasrühma koosseisuga, kuid suur rõõm on tõdeda, et just Järve rahvatantsurühma põhituumiku kaheksa noort jätkavad ja seavad uusi sihte tantsurajal ning koos teiste Kohtla-Järve Järve Kooli tantsurühmadega hoitakse 1967. aastal loodud rahvatantsupidude traditsiooni oma koolis.

Järve rühma tantsijad julgevad suurelt unistada, järelikult suudavad nad ka saavutada. Parim saavutus on, kui rahvatantsurühmast kasvab välja järgmine Järve kooli rahvatantsujuht!

Vaili Viirlaid

rahvatantsurühma Järve juhendaja

Kodavere tantsupidu astub väarikalt Pala suvise tantsupäeva traditsiooni jälgedes

Kodavere tantsupidu, olles osa Läänemere Kultuuripärl 2025 programmist ning innustatuna Euroopa kultuuripealinna aastal toimunud maailma esimesest kodaverekeelsest laulupeost, astub väarikalt Pala suvise tantsupäeva traditsiooni jälgedes. Tänavune pidu võib täie õigusega kanda nime I Kodavere tantsupidu, sest tantsumurule kogunes kogu Peipsiääre vald, millest suurem osa jääb ajaloolise Kodavere kihelkonna piiridesse. Võime rõõmuga hõisata: „Terve vald oli kokku aetud, kihelkond kokku kutsutud!“ Tantsijaid saabus peole kihelkonna igast kandist.

7. juunil toimunud I Kodavere tantsupidu „Looduse lummuses“ ühendas eri põlvkondi, pakkudes tantsurõõmu nii kõige pisematele kui ka kogenud tantsijatele. Peol osales esmakordselt 58 mudilast Peipsiääre valla lasteae-
dadest. Alatskivi ja Pala kool töid tantsumurule 92 noort. Lisaks noortele

rikastasid peopilti 40 memmede rühma tantsijat, tuues tantsumurule soojust ja väarikust. Enne suurele „Iseoma“ tantsupeole minekut pakkusid kodupublikule tantsurõõmu naisrühmad, segarühmad ja võimlejad kokku 92 tantsijaga.

Tantsupidu viis meid rännakule, kus iga samm peegeldas looduse rütmi ja tasakaalu ning tuletas meelde lihtsate asjade ilu ja looduse hääletut kohalolu. Tantsupeo kunstiline juht, Peipsiääre Valla Kultuuri- ja Vabaajakeskuse rahvatantsujuhendaja Liis Tenno leidis peo loomisel inspiratsiooni loodusest: „Kodavere tantsupidu „Looduse lummuses“ viib meid rännakule, kus põimuvad inimese sammud ja looduse rütmid. See on lugu koostööst, taasleidmisest ja äratundmisest – kuidas inimene, olles eksinud kiire elutempo ja argimurede keskele, avastab taas enda ümber elava maailma. „Looduse lummuses“ ei ole ainult tantsupidu. See on meeldetuletus, et elu ilu peitub lihtsates asjades – kui oskame vaid vaadata, kuulata ja tunda. Loodus ei nõua tormamist, ta ei mõõda aega minutites ega loe samme. Ta lihtsalt on. Ta kutsub meid kaasa – vaikselt, aga järjekindlalt.“

Peo eriliseks pärliks olid Kodavere kihelkonnast pärit tantsud „Siisik“ ja „Viru valts“, mis raamisid pidu ning mille käigus moodustasid tantsijad murule Liis Tenno loodud Kodavere kirivöö ja põlle mustreid. Nende tantsude saateks mängisid muusikat Kodavere karmoškamängijad, kellele Kodavere tantsupidu oli esimene suurem ülesastumine.

I Kodavere tantsupidu oli osa Läänemere Kultuuripärl 2025 programmist. Läänemere Kultuuripärli tiitli saajana viis Peipsiääre vald aasta jooksul ellu mitmeid kultuuri edendavaid ja kogukonda kaasavaid algatusi. Projekti eestvedaja Liis Lainemäe rõhutab tiitli olulisust: „Kultuuripärli aastal seadsime esikohale meie valla elanike kaasamise erinevate ürituste loomisesse ja elluviimisesse. Tegevustest enamik keskendus ainulaadse Kodavere kultuuripärandi hoidmisele ja tutvustamisele ning noorte aktiveerimisele.“

Aasta olulisemate algatuste hulka kuulusid noortele suunatud Kodavere pärimuslaager, P.Õ.N.E.V. laager Varal ning esmakordselt toimuv kahepäevane häkaton teemal „Kuidas saada (kultuuri)rikkaks oma kodukohas?“. Kogukonda kaasati ka selliste sündmuste kaudu nagu Maal elamise päev, mis toimus sel aastal Eesti väikseimas linnas Kallastel, Sibulatee puhvetite päevad ja Sibulatee purgipidu. Kodavere pärandit kanti edasi juuni alguses toimunud esimesel Kodavere tantsupeol. Samuti tehti jõupingutusi, et tuua kodaverekeelsed uudised Eesti Rahvusringhäälingusse.

Tantsumurule marsivad Pala lasteaia mudilased, Pala kooli 4.–5. ja 6.–8. klassi Lustjalad ning Pala kultuurimaja segarühm Tuuritajad.

Kõigi nende rühmade juhendaja on Artur Aunap. Foto: Karl-Fredy Kruup

Peipsiääre vald on mitmekesine piirkond, ühendades erinevaid rahvuseid ja hoides rikast kultuuripärandit. Nagu paljudes maapiirkondades, on ka siin väljakutseks elanikkonna vähenemine ja noorte lahkumine. Kuigi piirkond on rikas loodus- ja kultuuriväärtuste poolest, on vaja tugevdada sidusust kogukondade vahel. Just need plaanid töid Peipsiääre vallale väärrika tiitli – Läänemere Kultuuripärl 2025, mille raames toimus ka I Kodavere tantsupidu.

Reet Kruup

Peipsiääre Valla Kultuuri- ja Vabaajakeskuse kultuuritööspsialist
I Kodavere tantsupeo projektijuht

KOORILAUL

Mõtteid koorimuusika-aastast 2025

2025. aasta on loomulikult olnud eelkõige laulupeoaasta. ISEOMA, mis jäi meelde nii südamesse pugenud murdetekstide, peole pürgivate kooride arvukuse kui ka heldelt peolisi kastnud vihmaga, oli kõigile Eesti kooride ja koorimuusikute jaoks selle aasta keskpunkt.

Kooriühingu jaoks oli 2025 ka ulatusliku rahvusvahelise koostöö aasta. Esmakordselt jõudis Eestisse Euroopa koorimuusikasümposion LEADING VOICES, mis tõi siia enam kui 800 inimest 38 riigist üle maailma. Korraldada sellist sündmust vahetult enne laulupidu oli suur väljakutse ja tohutu töö, kuid osalejate rõõm ja tunnustus korvas selle kuhjaga.

Juba 18. korda korraldasime Tallinnas rahvusvahelist koorifestivali „Tallinn 2025“, kus võistles 22 koori kaheksast riigist kokku 850 lauljaga. Kõrgetasemelised esitused tõid festivalisaalid pilgeni koorimuusikahuvilist publikut täis, kavad olid põnevad ja mitmekülgsed ning Eesti koorid esinesid väga edukalt. Festivali Grand Prix läks küll Inglismaale, kuid neljas kategoorias võidutsesid just meie omamaised koorid, mis on suurepärase tulemus.

Aasta jäi meelde ka valusate ja vajalike diskussioonidega. Kas koorijuhti saaks veenda töötama madala tasu eest või hoopis tasuta ja kui mitte, siis kes viib meie koore laulupeole 20 aasta pärast? Kuidas korraldada Eestis rahvusvahelisi koorisündmusi, kui selleks toetusraha napib ja koorimuusikat loetakse kohati amatöörtegevuseks, mis toetust ei väärigi? Mis juhtub koorilaagrite ja -festivalidega, kui seni nende osavõtjaid majutanud koolimajad seda enam tegema ei nõustu, sest see nõuab haldajatelt lisatööd?

Meil ei ole tänagi veel neile küsimustele vastuseid, aga jätkame arutelusid ja püüame leida lahendusi. Õnneks on koorimuusikas tegevad suurepärase inimesed ning meil on ka väga head koostööpartnerid, kes päriselt tahavad aidata ja kaasa mõelda.

Eesti Kooriühingu jaoks algas 2025. aasta traditsiooniliselt koori- ja puhkpillimuusika galaga 9. veebruaril, mille kunstiline juht oli sedakorda

lavastajast kooridirigent Reeda Toots. Temaga koos panustasid preemiagala sündi veel stsenaarist Laura Võigemast, videokunstnik Piibe Piirma, valguskunstnik Priidu Adlas ning õhtujuhid Maarja Johanna Mägi ja Jan Ehrenberg. Sel korral kutsusime galale esinema koorid Tallinnast, Tartust ja Viljandist ning muidugi esitati ühendkoorina ka „Sa oled ainus“ ja „Mis need ohjad meida hoidvad“ eesootava laulupeo repertuaarist. Esmakordselt läksid nii aasta kooride kui ka aasta dirigendid väljapoole Tallinna – need pälvisid Tartu kammerkoor Helü, Viljandi meeskoor Sakala ning koorijuht Küllike Joosing.

Samuti traditsioonilise Tallinn Music Weeki koorikontserdi eesmärk on viia koorimuusika publikuni, kes tavaliselt koorikontsertidel ei käi ning TMW raames töötas see taaskord suurepäraselt. Usaldasime selle kontserdi tegemise noortele dirigentidele Sara Corrignale ja Lisanna Laansalule, kes panid 5. aprillil Telliskivi Rohelises saalis kokku põneva kaasaegse koori- ja orkestrimuusika kava „disPLAYS“. Orkester Põhjakõla ja projektkoor töid arvuka publiku ette eripalgelise läbilõike Eesti, Norra, Itaalia ja Ameerika 20.–21. sajandi heliloojate muusikast, muusikat saatsid visuaalkunstnik Mart Piirimehe programmeeritud visuaalid. Selliste teistmoodi ja raamidest väljuvate kontsertidega saame koorimuusikale juurde uut publikut (ka seekord läks kontsert täissaalile!), kuid väärt on ka võimalus katsetada uusi ideid, mängida erinevate stiilide ja žanridega ning anda lavavõimalus noortele dirigentidele ja heliloojatele. Tallinn Music Week on Kooriühingule olnud väga hea ja inspireeriv koostööpartner, kellelt on palju õppida.

24.–26. aprillini toimunud XVIII Tallinna Rahvusvahelisel Koorifestivalil võistles 22 koori Eestist, Iirimaalt, Inglismaalt, Itaaliast, Lätist, Poolast, Sloveeniast ja Soomest. Festivali kunstiline juht oli seekord Maarja Soone, kelle valikul tellisime konkursi kaasaegse muusika kategooria kohustusliku teose helilooja Rasmus Puurilt („Under Milk Wood“). Laulu esiettekanne toimus festivalil ning seda laulis tervelt üheksa osalevat koori Eestist, Sloveeniast, Soomest, Poolast ja Iirimaalt – nii arvukas ja geograafiliselt lai esiettekandjate palett on meie koorifestivalide ajaloos rekordiline. Helilooja valis parimaks esituseks Soome kammerkoori NOX interpretatsiooni.

Esmakordselt korraldasime pea kogu koorifestivali Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suures saalis, kus on kooridele väga head tingimused nii akustiliselt kui ka logistiliselt. Ainult Grand Prix' vooru ja festivali

lõputseremoonia pidime viima Estonia kontserdisaali, kuna need ei mahtunud oma rahvarohkuse tõttu EMTAsse ära. Aga väiksemad festivalikontserdid toimusid ka MUBAs, Mustpeade Majas ja Jaani kirikus – meie eesmärk oli viia festival mitmetesse saalidesse ja võimalikult paljude inimesteni. Nii konkurss kui ka viis festivalikontserti olid publikurohked ning kaasaegse muusika kategooriat, Grand Prix' vooru ja lõppkontserti sai kuulata ka Klassikaraadio vahendusel.

Konkursi žüriisse kuulusid rahvusvaheliselt tunnustatud muusikud: Geoffrey P Boers (USA), Ingrid Kõrvits (Eesti), Jānis Ozols (Läti), Sofia Söderberg Eberhard (Rootsi) ja Soma Szabó (Ungari). Parimaks ehk Grand Prix' vääriliseks kooriks tunnistati kammerkoor The Epiphoni Consort Inglismaalt, Eesti koorid aga võitsid lastekooride, noortekooride, nais- ja meeskooride ning segakooride kategooria. Võime oma kooride kõrge taseme üle uhked olla!

Samas oleme aga ka mures, sest alates 1972. aastast Tallinnas toimuvat ainsat Eesti rahvusvahelist koorikonkurssi on aasta-aastalt järjest keerulisem korraldada. Tänavu saime riigilt küsitud 52 000 eurost alla poole ehk 23 000 eurot, ehkki festivali eelarves on ka omapanuse osa küllalt suur (üle veerandi) ning osavõtjad toovad Eestile siia sõites, siin ööbides, süües ja osteldes ka päris arvestatavat maksutulu. Õnneks on meil mitmeid toetajaid ning sel aastal saime veel hakkama. Aga kui meil ei õnnestu rahastajaid veenda, et ka koorimuusika on muusika ning koorifestival väärib samuti eluõigust nagu teised muusikafestivalid, saab see traditsioon varsti paratamatult otsa.

Euroopa koorimuusika sümposion LEADING VOICES tõi 6.–10. juulini Tallinna 807 osavõtjat 38 riigist. Tegemist oli Eesti Kooriühingu, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Euroopa Kooriühingu koostöös korraldatud rahvusvahelise sündmusega, mis on mõeldud koorijuhtidele, muusikaõpetajatele, hääleseadajatele, professionaalsetele koorilauljatele, kooriheliloojatele ja -määndžeridele rahvusvaheliseks enesetäienduseks.

Sümposiooni raames toimus Tallinnas kokku 55 sessiooni (õpituba, loengut, ümarlauda jne), mida viis läbi 40 juhti, 128 individuaaltundi laulmises ja dirigeerimises (õpetajad Karis Trass, Arete Kerge, Triin Ella, Irene Verburg (Holland), Jan Schumacher (Saksamaa), Raul Talmar, Hirvo Surva, Heli Jürgenson ja Triin Koch), noorte määndžeride kursust, meistriklasse dirigentidele ja heliloojatele (juhendajad vastavalt Risto Joost

Eestist ja Eriks Ešenvalds Lätist) ning tiptasemel kontserte kooridelt ja ansamblitelt üle maailma.

Kümnel festivalikontserdil esinesid Calgary tütarlastekoori vilistlasnaiskoor *Espressa* (Kanada), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Eesti Rahvusmeeskoor, *Estonian Voices*, ETV lastekoor, jazzkoor *Musta Lammas* (Soome), kammerkoor *Jauna Muzika* (Leedu), meeskoor *Homme* (Eesti), Rahvuskooper *Estonia* poistekoos, noormeestekoos ja ettevalmistuskoorid, tütarlastekoos *Ellerhein*, *Vox Clamantis* (Eesti) ning *Wakayama* lastekoos (Jaapan). *Leading Voices* avakontserdiks oli Eesti XXVIII üldlaulupeo suurkontsert Tallinna lauluväljakul.

Põhiliseks toimumiskohaks oli Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, kontserdid toimusid ka Jaani kirikus ja Niguliste muuseumis.

Suurem osa *LEADING VOICES*e korraldusnaiskonnast Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia katusel sümposiooni lõpetamisel: vasakult Tuuli Metsoja, Teele Utt, Kaie Tanner, Aiki Koolmeister, Varje Vürst, Mare Zaneva, Meeli Müller, Kertu Aksiim.

Foto: Vahur Lõhmus

Kooriühingu jaoks oli tegemist korralduslikult väga suure vastutusega, mida saime õnneks jagada suurepärase koostööpartnerite Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Euroopa Kooriühinguga. Sümpoosioni algamine laulupeo suurtserdiga oli muidugi elamus väliskülalistele, kellest paljud polnud kunagi varem meie laulupeol käinud, aga tekitas väga suure ülepinge Eesti korraldajatele ja dirigentidele, kelle jaoks kaks suursündmust oma paljude ülesannetega kattusid. Erialaliselt oli Leading Voices aga äärmiselt põnev, hariv ja kasulik, nii et oleme väga rõõmsad, et sellest nii paljud koorimuusikud osa said.

Esimene Leading Voices toimus 2022. aastal Utrechthis, 2028. aastal tuleb see sündmus taas mingis järgmises Euroopa riigis – kandideerimine praegu käib.

Kooriühingu viies kultuurilooline rattaretk „Eesti raamat 500, Jaan Tamm ja Ernst Enno 150“ viis osalejad seekord 1.–4. augustini Võrtsjärve ümbrusesse Mulgimaale. Kaheksa matkaselli külastasid Riina Roose eestvedamisel Johan Laidoneri sünnikohta Viiratsis; Tarvastu kirikut; Kitsi talu, kus sündisid ja elasid Jaan Tamm, Aino Tamm ja Mari Raamot; Kivilõppet; Vahur Mikita kodukohta Suislepat; Riidaja torupillitalu; Henrik Visnapuu sünnikohta Leebikul; Betti Alveri kodukohta Pühastes; Võrtsjärve limnoloogiajaama; Pikasillat; Trepimäed; Rõngut; Ernst Enno sünnikohta Valgutal ja veel mitmeid muid põnevaid paiku.

Programm oli tihe, lähtudes Mart Saare hüüdlausest „vähem kilomeetreid, rohkem muljeid!“

Septembri keskel toimus ka selleaastane rahvusvaheline õppereis – seekord Liibanonis ning koostöös Euroopa Kooriühingu ja kohaliku Fayha kooriga.

September on koorijuhtidele nädalaseks enesetäienduseks üsna keeruline aeg, kuna see on hooaja algus nii kooridele kui ka (huvi)koolidele. Siiski kogunes meie õppereisilisi seekord 9, sealhulgas dirigendid Tallinnast, Pärnust ja Rakverest.

Õppereisi programm käsitles Lähis-Ida ja Araabia muusikatraditsioone, kooritöö metoodikat multikultuurises keskkonnas ning kontserdikorraldust ja muusikaharidust Liibanonis. Nädala jooksul kuulasime 12 koori lastekooridest kuni väga kõrgel tasemel ülikoolikoorigeni, osalesime kahes õpitoas, kuulasime esitlusi Liibanoni kultuuri- ja kontserdiorganisatsioonidelt ning konservatooriumilt ja jagasime mõtteid kahes ümarlauas.

Õppereisi jooksul külastasime Beirutit, Tripolit, Barouki, Baalbeki ja Byblost. Enam kui 11 000-aastase ajalooga Baalbek vapustas meid maailma suurima ja kõige paremini säilinud Rooma-aegse templikompleksiga, Byblos kuulub maailma vanimate linnade hulka ning just siin sündis esimene teadaolev kirjakeel – foiniikia tähestik, mis on nii kreeka kui ka ladina tähestike eelkäija. Eesti raamatu aastal oli selle koha külastamine meiega jaoks märgilise tähendusega.

10.–12. oktoobrini korraldasime juba neljandat korda Tallinna Noortekooride Festivali, mis tõi kokku 10 neidudekoori enam kui 200 lauljaga üle Eesti (Tallinnast, Elvast, Pärnust, Paidest, Tartust ja Türiilt). Veidi andis tunda viimastel aastatel järjest enam levima hakanud suundumus, et laulupeojärgselt lõpetavad mitmed koorid tegevuse või pannakse n-ö sahtlisse, et siis enne järgmist pidu taas tegutsema hakata. Osalejaid võinuks olla veidi rohkem, kuid kohaletulnute koostegutsemisrõõm, energia ja töötahe olid väga inspireerivad.

Festivali kunstiline juht oli Külli Kiivet, kooritöötube vedasid lisaks temale veel Meelis Kesperi, Vilve Maide ja Raul Talmar. Väga populaarseks osutusid vokaalimprovisatsioon (Vocal Painting), mida viis läbi Siri Myggen Taanist, ning liikumise õpituba Elo Undi juhtimisel. Vokaalselt abistasid noori lauljaid suurepärased hääleseadjad Mirjam Dede, Triin Ella, Sirje Medell, Kädy Plaas ja Karis Trass. Esmakordselt esinesid festivalikontserdil noorte vokaalansamblid Mustamäe Riigigümnaasiumi GrummurG, ReVo ning Greip, mis olid pea kõigi jaoks seni tundmatud kollektiivid, kuid üllatasid põnevate kavade, mitmekülguse ning uudse lähenemisega. Festivali koorikontserdil laulsid noortele osalejad ise: Eesti Raadio Laulustuudio tütarlastekoor, MUBA neidudekoor, Tartu neidudekoor Kurekell ja üle-eestiline neidudekoor LEELO.

Osalenud kooride dirigendid ütlesid pärast festivali, et said sealt oma kooridele edaspidiseks laulmiseks põnevat repertuaari ning lauljatele ergutava motivatsioonisüsti, mis andis kooriaastale hea hoo sisse. Näeme, et ühissünnmusi on väga vaja just noortele, kelle jaoks seltskond, omavanuste eeskuju ning uued ideed on esmatähtsad. Kui need aitavad natukenegi rohkem lauljaid koorimuusika juurde tuua ning seal hoida, on noortekooride festivalid oma ülesande täitnud.

Möödunud töö- ja teguderohke laulupeoaasta oli kooridele põnev ning loominguline aeg, mis loodetavasti ei jäänud pelgalt laulupeol osalemise

projektiks, vaid oli üks etapp koori tegevuses. Eesti koorikultuuri kannavad edasi just järjepidevalt tegutsevad koorid oma traditsioonide, repertuaari, esinemiste ja ettevõtmistega. 2026. aastal ootavad koore ees arvukad esinemisvõimalused Kooriühingu kontserdisarjades, koorijuhtide foorumid ning baasoskuste koolitus, Eesti lastekooride konkurss Tallinnas, MudiFest Türil, koorijuhtide suvekool Haapsalus, rahvusvaheline õppereis Maailma Koorimuusika Sümpoosionile Macaos, V Tallinna Noortekooride Festival lastekooridele ja palju muud.

Palju jõudu, rõõmu ja ilusat muusikat 2026. aastaks!

Kaie Tanner

Eesti Kooriühingu tegevjuht

„See on kui kuldne side ...“ – 160 aastat I kihelkondade vahelisest laulupühast Jõhvis

„See on kui kuldne side, mis kirikud, koolid ja koguduseliikmed tõsisel armastuses kokku toob,“ on öelnud Alutaguse praost, Jõhvi kihelkonnakooli looja ja I kihelkondade vahelise laulupüha eesvedaja Friedrich Ferdinand Meyer. Just see mõttekild on inspireerinud tänavust kultuuriaastat nii Jõhvis kui ka kogu maakonnas.

2. juulil 2025 möödus 160 aastat esimesest kihelkondade vahelisest laulupühast Jõhvis. Selleks päevaks 1865. aastal kogunesid Jõhvi Mihkli kiriku juurde koorilauljad Jõhvi, Lüganuse, Iisaku ja Vaivara kihelkonnast ning lisaks ka Lääne-Virumaalt Viru-Nigulast – kokku 119 lauljat. Kavas olid nii kooride ühisseteasted kui ka üksikute kollektiivide esinemised kihelkondade kaupa. Suur oli ka rahva huvi, mida näitab kajastus tolelaegses aja- kirjanduses: *kirrik oli korruga ni inimesi täis, et tõe möda võib öelda, kirbul polnud ka ennam ruumi.** Päev jättis vaatajatele sügava mulje ning *rahwas läks Jummalat tändes pühast koeast välja, keikide südamed ollid üllewägga rõõmsad ja laulo heal helises weel kaua nende kõrwus, mis ikka ueste neile seda kallist pühha mele tulletas.*^{*1}

Õnnestunud I laulupüha andis innustust järgmiste pidude korraldamiseks. Rõõmuga võib tõdeda, et Jõhvist alguse saanud ning ka paljud siin

¹ Revalsche zeitung

Laulu-ja tantsupeo ISEOMA tuli kui kuldne side ühendamas
Ida-Virumaa laulu-ja tantsurahvast. Foto: Aulis Pärnpuu

Armastatud tantsujuht, Jõhvi põhikooli laulu- ja tantsupidude looja Voldemar Berelkovski.
Foto: Anne Uttendorf

hilisemal ajal peetud laulupeod on maakondlike laulupidude traditsiooni alustalad, mis kõikumatuna kestavad tänaseni.

F. F. Meyeri „kuldne side“ sidus tänavu kokku kõik meie piirkonnad ja kihelkonnad ühtseks laulvaks ja tantsivaks pereks XXVIII laulu- ja XXI tantsupeo „Iseoma“ tuleteekonnal 28. ja 29. juunil. Laulupeotulest süttis ka ESTO laulu tuli Narvas, mis omakorda liitis meiega ühte ka väliseestlased.

See „kuldne side“ paelus ka noori, kes korraldasid 20. märtsil Jõhvi gümnaasiumis öölaulupeo tähistamiseks nii gümnaasiumi 10. aastapäeva, Jõhvis antud gümnaasiumihariduse 105. aastapäeva kui muidugi ka I kihelkondade vahelise laulupüha tähtpäeva. Öölaulupeol osales 12 koori ligemale 280 lauljaga. Kooride esituses kõlasid eelseisva laulupeo laulud ning üheskoos lauldi veel teisi tuntud ja südamesse pugunud populaarseid laule.

See „kuldne side“ tõi 8. juunil Toila laululavale kokku üle tuhande koorilaulja ja pillimehe kogu Virumaalt, et üheskoos maha pidada Virumaa laulupidu „Meil on laulud laulda“, mis kujunes meeliülendavaks ja ühtehoidvaks sündmuseks.

See „kuldne side“ andis tõuke ka mälestuspinkide paigaldamiseks Jõhvi aukodanikele, armastatud muusika- ja tantsuõpetajatele. Oma pingi said legendaarne muusikaõpetaja ja koorijuht Endla Jaanus, kes õpetas Jõhvi koolides muusikat pea 60 aastat ja viis rohkearvulised koorid kõikidele laulupidudele; karismaatiline rahvatantsujuht Helju Tori, kes juhendas Jõhvis tantsurühmi üle poole sajandi ning jättis sügava jälje maakonna ja Eesti kultuuriellu, ning laste ja noorte poolt armastatud rahvatantsuõpetaja Voldemar Berelkovski, kes on juhendanud kümneid tantsurühmi ja kelle

idee järgi kutsuti ellu Jõhvi kooli laulu- ja tantsupeo traditsioon. Pingid paigaldati FC Phoenixi ja Vladislav Naumovi eestvedamisel koostöös Jõhvi vallavalitsusega.

Agga neile, kes Jõhvi laulo-pühha alustajad ja kes sellepärast ni ütlemata suurt wawa näinud, olgo suur tänno ja Jummal õnnistago nende tööd ka eddespidi rohkeste!²

Anne Uttendorf

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Ida-Virumaa rahvakultuurispetsialist

Kambja kooriakadeemia 2025. aasta õppepäevad – rõõmu, rütmi ja koostööd kandes

Kambja kooriakadeemia jätkas 2025. aastal oma eesmärgi arendada Eesti koorikultuuri ja luua uusi võimalusi erinevate sihtrühmade kaasamiseks. Aasta tõi kaks olulist suursündmust: poistekooride õppepäeva ja rahvapärimuse koolituspäeva erivajadusega inimeste juhendajatele.

Kooriakadeemia jätkuprogrammi raames leidis 13. juunil Kambja Kultuurikeskuses esmalt aset rahvapärimuse õppepäev erivajadusega inimeste tegevusjuhendajatele. Koolitajatena astusid üles tuntud muusikud, jutustajad ja tantsijad: Marju Järvpõld, Diana Viia, Janne Suits, Piret Päär, Paul Bobkov, Kaie Seger ja Piret Aus. Päev keskendus laulule, liikumisele, pärimuslikele laulumängudele, jutustamisele ja tantsule, andes kohale tulnud 36-le juhendajale praktilisi oskusi, kuidas läbi rahvakultuuri toetada erivajadustega inimeste igapäevaelu, loovust ja heaolu. Päeva lõpetas meeleolukas simman koos „Karmoškakamraadidega“, kuhu olid kaasatud ka Kodijärve Kodu elanikud.

Teine suur ja oluline koolitusprogramm leidis aset 12. septembril Ülenurme Gümnaasiumis, kus toimunud poistekooride õppepäev „Rõõmu, rütmi ja rammuga“ tõi kokku 112 poissi Paide Hammerbecki Põhikoolist, Tartu Hansa Koolist, Nõo Põhikoolist, Elva Gümnaasiumist ning Kambja vallast. Noortega töötasid armastatud helilooja ja juhendaja Airi Liiva

² Perno Postimees

Poistekooride õppepäevalised koos Airi Liiva ja Genkaga. Foto: Maria Kilk

ning hiphopi meister Genka, kes keskendusid häälerühmade proovidele ja kaasaegsele noorte muusikaõppele läbi väga erinevate vaatenurkade ning muusikažanrite. Nagu ikka, oli seegi kord poistel võimalik ka mürgeldada, mängida ja sportida. Füüsilist väljakutset pakkusid spordiklubi Jõusport korraldatud meeleolukad liikumismängud ja võistlused. Päeva krooniks toimus Ülenurme Gümnaasiumi sisehoovis kontsert, kus poisid lustisid päeval õpitud lauludega nii üksi kui ka koos Genkaga. Viimane andis lisaks mõnusa vaibiga kontserdi, mida nautis pea 100-pealine publik. Õppepäeva tulemusel said tunnistuse 7 koorijuhendajat, kes täiendasid end noorte häälekasutuse ning kooripedagoogika vallas.

Kooriakadeemia sündmusi korraldatakse Kambja vallas alates 2023. aastast Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 programmiga kaasnevalt. Inspiatsiooni pakub Kambja kui Eesti koorilaulu ajalooline hääl – esimest eestikeelset koorilaulu mainiti siin juba 1794. aastal. Kambja kooriakadeemia eesmärk on jätkata seda traditsiooni ning pakkuda muusikaharidust, koostööd ja rõõmu kõigile, tehes seda uudses, innovaatilises ja kaasaegses võtmes. Lähtume sellest, et kaasaegne koorimuusika saab olla väga atraktiivne ja inspireeriv nii laulja kui ka kuulaja jaoks.

Maarja Ülper

Kambja kooriakadeemia kunstiline juht

Tair Anton

Kambja kooriakadeemia projektijuht

Saja aasta lauluteed Rõuges hoides

30. maist 1. juunini tähistas Rõuge olulist verstaposti – möödus 100 aastat Rõuge esimesest laulupäevast. Esimesed suurejoonelised ja rahvarohked laulupäevad toimusid Rõuges ajavahemikul 1925–1935 Rõuge Seltside Liidu eestvedamisel eesmärgiga ehitada kihelkonna keskusesse rahvamaja. Enne rahvamaja ehitust koguti 1925. aasta laulupäevaga esmalt raha Vabadussõjas langenute mälestussamba püstitamiseks. Teine laulupäev toimus 1932. aastal, kolmas ja kõige suurem 1935. Viimane tõi Rõugesse u 10 000 inimest. Peo sissetulek oli 1750 krooni, millest ülejääk oli u 1100 krooni ja see läks Rõuge rahvamaja ehitamiseks. Rahvamaja valmis 8. augustil 1937, seega tähistame 2027. aastal juba Rõuge rahvamaja 90. sünnipäeva.

1950. aastal toimus IV Rõuge ringkondlik laulupäev Nõukogude Eesti kolhoositalurahva ja intelligentsi võimsa lauluga, tõestades, et koorilaul ärkab taas vahepealsest vaikusest. Endiste laulupäevade taset siiski ei saavutatud.

Taasiseseisvunud Eestis toimus pidu esimest korda 2006. aasta kevadel tollase vallavanema Kalvi Kõva ettepanekul Rõuge valla kultuurijuhile Riina Kõötsile, kes hakkas sealt alates Viitina Järvesaare laululaval korraldama Rõuge laulu- ja tantsupidusid.

Esivanemate kombel kutsuti Rõuge laulu- ja tantsupeole kokku esinejaid kogu kihelkonnast.
Foto: Jassu Hertsmann

Pärast haldusreformi, 2018. aastal suudeti traditsiooniga jätkata uue ringleva kontseptsiooni alusel, mille tulemusel jõudis pidu 2019. aastal Misso laululavale, pärast kahte koroonakevadet 2022. aastal Mõniste rahvamaja välilavale Kuutsis ja 2023. aastal Ruusmäel Rogosi mõisa parki. 2024. aasta kevadel leidis pidu aset Varstus juba Rõuge valla rahvamaja eestvedamisel.

Sada aastat traditsiooni, 21 pidu ja 10 000 inimest kolmandal laulupäeval Rõuges on suured numbrid ning see kõik kokku on üks ütleмата vägev lugu. Selle tähistamiseks korraldas Rõuge valla rahvamaja 2025. aasta kevadel Ööbikuorus nii traditsioonilise Rõuge valla laulu- ja tantsupeo koos simmaniga, Võru maakonna memme-taadi peo kui ka Mari Kalkuni ja Eesti Rahvusmeeskoori kontserdi Rõuge kirikus.

Rõuge laulu- ja tantsupeol 30. mail oli Ööbikuoru vabaõhulaval 20 kollektiivi ligi 350 esineja ja 12 juhendajaga, Võrumaa memme-taadi peol osales 26 kollektiivi ja 20 juhendajat. Esivanemate kombel kutsuti kokku esi-nejaid kogu kihelkonnast. „Kui 1925. aastal oli esimene Rõuge kihelkonna kokkulaulmine midagi uut ja uljast, siis tänaseks on laulu- ja tantsupidu kujunenud osaks Rõuge valla inimeste olemusest. See on midagi, mida igal aastal teame oodata kui väga kvaliteetset, uhket ja väga emotsionaalsete hetkedega pidu,“ rääkis Rõuge vallavanem Britt Vahter laulu- ja tantsupeo lõppedes.

Kindlasti jääb Rõuge laulu- ja tantsupidu 100 kolmiksündmus kauaks eriliselt meelde. Tänavuse üldlaulupeo repertuaar kõlas 120 lauljaga ühendkoo-ri esituses Ööbikuorus võimsalt ja 170 tantsija vael esitatud „Tuljak“ läks kordamisele. Hinnanguliselt sai koos osalejatega kolmepäevasest peost ja meie vägevast loost kokku osa ligikaudu 1600 inimest. Meid polnud küll nii palju kui esimestel laulupäevadel, ent seda tugevam oli tunne, et oleme osa millestki suuremast. Tähistasime mitte ainult ühte päeva, vaid tervet sajandit, mis on kantud laulu, tantsu, traditsiooni ja kogukonnatunde hoidmise vaimust. Meie ühtsuses kõlas sajandi pikkune laul ja ehk sündis Pesapuu all ka uus algus järgmisele sajale aastale. „Tänu kogukonnale ja kollektiividele ulatuvad traditsioonid veel kaugele – sinna, kus laul kestab ja jalg veel tantsib ning jagub ka rahvariiete kandjaid,“ ütles Rõuge valla rahvamaja juhataja Kristjan Kurm juubelipeol.

Birgit Pettai

Rõuge valla rahvamaja kommunikatsioonijuht

Tormise võistulaulmine ületas riikide ja vormide piire

2020. aastal loodud Veljo Tormise Virtuaalkeskus on Tormise loomingu virtuaalne pesa, mille missiooniks on koguda ja süstematiseerida erinev Tormise elu, ideid ja loomingut puudutav materjal ning see huvilistele kättesaadavaks teha. Oma viiendal tegutsemisaastal, mis ühtis maestro 95. sünniaastapäevaga, tuldi aga lagedale sootuks erilise ettevõtmisega. Nimelt korraldati ülemaailmne Tormis 95 võistulaulmine. Võistulaulmine on koorigimustikuga tõsisemalt tegelejate jaoks igati tuttav formaat, kuid Tormise võistulaulmine oli eriline selle poolest, et võistlustulle olid oodatud kõikvõimalikud koosseisud ja kollektiivid ning osaleda võis koguni kujutava kunsti taiese või tantsunumbriga – oluline oli Tormise mõjutus. Osalemiseks tuli saata video Tormise või temast inspireeritud teose esitamisest.

Võistulaulmine kujunes erakordselt menukaks ettevõtmiseks ning konkursile esitati kokku 90 videot. Osalejaid oli Euroopast, Aasiast, Põhja- ja Lõuna-Ameerikast ehk Eesti kõrval ka näiteks Soomest, Šveitsist, Prantsusmaalt, Taiwanist ja USA-st.

Rahvusvahelise kategooria võidu pälvis Šveitsi Junger Kammerchor Basel Tormise tuntud teosega „Raua needmine“. Teiseks tuli Taiwani Kammerkoor Müller esitlusega „Pikse litaania“ ning kolmandaks Prantsusmaa koor Mikrokosmos, kes esitas konkursile salvestuse kontsert-etendusest „Saga of the People Without Armor / Tribute to Veljo Tormis“.

Eesti osalejad jaotati kutselisteks ja taidluskoorideks. Esile tõsteti Eesti Filharmoonia Kammerkoori Tormise teosega „Jaanilaulud“ ning Eesti Rahvusmeeskoori 80. sünnipäeva kontserti „Eesti Kalendrilaulud“ koos Ellerheinaga. Taidluskooride kategoorias jagasid esikohta ETV Tütarlastekoori „Sampo tagumine“ ja Vox Populi lavastus „Kui ma kasvasin, kanake“.

Žüriil, kuhu kuulusid Kuusalu valla pikaäegne koorijuht Taavi Esko; Veljo Tormise lapselaps, trummar Jaagup Tormis; pärimusmuusik Mari Kalkun; tunnustatud Rootsi kammermeeskoori Svanholm Singers dirigent Sofia Söderberg ning helilooja ja arranžeerija Henrik Dahlgren, ei olnud mõistagi lihtne 90 osaleja hulgast võitjaid välja sõeluda. Teisalt oli neid esitusi, mis eristusid selgelt ja pälvisid koha esikolmikus või leidsid muul moel ära märkimist. Olulisim kogu ettevõtmise juures oli juhtida tähelepanu Veljo Tormise pärandile ning tähistada väarikalt 95 aasta möödumist

tema sünnist. Tõsi, ka eestvedajatel endil ei olnud aimu, et konkurss võib väljaspool Eestit sellist kõlapinda leida. Ent üks ole see ju imeline teadmine, et meie koorimuusika suurkuju ning regilaulu-entusiasti Veljo Tormise looming kõnetab niivõrd paljusid inimesi ja kollektiive üle maailma.

Konkurss sai teoks Veljo Tormise Virtuaalkeskuse, Eesti Kooriühingu ja riiklike kultuuriesindajate koostöös.

Enamik konkurssitöid on huvilistele kuulamiseks ja vaatamiseks üleval ka Veljo Tormise Virtuaalkeskuse *Youtube*'i kanalil pakkudes põneva ülevaate Tormise muusika eriilmelistest käsitlustest üle maailma. Edasi seatakse samme juba Tormise 100. sünniaastapäeva tähistamise poole – näis, mida põnevat selleks puhuks välja mõeldakse.

Sandra Nikitin

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Harjumaa rahvakultuurispetsialist

Rõõm lauludest ja laulmisest

Põlvamaa ainuke naiskoor Mai ja segakoor Kevadised Hetked alustasid 2024/2025 lauluhooaega traditsiooniliselt 2024. aasta septembris, et jätkata kevadel alustatud XXVIII üldlaulupeo „Iseoma“ repertuaari õppimist. Ühtlasi valmistuti kontsertideks, üleriigilisteks laulupäevadeks ja traditsioonilisteks Põlva maakonna sündmusteks.

Laulud paneb koos lauljatega õigesti helisema alati särav dirigent Saidi Tammeorg, kelle juhatusel laulab naiskoor Mai alates 1989. aastast ja segakoor Kevadised Hetked aastast 2001. Mõlema kooriga on Saidi olnud seotud ka juba varasemalt.

Naiskoori juures viis tulevane dirigent läbi oma koolipraktika ja vormistas lõputöö ning korraldas lõpukontserdi. Pärast mõne aastast pausi kutsuti Saidi juba dirigendiks. Võib öelda, et Saidi on ise ka segakoori Kevadised Hetked kasvandik. Ta alustas lauljana, seejärel paluti teda abidirigendiks ja viimased 24 aastat on ta olnud segakoori dirigent, juht ning vaimne ema. Tuleval aastal saab üheskoos Saidi tööjuubeliga tähistada ka segakoori 40 aasta juubelit. Üksteist hooaega laulis Saidi taktikepi all ka „koorilaulu hällis“ tegutsev Kambja segakoor Läte, kuid käesolevast hooajast kuulub tema süda taas ainult Põlvamaale.

Segakoor Kevadised Hetked. Foto: Taisto Uuslail

Põlva naiskoor Mai. Foto: Taisto Uuslail

Eelmine hooaeg oli väga tööine. Kõik Saidi juhatatavad koorid osalesid aktiivselt üldlaulupeo ettevalmistusprotsessis. Lauljad osalesid iganädalastes kooriproovides, nädalavahetustel koorilaagrites ja ühislaulmistel koos sõpruskooridega Põlvast, Kambjast ja Võrust. Laulupartiide kodusel õppimisel olid abiks ja väga vajalikud ELT SA poolt üles pandud häälepartiide lindistused. Suur tänu selle eest laulupeo meeskonnale. Ühtlasi kergendas see ka meie dirigendi vaeva, kes muidu aktiivselt oma kooridele partiisid ise sisse laulab, et lauljatel kodus õppimine kergem oleks.

Põlvamaa naiskooride ja segakooride eelproovid ning ülevaatused toimusid Tartus, Võrus ja Põlvas. Tasuks suure töö ja vaeva eest pälvisid nii Saidi kui ka tema koorid ülevaatusel palju kiitust. Laulupeo üldjuhid töid välja, et nii naiskoor Mai kui ka segakoori Kevadised Hetked kõla on pehme ja ühtlaselt ilus, laulude esitus emotsionaalne ja täpne. Kooride ettekanded liigutasid liigijuhte naerust pisarateni.

Lisaks suurele peole Tallinnas osalesid mõlemad koorid ka Põlvamaa laulu- ja tantsupeol „Ajast aega“ ning „Iseoma“ laulu- ja tantsupeo tuleteekonna tseremoonial Liival, Karilatsis ning Põlva Kultuurikeskuses, kus Saidi Tammeorg oli laulukooride dirigent ja korraldusmeeskonna liige. Naiskoori lauljad võtsid osa ka XXXI Lõuna-Eesti memme-taadi suvepeost „Aastate lood“ Pühajärvel ja osalesid ühendkooride kontserdil “Vaba Rahva Laul“ Viljandis.

Segakoor Kevadised Hetked ja naiskoor Mai on teinud koostööd ka mitmete muusikakollektiivide, seltside- ja seltsingutega. Lisaks Eestis toimunud laulupidudele ja laulupäevadele on Saidi käinud oma kooridega esinemas ka välismaal. Viimane kontsertreis toimus segakooril 2024. aasta suvel Soome, nais- ja segakoor on koos käinud festivalidel Tšehhis ja Horvaatias ning naiskoor käis 2025. aasta novembris koorifestivalil Marokos.

Dirigendi nõudlikkus käsikäes naljaga, hea seltskond, rõõm lauludest ja laulmisest hoiab koos erineva põlvkonna lauljaid ning mõlema koori töö jätkub ka 2026. aastal.

Liisi Liiskmann

segakoori Kevadised Hetked koorivanem

Heli Leet

naiskoori Mai koorivanem

RAHVAMUUSIKA

Tosin aastat Ruhnu viiulilaagrit

Keset Liivi lahte asub tibatilluke Ruhnu saar, mille kaldale on meri toonud kokku kultuuripärandit ja inimesi mitmelt Läänemere rannalt. Aga meri ka lahutab. Üksteist ruutkilomeetrit maad, kus elab aastaringelt 60 inimest – selles mõttes on Ruhnu saar eriline oma eraldatuse poolest. Saarel on rikkalik ja puutumatu loodus: männimetsad, sood, rohumaad ja pikad liivarannad, mille kohal lendavad linnud ja nahkhiired. Saart ümbritsevates vetes elavad viiger- ja hallhülged – liigid, mis olid sajandeid kohalike elatusallikaks. Legendid räägivad, et saare rahva esiisad olid viikingid.

Aastasadu elas saarel ruhnurootsi kogukond, kes Teise Maailmasõja hirmus 1944. aasta augustis saarelt lahkus. Pered pillutati laiali erinevatesse Rootsi linnadesse ja küladesse ning saarelt eemal olles lõppes traditsiooniline külaühiskond ja soiku jäid kombed. Kolmesajast põliselanikust jäi sõjajärgselt alles ainult kuus inimest. Üks neist, kes ei soovinud lahkuda, oli viiuldaja Peeter Roosleid oma kaasa Marinaga. Saarele tuli palju võõraid ja ühekorraga katkes kogu ruhnu kultuuritraditsioon. Algas uus aeg.

Pea seitsekümmend aastat hiljem sai alguse üks vägev muusikaline rännak: Karoliina Kreintaalil õnnestus Malmös vahetusõpilasena õppides kuulata Rootsi raadio salvestisi ruhnu viiuldajatelt, nende seas ka Peeter Rooslaiult ja tema isalt Elias Schönbergilt, mida Eestis ei olnud pea keegi kuulnud. Edasi viis tee lugude uurimiseni ülikoolis – bakalaureusetöö teemaks said ruhnu viiulilood ja seejärel tekkis soov neid ka edasi õpetada.

Oli aasta 2014 ja Ruhnu saarele sõitis Eesti Pärimusmuusika keskuse korraldusel mandrilt 25 igas vanuses viiuldajat eesotsas Karoliina Kreintaali, Lee Tauli ja Kairi Leivoga. Õpetajatena tulid kaasa Maarja Nuut, Eeva Talsi, prantsuse-ungari päritolu viiuldaja Baltazar Montanaro ja Ungari vioolamängija Áron Porteleki. Laager löödi püsti rahvamajas, kus toimusid nii õpitoad kui ka laagri majutus. Hoolimata sellest, et kontakte kohalikega oli veel väga vähe, tulid laagri kontserdile kokku kõik saare elanikud ja saarel viibijad. Neli päeva kestnud laagris said selgeks esimesed ruhnu viisid ja nii

mõnegi kohalikuga saadi sõpradeks. Esimest korda üle seitsmekümne aasta kõlasid ruhnu viiuliviisid taas kodusel pinna, mis tõi nii mõnelgi põlisesukal pisara silmal. Viiulilaager lõi saare helisema – iga põõsa taga harjutas keegi pilli. Kui laev saarelt lahkus, kõlasid ruhnu lood laeva pardal kogu tee ja terve küla oli tulnud viiuldajatele sadamasse lehvutama.

Ei teadnud keegi tol hetkel, et sellest saab üle kümnendi kestev armastus saare ja saare inimeste vastu ning ruhnu viulimuusika jõudmine nii kogu eesti rahva ette 2025. aasta üldlaulu- ja tantspeo rahvamuusikapeol kui maailmalavadele.

Korraldajad olid koju jõudes rõõmsad õnnestunud laagri üle ja vaimustuses saarel tekkinud positiivsest ja loomingulisest energiast. Kõik osalejad avaldasid soovi seda kõike uuesti kogeda. Loogilise sammuna hakati kohe ette valmistama ka järgmist laagrit ja sealt edasi on viiulilaev “Runö” sõitnud juba kaksteist aastat igal suvel saarele ning haaranud kaasa kohalikke ja suveruhnlasi õpitubadesse ning kontsertidele ja püüdnud innustada traditsioonide jätkumist.

“Oleme jõudnud arusaamisele, et muusikat ei saa kellelegi peale sundida, see peab jõudma inimeseni loomulikul teel, sestap ei ole see teekond kaugeltki veel lõppenud,” ütleb Karoliina Kreintaal. “Meie unistus on, et saare-rahva seast sünniks muusikud, kes soovivad oma pärimuslikke lugusid mängida. Viiulilaager püüab oma eeskujuga inspiratsiooni anda ja enne me järele ei jäta, kui traditsioon taas ellu ärkab.”

Kui korraldajad aastate jooksul saarega lähemalt tutvavaks said, hakkasid tekkima igasugused vahvad ideed. Avastati uusi esinemispaiku ja täiendati programmi. Põhiõpetajana kaasati laagrisse ka viiuldaja Sänni Noormets. Otsustati jääda selle juurde, et igal aastal püütakse lisaks ruhnu lugude õpetamisele kutsuda külla meistreid teistest viiulikultuuridest, et eesti viiuldajatel oleks pähkleid, mida pureda, areneks tehnika ja laieneks repertuaar. Oluline oli seejuures ka pakkuda ruhnlastele maailmatasemel pärimusmuusikute kontserte. Saarelt on tosina aastaga käinud läbi terve tippmuusikute armaada Iirimaalt, Ungarist, Hispaaniast, Belgiast, Poolast, Küprosel, Brasiiliast, Bulgaariast ja Süüriast. Ka õpilasi on tulnud kohale lähemalt ja kaugemalt – Lätist Uus-Meremaani. Kõik on saanud osa Ruhnu loodusest, mererannast ja laulvast liivast, hülgevaatlustest, muuseumist, kirikutest ja ka kohalikest saunadest. Ühiselt on tehtud varjuteatrit, õpitud

Ruhnu viiuliorkester. Foto: Karoliina Kreintaal

meisterdama pruudipärga, küpsetatud hauputaina saia, õpitud võrku punuma, valmistatud pille ja käidud mägiveis Priidikule maiustamiseks õunu viimas.

Tänaseks on laagrilised sõbraks saanud paljude ruhnlastega ja käivad seal ka muul ajal. Aastatega on välja kujunenud lausa Ruhnu saare salaselts ehk viiuldajate seltskond, kes vahel kokku saavad ja ühiselt ruhnu lugusid mängivad. Ruhnu viiulilood on jõudnud mitmete ansamblike repertuaari ja saar on inspireerinud õpilasi ka täiesti uusi pärimuspalu looma.

Laager on nagu üks suur perekond, kuhu on alati oodatud uued liikmed. Tänaseks on laager muutunud nädala pikkuseks ja sealt on läbi käinud ligi 300 viiuldajat, kes on saarelt lahkunud mitme ruhnu viiulilooga ning mälestustega kogu eluks. Korraldamise on Pärimusmuusika keskuselt üle võtnud kohalik Ruhnu Kultuuriruum.

Viiulilugusid õpetades kerkis aga üha enam päevakorda kaasaegsete salvestiste vajadus. Sestap salvestasid Karoliina, Lee ja Sänni 2019. aastal esimese albumi “Ruhnu saarel mitu otsa.” Kui plaadiesitlused kätte jõudsid, tundus neile, et need muusikapalad vajavad rohkem konteksti lisaks ja

kontsertidele kutsuti lugusid rääkima Kairi Leivo, kes oli aastatega samuti nii mõndagi saarel sündinust üles tähendanud. Nii sündiski nelja naise ansambel **“Ruhnu saare lood ja laulud.”** Täna jätkab Sänni Noormets küll laagri õpetajana, kuid ei osale ansambli tegevuses. Trio andis tänavu välja albumi **“Mere mälu”**, mis pälvis sel aastal pärimusmuusika auhinna Etnokulbi eheda pärimusmuusika kategoorias. “Ruhnu saare lood ja laulud” on esinenud enamusel Eesti folgifestivalidel ning andnud kontserte Belgias, Iirimaa, Gruusias, Ungaris ja Poolas.

Kümnendat viiulilaagrit otsustasid korraldajad tähistada eriti suurelt ja pidulikult ning korraldasid rahvusvahelise Ruhnu viiulifestivali. Kohale kutsuti 11 välisesinejat, kes olid laagrilisi varasematel aastatel õpetanud ja nelja päeva jooksul oli saar täidetud muusikast, loodusmatkadest, tantsu- ja käsitööõpitubadest ning rohketest külastajatest, kes hoolimata katamaraan “Runö” rikkiminekest siiski saarele jõudsid. Oma abikäe andsid festivali korraldamisel kõik ruhnlaste ja kohalikud ettevõtjad. Nii laager kui ka festival ei saaks toimuda ilma kohalike toeta.

Sestsaadik on festivali korraldatud küll väiksemas mahus: laagri ajal on publikule avatud mitmekesine õpitubade, matkade, loengute, kontsertide ja tantsuõhtute programm.

2025. aasta suvel toimunud XII viiulilaager kandis peateemat “Ruhnu pulmad,” keskendudes saja aasta taguse traditsiooni uurimisele ja taastamisele. Koostöös ruhnlaste Ruth Keskpaiga, Külli Uustali ja Marika Reintamiga uuriti Ruhnu pulmakombeid ning pulmarõivaid, Leanne Barbo keskendus Ruhnu pulmas tantsitud tantsude õpetamisele, viiuliõpetajad õpetasid pulmatantsude viise ja Kairi Leivo otsis kokku pulmalugusid. Suur uurimistöö veel jätkub ning selle esimene esitlus jõuab avalikkuse ette 2026. aasta maikuu Eesti Rahva Muuseumis, mil koostöös Eestirootslaste Kultuuriomavalitsusega etendatakse viiulilaagriliste ja ruhnlastega koos Ruhnu pulmad.

“Ruhnu muusikas ja pärimuses on veel palju avastamist ja töö arhiivimaterjaliga jätkub. Me oleme läbi uurinud ja avaldanud alles väga väikese osa. Viiulilaagri toimumisel on selles väga suur roll, mis annab õpetajatele indu otsida üha uusi lugusid,” ütleb Lee Taul.

Üks asi on täna kindel – tänu tosin aastat toimunud laagri on Ruhnu saar tagasi saanud oma viiulimuusika ning viiulilaager ja -festival on saanud aastatega oodatumaks suviseks sündmuseks saarel,

mis toob kokku nii ruhnurootslased ja nende järeltulijad kui ka rohkelt külalisi mitmelt maalt ja mandrilt. Tänu ansambli aktiivsele tegutsemisele on Ruhnu muusika ja lood jõudnud tuntuks saada Eestis ja kaugemalgi. Viulilaager tänab aastatepikkuse toetuse eest Eesti Rahvakultuuri Keskust, Kultuurkapitali, Eesti Muusikakoolide Liitu ja kõiki ruhnulasi. See väike suvine muusikaline ime ühel väikesel saarel kauges meres saab toimuda ainult tänu toetajatele.

Kairi Leivo

Pärimusmuusik ja Ruhnu viulilaagri eestvedaja

August Teppo 150 – austusavaldus Eesti lõõtspillimeistrile

29.–31. augustini 2025 tähistati Võrumaal piduliku sündmuste sarjaga Eesti tuntuima lõõtspillimeistri August Teppo 150. sünniaastapäeva. Kolmepäevane juubelinädal tõi kokku pillimeistrid, muusikud, uurijad ja pärimuskultuuri sõbrad üle Eesti, kujunedes sisukaks austusavalduseks mehele, kelle loodud pillitüüp on jätnud sügava jälje eesti muusikakultuuri kujunemisse.

Juubelinädal algas reedel konverentsiga „Teppo lõõtspilli fenomen“, kus sõna võtsid mitmed tuntud uurijad ja praktikud. Ettekanded ja arutelud avasid Teppo pärandit nii teaduslikust, praktilisest kui ka isiklikust vaatenurgast. Tõdeti, et Teppo lõõtspill pole pelk muuseumieksponaat, vaid elav ja arenev rahvapill, mis on säilitanud oma kõlapildi ja tähenduse ka tänapäeva kiiresti muutuvus muusikamaailmas. Konverentsi korraldasid Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Eesti Kirjandusmuuseumi Rahvaluule Arhiiv ja Eesti Pärimusmuusika Keskus ning arutelusid juhtis Taive Särg.

Laupäeval toimus XXXVI Teppo tüüpi lõõtspillide võistumängimine, kus neljas kategoorias astus üles 15 pillimeest ja -naist. Algajate arvestuse võitis Ülo Värton, noorteklassis pälvis esikoha Helir Hoop. Täiskasvanute kategooria võitis Mihkel Sildoja ning ässade klassis tuli esimeseks Oliver Leppik. Publiku lemmikuks valiti samuti Mihkel Sildoja. Žürii hinnangul oli võistlus kõrgetasemeline ning näitas, et Teppo lõõtspilli traditsioon on tugev ja elujõuline.

Teppo tüüpi lõõtspillide võistumängimine. Foto: Maidu Jaason

Pühapäeval kogunesid Lõõtsatalu Teppo originaalpillide omanikud üle Eesti. Galakontserdil „Teppod koju“ kõlasid pillid aastatest 1896–1950, tuues kuulajateni erinevate ajastute kõlamaailma ja meistri loomingu mitmekesisuse. Ajaloolised pillid ning nende loodud muusika näitasid ilmekalt, kui kestav ja kõnekas on Teppo pärand.

Juubeliaasta puhul avati Lõõtsatalus ka näitus August Teppo elust ja loominguist ning publikule pakuti elamusterohket „Viie lõõtsakuninga kontserti“. MTÜ A. Teppo Lõõtsatalu esindaja Priidu Teppo sõnul tähistab juubeliaasta olulist verstaposti Eesti muusikaloos ning eesmärk on hoida see pärand elavana ka tulevastele põlvetele. Juubelinädal tõestas, et Teppo nimi ja lõõts elavad edasi – helides, inimestes ja pärimuses.

Kadri Mähar

MTÜ A. Teppo Lõõtsatalu

Simuna pillinaiste sõpruskond 40

Alles see oli, kui kokku tuldi, pillid häälele pandi ja nüüd on Simuna kapellil täitunud 40 aastat. Mõned kuud koos käidud ja juba oli esimene ülesastumine kohalikul jõulupeol. Nii see algas ja sellest ajast peale on meie pillimäng kõlanud igal aastal kohalikel jaanituledel, kihelkonnapäevadel, simmanitel, sõprade sünnipäevapidudel, kõike ei jõuagi üles lugeda. Kuhu on kutsutud, seal mängime alati lustiga. Eriti meelde jäävad on olnud Simuna rahvamajas toimunud stiilipeod, kus lisaks pillimängule ja laulule oleme mängu pannud ka oma näitlemisoskused. Vahele pole jäänud ka ükski rahvamuusikapäev, mida on korraldatud Eesti erinevais paigus (Paiades, Tartus, Toilas, Võrus, Põlvas, Haapsalus). Osa sai võtta ka Viru särust ja Õllesummerist.

Pillipeole oleme pääsenud kolmel korral. Lood ei ole olnud kerged, kuid seda enam teeb rõõmu see, et harjutamine on viinud sihile. Väga uhke tunne on alati olnud kanda kauneid rahvarõivaid laulu- ja tantsupeo rongkäigus ning jagada ühist lava koos teiste rahvamuusikutega meie oma peol.

Meid on kutsutud ka Eestist väljapoole. Osalesime kahel festivalil Itaalias ja Norras. Viimases pakkus pealtvaatajatele suurt huvi pingipill. Nimelt olid inimesed huvitatud just sellest, et kuidas sellist pilli häälestatakse. Pingipill

Esinemine Baltica eelpeol Väike-Maarja seltsimajas. Foto: Heili Tammus

on selline tore pill, mille kauni heli saamiseks kasutatakse suitsu tuhka ja just sellega ta hääle saabki! Mitte ükski meie kapelli liige ei ole suitsetaja, sestap on tulnud suitsu tuhka koguda sõpradelt ja pereliikmetelt.

Praegu kõlavad meie kapellis viiul, akordion, duurkanded, mandoliin, jauram ja kontrabass. 5 aastat tagasi täitus ka meie kapelli akordionimängija Liivi suur unistus. Nimelt sai tänu edukalt kirjutatud projektile rahvama ja endale lõõtspilli, mille valmistas tuntud pillimeister Heino Tartes. Nüüd kaunistab meie esinemisi ka lõõtsamuusika. Rahva kindel lemmik, milleta ei möödu ükski kapelli esinemine, on alati lõõtsal mängitud “Ukuaru valss”.

Kapelli repertuaari valik on mitmekülgne, kuhu kuuluvad valsid, polkad, reilendrid ja palju ka laule. Selle valiku teeb alati kapelli juhendaja Eve. Meie laulu ja pillimängu saatel pole olnud tantsupõrand kunagi tühi.

Igal pillil on meie kapellis oma tähtis koht. Kui mõnel pillil puudub mängija, on justkui kohe midagi kõlaliselt puudu. Seetõttu ei saa keegi puududa ühestki proovist ega ka esinemistelt.

Et esinemised toimuvad tihtipeale nädalavahetustel, siis peame tänama oma peresid mõistva suhtumise eest, sest nagu laulusõnadki ütlevad – pole kerge pillimehe leib.

Armastus muusika vastu toob naised kord nädalas kokku. Siis unustatakse päevamured, silm lööb särama ja hing laulab. Selle taga on meie juhendaja Eve Sarneti suur töö ja pühendumus. Eve on ka vilunud õmbleja: ta on õmmelnud meie pillidele toredad vutlarid, et oleks hea neid transportida. Eriti keeruline on olnud alati kontrabassi bussi mahutamine, kuna tegu on tõesti väga suure pilliga. Kõiki pille peab hoidma nagu silmateri, kuna nad on iga pillimehe suur varandus.

Eve alustas Simuna kapelliga 1992. aastal. Viiuliõpetajana ja lisaks veel kahe kollektiivi juhina on ta sütitanud ka noori pillimängijaid ning harrastajaid leidma tee (rahva)muusikani. Nii oleme olnud eeskujuks ja meie ridadesse on lisandunud ka kapelli liikmete järeltulijad. Eve on meie raudvara ja tõeline maa sool.

Saades ise rõõmu muusikast, oleme eneselegi teadmata hoidnud elus rahvamuusika pärandit ja kandnud seda edasi järeltulevatele põlvedele.

Terje Hiietamm

Simuna kapelli kandlemängija

Lõotsanõobide edukas aasta pärimusmuusika maastikul

Möödunud on vaid mõni aasta sellest, kui Lõotsanõobid andsid oma esimese kontserdi, kuid juba praegu võime öelda, et meie muusika on leidnud kindla koha Eesti pärimusmuusika südames. Iga aastaga on meie publik kasvanud ja järjest selgemalt tunneme, et pärimusmuusika kõnetab inimesi.

2025. aasta oli meie jaoks erakordselt tegus ja sündmusterohke, täis esinemisi, koostöid ja uusi saavutusi, mis jäävad kindlasti meelde kogu ansambli senise tegevuse tipphetkedena. Meie teekond on viinud meid peaaegu igasse Eesti nurka, näiteks oleme käinud paljudel saartel, nagu Kihnu, Naissaar ja Hiiumaa. Võiks öelda, et oleme käinud läbi suure osa Eestist, esinedes inimestele nii väikestes küladest kui ka suurematel lavadel. Iga kontsert on olnud oma näoga, igas paigas on olnud oma publik, kuid kõikjal oleme tundnud sooja vastuvõttu.

Aasta üks erilisemaid hetki oli esinemine Viljandi pärimusmuusika festivalil, kus astusime üles koos legendaarse ansambliga Vennaskond. Kontserdi nimeks oli „Maast lahti ja merele“ ning see oli võimas ja meeldejääv elamus nii meile endile kui ka kuulajatele. Ühendasime selles kavas mere- ja maastikmuusika pärimuslaulud ja Vennaskonna punkmuusika jõu, luues midagi täiesti uut ja omanäolist. Meie koostöö Vennaskonnaga sai tegelikult alguse juba varem, kui salvestasime ühiselt loo „Korsaarilugu II“.

Lõotsanõobid ja Vennaskond „Maast lahti ja merele!“
Viljandi pärimusmuusika festivalil. Foto: Leanika Mändma-Orasmaa

Muusikavideo „Margareeta“ salvestamisel osalenud inimesed. Foto: Lõotsanõbid

Lisaks kontsertidele ja salvestustele on 2025. aasta olnud meie ansamblile ka arenguaasta. Oleme palju harjutanud, täiustanud oma pillimänguoskust ja arendanud lavalist väljendusjulgust, mis on teinud meist tugevama ja ühtsema kollektiivi.

Üheks suuremaks tunnustuseks meie senises tegevuses oli kindlasti Eesti Popmuusikaauhindadel saadud „Aasta Uustulnuka“ tiitel. Kuldse Plaadi auhind tuli meile suure üllatusena, kuid ka tõelise rõõmu ja tänutundega. Veel saime sel aastal oktoobrikuus Pärimusmuusika Aidas toimunud Etnokulbi auhinnagalal aasta artisti nominendi tiitli. Kuigi sel korral auhind meile ei tulnud, oli see siiski tore tunnustus ja märk sellest, et meie tegemised on märgatavad ning meie muusika paistab silma.

Sel aastal salvestasime ka vana rahvalaulu „Margareeta“ uues, pungi võtmes seades ning sellele valmis ka muusikavideo, mida saab vaadata *YouTube*’is. Muusikavideo salvestusel osalesid meie tuttavad ja kohalikud ning heli salvestamisel andis suure panuse kohalikest muusikutest koosnenud abivägi.

Niisiis võib öelda, et sel aastal oleme keskendunud pärimusmuusika uuendamisele, tuues vana ja tuntud helimaailma kokku kaasaegsete mõjutustega, mis kõnetavad nii traditsioonihuvilisi kui ka uusi kuulajaid.

Kaupo Leon Õnne

Lõotsanõbide mandoliini mängija ja laulja

Ühistegevus Hiiumaa moodi ehk kolmas lauluaasta louluiidlaste seltsiga

Hiidlased armastavad endid aasimisi jagada kümnetesse rahvapärastesse paikkondlikesse seltsidesse. Neist tuntumateks on kohvilähkrid, odratolguised ja vesihiidlased, uuemateks suvehiidlased, kirjahiidlased ... ja nüüd ka lauluhiidlased.

Hiiumaa lõunaotsa Emmaste kõnepruugi päraselt louluiidlased on üle-hiiumaaline ja mereline selts, mille isehakanud liikmed laulavad kokku saades tuntud ja tuju tõstvaid seltskonnalaule nii paberilt kui ka peast, nii pillisaatel kui ka lihtsalt ühel häälel, rõõmsal meelel ja ehthiidlaslikul naljasoonel. Sest nagu üks louluiidlane on öelnud: „Loulda võib, aa nalja peab saama!“ Seltsi kuulumise ainsateks tingimusteks ongi julge joru ja hea tahe. Eelnev laulukogemus pole vajalik ja viisipidamatus pole takistuseks. Osalemine on prii ja kõik on oodatud.

Louluiidlaste juured on Kassaris. Legendaarse Hiiumaa koolipapa Valter Parve salmikulaulude kooslaulmine aastast 2015 Hiiu folgil Kassari rahvamajas on muutunud laulurahva igasuviseseks armastatud kokkusaamiseks. 2022. aasta juulikuise laulutoa järel tekkis seltskonnal laulusõpradel igatsus saada kokku sagedamini kui kord aastas. Mõte hakkas idanema ja esimene kõigile avatud louluiidlaste seltsi kooslaulmine hõigati välja 2023. aasta 5. märtsil Kärddla nukuteatris. Kärddla südames asuv loomeinimesi ühendav hea õhkkonnaga teatrimaja on avatud erinevatele kogukondlikele ettevõtmisele, nii et hiidlased on hakanud seda hellitavalt kutsuma kodukonnamajaks.

Louluiidlaste nüüd juba kolmandat aastat kord kuus toimuvates laulutubades käib koos umbes 30 väarikat, keskealist ja ka põlvepikkust laulusõpra. Kokku saadakse peamiselt teatri hubases saalis või kodusel õuel. On tehtud ka laululisi väljasõite Soera talumuuseumisse ja hea kaasseltsilise eralauluväljakule Tubalasse.

Igaks korraks lepitakse kokku lauluteema. Seniste seas on olnud õnesoovi-, kevad(südames)-, nalja-, mere- ja keskkonnalaulud (nii väike-se kui ka suure tähega), „Ho-ho-ho-horoskoop“, Ott Arder 75, ansambel Apelsin ja poetess Ave Alavainu. Soosituimaks teemaks on aga lemmiklaulud. Pea igas laulutoas kõlavad Albert Uustulndi, Kihnu Virve ja Jaan Tätte

Louluiidlased 30.06.2024 Kärddla Nukuteatri õuel.
Foto: Kersti Ojasalu

on Kärddla nukuteater alati hubane ja külalishahke. Peetakse meeles sünnipäevi ja jagatakse sündmuste kroonikat. Kõige selle eest väärivad laululilli Kersti, Sirje, Elda, Ülle, Raivo A ja Raivo O, Marko, Mattias, Valter, Väino, Lea, Tiiu ja paljud teised head kaasseltsilised.

Louluiidlasi hoiab koos ja hoos hea ja toetav kogukonnatunne. Me taasloome seda paljudele omase ja armastatud seltskondliku tegevusega – ühislaulmisega. Kõigile avatud laulutoad ongi üks kohalike inimeste ühine panus selleks, et Hiiu saar oleks jätkuvalt kodune ja kindel paik, kus on aastaringelt ühistegevust, laululusti ja elurõõmu.

lood. Hea meelega hõisatakse Kukerpillide, VLÜ ja Apelsini laule. Igaks ühislaulmiseks saabki n-ö tellida oma soovilugusid, millest eestvedajad iga kord uue laululehele kokku panevad.

Louluiidlaste selts toimib, nagu kogukond muistegi, õhinapõhiselt, liigse paberimajanduse ja kohustusliku liikmelisuseta. Soovi korral võib ühistegevusse panustada oma aega ja oskusi, nii nagu mitmed pillimängijad, kes toetavad ühislaulu mõnusa pillisaatega. Usinad perenaised toovad kahetunnise laulutoa teepausiks maitsvaid suupisteid ja tänu pererahvale

Helen Kõmmus

Eesti folklorist ja etnomusikoloog

Rahvamuusik Tanel Sakrits

Tanel Sakrits on noor entusiastlik rahvamuusik, kes mängib mitmetes bändides, õpetab Tapa Muusika- ja Kunstikoolis mandoliini ning koosmängu ja osaleb aktiivselt rahvamuusikalaagrites nii Eestis kui ka välismaal. Järgnevas usutluses räägib ta lähemalt oma muusikuteest ja tegemistest.

Mida sa muusika vallas õppinud oled?

Kuna ma olen Jõgevalt pärit, siis minu muusikutee algas ikkagi huviharidusest ja Jõgeva muusikakoolist, kus minu õpetaja oli Eha Niglas. Tema juures õppisin seitse aastat akordionit ja jätkasin tema juhitud rahvamuusikaansambli Tuustar. Eha tegutseb siiani ja on Jõgevamaal üks tugevamaid rahvamuusikud, tänu temale ma ikkagi sinna rahvamuusika poole vaatasin ja hakkasin seda armastama.

Aga kodune taust?

Kodutaust mängis selles ka kaasa, et ma sattusin akordionit õppima. Mul on üks vanaisaga seotud kustumatu mälestus. Kui ma olin väike poiss, käisime ükskord vanavanemate juures Kaareperes jaanipäeval. Tegime seal heinamaa peal lõket, läksime kogu perega välja, söögid ja raadio kaasas. Vanaisa veel ütles, et ta on nii vana ja väsinud, et tema ei tule. Ta oli selline iseõppinud pillimees, mängis akordionit. Ja siis, kui juba pimedaks läks, nägime, kuidas vanaisa kõnnib üle heinamaa, akordion süles, ja mängib pilli. Tuligi peoplatsile ja mängis veel kohapeal ka lugusid. See mälestus on väga oluline minu jaoks.

Tanel Sakrits Jõhvi Lennupäeval 2025.
Foto: Arina Esholts

Milliseid pille sa mängid?

Esimene pill oli mul siis akordion, järgmine pill oli tuuba, selle võtsin muusikakoolis lisapilliks. Sellal oli Jõgeval meil üks tore noor puhkpilliõpetaja Kaido Järvesoo, kes hakkas seal puhkpillimuusikat taaselustama. Koolis oli vahepeal orkester ka ja siis ma tahtsingi proovida, et mis see siis ära ei ole.

Eha Niglasega käisime ka Tallinnas rahvamuusikapeol ning mängisime Tuustariga igasugu maakonna ja linna sündmustel. Ükskord sattusime Obinitsa kandlemeisterdamise laagrisse ja kui kannel juba valmis sai tehtud, siis oli ju vaja mängima ka õppida. See käis suhteliselt lihtsalt, kuuekeelne väikekannel oli minu esimene keelpill, aga sealt edasi jõudsingi mandoliinini. Mäletan, et käisime Ehaga Tartu tantsuklubis mängimas ja seal nägin mandoliini esimest korda lähedalt. Tollal tegutses juba selline tore kollektiiv nagu Gjangsta, kus mängisid Villu Talsi, Taavet Niller, Jaan Jaago ja Jalmar Vabarna. See oli niisugune täiesti värske helikeel rahvamuusika palade kohta ja folgis üldse, nägin neid nii Viljandi folgil kui ka Jõgeval esinemas. Siis ükskord öösel, kui me Tartu tantsuklubist tulime, küsisin Eha käest, et ega juhuslikult muusikakoolis mõnda mandoliini ei vedele, et ma tahaks proovida. Ja selle jutu peale siis Eha tuulas seal ringi ja leidis ühe mängukorras pilli. Läksin koju, otsisin veel samal ööl internetist infot ja õppisin kohe ära kolm esimest akordi. Aga sealt see armastus tuli ja mul väga meeldis ka see, et mandoliin on pisike ja mitmekesine pill, millel saab kõik ära mängida.

Suupillist saan natuke melodiat kätte, kitarril olen mänginud, plokkflöödi vastu oli korraks huvi, Viljandis oli lisaks põhipillile ka üldklaveri õpe. Nutsin ja mängisin. Minu jaoks oli kõige raskem vasak käsi liikuma saada, aga õnneks oli meil väga tore klaveriõpetaja Themuri Sulamanidze, kes pani meid kui rahvamuusikuid klaveril rahvamuusikat mängima.

Eha eestvedamisel toimusid Jõgeval rahvamuusikalaagrid, kuhu ta vahel ka külalisi kutsus, näiteks Margus Pöldsepp ja Jaanus Põlder – esimene inimene, kelle käest sain mandoliinimängu kohta ka nõu küsida. Tasapisi need kontaktid tulid. Kui Jõgeval gümnaasiumi lõpetasin, siis käisin mõne aja Tartus ülikoolis, õppisin klassikalist filoloogiat, seejärel tuli kaitseväge ja siis läksin alles Viljandisse Villu Talsi juurde mandoliini õppima.

Aga millal tuli mõte, et võiks ise hakata pillimängu õpetama?

Viljandis õppides pidin teisel aastal valima helitehnika suuna ja pedagoogika suuna vahel. Toona hakkasin osalema ka suvistes pillilaagrites, kus sain

pillimängu õpetada ja selles vallas kätt proovida. 2017. aastal käisin Viljandi esindajana Rootsi ETNO laagris, õppisime seal ise lugusid ja õpetasime teistele. Margit Kuhi kutsus mind edasi ka muudesse laagritesse.

Millised omadused peavad olema heal pilliõpetajal?

Ma arvan, et kannatlikkus tuleb kindlasti väga kasuks. Lisaks kuulamisoskus, sest õpilase soove tuleb ka kuulata. Kasuks tuleb ka avatus, et olla paindlik erinevates olukordades, sest nädalad ja päevad on ju erinevad. Mõnikord tuleb õpilane tundi ja läheb väga lihtsalt, saab selgeks loo või isegi kaks. Aga teinekord, kui sa näed, et õpilasel on kehv päev olnud, siis võtadki natuke kergemalt.

Väidetavalt ütlevad mu õpilased, et õpetaja Tanel ei oska kuri olla. Aga ma ei näe ka mõtet kuri olla, kellele see kasu toob? Ma püüan lihtsalt tunnis ise muusikuna mõttega kohal olla ja arvestada ka õpilaste erisusi. Lõpuks on minu meelest tähtis see, et õpilane tunneks pillimängust ise rõõmu, sest on ju tore mängida ja samuti esineda. Isegi kui mingi apsakas vahele juhtub, siis läheme looga edasi – äkki kõrvalolev mängija teeb oma apsaka mõne teise koha peal.

Millistes kollektiivides sa praegu musitseerid?

Ülikooli ajast esimene, millega hakkas täitsa toredalt minema, oli Mando Trio – kolm mandoliini, kolm meest. Järgmisel aastal tulebki meil kümnes juubel, alustasime 2016. aastal. Paar aastat hiljem sain Viljandis kokku sellise mehega nagu Henrik Hinrikus, fantastiline lõõtsamees ja nüüdseks väga hea sõber. Kui ta ülikooli tuli, siis hakkasime niiviisi koridori peal jamma ja katsetama. Hiljem tekkis juba natuke suurem koosseis, selline kollektiiv nagu Estlager.

Mandoterror kasvas välja Mando Triost. 2019. aasta suvel tuli bändikaaslasel Kristjan Kuusmikul mõte, et võiks võtta kolm mandoliini ja panna sinna rokkbändi ka juurde. 2020. aastal lindistasime esimese singli „Kodumaa laantes“, selles koosseisus on siis bänd tegutsenud juba viis aastat.

Ja siis on Näppepildurid, jah. Kui ma hakkasin Tapa muusikakoolis koosmängutundi tegema, siis seal osalesid näppepillid. Me alustasime vaikselt nagu ikka, et muusikakooli kontserdiks mõni lugu teha. Bändi kõla on nüüdseks muidugi mitmekesisemaks muutunud. Vahepeal mängin ise kaasa, vahepeal mängivad noored omapäi. Noortega koos on väga tore

mängida, see on suur rõõm, et see asi on meil käima läinud. Ja samas tuleb see võib-olla natuke minu õpetaja Eha Niglase mentaliteedist, kes samamoodi meid igale poole esinema viis, et näidata, mida muusikuks olemine päriselt tähendab. Sellega käib kaasas pidev silmaringi avardumine ja kohandumine. Praeguseks on jõudnud asi nii kaugele, et noored on piisavalt vilunud ja saavad tegelikult ilma minuta hakkama. 2024 kevadel osalesid nad Viljandis noore pärimusbändi konkursil. Selle mõttega saigi nad osalema suunata, et õpetajad kaasa ei mänginud, noored pidid kõik ise tegema. Lastevanematest on meil olnud ka tohult suur abi, nad on alati sada protsenti meie tegemistega kaasas.

Räägime natuke aastast 2025, olid rahvapillipeol mandoliinide liigi juht.

Jah, ma olin 2023. aastal juba näppepillide liigijuhina osalenud, aga meele tegi veel rõõmsamaks see, et mandoliinid olid nüüd liigina eraldi. Ma arvestan seda pilli, tema erinevaid kõlavarjundeid ja mida kõike võib sellest pillist kätte saada, mis muusikat sellega saab mängida. See oli tervele mandoliini kogukonnale väga oluline, et meil see võimalus oli ja oma liik tehti. Saime jälle kokku tulla ja midagi koos teha. Ja teiseks on need inimesed lihtsalt hämmastavad – millise emotsiooniga see kõik vastu võeti. Kui midagi niisugust veel korraldatakse, siis kindlasti löön kaasa ka tulevikus. Ma arvan, et seeläbi tuleb ka uusi mondoliinimängijaid juurde ja pill muutub Eestis veel populaarsemaks.

Mondoterror oli Etnokulbil nomineeritud aasta loo kategoorias palaga „Oru Leeni“.

See lugu on tegelikult Siberi eestlastelt saadud ja meie mugandasime selle roki võtmesse. Kõige toredam selle juures oligi loo video filmimine. Tegime seda siinsamas Sagritsa muuseumis Karepal (kunstnik Richard Sagrits on Taneli vanaisa onupoeg). Peaosadesse saime näitlejad Theodor Tabori, Üllar Saaremäe ja Pirte Laura Lemberi. Operaator oli Kevin Kohjus, kunstnik Kristi Närep, valgustaja Kai Jürimäe. Meil kui bändiliikmetel näitlejakogemust väga ei ole, aga sai kindlalt otsustatud kõrvalosades kaasa teha. Mul isiklikult aitas natuke kaasa kunagine kooliteatri kogemus Jõgeva Liblikapüüdjate trupist. Klippi sai filmitud kaks päeva, nautisin seda protsessi. Eks see üks kosjalaul ole, aga video löi sinna juurde veel täiesti uue mõttelise tasandi.

Estlager trio
(vasakult Tanel Sakrits,
Juhan Suits, Henrik Hinrikus).
Foto: Jaan Männik

Mis on Eesti pärimusmuusikas sellist, mida mujale ei ole?

Esiteks ongi seal midagi sügavamal selles mõttes, et ta on omas keeles ja omas meeles, Eesti pärimuses on mingisugune kodutunnetus hästi sees. Meil on pärimust tegelikult nii palju ühe väikese rahva kohta ja rahvamuusika pärimuse varal on meil olemas nii-öelda aken minevikku. Võib-olla parim viis seda seletada ongi see, et kui ma olen näiteks välismaal õpetanud Eesti lugu – kas eestikeelset laulu või instrumentaalpala –, siis seda õpetada oli kuidagi palju-palju erilisem. Just see, et sa avad nüüd korraks selle akna ka teistele.

Eesti pärimusmuusika helikeel on meile kodune ja hubane, aga teiste jaoks eriline ja isegi eksootiline. Ma olen õpetanud väga lihtsat labajalaviisi ja see on osutunud alguses välismaalastele väga keeruliseks, sest tunnetus on hoopis teine. Väga paeluv ikkagi, et meil on nii suur varamu niisugust elavat mälu, millele saame tagasi vaadata ja luua seda ka tänapäeval uueks, nii et seda mäletavad juba järgmised põlvkonnad.

Mis seisus on Eesti rahvamuusika?

Ma arvan, et väga heas seisus, sest noori tuleb kõvasti peale ja mis olekski ühe rahvakultuuri puhul tähtsam kui järjepidevus. Kui lood-laulud kanduvad ajas edasi, käiakse külapidudel, saadakse kokku, mängitakse pilli. Selle põhjal, kuidas huvilisi rahvamuusikalaagritesse jagub, võib öelda, et noori rahvamuusikamängijaid on tegelikult palju-palju ja neid tuleb julgelt juurde.

Küsitles **Küllil Seppa**
Tõlkija ja toimetaja

PUHKPILLIMUUSIKA

Eesti Puhkpillimuusika Ühing 2025. aastal

Eesti Puhkpillimuusika Ühing (EPÜ) jätkas 2025. aastal puhkpillikultuuri edendamist üle Eesti. Ühingu liikmeskonda kuulus sel aastal 90 puhkpilliorkestrit ning 80 dirigenti, mis näitab organisatsiooni tähtsat rolli puhkpillielu koordineerimisel ja arendamisel.

EPÜ juhatusse kuulusid 2025. aastal esimees Triin Viljus-Schippers ning liikmed Valdo Rüütelmaa, Mart Aus, Neeme Ots, Kaido Kivi ja Kalev Kütaru. Ühingu igapäevast tööd korraldas vastutava sekretärina Valdo Rüütelmaa.

EPÜ tegevusaasta oli tihe ja sisukas. Ühing oli korraldajaks või kaaskorraldajaks ligikaudu kahekümnel festivalil, koolitusel ja konkursil. Samuti anti regulaarselt kord kuus välja digitaalset infolehte, mis koondas puhkpillimuusikaalaseid uudiseid, sündmusi ja teavitusi.

Oluline osa ühingu tööst oli puhkpilliorkestri juhtide kutsetunnistuste väljaandmine. 2025. aastal oli võimalik taotleda 5., 6., 7. ja 8. taseme kutset. Aasta lõpuks oli kutsetunnistus enam kui pooltel Eestis aktiivselt tegutsevast sajast puhkpilliorkestri dirigendist.

Traditsiooniliselt toimus Padisel dirigentide suveakadeemia, mis tõi kokku noored dirigendid. Suveakadeemia pakkus võimalust täiendada dirigeerimisoskusi ja juhatada festivaliorkestrit. Õppeorkestrina tegutses Eesti dirigentide akadeemia puhkpilliorkester (EDAP), kus mängivad dirigendid, puhkpilliõpetajad ning õpilased. Aasta külalisdirigendiks oli Läti Jāzeps Vītolsi nimelise muusikaakadeemia dirigeerimisõppejõud **Janis Purinš**, kes jagas osalejatele professionaalset nõu ja rahvusvahelist kogemust.

27. septembril 2025 toimus Tallinnas, muusika- ja teatriakadeemia suures saalis puhkpillimuusika ühingu pidulik aastakontsert. Laval astusid üles mitmed Eesti silmapaistvad puhkpilliorkestrid ning anti üle ka EPÜ teenetemärgid. Teeneka ning pikaajase töö eest puhkpillimuusika edendamisel tunnustati dirigente **Ilmar Tõnissoni**, **Mart Kivi** ja **Tarmo Kivisillat**. Aastakontserdil esinesid **Eesti dirigentide akadeemia puhkpilliorkester** (dirigendid Vello Loogna, Valdo Rüütelmaa, Triin Viljus-Schippers ja Rene

Hollo), **Kaitseliidu Tallinna maleva orkester** (dirigent Kalev Kütaru), **Tallinna Tehnikaülikooli puhkpilliorkester** (dirigendid Tarmo Kivisilla ja Diana Mäeväli) ja **Nõmme muusikakooli puhkpilliorkester** (dirigendid Mart Kivi ja Karl Abro).

EPÜ tegevust toetasid ja rikastasid ka ühingu juures tegutsevad toimkonnad: muusika-, ajaloo-, kirikumuusika-, rivitrummarite-, noorte-, repertuaari- ja konkursitoimkond.

EPÜ 2025. aasta tegevus oli sündmusterohke. Toimusid Eesti Puhkpillimuusika Ühingu volikogu, Nõmme pasunapäevad, XII Tabasalu metsasarvapäevad, Dirigentide suveakadeemia Padiesel, Hiiumaa puhkpillipäevad, Julius Vaksi nimeline noorte trompetistide konkurs Suure-Jaanis, Võru vaskpillipäevad, Aavo Otsa nimeline trompeti suveakadeemia Võrus ning pidulik aastakontsert EMTA suures saalis. Märkimist väärib ka ühiskontsert „**60 aastat esimesest üleriiklikust puhkpillipäevast Tartus**”, mis toimus Eesti Rahva Muuseumis.

Aasta teiseks pooleks valmistus EPÜ üheks olulisemaks sündmuseks – detsembris Tallinnas toimuvaks viiendaks **noorte puhkpilliorkestrijuhtide konkursiks**. Osalejateks 11 noort dirigenti Eestist, Lätist, Soomest, Hispaaniast, Tšiilist ja Ukrainast. Žürii eesotsas maestro **Kristjan Järvi**, õppeorkestriks Eesti Sõjaväeorkester.

Eesti dirigentide akadeemia puhkpilliorkester andis kontserdi Läti Jāzeps Vītolsi nimelises muusikaakadeemias, kus orkestrit juhatasid valdavalt noored dirigendid.

Valdo Rüütelmaa

Eesti Puhkpillimuusika Ühingu vastutav sekretär

Üle-eestilised puhkpillikollektiivid 2025. aastal:

Eesti dirigentide akadeemia puhkpilliorkester (EDAP) – külalisdirendiks Janis Purinš, orkestritegevuse koordinaatorid/dirigendid Valdo Rüütelmaa ja Triin Viljus-Schippers

Vabariiklik orkestrijuhtide puhkpilliorkester (VOP) – peadirigent Bert Langel, dirigendid Ott Kask, Karl Abro ja Aigar Kostabi

Eesti noorte puhkpilliorkester (ENPO) – peadirigent Silver Niinemets

Eesti noorte kontsertorkester (ENKO) – dirigendid Neeme Ots, Priit Sonn, Kaido Kivi, Jaan Ots ja Valdo Rüütelmaa

Eesti noorte brass – dirigendid Priit Sonn, Neeme Ots, Jaan Ots ja Valdo Rüütelmaa

Põltsamaa linnaorkester 160

See hooaeg on meie orkestrile eriline – saime 160. aastaseks. Loomulikult võiksime nüüd rääkida kõigist kuulsatest inimestest, kes on Põltsamaa linnas elanud, siin muusikaharidust omandanud ja meie orkestriga seotud olnud. Esimesena tulevad meelde näiteks Karl August Hermann ja Uno Naissoo. Kui vaatate tänast Eesti orkestrite koosseisu, siis igas heas puhkpilliorkestris kipub olema vähemalt üks mängija Põltsamaalt. Vaid mõni aeg tagasi toimus New Yorgis, Carnegie Hallis suur muusikasündmus, kus Arvo Pärdi loomingut esitas teiste seas ka Heigo Rosin – Põltsamaa oma poiss.

Eelnevale saaksime veel ja veel lisada uhkeid näiteid ning lisada vürtsi ajalooliste faktidega. Aga me ei tee seda. Mõtiskleme hoopis sellest, miks on kultuur ja huvitegevus oluline, miks me selle juurde jõuame ja siin püsime.

Me täna ei tea päris täpselt, mis 160 aastat tagasi tõi inimesed kokku puhkpilli mänguga tegelema. Või miks inimene üldse hakkas tol ajal rahvakultuuriga tegelema. Võime aimata, et inimestel oli vajadus end väljendada, kuid vajadused on ajas muutuvad ning me ei saa olla kindlad, kas me ikka täielikult mõistame oma kaugete esiisade soove ja loogikat. Küll aga mäletame me üsna hästi, mis toimus eelmise sajandi seitsmekümnendatel, kaheksakümnendatel ja üheksakümnendatel. Tol hetkel kasvas isetegevuse harrastamine mühinal muuhulgas tutvuste saamise pärast. Orkester (või mistahes isetegevuslaste kollektiiv) oli samaaegselt ka võrgustik. Seal olid pea kõikide ametite esindajad olemas. Kindlasti oli olemas mõni jahimees, autovaruosadega tegeleja või keegi, kelle käest head-paremat ja muudmoodi defitsiitseid asju saada. Kui tõesti juhtus, et kollektiivis seda õiget asjapulka ei olnud, siis raudselt kellegi abikaasa või ämm või naabrimees teadis kedagi, kes viis su kontaktini. Tuleb meelde lugu, kui ühed Viljandi linna isetegevuslased ostsid salaviina ainult oma kollektiivi inimese käest. Mitte et mujalt tol ajal seda kraami kätte ei saanuks, aga oma inimest usaldati.

Tegelikult ei ole vajadus usalduse järgi ka täna kuskile kadunud. Inimesed on oma arvamustes äärmiselt polariseerunud ja oma teadmistes ülimalt veendunud. Harulduseks on jäänud oskus arutleda ja, mis isegi tähtsam, kuulata. Siinkohal polegi oluline, mis on teemaks – tuulikud, ravimid, poliitika – meil kõigil on oma väga tugev (loe: ainuõige) arvamus tekkinud.

Põltsamaa pasunakoor 1912. Juhatab Tõnu Kutsar.
Foto: Põltsamaa muuseumi fotoarhiiv

Põltsamaa orkester 1930ndatel. Trummi taga kikilipsuga orkestrijuh Egon Grosthal.
Foto: Põltsamaa muuseumi fotoarhiiv

Põltsamaa orkester 1960. Juhendaja Voldemar Lemmik.
Foto: Põltsamaa muuseumi fotoarhiiv

Põltsamaa Linnaorkester 1990. Orkestri juht Eino Georg, olnud juhid Voldemar Lemmik
ja Lembit Vink. Foto: Põltsamaa muuseumi fotoarhiiv

Põltsamaa Lossipäev 29.06.2024. Foto: Üllar Karu

Võib olla, et me ei oska või ei tahagi enam kõikide kaaskodanike arvamusi kuulata. Kui me nüüd mõtleme ühe isetegevuslaste kollektiivi peale, mis on justkui ristlõige ühiskonnast, siis on igal inimesel samuti oma uskumused, ootused ja lootused. Kui mistahes aktuaalne teema tuleb seal arutlusele, siis juhtub midagi kummalist: kui täiesti erineva maailmavaatega inimesed osalevad sama kollektiivi töös, siis suudavad nad ootamatult rahumeelselt maailma asju arutada, kuulata ja teise arvamusega arvestada. Miks? Sest kollektiivi liige on oma inimene. Oma inimene, keda saab usaldada.

Mingil eluetapil võib juhtuda, et inimesed liiguvad uude keskkonda. Kes läheb tööd otsima, kes abiellub, kes läheb ülikooli. Uude keskkonda sisseelamine võib olla vägagi keerukas: kõik sõbrad-tuttavad on mööda ilma laiali, vanemate toetus on kaugel ja tutvusringkond tuleb uuesti üles ehitada. Siinkohal on väga suur abi huvitegevusest. Olles juba varem mistahes kollektiivis osalenud, võetakse sind uues keskkonnas avasüli vastu. Olgu selleks orkester, rahvatantsurühm või laulukoor. Ennustan, et pool aastat ja oledki juba oma inimene, kellel olemas paarikümne inimese usaldus, käepärast nende teadmised ja abikäed. Aastaid tagasi kolis Põltsamaale trompetimängija Tallinnast, kelle linnaorkester rõõmuga vastu võttis. Ma usun,

Põltsamaa Linnaorkestri dirigent Urmas Mägi 02.06.2024. Foto: Üllar Karu

et enamus orkestriliikmeid pakuks täna, et selle trompetimängija näol on tegemist igipõlise põltsamaalasega. Ta sai ikka väga kiiresti omaks inimeseks.

Aga kuidas kultuurini üldse jõuda? On väga vähe neid, kes täiskasvanu eas alustavad nullist ja õpivad selgeks esimesed põhisammud rahvatantsus. Mõni teeb saunalaval häälega paar tugevamat nooti, aga kas ta on tulemas ka kooriproovi? Meil on aga palju neid näiteid, kus teineteist motiveerivad vanemad ja võsukesed kordamööda. Oskan nimetada Põltsamaa linnaorkestri näitel vähemalt kuute perekonda, kus samal ajal oli koosseisus mängimas isa (huvitav, et kõikidel juhtudel just isa) ja poeg või tütar. Ja tegelikult mitte ainult vanem ja võsukesed, meil on olnud ka õed-vennad ja muumoodi sugulased.

Ehk siis kultuuri juurde jõudmine käib erinevalt, kuid vajame tihti teineteise toetust ja inspireerimist. Seda isetegemise tahet on aga kõige lihtsam tekitada inimesele, kui ta on veel laps. Just seda mõtet tuleb toetada. Lapsevanema, kooli, kohaliku omavalitsuse ja Eesti riigi tasandil.

Ja siin ongi Põltsamaa linnaorkestri pika ea saladus – pidev töö järelkasvuga. Me oleme meeletult võlgu oma linna suurepärasele muusikakoolile. Veel rohkem Põltsamaa Ühisgümnaasiumi puhkpilliorkestrile ja selle ettevalmistusklassile. Ja eriti palju oleme võlgu oma vanematele, vanavanematele ja vanavanavanematele, kes meid kõiki põlvest põlve on oma tegemistesse kaasanud, olnud meile eeskujuks ja suunajaks ning puhkpillimängu muutnud meie igapäeva osaks.

On täiesti normaalne, kui inimene jääb elu lõpuni muusika või muu huvitegevusega tegelema n-ö asjaarmastaja tasemel. Kõik ei peagi välja jõudma Carnegie Halli. Aga kõigil on vaja seda ühistegevuse ägedust, tugivõrgustikku, omavahelist usaldust. Eranditult, kogu eluks.

Kõige lõpuks tahaks teha väga sügava kummarduse kõikidele Eesti kultuuritöötajatele. Eriti nendele, kes õpetavad lapsi. Te teete uskumatult vajalikku ja südamega tööd.

Suur-suur aitäh teile!

Haiti Jürmann
orkestri liige

Võru vaskpillipäevad püriavad oma neljandas aastakümnes Euroopa vaskpilli mekaks

Võrumaa mehe, Eesti puhkpillimuusika suurkuju Aavo Otsa poolt 1996. aastal ellu kutsutud ja 27 aastat kunstilise juhina veetud Võru vaskpillipäevad tähistas käesoleval, 2025. aastal oma kolmekümnendat sünnipäeva.

Festivalist on välja kasvanud Võru muusikakalendri keskne sündmus, kus augustikuu keskpaigas saavad Võru linnas kokku Eesti tippinterpreedid ja pedagoogid, väliskülalised ning kursuselased üle vabariigi.

Festivali koolitusprogrammist – Aavo Otsa nimelisest suveakadeemiast – on välja kasvanud suur hulk Eesti praeguseid tippinterpreete ning on suur heameel, et mitmed endised kursuselased moodustavad käesoleval ajal festivali juhendajate tuumiku.

Festival on olnud aastakümnetega pidevas arengus ning kontserdiprogrammi on lisandunud kammerkoosseisude kontsert Kammer Eri, hilisõhtune kirikukontsert „Suveöö unenägu“ Katariina kirikus ja meeleolumuusika kontsert kaunis Kreuzwaldi pargi lehtlas. Oleme programmi tagasi toonud ka festivali esimesel kümnendil publikut köitnud Võru vaskpillipäevade Bigbändi, mida juhendab Eesti jazzmuusika ere täht, saksofonist Siim Aimla ning festivali avakontserdi asukohaks on taaskord üle paarikümne aasta Vastseliina kirik. Vastseliina on väga sümbolne festivali alguspunkt, meie maakodu ehk Aavo sünnikodu asub sealt vaid mõne kilomeetri kaugusel Viitkal ning tema põrm puhkab Vastseliina kalmistul.

On suur heameel näha, et kodukoha üks maamärke, Vastseliina kirik on heades kätes ning kontserdielu eest hoolitsev Eve Turvas teeb suurepäraselt arendustööd.

Kultuuriusku Võru linn

Võru vaskpillipäevad said sissejuhatuse käesoleva aasta maikuu Võru Kandles toimunud pressiüritusega, kus lisaks festivali programmi tutvustamisele allkirjastasime viie osapoolega hea tahte lepingu.

Suurepäraselt ja pikaajagset koostööd ning jätkuvalt festivali arengusse panustamise soovi kinnitasid Võru linnapea Kalvi Kõva, Võru Kandle esindajad Tea Kõrs ja Heiki Kelp, Võru muusikakooli direktor Märt Metsla ning

XXX Võru Vaskpillipäevade kursuselased koos juhendajatega. Foto: Neeme Ots

festivali suursponsor, Eesti muusikakultuuri suurelt panustav Hugo Osula koos Lux Expressiga.

Ajastul, kus noored vedavad aina enam aega internetiavarustes, on sündant soojendav näha, kuidas Võru vaskpillipäevade kursuselaste arv on endiselt kasvutrendis. Meil on vabariigis imetlusväärset palju andekaid noori muusikahuvilisi ning eesmärk tuua nad kokku musitseerima kaunisse Võru linna inspireerib ka festivali toimkonda.

Suurele festivaliorkestrile, Eesti noorte kontsertorkestrile on lisandunud ka José Antonio Page Ramirezi ning Jaan Mesi juhendatav mudilaste orkester, mille rohke osalejate arv annab kinnitust meie Vabariigi muusikakoolide õpetajate suurepärasest tööst.

Hispaaniast pärit José Antonio Page Ramirez omandas muusikalise kõrghariduse Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias Aavo Otsa trompetiklassis, õppis ära eesti keele ning temast on aastatega kujunenud Võru vaskpillimuusika eestvedaja. Pühendunud noor pedagoog, interpret ja dirigent teeb tööd Võru ja Valga muusikakoolides ning on sidunud ennast täielikult Võru linnaga.

Festivali juubeliaasta mitmekesise kontserdiprogrammi üheks tipphetkeks oli kindlasti Tallinn Brass Academy kontsert Kandle saalis. Aavo Otsa poolt ligi nelikümmend aastat tagasi asutatud ning pikalt kunstilise juhina

veetud koosseis jõudis esmakordselt Võru vaskpillipäevadele. Jaan Otsa dirigeeritud koosseisu kuulusid Eesti tippinterpreedid, kes on erinevatel ajastutel mänginud brassansambli koosseisus.

Lisaks teistele meeldejäävatele kontsertidele oli suur rõõm nautida Võru vaskpillipäevade Bigbändi ees soleerimas Võru muusikaelu vedavat saksofonisti Jaan Randvere ning galakontserdil kuulda hiilgavas vormis orkestreid ja ansambleid.

Võru vaskpillipäevade eesmärk on aastakümneid olnud noortele muusikutele tiptasemel hariduse pakkumine ning esinemisväljundi andmine. Lisaks sellele oleme toonud iga-aastaselt Võru publikule kohapeale Eesti ja välismaa tippartistide. On suur heameel, et rahvas oskab meie pingutust hinnata ning juubeliaastal püstitas festival oma kontserdiprogrammi publikurekordi.

Kohtumiseni 2026. aasta augustis XXXI Võru vaskpillipäevadel!

Neeme Ots

Võru vaskpillipäevade kunstiline juht

Rapla maakonna noorte puhkpilliorkester on hoos

Rapla maakonna noorte puhkpilliorkester koosneb 29 mängijast, kes tulevad kokku Rapla ja Märjamaa muusikakoolidest ning Kohila ja Kehtna muusika- ja kunstikoolidest. Orkestrit juhendavad Tõnu Soosõrv ja Silver Niinemets, kes on ise orkestri vilistlane. Meie orkestris on eriti vahva see, et osa mängijad on täna alles oma muusikutee alguses ja mõnel kumab juba juustes halli. See teebki meie orkestri eriliseks, et muusikast saavad koos rõõmu tunda nii noored kui ka vanemad.

Rapla maakonna noorte puhkpilliorkestri lugu algas 1999. aastal, mil mõned Märjamaa ja Rapla muusikakooli õpetajad pead kokku panid ja oma õpilased ühel nädalalõpul Märjamaa kultuurikeskuse saali kutsusid. Mäletan, et meid ei olnud palju ja hämara valgusega saalis oli tunda kerget ärevust. Miks? Sest olime ju lihtsalt noored, kes armastasid oma instrumendi mängida, aga nüüd oli meil võimalus musitseerida koos tuuba, trombooni, eufoniumi, metsasarve, klarneti ja trompetitega. Ma ei mäleta, mis olid

Raplamaa Noorte Puhkpilliorkrester. Foto: Silver Niinemets

meie esimesed lood, aga mäletan hästi, et jäin järgmist proovi väga ootama.

Puhkpilliorkrester ei ole lihtsalt hulk pillimängijaid, kes ühiselt mõne loo ära õpivad. Puhkpilliorkrester on koht, kus õpitakse teineteist kuulama, leitakse enda roll suuremas kollektiivis ja kogetakse, kuidas millegi suure sünniks on tarvis ühiselt hingata. Orkester on distsipliin, kus ühiselt eesmärgi nimel pingutatakse. Ja orkester on sõpruskond, kellega sa lihtsalt kasvad kokku. Saan uhkusega öelda, et leidsin sellest eelpool mainitud esimest proovist päris mitu sõpra, kellega tänaseni suhtleme, mõnega neist käime ka täna koos proovis.

Ent orkester ei püsi pelgalt noorte õhinal. Selle selgroo moodustavad eestvedajad: dirigendid, juhendajad, lapsevanemad ja toetajad. Nende roll on tihti nähtamatu, kuigi nad otsivad repertuaari, organiseerivad esinemisi, planeerivad reise, kirjutavad projektitaotlusi ja hoiavad meeskonda koos isegi siis, kui olud seda ei soosi. Kui leidub üks inimene, kes näeb vaeva, siis orkester elab. Kui neid on mitu, siis orkester kasvab ja areneb. Rapla maakonna noorte puhkpilliorkrester on elanud, kasvanud ja arenenud just tänu sellistele inimestele.

Eelmisel sügisel tegime kontsertreisi Läti sõprade juurde, andsime oma traditsiooniks saanud aastapäevakontserdi ja loomulikult valmistusime ka meie XXVIII laulupeoks. Sel sügisel alustasime oma 27. hooaega ja nii vahva on näha, et pärast pingelist hooaega on meie read täienenud. Pisikesi pillimehi jagub mitmesse pillirühma ja on näha, kuidas noored ise oma sõpru julgustavad orkestrimängu proovima. Mainisin minagi kodus, et algab uus hooaeg ja ootame uusi mängijaid, mille peale minu muusikakoolis õppiv 8-aastane poeg teatas, et ta tahab ka orkestrisse tulla. Aga palun! Meie orkestrisse on oodatud nii suured kui ka väikesed mängijad, sest igaüks võib kogeda seda erilist tunnet, mida koos musitseerimine tekitab.

Muusika ilu ei ole vaid laval seisja privileeg. See kuulub ka kuulajale: lapsele, kes näeb oma esimest puhkpilliorkestrit; vanemale, kes tuleb üle pika aja kontserdile; kogukonnale, mis saab ühise kultuurikogemuse. Rapla maakonna noorte puhkpilliorkester on aastaid andnud kõigile võimaluse sellest osaks saada ja meid ei peata miski!

Kadri Tamme
RMNPO flöödimängija

Viljandimaa puhkpilliorkester – uus algus, värske vaim

Viljandimaa puhkpilliorkestri asutamisega sai uue lootuse Viljandi linnas sajandi algul katkenud puhkpillitraditsioon. Uue koosluse eesmärgiks oli rikastada lõbusa mänguga kohalikke sündmusi ja olla linnaorkestriks. Samuti tuua kokku harrastusmängijad ning pakkuda mänguvõimalust maakonna muusikakoolide puhkpillierialade lõpetajatele.

Viljandimaa puhkpilliorkestri kutsus 6. oktoobril 2024. aastal Pärimusmuusika Aita kokku puhkpillientusiast Peedu Põld, kes asus koosseisu eest vedama ning osales tensorsaksofoni mängijana. Dirigendiks valiti noor inukas klarnetiõpetaja Gunnar Mändmets. Orkestri tuumiku moodustasid Viljandi muusikakooli õpetajad ja vilistlased, kuid liikmeid tuli ka maakonnast ning kaugemaltki. Vabariigi kõige uuema orkestrina registreeriti koosseis kohe tulevasuvisele laulupeole ning hakati harjutama repertuaari.

Viljandi järvejoosust osavõtjaid ergutamas 1. mail 2025. Foto: Peedu Pöld

Orkestri esimene esinemine toimus 24. oktoobril 2025 Viljandi kohtumaja ees vabadusmanifesti ettelugemisel ning seejärel perepäeval lauluväljakul. Orkester jätkas tihedat harjutamist, kuna kevadtalvel mängiti ette laulupeo puhkpillijuhtidele.

1. mail kogunes orkester, et ergutada osavõtjaid otse rajal Suurjoosul ümber Viljandi järve. Mai lõpus mängiti 25. Mulgi Rattamaratoni auhinna tseremoonial. Juuni algul esinesid orkestriliikmed Viljandimaa laulu- ja tantsupeol "Omad lood ja laulud", kuu keskel Viljandi Muusikakooli aias laulu- ja tantsupeotule saabumise tseremoonial ning kuu lõpus Suure-Jaani lauluväljakul Põhja-Sakala valla III laulu- ja tantsupeol „Põimides oma rada“.

Suur rõõm oli uhkelt marssida oma vastse vimpli järel XXVIII üldlaulu- ja tantsupeo "Iseoma" rongkäigus – paraku küll lausvihmas, nii et kuivaks ei jäänud ükski pill ega noot! Laululaval esitati ühendorkestriga viis pala ning viimasena kõlanud Eduard Tamme "Eesti rapsoodia" Riivo Jõgi seades kujunes vastsele orkestrile eriti emotsionaalseks, kuna pala juhatab Viljandi dirigent ja orkestri mentor, puhkpilliorkestrite seekordne üldjuht Bert Langel. Viljandimaa orkestris mängisid ka kolm helilooja Tamme otsest järeltulijat.

XXVIII Lauulupeo
puhkpilliorkestrite
II eelproovis
26. aprill 2025.
Foto: Kädi-Liis Ilves

Sügisel alustas orkester esinemisega 21. septembril Viljandi linna 742. sünnipäeva tähistamisel traditsioonilisel pikalauapeol, tuues kogukonnasündmusele piduliku ja ulja meeleolu. 25. oktoobril aga oli orkestril uhkus ja rõõm olla osaline Viljandi ühe suure sümboli – uuendatud Trepimäe avatseremoonial, kus mh mängiti kohalikuks hümniks kujunenud Leo Normeti legendaarset teost „Puhkus Viljandis“. Novembris rikastas orkester Viljandi adventisündmusi ülevate puhkpillihelidega. Teisel hooajal oli orkestri dirigendiks Lirike Langel.

Viljandimaa puhkpilliorkester tegutseb mittetulundusühinguna, mille eesmärk on pakkuda pillimänguvõimalust eri vanuses mängijatele, hoida puhkpillitraditsiooni ning esindada Viljandimaad maakondlikel ja üleriigilistel sündmustel. Repertuaar ulatub klassikast ja marsimuusikast kaasaegsete seadeteni, mille ühisnimetaja on tugev helipilt ja elurõõmus kõla. Viljandimaa Puhkpilliorkestri tegevus on näide sellest, kuidas lihtsast ideest võib kasvada ühendav jõud ning et orkestrimäng on tänapäevane, ühiselt nauditav kultuurivorm, mis seob põlvkondi ja annab kogukonnale eneseuhkust ja elulusti.

Kiti Põld

MTÜ Viljandimaa Puhkpilliorkester juhatuse liige

HARRASTUSTEATER

35 aastat Vaba Valikut – Jüri kooliteater

Harjumaal Rae vallas on kohe-kohe 35-aastaseks saamas Jüri kooliteater Vaba Valik. Kooliteatri looja ja teatritraditsiooni juurutaja oli tegus emakeeleõpetaja Irene Pukk, kes alustas klassidega erinevaid näidendeid lavastades. Ühel hetkel õnnestus Irenel võtta osa teatristuudio tööst ning soovides õpitud kohe rakendada lõi ta kooliteatri, mis sai nimeks Vaba Valik. Teatritrupp moodustus gümnaasiumiealistest õpilastest. Vaevalt oskas Irene toona aimata, et 35 aastat hiljem tegutseb sama kooliteater koguni kahes koolis, juhendajaks Irene tütar Ingrid Mikk. Vestlesime Ingridiga nende teatrist, selle kujunemisest ja mõjust õpilastele.

Ingrid sai teatritrupi emalt „päranduseks“ juba 1995. aastal, kui ta ülikooli kõrvalt ema asendama hakkas. Tema esimesteks õpilasteks kooliteatris olid näiteks poliitik Mart Võrklaev, nukunäitleja Katri Pekri, kirjanik ja ajakirjanik Kadri Pank-Jugaste. Mitmed teisedki õpilased on valinud teatriga või kultuuriga seotud erialad. Osadega sellest n-ö esimesest lennust saadakse siiani aeg-ajalt kokku – õpilastest on saanud sõpruskond.

Ingrid ise ütleb, et algusaastatel oli ta, suurest entusiasmist, palju tublim – tegi lastega palju n-ö füüsilist teatrit ja kasutas erinevaid meetodeid. Kuigi ta pole ise kunagi akadeemilist teatrikunstiharidust saanud, on ta käinud paljudel kursustel ja laagrites ning omandanud töö käigus erinevaid võtteid ja palju õppinud ka teisi teatritegijaid jälgides.

Ta on alati oma truppe ka festivalidele viinud, sest sealt saadud kogemus – nii esinemine kui teiste lavastuste nägemine – on hindamatu väärtusega ning mõjub kambavaimule ülihästi. Samas ütleb Ingrid, et tema jaoks ei ole kunagi olnud oluline festivalidelt mingeid tiitleid tuua, sest see kõik on nii subjektiivne. Ikkagi kunst ju! See, mida tema taotleb, on noorte inimeste hingede kasvatamine, maailmapildi avardamine, nende eneseteadvuse tõstmine. Avar hing on suurim auhind, mida õpilane saada saab.

Läbi aastate on Ingridi käe all teatrikunstiga tutvust teinud suur hulk õpilasi ning teatritegemise juures ongi Ingridi sõnul just põnev see, et seltskond, kellega tööd teha, on igal aastal erinev – mõnel hooajal on olnud ainult kolm tüdrukut ja teisel jällegi seitse noormeest. On suur väljakutse välja mõelda, mida selle vastava seltskonnaga teha õnnestuks.

Kolme aastakümnega on ka palju muutunud: toonasest Jüri Gümnaasiumist on saanud põhiharidust andev Jüri Kool ning gümnaasiumit peab nüüd riik Rae Gümnaasiumi nime all. Aga Vaba Valik tegutseb vaprasti mõlemas koolis edasi. Ingrid, nagu tema emagi, on alati teinud teatrit gümnaasiumi- ja põhikooliealiste lastega, kuid ta rõhutab klassiõpetajate töö olulisust õpilaste teatri juurde toomisel. Jüris on olnud väga tugevaid algklasside näiteringe, aga on ka olnud selliseid aastaid, kus noorematel teatriga tegelemiseks võimalust pole. Ometi on ülioluline saada see kokkupuude ja kogemus võimalikult varakult.

Jüri kool on samuti nende aastakümnetega palju muutunud ja üha kasvanud – lapsi kolib Rae valda aina juurde ning kui veel mõned ajad tagasi tuli vabariigi aastapäeval ja teistel tähtpäevadel läbi viia 3–5 aktust, siis nüüd on hakatud korraldama suuri n-ö mammutaktusi, kuhu palju õpilasi ja lapsevanemaid korraga ära mahuks. See aga nõuab terviklikku läbilavastamist, et suures võimlas rahvakultuur ja sõnumid mõjule pääseks. Ingrid ütleb, et just need hiigelsuured aktused on tugevalt toetanud koolisest koostööd rahvatantsujuhtide ja kooridirigentidega. Üheskoos töötatakse välja ideed, kus tantsud ja laulud on sõnakunsti abil ühtseks lavastuseks kokku põimitud.

Emalt „päranduseks“ saadud teatrit Ingrid oma lastele edasi ei plaani kinkida, kuigi Ingridi poeg on olnud tahes-tahtmata vägagi kooliteatriga seotud ning on tänagi tööl Tallinna Linnateatri ridades, küll mitte laval, vaid kulisside taga. Järeldasvust rääkides ütleb Ingrid rõõmsalt, et natuke aega tahab ta ikka veel ise Vaba Valikuga töötada, kuid et pole eriti mures teatri tuleviku pärast, sest usub mitmes vilistlases olevat juhendaja potentsiaali.

Sandra Nikitin

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Harjumaa rahvakultuurispetsialist

Haapsalu harrastusteater tähistab kümnendat tegutsemisaastat

Haapsalu teatristudio on jõudnud kümnenda verstepostini. Ühe väikelinna teatri jaoks on see küllalt tähelepanuväärne kasvõi seegi tõttu, et silmitsi on tulnud seista väga erinevate aegadega, aga alati on leitud võimalusi jätkamiseks.

Kuidas siis kõik alguse sai? 2015. aastal kolis Tallinnast Haapsallu noor lavastaja ja teatrikunstnik Marion Undusk, kes hakkas pealinna tihedat teatrielu ühel hetkel väga taga igatsema. „Teatri lavatagune elu ja inimesed erinevad muust maailmast nii totaalselt, et sellest sõltuvusse sattumine on suhteliselt paratamatu. Seega oli minu eesmärk püüda luua seda atmosfääri sinna, kus nüüd elasin.“ Unduski sõnul soovis ta kutsuda kokku inimesi, kes oleksid nõus koos õppima, arenema ja looma. Teatri ristimist „studioks“ põhjendab lavastaja sellega, et tema eesmärk ei olnud teha harrastusteatrit. „Ma tahtsin, et studio toimiks sarnaselt sellele, mis toimub teatrikoolis – et oleks pühendumine, entusiasm ja eelkõige soov pidevalt ennast ületada, paremaks saada.“ Ühine keel leiti ka linnaga ning Haapsalu teatristudio hakkas tegutsema kultuurikeskuse all.

Stseen lavastusest Üksi koos. Foto: Laura Eichhors

Esimene lavastus „Mina, Orlando“ etendus poolteist aastat pärast kokkusaamist. Teksti autor ja dramaturg Piret Jaaks kirjeldas lavastuse välja toomist kui pikka ja tihedat. „Teekond lõpptulemuseni on olnud aegavõttev, kuid sujuv. Teiseks oli see väga põnev tööprotsess. Ühelt poolt alustasin „Orlando“ dramatiseerimist, kuid samal ajal korraldas Marion teatristuudio naistele töötubasid ja vestlusringe, mille impulsside ajal hakkaski minu käe all sündima teine osa tekstist – Läänemaa naiste elulood“ (Lääne Elu, 23.04.2016). Lavastus keskendus naiseks, aga eelkõige inimeseks olemisele.

Ainukese Haapsalu teatristuudio lasteetenduse „Karupoeg Mia unistus“ lavastamise au kuulub Unduskile. 2016. aasta lõpus etendunud Mia lugu jälgisid mudilased suure huviga, äramärkimist väärivad ka lavastuse tarbeks tehtud kostüümid.

Kolme aasta pärast kolis Undusk tagasi Tallinnasse ega saanud enam trupile sellisel moel pühenduda. Hakati otsima uusi võimalusi jätkamiseks ja jõuti liikmete endi initsiatiivil Polygoni teatrikoolini. Nii hakkas 2018. aastal läänlasi juhendama näitleja ja lavastaja Tamur Tohver ning Haapsalu teatristuudiost sai Polygoni teatrikooli haru. Kultuurikeskuses tegutsema hakanud teatrikoolis jätkasid endised Unduski õpilased, liituma olid oodatud ka kõik uued teatrichuvilised.

2019. aastal valmis Haapsalu teatrikoolis Tohvri käe all Jüri Tuuliku „Tae-varedel“, peaosas toonane Lääne Elu peatoimetaja Andrus Karnau. „Ma ei mõelnud sellele, et teatrikool lõpeb avaliku etendusega, ma arvasin, et kusa-gil kultuurimaja keldris peab võibolla midagi mängima. Ma pole kunagi näitlejaks tahtnud. Mulle meeldib teatris käia ja teatrist kirjutada,“ väitis näitlejana üles astunud Karnau (Lääne Elu, 25.04.2019).

„Taevaredeli“ ja Polygoni teatrikooli Tallinna trupi lavastuse „Asjade seis“ (autor Jakob Karu) ühendamisel lõi Tohver mitmekihilise armastusloo „Eesti 101“, mida mängiti nii Tallinnas kui ka Haapsalus.

Tohvri aeg Haapsalus jäi lühikeseks. Teatri juhendamist jätkas Haapsalust pärit Elena Koit, kes tuli samuti Polygonist. Koidule ei saanud takistuseks ka tegelik elukoht Viljandimaal, kodulinna teatrit vedada oli tema sõnul pühendumist väärt.

„Minu nägemus täiskasvanute teatristuudiost on alati olnud lihtne ja hästi inimesepõhine. Näitlejaks kedagi ei õpetata. Tegeleme kõigega, mis inimeseks olemise juures on ilus, väärt, hirmus ja põnev ning teater on selleks väga hea vahend,“ sõnas Elena (nüüd juba Aulisena) oma juhendaja aega meenutades.

Koit sattus juhendajaks maailma ajalooski ekstreemsel ajal. 2019. aasta sügisel ei osanud keegi ette näha, et aastal 2020 läheb maailm lukku, ümber tuli teha kõik plaanid ja kohaneda tekkinud olukorraga. Nii sündis videoprojekt „Mu ego poos end üles“, kus graafiku alusel käidi ükshaaval kaamera ees filmimas, sest ühes ruumis koos viibida ei tohtinud. „See oli üks pööranne sõit, aga samal ajal ka huvitav kogemus – tegeleda teatriga Zoomi kaudu. Õnneks ei pea enam läbi arvuti proove tegema,“ tõdes Aulis tagasivaatavalt.

Aasta 2020 on tähelepanuväärne veel selleski mõttes, et siis löid trupi liikmed Piret Pärnapuu (praegu Roberg) ja Andrus Karnau MTÜ Haapsalu Teatristuudio, nii et sellest alatest kantakse seda nime ka de jure. Juhendajana jätkas Elena Koit, kellele lisandus Anne Suislep. Tandemina tegutseti kolm aastat ja lavale toodi kaks etendust.

2022. aastal etendunud „Lugude degusteerimine. Kohtumine Haapsaluga“ sisaldab Haapsallu rännanute lugusid. „Ma mäletan selgelt seda hetke, kui lugude degusteerimise mõte sündis. Istusime viimases kevadtunnis linnuse õuel ja järsku selgus, et meil on Elenaga mõlemal head kogemused koostööst Merle Karusooga ning saime aru, et peaks tegema midagi dokumentaalse algmaterjali põhjal,“ kirjeldas Suislep lavastuse sünnilugu. Eten-dusega käidi ka Pärnus viie maakonna harrastusteatri festivalil Provintsiteatripäev, kust naasti laureaadi tiitliga. Kuressaares 2024. aasta jaanuaris toimunud Eesti harrastusteatri liidu 18. riigifestivalile valiti Haapsalu teatristuudio oma lugude-etendusega 41 trupi seast 11 tugevaima hulka, kes lõppvoorus üles astusid. Žürii (Piret Rauk, Karl Laumets, Margo Mitt, Tõnis Kipper) hinnangul oli ainuüksi trupi pääs festivali lõppvooru juba omaette saavutus, mis sest et ühtegi auhinda ei võidetud.

2023. aastal välja toodud „Minu kiikhobu“ jätkas samal lainel, sedapuhku oli fookuses inimeste mured ja muretsemine kui selline. Lavastus sündis stuudiolaste ühisloominguna, sellega osaleti taaskord Provintsiteatripäeval, mis toimus esimest korda Haapsalus ja korraldajaks Haapsalu teatristuudio ise. Ka lavastus „Minu kiikhobu“ pälvis laureaadi tiitli.

Pärast edukaid lavastusi oli Elena Koit valmis uuteks väljakutseteks ja ta siirdus püsivamalt Viljandisse. Anne Suislep vajas suure töökoormuse tõttu täiskasvanute juhendamisest pausi, vedas ta ju kõigele muule ka Haapsalu Noorte Teatrit. Uus juhendaja leiti alles oma loometee alguses oleva Alisija-Elisabet Jevtjukova näol. Siis hakkas Haapsalu teatristuudio hingama pisut teises rütmis. Jevtjukova eesmärgiks oli eksperiment inimeste kehade-ga, tema keskendus mitte niivõrd kõnele, kuivõrd liikumisele. Sündis

improvisatsiooniline lavastus „Kohatu keha, kehatu koht“, mis välja tuli pealkirja all „Mis asi see on?“.

„Nad tahavad hullult teatrit teha, tahavad mängida! Igas inimeses on loomingulisust, tuleb vaid leida õige võti selle avamiseks. Igäüks avaneb erinevalt ja arvan, et mul läks see avamine korda. Nad on kõik põnevad inimesed,“ iseloomustas Jevtjukova stuudiolasi (Lääne Elu, 22.06.2024).

2025. ehk juubeliaastal on juhendajana tagasi Anne Suislep, kes kaasas stuudio töösse ka koreograafi Triin Reemanni. Novembris esietendus lavastus „Üksi koos“, mis keskendub üksilduse teemadele. Nagu „Lugude degusteerimine“, sündis ka see lavastus intervjuude põhjal, mida tegid stuudiolased ise. „Haapsalu teatristuudio eesmärgiks võiks olla kajastada olulisi teemasid ühiskonnas, meie linnas ja meie sees. Seda rada on ka julgelt astunud, enamus lavastusi toetubki dokumentaalsele materjalile ja on algupärane,“ tõdes Suislep.

Haapsalu teatristuudiol on olnud erinevaid aegu ja juhendajaid. Igast perioodist on saadud kaasa uusi kogemusi ja võimalusi enesearenguks ning alati leidub inimesi, kes on valmis pühenduma.

Mari Kendla

Haapsalu teatristuudio liige

Meie juhendajad

2015–2017 Marion Undusk

2018–2019 Tamur Tohver, Polygoni Teatrikool

2019–2020 Elena Koit (praegu Aulis), Polygoni Teatrikool

2020–2023 Anne Suislep, Elena Koit

2024 Alissija-Elisabet Jevtjukova

2025 Anne Suislep

Meie lavastused

2016 „Mina, Orlando“, lavastaja Marion Undusk

2016 „Karupoeg Mia unistus“, lavastaja Marion Undusk

2019 „Eesti 101“ (ühisprojekt koos Tallinna trupiga), lavastaja Tamur Tohver

2020 videoprojekt „Mu ego poos end üles“, lavastaja Elena Koit

2022 „Lugude degusteerimine. Kohtumine Haapsaluga“, lavastajad Anne Suislep ja Elena Koit

2023 „Minu kiikhobu“, lavastajad Anne Suislep ja Elena Koit

2024 „Mis asi see on?“, lavastaja Alissija-Elisabet Jevtjukova

2025 „Üksi koos“, lavastaja Anne Suislep

KÄSITÖÖ

Käsitööliidu aastateema kõnetas tegijaid ja kandjaid

Rahvarõiva aastateema annab peagi teed uuele. Kahte aastasse mahtusid näitused, rahvarõivakoolid, põhjalikult koostatud raamatud, seminarid, konverentsid ning linnaruumi loodud kõnekas näitus Tammsaare pargis.

Rahvarõivaid valmistati ja mis tähtsaim, neid kanti uhkusega. Põhjusi oli ju neil aastatel kuhjaga, alustades suurest laulu- ja tantsupeost ning lõpetades koduste armsate sündmustega. Novembri alguses toimus Kultuurikatlas teemat kokkuvõttev konverents ja seejärel oligi aeg avada uus lehekülg. Aga rahvarõivaste tegemine, uurimine ja kandmine jätkub sama hoo ja innuga.

Järgmisel kahel aastal on meie tegemiste peateema „Päritud pärandamiseks“. Päritud oskused, argised käsitöövõtted, väärikas lõpptulemus. Luubi all on käsitööga seotud oskused ja vaimne kultuuripärand.

Kuidas sinu kodukohas käsitööoskusi hoitakse, kuidas neid edasi pärandatakse? Kuidas on lood sinu paikkonna käsitööga, milline oskus väärib talletamist, mida peaksite noortele pärandama?

Meie eesmärk on otsida oskajaid, märgata tegijaid – et kaasamõtlejaid oleks palju. Ootame innukat kaasalöömist, olgu see siis kodukoha külakeskuses või kultuurimajas aastateemast johtuv näitus, töötuba või mõni päris uus algatus. Aga kindlasti ootame ka sissekandeid Eesti Rahvakultuuri Keskuse hallatavasse vaimse kultuuripärandi nimistusse.

Suur tänu kõigile, kes te käsitööd tutvustate, oma teadmisi jagate ja enda töökojad huvilistele avate. Kogetust emotsiooni saamine on mõnelegi käsitöökaugemale innustust andnud meie valdkonnaga sõbraks saada.

Oleme avatud uuele ja hoiame esivanemate pärandit!

Liina Veskimägi-Ilste
Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu juhatuse esimees

Näitus "Ammu sätitud" Tammsaare pargi väligaleriis

Tallinna kesklinnas liikujat seisatas talvises veebruaris ootamatu vaatepilt: üheteistkümne Eesti kihelkonna rahvarõivad olid üles seatud elusuurustel fotodel, kujutades kandjat eest- ja tagantpoolt.

Need seisid pargis nagu inimesed – silmade kõrgusel, lähedased, elus.

See näitus polnud pelgalt ülevaade rahvarõivastest. See oli kultuuriline avaldus, kaasaja ja mälu ühenduspunkt. Püüdsime avada midagi, mis rahvarõiva puhul sageli varju jääb: tema terviklikkust.

Rahvarõiva ilu pole esmapilgul haaratav, see vajab aega. Ta peitub kihilisuses – mitte ainult sõna otseses, vaid ka tähenduslikus mõttes. Rahvarõiva esteetika on vaikne, sügav ja samas kandev. Ta eeldab, et vaataja peatub. Et ta näeb mustris mitte ainult kujundit, vaid kätt, kes selle lõi; keha, kes selle kandis; ja mõtet, kes selle valis.

Rahvarõivas on olnud kui kõneviis, kõneledes kandja soost, vanusest, seisusest, eluperioodist. Tänapäevases kontekstis tõstab rahvarõivas esile teistsuguse sõnumi, rääkides identiteedist, aeglusest ja käsitöö väärtusest. Kui moodsa aja märksõnadeks on kiirus, uudsus ja tarbimine, siis rahvarõivas esindab vastupidist – kestlikkust, kogukondlikkust, sidet maaga ja looga ning on sügavalt isiklik ja kultuuriliselt laetud.

Fotode esitlusviis eest- ja tagantpoolt tõi nähtavale sageli varju jäävad detailid: kuue voldid, tanu paelad jms. See vaatenurk on ühtaegu kunstiline ja dokumentaalne.

Näituse modellideks otsisime oma ala tegijaid teaduses, kunstis, muusikas, õpetamises jm ehk inimesi, kes ei kannu rahvarõivaid mitte ainult pühapäeval, vaid kelle jaoks on need keele, kogukonna ja enesemääratluse kandjad.

Tänapäevases maailmas, kus identiteete raputatakse ja nihutatakse, on rahvarõivas vaikne, aga jõuline vastupanuavaldus kadumisele. Ta ei vaja loosungeid ega marsse. Piisab ühest kandjast, kes astub tänavale oma kihelkonnaseelikus, ja temaga koos astub kogu lugu ...

Näituse sobitamine Tammsaare parki ei olnud juhuslik. Kirjanik, kelle looming tungib inimese sisemusse samamoodi, nagu rahvarõivas tungib

keha piiridest kaugemale – ta räägib mõtlemisest, kuuluvusest, inimeseks olemisest. Just seda sõnumit kandsid ka need fotod – siin me oleme, siin on meie lugu. Mitte vitriinis, vaid elus, keset linna ja inimeste argipäeva.

Kristina Rajando
näituse kuraator

Põlvamaa käsitööpidu 2025

Põlvamaalt, Himmastest pärit suurmehe Jakob Hurda auks ja meenu-tuseks korraldati ka sellel aastal, 19. juulil Põlva keskväljakul Jakob Hurda rahvustoidu festival ja seda juba viiendat korda.

Rahvustoidufestivalil saavad külastajad nautida ehedaid leibu, karaskeid, sõira ja veine, mille valmistamisel on au sees traditsioonid. Parimad veinid ja toidud selgitatakse žürii ja rahvahääletuse tulemusel.

Festivali korraldavad ja löövad kaasa Jakob Hurda nimeline Rahva-hariduse Selts, Põlva vald, Lions Klubi jt. Seekord ka Eesti Rahvakultuuri Keskus (rahastus Euroopa Sotsiaalfond+ projekti „Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine“ kaudu).

Põlvamaa Käsitööpidu 2025. Foto: Taisto Uuslail

Esmakordselt toimus Põlva keskväljakul samal ajal ka Eesti Rahvakultuuri Keskuse veetud Põlvamaa käsitööpidu, mille raames toimusid erinevad käsitöötoad. Ukraina meister Anna Berezhna juhendas Motanka nuku töötuba; Maarja Küla meisterdajad jagasid villapallide tegemise nippe; Põlva Käsitööselts viis läbi nõobiteemalisi töötube – nõopide etteõmblemine, nõopaukude meisterdamine jm; Eve Reitalu meistrinime all by Supsik näitas oma käterätte ja jagas nippe peenemaks näputööks; Tiina Tomingas kaubamärgi all Savvy õpetas ehete tegemist ja näitas oma töid. Kunstnik Deivi Oru aka Monica Del Norte käe all sai osaleda kunstiteraapia töötoas ning Edeva Eremiidi puutöökooli esindajad Meelis Kihulane, Harri Lumiste, Marit Antik ja Taavi Rahusoo õpetasid pajukooretööd, tohutööd, käepärasid puutööd – meisterdada sai karpi, taluloomi, tuulevurri, pihuummikut, jm.

Sama päeva õhtul toimus Intsikurmus kuulus lõõtspillifestival Harmoonika. Seal esinenud lõõtsamehed Eesti- ja Lätimaalt astusid päeval üles ka keskväljakul, kaasaegsemat muusikat esitasid Jan Mattias Kottise ja Mait Maiste, raamatutarkust jagas Põlva keskraamatukogu, lastele pakkus tegevusrõõme Karilatsi muuseum, tantsulusti sai näha Põlva memmedelt Helje Põvvati juhendamisel ja laste tantsu Karin Simso juhendamisel. Maitsvaid suupisteid sai Lions Põlva Gloria telgist ja Jakobi kooli kohvikutelkidest. Üllatusi jagus sellel päeval veelgi. Jakob Hurda tarkusi aitas meile lähemale tuua päevajuht Janno Rüütle.

Aitäh kõigile, kes aitasid seda päeva taaskord ette valmistada ja läbi viia: Tiia Viilu, Ester Tuiksoo, Tiiu Marran, Eve Sökk, Eela Jää, Külli Ots, Helje Põvvat, Kanni Kallastu, Ariana Eerits, Tiiu Rüütle, Jan Mattias Kottise, Janno Rüütle, Olar Käo meeskond ja Taisto Uuslail.

Veel veidi Põlvamaa käsitööpidu rahastanud Euroopa Sotsiaalfondi projektist. Kagu-Eesti regioonis on projekti raames 2025. aastal toimunud temaatilised käsitöötoad: puutöö, paku- ja taimetrükk, nahatöö, keraamika Võrus ja Lüllemäel; jaanitraditsioonide kogemussündmus Vidrike külas. Ukraina teemaline kultuurikohvik Viljandis, mis pakkus toidu-, muusika- ja liikumistegevusi. Jõulu- ja uusaastatraditsioonide kogemised Võru- ja Valgamaal. Koostööpartneriteks on olnud Astrid Org, Janika Solmann, Eve Noormets, Ivika Nögel, Urve Konksi, Eleriin Seim, Tõnu Tiirmaa, Marit Antik aka Ninavinkel, Ene Kaas Lüllemäe rahvaõpistust, Kaagvere Mõis, Mõniste talurahvamuseum ja Nõuni kultuurimaja.

Euroopa Sotsiaalfond+ projekti „Lõimumist edendavate kogukondlike

Põlvamaa Käsitööpidu 2025. Marit Antik juhendamas. Foto: Taisto Uuslail

tegevuste toetamine“ eesmärgiks on pakkuda uussisserändajatele tegevusi, mille kaudu neil on võimalik osa saada Eesti kultuurist meie endi kaudu, st tegevusi pakuvad meie oma kogukonnad ja kultuuripesad.

Projekt kestab kuni aastani 2029. Ideid saab esitada Eesti Rahvakultuuri Keskuse ESF+ mentorite kaudu 6 regioonis. Projekti elluvijaks on Kultuuriministeerium ja koostööpartneriteks Eesti Rahvakultuuri Keskus, Integratsiooni Sihtasutus ning Kodanikualgatuse Sihtasutus.

Taisto Uuslail

Põlvamaa käsitööpeo korraldaja
Eesti Rahvakultuuri Keskuse Põlvamaa rahvakultuurispetsialist

Kolm lugu Merike Vaarmetsast

Merike Vaarmets.
Foto: Matti Kämärä

Mentorprogrammist saab kindlust juurde

Eelmise aasta kevadest kuni tänavu sügiseni osales Merike Vaarmets loomemajanduse mentorprogrammis "Creative Bloom". "Ma olen nüüd enesekindlam. Tean, et edu saabub siis, kui teed, mis sulle meeldib," ütles naine.

Programmi pääsesid aktiivsed 40+ naised, kes juba loomevaldkonnas erasikuna hobi korras midagi tegid ja kellel oli soov sellega edasi liikuda ning ennast arendada. Programmis sai mentoritelt tuge ja julgustust ning vajalikud teadmised, et tegutseda loomeettevõtjana.

Merikesel oli programmi tulles juba oma mittetulundusühing Eluolualus ja osaühing Meriva Art (mitmed osalejad avasid oma ettevõtte programmi ajal). Samas oli ta enda sõnul väga ebakindel oma loomingu ja eesmärkide suhtes. "Sest igal pool on oluline diplom, mida mul ei ole."

Merike teadis mentorprogrammi tulles, mida tahab teha, aga ei olnud kindel, kas kellelgi seda vaja on. "Ma olen nüüd enesekindlam, mul on parem ülevaade ettevõtluse pragmaatilisemast poolest. Ma tean, et mulle meeldib maalida, ja pean oluliseks taaskasutust. Ja ma lähtun sellest, et edu saabub siis, kui teed, mis sulle meeldib."

Oma mentorile, MTÜ Virumaa Koostöökogu tegevjuhile Kadri Kuusmikule on ta tänulik igakuiste kohtumiste ja vahekokkuvõtete eest. "Kadri tahtis iga kuu teada, mis on juhtunud. Tundsin, et kuu läheb nii kiiresti ja ma ei mäleta, mis toimus. Tänu sellele hakkasin asju kirja panema. See andis mulle endale edusammudest parema ülevaate ja mul oli kergem mõelda edasisi plaane."

Euroopa Liidu, kultuuriministeeriumi ja Briti Nõukogu toetatud projekt sisaldas lisaks mentorklubi kohtumistele koolitusi ja kaht õppereisi, millest üks viis partnerite juurde Lätti Vidzemesse. Programmi lõpetas viiSteist

osalejat Narvast Alutaguseni ning nende tegevusvaldkonnad ulatuvad eritellimisel naiste pesu õmblemisest kodutekstiilide ja tee-ise-käsitöökomplektide valmistamiseni.

Osalejate tagasisidest tuli välja, et naised hakkasid endasse rohkem uskuma, said programmist kindlust juurde, hulga kasulikke teadmisi ja uusi tutvusi loomeinimeste seas. "Omavahel tehakse koostööd ja ollakse palju julgemad," rõõmustas Ida-Viru ettevõtluskeskuse loomemajanduse projektijuht Kersti Liiva.

"Ideed said selgemaks, sest neid tehti programmi jooksul järjest paremaks. Samas tekkisid ka uued ideed ja algatused. Meie projekt aitas kõigil naistel puhkeda õitsele ja hakata särama. Naised ootavad jätkuprojekti," lisas ta.

Proua Rääbise pintsak äratas tähelepanu

Merike Vaarmetsa disainitud pintsak võitis oktoobris eripreemia konkursil "Eesti-keha-kate 3", mille teema oli Eesti rahvuslik käsitööpärand kui inspiratsiooniallikas tänapäeva rõivadisainis.

Konkursi korraldas Eesti rahvakunsti ja käsitöö liit ning eripreemia andis käsitöömeister ja moelooja Katre Arula huvitava taaskasutuse eest.

Toreda kokkusattumusena sai hiljuti auhinna ka töö tellija – Pille Pöld ehk proua Rääbis. Talle andis toidu valdkonna tunnustuse Eesti rahvakultuuri keskus. Nimelt on Pille Pöld võtnud südameasjaks soolarääbise tutvustamise. Ta kogus kokku Rannapungerja inimeste mälestused rääbise soolamisest ja kirjutas need uurimistöök, millerahvakultuuri keskus lisas vaimse kultuuripärandi nimistusse.

"Pille teadis, et ma maalin rietele ja teen taaskasutust. Tal oli üks kakskümmend aastat vana pintsak, kuhu ta soovis rääbiseid. Ja siis ta tuli jutuga, et äkki teeks mõrra ka. Mu süda pidi seisma jääma, sest kuidas ma teen mõrra, ilma et see mõjuks naeruväärselt? Ma ikka vaevasin

Proua Rääbise pintsak sai Eesti rahvakunsti ja käsitöö liidu konkursil eripreemia
Foto: Aulis Pärnpuu

sellega kõvasti oma pead, et see mõjuks hästi. Lahendasin selle nii, et räabised justkui ujuvad mörda," meenutab ta.

Võrgu punumine osutus väga töömahukaks. "Aga nüüd, kui ma olen saanud preemia, mõtlen, et see vist oli seda väärt. Ma ei oleks ise oma töid konkursile saatnud, sest mind on jumala poolt õnnistatud kolossaalse tagasihoidlikkusega. Aga Pille utsitas mind, et proovi, kaotada ei ole midagi. Tal oli hea argument, et kui pintsak saab auhinnatud, siis ta saab veel kuulsamaks," naerab Merike, lisades, et äramärkimine annab talle kõvasti enesekindlust.

Merike Vaarmets annab vanadele riiete uue ja ilusama elu ning õpetab seda teistelegi

Merike Vaarmets pidi elama mõnda aega Lähis-Idas, et avastada endas tugev tõmme juurte juurde, mis asuvad Alutaguse paksude laante vahel. Loodus on Merikese südameasi ja vanadele riiete maalimine, mida ta Tudulinna loometoas juhendab, on üks loodusele meelepärane tegu.

Oma elu esimese maalinäituse tegi Merike Tudulinna natuke üle kümne aasta tagasi, kui külähing Evi Ostrak ei jätnud talle valikut.

"Evile on võimatu ei öelda ja leppisime kokku, et tuleb kümme maali," meenutab Merike, kellel selleks hetkeks oli küll pikaajaline kogemus Estonia teatri kübarategijana, aga maale oli ainult üks ja see pärines puidu maalimise töötoast.

"Avinurme puiduaidade kunstniku abil olen jälle julgenud maalima hakata," tõdeb Merike. Nii sündisid riburada maalid vineerile, aiateivastele ning isegi katkisele lõikelauale. Ka teemad andis loodus ise – metsisest murakani.

Ühel hetkel said aga lõuendiks hoopis vanad riided. "Töötan ka Iisaku muuseumis giidina ja seal teeme pakutrüki töötuba, kus meie direktor ajas ükskord oma kleidi peale ühe pleki. Küll me pesime, eest ja tagant, aga maha see ei tulnud. Siis mõtlesime, et mis siis ikka, joonistame juurde," räägib Merike.

Jutu illustreerimiseks näitab ta oma päevinäinud sinist seelikut, mille teeb kelmikaks rohu seest piiluv väike jänku. "Seelik läks läbi valge värvi ja mida sa rohu vahele ikka teed," selgitab Merike. Põhimustri moodustavad aga jooned ja täpid, mis teevad üheülbalise undruku põnevamaks. "Muidu

oleks lihtsalt sinine väsinud seelik," leiab autor, lisades, et riided võiksid selle kandjat ikka tõsta, mitte massi või maha suruda.

"Ja inimestele, kes ütlevad, et ei oska joonistada, saan selle seeliku näitel öelda, et ei olegi vaja. Piisab, kui oskad jooni tõmmata. Või kui on julgust vähe, siis veemulle teha – servade joonistamiseks saab ju erinevaid klaase appi võtta ja siis mullid seest ära värvida."

Merike tegutseb Tudulinna vanas koolimajas, mis nüüd on kogukonnamaja ja loometegavuseks avarad tingimused. Foto: Matti Kämärä

Kersti Raja vana pintsak täieneb inglitiibadega. Foto: Matti Kämärä

Teha enda omaks

Alati ei pea muidugi pintsli haaramise põhjuseks olema tööõnnetus ja soov plekki ära peita. Maalimisega saab mõne igavavõitu riideeseme enda omaks teha, kinnitab Merike. Näiteks siis, kui ei raatsi isikupärast, aga kallist kleiti osta ning valid selle asemel ilmetuma ja odavamana, on seda hiljem võimalik tuunida selliseks, et see kandjast midagi kõneleks.

Samuti võib töötuppa tulla mõne vana ja mitte esimeses värskuses kehakattega või leidudega teise ringi poest. Sel juhul pole nii kahju, kui asi untsu läheb.

Merike on kogenud, et tihti ootab riideese mannekeeni peal oma aega, enne kui ta lõpuks rääkima hakkab. Näiteks ühe pluusi seljale maalis ta vesiroosi, sest tundis, et see tõstab enesekindlust. Praegu köidab aga seene-teema.

Ka tellijad on sattunud olema suured loodusesõbrad. "Üks metsamees küsis, kas saaks jope öla peale lendorava. Loomulikult saab!" naerab Merike, kes on maalinud inimeste soovil nii pihlakakobaraid kui ka mesilasi.

Merike, kes on pikalt elanud pealinnas ja ka võõrsil, tunneb end Alutaguse paksudes laantes koduselt. Ta ei pelga pimedust ega vaime. Vastupidi – Iisaku muuseumis viib ta inimesi hea meelega tagasi sellesse aega, kui inimesed arvasid, et kogu loodus on hingestatud. Tema läbiviidud vaimujuttude tuur toimubki pilkases pimeduses, kus vaid latern giidi käes teed valgustab. Sellest, mida uskus Alutagusemaa vanarahvas, võib Merike pajatada tunde.

Võõrsil elades sai ta teada, mida tähendab, kui inimene peab midagi pühaks. "Üürisime Liibanonis maja ühelt šiiitide perekonnalt. Nägin, kuidas nad ramadanist kinni pidasid. Kirusid küll, et ei saanud enne kella üheksat kohvi juua, aga neile oli täiesti mõeldamatu selle vastu eksida. Austus minigite asjade vastu oli püha. Sellist asja peab kogema. Nagu ka seda, et looduses on midagi enam, kuigi seda ei saa teaduslikult tõestada," räägib ta.

Leidis maal tasakaalu

Merikese elukaaslane oli kaitseväelane ja ÜRO vaatleja ning sai pere liiksaks Liibanonile ka Iisraeli kaasa võtta. Kuna vaatlejaid oli paljudest riikidest, nägi ta eri rahvuste väärtushinnanguid ja arusaamu. "Siis hakkasingi tajuma, et ma olen eestlane ja ei taha olla nende moodi. Sest siis ma ei ole mitte keegi, ei liha ega kala."

Liibanonis Merike teisi eestlasi peale oma pereliikmete ei kohanud ja nii tundusid kaasmaalased tagasi tulles kohe poole kallimad. Kuni ta koges, kuidas eestlane võib olla teisele eestlasele ka vaenlane.

"Mul tekkis sisekonflikt. Ma ei saanud aru sellest omavahelisest naginast ja kemplemisest. Meid on siin nii vähe, milleks? Aga mulle ei meeldi olla kibestunud ja etteheitev, sest iga asi on millegi tulem. Ja siis ma tundsingi, et tahan minna maale ja leida tasakaalu."

Nii sai varem Tudulinna suvitanud Merikesest püsielanik oma emapoolsete esi-vanemate põlistalus. "Eestisse tagasi tulles sain aru, kui olulised on juured ja mida tähendab, et sa tead, kes sa oled. Selleks, et mõista juurte tähtsust, oli vaja olla eemal. Võrdluses teistega näed erinevust, eestlasena eestlaste keskel ei näe ega mõista seda nii selgelt."

Tänu maaelule teab Merike, et vaikuses olla on väga kasulik. "Ma olen leidnud endas sellise rahu, et ma suudan jälgida asju, ma ei anna neile hinnanguid. Sest meie hinnangud põhinevad ju meie kogemustel ja teadmistel, aga igast asjast neid ei ole."

Küll aga on elukogemus aidanud Merikesel mõista Karl Ristikivi luuletust, et ka sisaliku tee kivil jätab jälje. "Mulle meeldis see luuletus väga, aga ma ei saanud pikka aega sellest aru. Nüüd ma tean, mismoodi see on. Kõik, mis me teeme, jätab tegelikult jälje. Inimesed arvavad sageli, et nende varjatud teod ja mõtted jäävad olematusse, aga see ei ole nii. Ka see jätab jälje, see pole lihtsasti nähtav, aga see on olemas."

Sirle Sommer-Kalda

ajalehe Põhjarannik ajakirjanik

Lugu sellest, kuidas võrkvöö põimimisest ja vitssõle valmistamisest kasvas välja kaheosaline rahvarõiva komplekt

Kõik sai alguse 2020. aasta augustis, kui kalendris sattus olema vaba nädalavahetus ning ERM-s toimus võrkvöö põimimise õpituba. Võrkvöö on siis meeste rahvarõiva komplekti kuuluv ese, millega seoti kinni pikk-kuub. Pärast proovitöö tegemist võtsin kohe ette ja tegin museaali järgi õigete värvide ja mõõtudega Kullamaa kihelkonna võrkvöö. Juba õpitoas hakati mulle rääkima, et tule ikka rahvarõiva valmistajate kooli siis ka, kui üks oskus olemas. Mina aga ajasin vastu, et mul igasugune õmblemiskogemus puudub. Seepeale aga vastas ERM-i kuraator Age, et oskusi ei ole ilmtingi-mata vajagi – olulisem on tahe.

Kui järgnevalt jaanuaris ka vitssõle valmistamise õpituba läbitud sai, siis oli juba rohkem neid, kes küsisid, et kas järgmiseks võtan ette rahvarõiva valmistajate kooli. Toona küll kaalusin, kuid vajadusest lõpetada magistri-õpingud ja korraldada maakonna tantsupidu, jäi rahvarõiva kooli projekt oma aega ootama.

Ja oma aeg tuli 2023. aasta kevadel, kui taaskord kuulutati välja rahvarõivaste valmistajate kooli uue lennu vastuvõtt. Vahepeal olin ka õmbluskogemuse saanud. Panime poistega Tartu Tudengipäevade ürituse „Fashion Passion“ jaoks tiimi kokku, rohkem nalja pärast, sest osalejaid töötas tulla vähevõitu. Meie komplekti kuulunud pükste õmblemine nägi välja nii, et laotasime kanga maha, heitsime sellele pikali, joonistasime kontuuri, lõikasime välja ja õmblesime kokku. Kui ma sellisest „õmblemiskogemusest“ rahvarõivakoolis rääkisin, siis kaaslastele tegi see palju nalja, kuid õpetajad muutusid tõsiseks ja ärevaks.

Aga nagu öeldud, siis kõige olulisem on tahe. Kui rahvarõiva komplekti kuuluvate esemete nimekirja sain, siis esialgu olin üllatunud esemete rohkusest. Lisaks n-õ tavalisele ehk villasele oli Kullamaa kihelkonnast ka suvine ehk linane komplekt olemas ning muidugi mõista pani Reet Piiri selle mulle nimekirja. Esialgu küll tõrkusin, et kas hakkam kõike tegema, kuid selle peale öeldi, et teed ikka küll, kui juba nimekirja on pandud. Mis seal siis ikka. Võtsin kätte ja hakkasin otsast minema. Kõigepealt särk: lõike konstrueerimine alates päevasärgi põhilõike nullist konstrueerimisest,

Kullamaa mehe rahvarõivad, 19. saj keskpaik.
Foto: Sandra Urvak, MTÜ Rahvarõivas

kohandamine, õmblemine, tikkimine. Kuna ma tikkimisega olin ka väga vähe kokku puutunud (lapsena ristpistet vanaema juhendamisel olin harjutanud), siis kasutasin võimalust ja käisin suvel Virve juures eelõppel. Ühel korral õppisin ühe võtte selgeks, paar nädalat harjutasin ja tegin kodus põhitööle valmis, siis võtsin teise võtte ette ja nii olidki mul sügiseks kätised ja krae valmis tikitud.

Seejärel võtsin ette kahed püksid, vesti, linase vati ja villase pikk-kuue. Kusjuures pikk-kuue valmistamiseks käisin kolmel korral Viimsis õpetaja Silvi juures eratunnis. Kohe kursuse algjärgus ütles ta mulle, et kui soovin pikk-kuube valmistada, siis pean minema tema juurde eratundi, et ta saaks rahulikult ühele asjale keskenduda. Nii me siis esimesel korral terve päeva lõikasime vajalikke tükke välja, järgmisel korral kohendasime selga kodus kokku traageldatud kuube ning viimasel korral viimistlesime.

Kõike ma päris ise ei teinud. Kuna kudumine mul lapsena proovides üldse välja ei tulnud, aga vanaema Asta oskab seda hästi, siis valmistas tema mu komplekti juurde kuuluvad linase mütsi, kindad ja sukad. Sukapaelad punus onunaine Kadi, kes õpib Viljandis rahvuslikku tekstiili ning lubas lahkelt minule ka need punuda, sest sai koolitöö raames tehtud sukapaelte eest kiita – mis mul sai selle vastu olla.

Suur tänu kõigile juhendajatele: Reet Piiri (komplekteerimine ja teoreetiline osa), Silvi Allimann ja Tiina Zukker (õmblemine ja konstrueerimine), Virve Valtmann-Valdson ja Külli Valk (tikkimine ja silmuskudumine), Piia Rand (vöö kudumine ja kaapkübara valmistamine), Indrek Ikkonen (vits-sõle tegemine), Age Raudsepp (koolituse koordineerimine).

Hegert Leidsalu

Ajaloolise komplekti kirjeldust koos minu komplektide fotodega saab vaadata:

<https://rahvaroivad.ee/regioonid/laane-estti/kullamaa/kullamaa-mees#>

Teksahaldjas Urve Kass koos tütre Johannaga Urissaare kantril. Foto: Taavi Bergmann

Tagasihoidlik teksahaldjas loob igal sammul ilu

Kärstna oma mäe otsast avanevate hunnitute vaadete, puudevilus tukkuva lövi ja uhke mõisaga jääb suurematest teedest eemale. Just samamoodi jääb enamasti tagasihoidlikuks käsitöömeistrist mõisaperenaine ja kogukonna hing Urve Kass.

Aprillis omistati Urvele 2025. aasta Viljandimaa rahvakunstimeistri austav tiitel. Seda käsitööasja on Urve ajanud juba maast madalast, otsides seejuures järjest uusi väljundeid ja katsetades seni proovimata tehnikaid.

Viimase aastakümne suur armastus on Urve jaoks teksa taaskasutus, Facebookis on tal oma käsitöö tutvustamiseks ka Teksakassi nime kandev leht. Ja teksast suudab see naine valmistada peaaegu kõike – suurtest lapi-tekidest pisikeste kõrvarõngasteni. Ta isegi liigub nii argi- kui pidupäevadel ringi kui omaenda reklaamnägu: seljas mõni satsiline teksaseelik, tore teksajakk, vahva vest, põnev pihikseelik; käe otsas, seljas või õlal ise tehtud teksakott. Ka kogukonnaliikmetel on sageli üll Urve tehtud teksarõivad ja ehteks põnevad teksatükikestest aksessuaarid.

Töötuba Urissaare kantri festivalil. Foto: Johanna Ruljand

Armastust taaskasutatud teksamaterjali vastu on Urve süstinud ka paljudesse teistesse, näidates oma fantaasierikkaid töid ja õhutades neid julgelt oma loovust kasutama. Töötubades valmivad kasutuks muutunud teksapükstest kõrvarõngad, käevõrud, kaelakeed, peavõrud, prossid, võtmehoidjad, pajalapid, põlled – igauks neist ainulaadne ja ehe. Ise nimetab meister seda tegevust uueks õmblemiseks. Kärstna mõisa garderoobi on paigutatud kogumiskast, kuhu soovijad saavad oma üleliigseks muutunud teksad tuua ja mille sisu siis Urve hiljem hoolega ära sorteerib ja koos teiste huvilistega uueks õmleb.

Suure kirega osaleb Urve ka ööõmblike tegevuses – see on naiste sõpruskond, kes saab iga paari kuu tagant mõnes Eesti paigas kokku, et koos nii ööl kui päeval õmmelda.

„Kui hakkad hommikul peale, siis ei saa ju õhtul pidama. Seltskonnas tuleb järjest uusi häid mõtteid ja tahad kogu aeg ikka edasi teha. Viimane kord õmblesime poole kolmeni öösel. Meist igaühel on teistele midagi uut õpetada ja igaüks saab siit inspiratsiooni. Kõige tähtsam on aga ikka seltskond, oleme kõik head sõbrad ja õmblemise ajal jagame üksteisega oma rõõme ja muresid, meel läheb kohe kergemaks,“ tutvustab Urve ööõmblike tegemisi.

Muidugi ei piirdu Urve ainult õmblemisega – tema näppude vahelt tulevad ka imepeened Mulgi kirikindad ja soojad sokid, lisaks ei põlga ta Kärstna käsitööringi juhendajana ära ühtki teist tehnikat.

Teine suur armastus on Urve jaoks sport. Enne Kärstna kooli sulgemist töötas ta seal liikumisõpetajana. Aga nüüdki kohtab teda sageli rahvaspordiüritustel ja ka Kärstna mõisa juures korraldab ta sageli spordisündmusi. Olgu selleks siis poole sajandi pikkuse ajalooga Kärstna pargivõistlus, laste suvised liikumispäevad või petangiturniirid.

Lisaks jõuab Urve tantsida Kärstna naiste tantsurühmas Tantsutosin, juhendada ise tantsurühma Mede Külä Eide ja laste näitetruppi Mõisapiigid.

Kärstna mõis ja mõisapark muutuvad tema käe all üha kaunimaks ja juba aastaid toimub suvel Kärstna pargipidu. Peale selle veel näitused, kontserdid, laadad ja erapeod.

Kõrvalisse Kärstnasse leiab justkui iseenesest tee uskumatult palju rahvast, kas siis sportima, mõisa avastama, käsitööd tegema või mõnd kontseriti nautima. Tõenäoliselt on selle peamine põhjus tagasihoidlik teksahaldjas Urve, kes suudab luua enda ümber ilu ja tekitada õdusa õhustiku.

Kristi Ilves
Mulgimaa ajakirjanik

Rahvarõivaste nõuandekoda Hiiumaal

Hiiumaa muuseumisse hakati rahvarõivaid koguma alates selle loomise 1967. aastal. 1980ndail aastail alustasime tasapisi nõustamiste, teemakohaste loengute ja seminaride, aga ka trükiste koostamisega. See tegevus paistis kaugemale, mistõttu kaasati meid MTÜ Rahvarõivas pilootprogrammi „Eesti rahvarõivas 2017–2021“. Samal ajal alustati üle-eestilise rahvarõiva nõuandekodade võrgustiku loomisega. Ühena esimestest kinnitati 2018. aasta alguses nõukoda ka Hiiumaa muuseumi juures. Nüüd on sellest juba seitse aastat möödas ning põhjust vaadata, mis ajaga muutunud on.

Esialgu jätkus kõik enam-vähem nagu ennegi ehk siis peamiselt kohalike tegijaid, kollektiive või uurijaid konsulteerides ja juhendades. Aitasime kokku panna sobivaid komplekte ning abistasime õmblejate, tikkijate, vöömeistrite jt praktiliste oskustega inimeste leidmisega. Nõukojal ei ole praegugi veel päris eraldi ruume, kuid muuseumi õppeklassid võimaldavad tööd teha. Lisaks on suureks abiks järjest kasvanud esemekollektsioon, erinevad abimaterjalid ning tekstiilialase ettevalmistusega spetsialistidest kolleegid. Üle-eestiliselt jagatav info nõukojast on märgatavalt tõstnud

mandrilt pärit huviliste hulka. Meie poole pöörduvad näiteks tantsu- ja laulukollektiivid uute riiete valimiseks, aga ka mõnede vanaks jäänud rõivakomplektide uuendamise või täiendamise küsimustes. Tihti puudutavad need probleemid peakatteid, just meie erilist palmikut ja selle pähesidumise viise.

Aasta 2025 oli nõukojale üksjagu tõine. Kõigepealt seepärast, et kõik valmistusid järjekordseks laulu- ja tantsupeoks. Uusi rõivaid tegid nii omad kollektiivid kui ka Hiiumaa riiete kandjad mandril. Nõu küsiti projektide kirjutamiseks, sobivate esemete

Helgi Põllo Hiiumaa rahvariidekoolis õpetust jagamas. Foto: Maria Remmelkoor

Jaanika Kuusk Hiiumaa rahvariidekooli kokkusaamisel. Foto: Maria Remmelkoor

leidmiseks ja/või rõivakomplekti kokkupanemiseks. Kevadhooaeg oli see tõttu ülimalt kiire aeg.

Teine tempot üleval hoidev tegevus puudutas meie oma rahvarõivakooli avamist sügisel. Selle tarvis, aga ennekõike muidugi nõuandekoja jaoks, valmis mitu uut rõivakomplekti, millega edaspidi on võimalik kohapeal tutvuda ja ehk isegi selga proovida.

Et rahvarõiva-aasta, mida Hiiumaal tänavu tähistati, saaks ikka väärikas, pani muuseum kokku ka suure rahvariide näituse. Eesti Rahva Muuseumist, Eesti Ajaloomuuseumist ja mitmest teisest muuseumist laenatud museaalid toetasid omal moel ka nõukoja tegevust, sest haruldased rahvariidenäited olid saare peal kohal. Näitus ise innustas pidama loenguid ja läbi viima töötubasid, mis tõstis kogu teema ning tegevuse uuesti rambivalgusesse. Millest muust kui rahvariidetest rääkis ka ööülikooli loeng.

SA Hiiumaa Muuseumid juures oleva nõuandekoja põhinõustajad on Jaanika Kuusk ja Helgi Põllo. Kollektiivide nõustamise küsimustesse on kaasatud tantsujuhid Kristiina Vessar ja Helle-Mare Kõmmus. Rahvariide valmistajad, kelle juurde soovijaid suuname, on samuti peamiselt Hiiu saarelt.

Helgi Põllo

Hiiumaa kultuuriloolane, etnograaf ja muuseumitöötaja

Käsitöö – eluviis, hobi või äri?

Mis on käsitöö tänapäeva kihnlase jaoks, kas aegade jooksul kujunenud kohaliku eluviisi loomulik osa? Ehk hoopis hobi või meelelahutus muude tegevuste kõrval? Võib-olla on käsitööoskusi vaja selleks, et teenida endale elatist?

Et neile küsimustele vastust leida, on tarvis mõelda identiteedi teema üle laiemalt. Miks elab üks väike hulk inimesi hoolimata maailma kiirest arengust, võimaluste rohkusest ja piiride avatusest siiski väikesel saarel keset merd, räägib kihnu kiel, kannab kohalikke riideid, peab hinnaliseks traditsioonilisi kombeid, eluviisi, oskusi ning soovib sedasama edasi anda ka oma lastele?

Kihnu saar koos omavahel tihedalt seotud kogukonna ja kireva kultuurieluga on selliseks kujunenud läbi ajaloolise eraldatuse, ühiskondlike muudatuste, välise huvi ja tunnustuse ning muidugi ka teadliku hoidmise ja arendamise tegevuse. Nii kohalik omavalitsus kui ka siin tegutsevad mitmed vabaühendused on läbi erinevate toetusprogrammide teinud sihpirast tööd, et säilitada ja edendada Kihnu traditsioonilist elulaadi.

Kihnu kultuur tervikuna on nii noortele kui ka vanadele atraktiivne: värvikirev, lõbus, jõukohane. Mis puudutab rahvariideid, siis nende elujõulisuse ja igapäevasuse saladus on ajaga kaasas käimine ning kohanemine – Kihnu riie elab! Käsitöö päriselt muutub ajas vastavalt vajadusele, võimalustele ja moele. Kihnu käsitöö on ühest küljest praktiline – kõike, mida tehakse, läheb ka päriselt tarvis. Teisest küljest on alati juures kihnlase ilumeelt paitav värvi- ja elemendiküllus.

Traditsiooniliste oskuste, sh käsitööoskuste hoidmine ja edasiandmine on ikka olnud vanema põlvkonna vastutus ja kohustus noorte ning kogukonna ees. Seda funktsiooni jagavad vanad tänapäeval ka kooli ja erinevate huviringide, kursuste, õpitubade ning laagrite tegevusega. Parimad näited on Kihnu Muuseumi korraldatud temaatilised kursused kohalikele, nt pastlategu, käiste kirjutamine, suka- või vöökudumise õppimine. Samuti SA Kihnu Kultuuriruumi korraldatav Kihnu kudumisfestival, Rooslaiu talurahva eestveetav Kihnu käsitööpäeval ja Urga Elly troikudumise kursused. Lihtsamaid õpitube veavad eest mitmed kohalikud. Viimaste sihtrühm on pigem saare külalised.

Uläljöstminõ Metsamaa pärimustalus. Foto: Maria Michelson

Järjest rohkem tehakse käsitööd müügiks: Kihnus on kohapeal u 10 käsitööpoodi, lisaks müük internetis ja laatadel. Kohalikke motiive kasutatakse muuhulgas ka meenete valmistamiseks, sest saare külaline soovib midagi lihtsat ja kihnupärast koju kaasa osta. Troide ja vestide kudumine toimub enamasti masinal, tegijateks kohalikud inimesed. Kihnu kultuur on tugev ja tuleb ka selliste asjadega toime. Küllalt palju on kogukonnas diskussioone, kas miski on õige või vale ja see näitab, et need teemad on olulised ning kõneväärt.

Üha enam kohalikke tunneb huvi enda käsitööoskuste täiendamise vastu ka kodusaairelt väljaspool – kihnlasi leidub nii Viljandis, Haapsalus kui Olustveres. Seegi tagab eriliste oskuste (ehete valmistamine, sepa-, nahaja luutöö jms) jätkusuutlikkuse ja arengu. Kohalike meisrtite võime lisaks praktilistele oskustele ka kohalikku käsitööd mõtestada ja kontekstualiseerida ning arhiivimaterjalides orienteeruda tuleb kasuks tervele kogukonnale. Sellele lisaks võivad kihnlased olla õnnelikud, et paljudel on kodus aidas ja riidekirstus oma “muuseum” veel alles.

See on juba tuntud tõde, et käsitööeseme valmistamiseks kulunud materjali ajakulu excelsisse kanda ei tasu – sealt vaatab siis vastu miinusmärk.

Pärnä Veronika koob Kihnu
muuseumis vööd.
Foto: Silvia Soide

Rääkimata sellest ajast, rahast ja energiast, mis kulus eelnevalt oskuste omandamiseks ning vahendite hankimiseks. Ometi on Kihnus märkimisväärne arv erinevas vanuses inimesi, kes käsitööga tegelevad – nii harjumusest, vajadusest, huvist, seltsielust, ärilistest eesmärkidest ajendatuna või kes teab veel, mis põhjusel.

Artikli alguses esitatud intrigeerivatele küsimustele on muidugi kõigile üks vastus – jah! Käsitööl peabki olema mitmeid funktsioone, et oskused elaksid, säiliks ja areneksid. Kihnu ei ole reservaat, vaid aktiivne elukoht ja ka kohalikud on elavad ning arenevad inimesed. Sealjuures on loomulikult tarvis jälgida, et käsitöö väärtus ei devalveeruks ja traditsioonilisi oskusi ning käsitöövõtteid teadlikult edasi antaks. Oluline on korraldada õpitube, laagreid, kursusi ja väärtustada nii vanema kui ka noorema põlvkonna käsitöömeistreid.

Uiõ-Kuraga Mari

Kodanikunimega Marju Vesik, Kihnu kultuuritegelane, käsitöömeister ja pärimuskultuuri kandja

Rahvarõivapäev Sadalas pani silmad särama

10. jaanuaril toimus Jõgevamaal, Sadala rahvamajas rahvarõivateemaline konverents, kuhu oli kohale tulnud üle Eesti. Hoolimata tuisusest ilmast oli saal rahvarõivahuvilistest pungil täis ja ettekandeid kuulati suure huviga. Eesti rahvakunsti ja käsitöö liidu 2024. ja 2025. aasta teemaks oli rahvarõivas ruudus, rahvarõivateemat tõsteti esile võimendatult, hingestatult ja sügavuti.

Päevakohase tervituse ütles konverentsi ellukutsuja ja korraldaja Pille Tutt, kes on igapäevaselt Jõgevamaa rahvakultuurispetsialist ning Sadala külade seltsi esinaine. Sadala külade selts oli konverentsi korraldamisel koostööpartner. Konverentsil osalejaid oli tulnud tervitama riigikogulane Aivar Kokk, kandes uhkusega Torma kihelkonna saterkuube ja sinna juurde kuuluvaid esemeid.

Kohaletulnud said rahvamaja fuajees näha Iisakumaa poluvernikut, õigemini küll Iisaku muuseumi poolt kohale toodud mannekeene, poluvernikutute rahvarõivad seljas. Mannekeene jätkus ka rahvamaja saali. Rahvarõivanäitus „Oma tehtud, oma kantud“ oli üles seadnud Avinurme hariduse ja kultuuri selts Nurmetuled koostöös Avinurme Ajavakk MTÜ-ga. Näitust tutvustava ettekande tegi Küllike Pärn. Kuna sealse piirkonna rahvarõivaste traditsioon pole väga tugevalt välja kujunenud, siis see asjaolu motiveeris näitust korraldama. Nii saadi kümnendite kaupa aimu, kuidas rahvarõivastes on muutused toimunud. Rahvamaja väikeses saalis oli üles pandud kolmaski näitus. Vaike Nikluse oli toonud vaatamiseks oma valmistatud abielunaise riietuses kolm nukku ning Põltsamaa naise ja mehe rahvarõivakomplektid, mille ta oli valmistanud soovist kanda eesti rahvarõivaid pidulikel sündmustel.

Ajaloost rääkis ka Eesti Rahva Muuseumi kuraator, ajaloolane ja etnoloog Reet Piiri ettekandes „Eesti rahva rõiva ilu: kuda rahvas, nõnda rõivas“. Ainuüksi aniliinvärvide tulek muutis palju, varem looduslike värvidega värvitud kangad asendusid kirkamates värvitoonides riietega. Ei saa sugugi unustada ka tikandeid ja mustreid, mis on olnud kaitseks ja iluks. Need on ka täna meile hingelähedased ja kasutust leidvad.

Ajalooost ehk põnevatest leidudest maapõuest ja kõnekeele erisusest ning sarnasusest tegi väärt ja humoorika ettekande sihtasutuse Iisaku Kihelkonna Muuseumi direktor Mari Raap. Ühtlasi said kuulajad teada, kes olid poluvernitud, milline oli nende, vadjalaste järeltulijate, keelekasutus. Nii mõnedki sõnad on meil kõnekeeles täninigi kasutusel või vähemalt oskasid saalis olivad öelda, mida üks või teine sõna tähendas. Igal juhul tasub Iisaku muuseumi külastada, sest seal on näha nii mõndagi põnevat.

Pärandelamuskoja OÜ juhatuse liige Vaike Niklus on suurte kogemustega rahvarõivameister. Seekord tutvustas ta Põltsamaa kihelkonna abielunaise riietuses kolme nukku. Nende 18. sajandi lõpu ja 19. sajandi I ja II poole rõivastes nukkude valmistamine olid talle paras väljakutse. Põltsamaa piirkonna rahvarõivapilt on palju kirjum kui seni kasutusel olev. Soov oligi seda näidata ja samas teha laene ka naaberkihelkondadest. Ühe nuku rõivaste tegemiseks kulus 150 töötundi, seega on tegemist ajamahuka tööga.

Suur hulk töötunde kulus ka kõigil neil tublidel Vooremaa rahvarõivakooli õpilastel, kes enda valmistatud vana Põhja-Tartumaa rahvarõivakomplekte moedemonstratsiooni käigus publikule näitasid ja tutvustasid. Kahe aasta jooksul saadi rahvarõivakoolist hulgaliselt teadmisi ja oskusi ning päris omatehtud rahvarõivakomplekt, mida ka uhkusega järeltulevatele põlvkondadele pärandada.

Eesti Rahva Muuseumi nooremteadur, Vooremaa rahvarõiva nõuandekoja tegevjuht ja nõustaja Tiina Kull rääkis lähemalt rahvarõivakomplekti koostamisest. Tema nõuanne oli, et alustajatel tasub uurida kirjandust, küsida nõu, pöörduda nende poole, kes teemaga tutvavad, mitte alustada uisapäisa. Oluline on jälgida ajastut ning ka piirkonda. Kohe tuleb teha õigeid valikuid materjali osas. Pigem kulutada rohkem, sest see tagab rahvarõivaste kvaliteedi ja kestmise. Rahvarõivakool on hea koht, kust teadmisi ja oskusi saada. Alates 1988. aastast on sellised koole tegutsenud üle Eesti, koolidel on õppekavad ja rahvarõivaste valmistamisel arvestatakse piirkondlikke eripärasid. Kel tõsisem huvi, siis tasub heita pilk internetilehele rahvarõivad.ee.

Päeva viimane ettekanne oli Jõgevamaa koostöökoja kohaliku toidu spetsialistilt Ülle Jukilt. Eks ikka toidust ja toidukultuurist tuli juttu ning loomulikult oli võimalik huvilistel soetada ka toidupärandi raamatut „Luisest kiisakalast koheva munavõini“.

Rahvarõivapäeva kulminatsioon saabus siis, kui „Ukuaru valsi“ saatel tulid saali Mustvee kultuurikeskuse ja Jõgeva linnaraamatukogu esindajad. Toimus kultuuririkkuse aasta 2024 üleandmine Eesti raamatu aastale 2025 Jõgevamaal. Mustvee kultuurikeskuse juhataja Laidi Zalekešina sõnul oli mullune aasta täis imekauneid sündmusi, mis näitasid meie kultuuririkust, ja ega sündmused lõppenud ole, neid toimub ikka edasi. Kristi Pukk, Jõgeva linnaraamatukogu direktor võttis tänumeened vastu ja kinkis omalt poolt raamatu, mille lehtedele saavad edaspidi Mustvee kultuurikeskuse küllastajad häid soove kirjutada.

Sadala külade seltsi poolt päeva tänumeeneks loodud kihelkonnakirjas kootud järjehoidja, linasest õmmeldud märsikotikese ja head soovid andis kõigile esinejatele korraldaja Pille Tutt koos päevajuhi Valdi Reinasega. Tänuummardus konverentsi muusikalise elamuse eest rahvamuusikutele Eha Niglasele ja Indrek Virksile ning heli ja valguse loojale Ringo Saarele; päeva videos ja pildi jäädvustanud Ellar Sügistele; projektitoetuse eest kultuurkapitalile; maitstva lõuna pakkunud Vilja-Mari Luhalaiule ja Ludmilla Ofartile ning tehnilist abi osutanud Sulev Tutile.

Tiina Säälük
ajalehe Vooremaa ajakirjanik

KULTUURIKORRALDUS

Tunnustussündmus Kaheksakand – 10 aastat rahvamajade hoidmist

Sündmuse algus ja areng

Eesti Rahvamajade Ühing (ERMÜ) käivitas kümme aastat tagasi iga-aastase tunnustussündmuse **Kaheksakand** eesmärgiga väärtustada rahvamajade edendajaid üle Eesti. Kuna rahvamajade valdkonnas puudus üleriigiline tunnustussündmus, siis oli see oluline luua. Esimene Kaheksakand toimus 28. jaanuaril 2016 Türil ning sellest alates on sündmus kasvanud ja saanud traditsiooniks kogu rahvakultuuri kogukonnas. Kaheksakand on nime saanud eestlaste rahvusliku **kaheksaharulise tähesümboli** järgi, mida on rahvapärimuses peetud kaitsvaks ning tasakaalu toovaks märgiks. Kaheksakanna auhind on tuntud ehtekunstniku Keiu Kullese loodud kröll.

Tunnustussündmus roteerub ja **toimub igal aastal eri maakonnas**, seda on võõrustanud nii väiksemad kui ka suuremad kultuurikeskused üle Eesti. Igal tunnustusõhtul osaleb kuni paarsada rahvamajade eestvedajat ja kultuuritöötajat kõikjalt Eestist. Sündmusel antakse üle auhinnad mitmes kategoorias: aasta koostööpartner, noor tegija, aasta tegija, aasta tegu, uus tulija (uus kategooria aastast 2025) ning kõige pidulikum kategooria – Kaheksakand, mis on elutööpreemia vähemalt 35 aasta pikkuse tegevuse eest kohaliku kultuurielu edendamisel. Erandjuhtudel antaks välja auhinda Kuldkand, mis on elutöö auhind pikaajalise panuse eest kultuurivaldkonda.

Olulisus rahvakultuuri edendamisel

Kaheksakanna sündmusel tunnustatakse nii üksikisikuid kui ka organisatioone, kes on andnud silmapaistva panuse Eesti rahvamajade arengusse. See traditsioon on kujunenud oluliseks motivatsiooniallikaks kogukondlikele kultuuriveduritele, **esile tõstetakse nende pühendumus ja saavutused**,

mis innustab jätkama rahvakultuuri hoidmist. ERMÜ esinaine Ülle Välimäe sõnul on rahvamajad kultuuri alustalad kogu Eestis ning Kaheksakannaga antakse edasi tänu ja tunnustus kõikidele tublidele kultuuritegijatele ning omavalitsustele nende selja taga.

Sündmuse pidulik atmosfäär ja rikas kultuuriprogramm rõhutavad rahvamajade võrgustiku ühtsust ja loovust. Igal aastal seatakse lavale omanäoline rahvusliku kultuuri elementidest inspireeritud lavastus, kus astuvad üles kohalikud talendid, alates pärimustantsijatest ja -muusikutest kuni harrastusteatri ja koorideni. Näiteks 2024. aasta tunnustussündmusel Viljandis esietendus spetsiaalselt selleks puhuks loodud laul „Rahvamaja jääb“, mis rõhutas sümboolselt rahvamajade kestva rolli meie kultuuripärandis. Niisugused hetked kinnitavad, et Kaheksakand ei ole pelgalt auhinna- ja auhinnatseremoonia, vaid **kokkusaamine, mis ühendab erinevate piirkondade kultuurikogukonnad**, süstib uut energiat ja kannab edasi ühiseid väärtusi.

Auhinna Kaheksakand laureaadid 2015–2024

Kaheksakanna elutööauhinna (Kaheksakand) on iga aasta pidulikult sündmusel pälvinud üks väljapaistev kultuurielu edendaja. Alljärgnevalt on toodud kõigi laureaatide nimed.

2015 – Tiina Tegelman

2016 – Krista Lember

2017 – Aili Salong

2018 – Heino Tartes

2019 – Loit Lepalaan

2020 – Leelo Jürimaa

2021 – Maire Sillavee

2022 – Hans Veimann

2023 – Maret Aruoja

2024 – Katrin Sassi

Tänaseks on tunnustussündmus Kaheksakand toimunud kümnel korral, viies kokku eripõlvkondade kultuuritegijad ning väärtustades nende hindamatut tööd. Laureaatide lood peegeldavad Eesti rahvamajade

mitmekülgset rolli, olgu tegemist muusika, tantsu, teatri, käsitöö või filmiga, ja kinnitavad, et **kohalik kultuurielu püsib elujõulisena just tänu nendele pühendunud eestvedajatele**. Kaheksakand on saanud sümboliks, mis ühendab need lood ühte tervikusse, kandes edasi rahvakultuuri järjepidevust ja andes tulevikuks inspiratsiooni.

Kaire Kannistu

Eesti Rahvamajade Ühingu tegevjuht

Eesti Kultuuriseltside Ühenduse 2025. aasta tegemised – tõsine töö ja rõõmus meel käsikäes

Eesti Kultuuriseltside Ühendus (EKSÜ) on nagu kultuuriline tsement, mis hoiab koos nii kodu- kui väliseesti seltsid – ikka selleks, et eesti vaim, keel ja kombad ei läheks kaduma isegi mitte maailma kaugeimas nurgas. 01.10.2025 seisuga kuulub meie seltsiühendusse uhked **55 seltsi**: neist 30 kodumaist ja 25 väliseesti oma. Tõeline üleilmne seltsivõrgustik!

Kuigi liikmed on laiali üle kogu maakera, siis meie sidekanalid töötavad nagu hästi õlitatud kultuurimasin: jagame uudiseid, rõõme ja saavutusi ka nende seltsidega, kes veel ametlikult meie ridadesse pole jõudnud (aga me hoiame neile kohta!).

Meenutame, salvestame, jagame

Üks meie olulisemaid töösuundi on **seltsitegevuse arhiveerimine** – et ajalugu ei kaoks kõvaketta purunemise või unustatud parooli taha. 2025. aastal sai meie videokartoteek juurde hulga värvikaid klippe ja saateid. Läti Eesti Selts teeb igas kuus oma raadiosaate – nii et eesti hääl kostab ka Riia raadiolainetel!

Lisaks ilmub iga kuu **EKSÜ kuukiri**, mis toob värsked seltsiuudiseid ja lugusid elust enesest. Kirjastustegevust toetame ikka hea sõnaga ja vahel ka mõne praktilise abikäega.

Väärikad ja visad – meie seltsielu kuldvarandus

EKSÜ üks südamelähedasemaid missioone on **eakate ja väarikate seltside ning liikmete esiletõstmine**, sest ilma nende tarkuse ja visaduseta poleks meist täna midagi. 2025. aastal said pidulikud küünlad tordile panna näiteks Tšehhi ja Tampere Eesti Klubid ning Tallinna Võru Selts.

Eriti suured juubelid olid Kambja segakooril (230), Tallinna Haida küla kogukonnal (125) ja Eesti Aiakesel (139) – tõestus, et laul, sõprus ja koos tegutsemine hoiavad noorena.

Ja väarikatest inimestest ei saa mööda minna: Elvira Brusentsova ja Viuu Fjodorova tähistasid 85. sünnipäeva, Iivi Zajedova aga 70. eluaastat – kõik kolm tõelised seltsielu superstaarid!

Aasta sündmusterohke teekond

Märtsis käisime **Sillamäel emakeelepäeva** tähistamas – laulsime, lugesime luulet, ja lapsed näitasid, et eesti keel on elus ja lõöv ka Ida-Virumaal.

Aprillis viis kultuuritee meid Abhaasiasse, kus tegutsevad meie kolm vaprat seltsi – **Kalevipoeg, Eesti Aiake ja Linda**. Kohtusime kohalike eestlastega, keda jagub sinna rohkem kui arvata oskasime. Kingituseks jätsime Salme külla eesti lasteraamatuid – sest kust muidu seal alal hoida eesti keelt ja kultuuri?

Suvekool 2025 kandis pealkirja „**Virumaa võlu**“ ja toimus seekord Narvas, paralleelselt ESTO ja Viru-Ingeri laulupeoga. Saimme tantsida Sinimägede jalamil ja kuulata Sillamäe lugusid – kokku 56 osalejat üle ilma Austraaliast Siberini.

Augusti lõpus süütasime ühiselt **muinastuled**, sest mis oleks eestlane ilma lõkketa ja lauluta!

Koostöö ja kultuurilised sõbrused

Septembris toimus meie eestvedamisel **Eesti saarte noorte pärimusmuusikute sügiskool Kihelkonnal** – üle 100 noore seitsmelt saarelt tõestas, et mandrilt vaadates võib meri vahel olla, aga pärimus ühendab ikkagi.

Koostöö **Eestirootslaste kultuuriomavalitsuse** ja teiste partneritega

sujub hästi. Tartu ERMis toimus sel aastal nende korraldatud suur kultuuripäev, millest kirjutasime ka oma kuukirjas.

Oktoobris sõitsime **Tampere Sugrifestile**, kus tutvustasime nii Veljo Tormise loomingut kui ka eesti maitseid – ja võib öelda, et mõlemad läksid publikule hästi peale.

Sama kuu lõpus toimub juba teist korda **Avatud kultuuriseltside päev**, mille jaoks valmis ka kaardirakendus, kuhu igaüks sai end kirja panna.

Tulevikku vaadates

Kuigi EKSÜ liikmete arv ei ole kasvanud, on juurde tulnud uusi sõpru ja koostöövõimalusi nii külatasandil kui riigiinstitutsioonides. Meie roll on jätkuvalt tähtis eelkõige **Eesti ida pool elavate eesti seltside toetamisel ja märkamisel**.

EKSÜ on nagu hea vana sõber – alati olemas, alati rõõmsameelne ja alati valmis kaasa lööma, kui kõlab sõna *kultuur!*

Liina Salujõe

Eesti Kultuuriseltside Ühenduse tegevjuht

Simuna naisteklubi köidab kultuurisidemega kogukonna noori ja vanu

Simuna ärksad ja tegusad naised said aastal 1917 kokku, et asutada raamatukogu. Selleks moodustati selts.1996. aastal tulid naised uuesti kokku, et taasasutada Simuna Naisselts. Kutsujaks Reet Maadla, kes juhatas seltsi tegemisi kaksikümmend aastat. Nimi muutus Simuna Naisteklubiks aastal 2000 seoses MTÜ-de ümberregistreerimisega. Jaanuaris 2026 täitus meil kolmekümnes tegevusaasta.

Alustasime õpitubade ja õppereiside ning käsitöönäituse korraldamisega. Meie kokkusaamiste paigaks sai Avanduse mõisas asuv Simuna raamatukogu. Seal leidis aset ka esimene kohalike käsitöömeistrite tööde näitus. 1997. aasta emadepäeval kuulutas president Lennart Meri välja Eesti kodukaunistamise aasta. Sellest ajast on meil traditsioon igal suvel küllasta-da kauneid koduaedu üle Eesti. Nende õppekäikude tulemusel on meie

Palusalu aias. Foto: Mary Tammet

kodupaiga aiad muutunud kaunimaks ja liigirikkamaks. Külastatud aedade omanikud jagavad väga meelsasti nippe ja nõuandeid erinevate taimede kasvatamiseks, taimehaiguste ja -kahjuritega võitlemiseks. Oleme saanud kiigata permakultuuri austajate aedadesse, väga suurtesse ja töömahukatesse aedadesse, aga ka väga väikesel pinnal toimetavate aednike oasidesse. Klubi liikmete aedadesse teeme samuti väljasõite, et näha juba seda, kuidas aegade jooksul õpitut on aedades rakendatud. See on põnev ja rikkalik maailm, kus alati on midagi õppida.

2005. aastal alustasime projektide toel Avanduse mõisas naisteklubi toa ehituse ja sisustamisega. Kahe aasta pärast tegime suure avamisepeo ja koolitused-õpitoad toimusid nüüd oma ruumides. Kahjuks tuli mõisa müügi tõttu ka meil välja kolida ja uue kodu leidsime uuesti raamatukogus, mis asus Simuna rahvamajas. Sisustasime seal köögi ja nii saigi alguse meie kohvikute traditsioon. Tuli mõte tähistada rahvakalendri tähtpäevi. Simuna inimestena otsustasime simunapäevale läheneda loominguiliselt. Meie simunapäev on pühendatud inimestele, kes siin elanud või elavad ja tegelevad või on tegelenud millegi tähelepanuväärsega. Oleme projektide toel ellu kutsunud kolme kohaliku fotograafi (Kairo Kiitsaku, Janek Pärna, Ain Ahlbergi) fotonäitused, eksponeerinud kolme naiseltsi liikme (Mary, Kaja ja Terje) ning kunstnik Kristen Suokassi ja Aleksander Suumani maalinäituseid. Samuti on külalisteks olnud laulja ja muusik Tuuli Pruul, Aivar Sirelpuu Alexela Kontserdimajast, 2025 Eesti raamatuaasta kuraator Krista Ojasaar – kõik Simuna juurtega inimesed.

Ka Simuna Kooli õpilased on meie algatustega kaasa tulnud: maalinud Aleksander Suumani maalide ainetel näituse jaoks; osalenud võidukalt jõulupärgade ja kuusekeste kaunistamise võistlustel; pakkunud meie kogukonna üritustel kohvikuteenust; käinud esinemas näidendite ja laulunumbritega; mõelnud välja kindamustreid; osalenud tordi kaunistamise, viltimise ja kangatrüki õpitubades.

Läbi aastate on meil populaarseks kujunenud ka toidukultuuri ning kohaliku tooraine tarvitamise edendamine. Leader projektide toel on toimunud „Kuklikunsti õpituba“ ehk kuidas valmistada vahvaid vastlakukkeid, „Kalapäev“ – kalarookimise õpituba kohaliku kalakasvataja ja rukkikuninga juhendamisel ning tassikookide valmistamise õpituba. „Kartulipealinnas“ Simunas valmistasime kartulivorste. Vanu vorsti valmistamise retsepte tutvustasid meile „Pastferri prowad“. Võlu peitus retsepti lihtsuses: hakkida tuleb sibul, toores kartul (soovi korral võib ka eelnevalt keeta), läbikasvanud sealiha ja lisada maitse järgi soola ning pipart. Kõik see segu toppida leetri abil puhastatud seasoolde ja küpsetada ahjus kuldpruuniks. See sündmus meelitas kohale toiduhuvilisi tervest kihelkonnast.

Lääne-Virumaa 2020. aasta õpiteo eripreemia vääriliseks tunnustati meie KOPi poolt rahastatud koolituste sari „Õppides oled õnnelik“, kus klubi liikmed said omandada oskusi viltimise, nahakunsti, pouringu ja savivoolimise õpitubades. 2023. aastal oli Simuna naisteklubi Lääne-Virumaa aasta vabaühenduse tiitli nominent. 2024. aastal esitati naisteklubi poolt ellu kutsutud kindanäitus „Simuna loob ja koob“ Väike-Maarja valla aasta teo nominendiks.

Kui nüüd kõik ausalt ära rääkida, sai „Kihelkonna kirikinnaste kokkutulek“ alguse Kudujate Koopiaklubi üleskutsest kanda Eesti vabariigi aastapäeval kirikindaid. Otsisin erinevatest allikmaterjalidest Simuna kindamustreid, et kudumine ette võtta, kuid kahjuks õnnestus leida ainult paar mustri näidist. Kuna raamatukogu oli naisteklubi jaoks kooskäimise kohaks juba aastaid, tuli mõtte teha seal kihelkonna kirikinnaste näitus vabariigi aastapäevaks. Üleskutse leidis head vastukaja, kindaid hakkas kogunema. Üsna pea jäi raamatukogu kitsaks ja kolisime kirju seltskonna rahvamaja näitusesaali. Kokku toodi rohkem kui kakssada kindapaari kihelkonna eri paikadest. Vanimad viiskümmend-kuuskümmend aastat hellalt hoitud või siis tööd näinud ja paigatud. Aga ka päris värskest varrastel kootuid. Mustriid kõigil kinnastel eripalgelised. Simuna kooli õpilased aga löid paberile

Kirikinnaste kokkutulek Simuna raamatukogus. Foto: Mary Tammet

lausa uued, erilised Simuna kindamustrid, mis ootavad nüüd kinnasteks kudumist. Kirikinnas on endiselt elujõuline traditsioon.

Koos toimetades on ka kogukond tugev ja elujõuline ning inspireerib üha uusi sündmusi ellu kutsuma.

Mary Tammet
MTÜ Simuna Naisteklubi

Eesti rahvuste päeva tähistamine Tallinnas 2015–2025

Rahvuste päev 24. septembril on pühendatud Eestis elavatele rahvuskogukondadele. Selle algatas 2005. aastal Eestimaa Rahvuste Ühendus, toetudes 1988. aastal toimunud Eesti Rahvuste Foorumi mälestusele. Eesti rahvastik on paarikümne aasta jooksul mitmekesistunud: 2021. aasta rahvaloenduse järgi elab Eestis 211 rahvusest inimesi (neid on 69 võrra rohkem kui 2000. aastal) ja loendati 243 emakeelt (2000. aastal 109, 2011. aastal 157).

Tallinnas olid 2024. aasta andmetel suurimad rahvusrühmad eestlased (50,9%), venelased (30,4%) ja ukrainlased (7,2%). Järgnesid valgevenelased (1,4%) ja soomlased (0,8%), lätlasi on 0,4% ning mitmeid teisi rahvusi (nt sakslased, armeenlased, juudid, tatarlased, aserid, prantslased, leedulased, poolakad, indiaalased, itaallased) väiksemas osakaalus. Ajavahemikus 2022–2023 kasvas nn teiste rahvuste osakaal 3,2%-lt 6,9%-ni.

Tallinn tähistab Eesti rahvusvähemuste päeva alates 2015. aastast ülelinnalise festivaliga, mille eesmärk on tuua kokku siinsed rahvusvähemused ja tutvustada tallinlastele erinevate rahvuste kultuure. Esimene festival „Kodune Tallinn“ toimus 2015. aastal vastavatud Kultuurikatlas, kus esinesid Tallinna rahvusvähemuste kollektiivid, Eesti artistid ja külalised Helsingist, Kiievist, Minskist ja Peterburist ning tutvustati erinevaid rahvuskööke.

2016–2017 kasvas ettevõtmine rahvuskultuuride nädalaks, mille programmi kuulusid Etnolaat ning Tallinna kultuuriasutuste ja rahvusvähemuste organisatsioonide tasuta töötoad, ekskursioonid, kontserdid ja näitused.

Alates 2018. aastast kannab festival nime Rahvuskultuuride päevad – programm laienes kahele nädalale ja sündmused toimusid üle linna. 2019. aasta festivali kulminatsiooniks oli Peterburist pärit Terem kvarteti ja Tallinna kammerorkestri ühiskontsert Estonia kontserdisaalis.

Ka koroona-aastatel festival ei katkenud. 2020. aastal oli kavas rohkem näitusi, mitmed töötoad, keelekohvikud ja kohtumised viidi veebi. 2022. aastast pühendab Tallinna Rahvaülikool koostöös Eesti Folkloorinõukoguga igal aastal ühe päeva ühe rahvuse tutvustamisele (Portugal, Gruusia, Venezuela jm). 2023. aastast koondab programmi info veebileht rahvuskultuurid.ee. 2024. aastal oli festival osa kultuuririkkuse teema-aasta programmist.

India garba tantsu õhtu. Foto: Aleksandr Gužov, Tallinna fotopank

Maroko kultuuripäev Paavli kultuurivabrikus.
Foto: Aleksandr Gužov, Tallinna fotopank

2025. aastast on Tallinna Kultuuri- ja Spordiametil eraldi toetusmeede rahvusvähemuste kultuuriprojektidele ning rahvuskultuuride päevade väikeprojektide voor. Programmi lisandusid muu hulgas Gruusia, Türgi, Ameerika, Jaapani, India, Maroko, Mehhiko ja Aafrika kultuuri tutvustavad sündmused. Rahvuskultuuride päevi korraldades lähtume veendumusest, et erinevate kultuuride tundmine rikastab Tallinna ja tugevdab siin elavate kogukondade vahelist mõistmist.

Kristel Pedak

rahvuskultuuride päevade projektijuht
Tallinna Kultuuri- ja Spordiamet

Sõna tunded ehk kuidas Järvamaa laulu- ja tantsupidu Vargamäel kirjandusega kohtus

2025. aasta maikuu viimasel laupäeval leidis Järvamaal aset eriline kultuurisündmus, maakonna laulu- ja tantsupidu „Sõna tunded”, mis tõi esmakordselt peolised kokku Vargamäele, A. H. Tammsaare kodupaiga põldude ja metsade vahele. Seekordne pidu sidus Tammsaare kirjandusmaastiku elava rahvakultuuriga. „Sõna tunded“ oli pühendatud Eesti raamatu 500. juubeliaastale ning Tammsaare loomingule – sõnale ja selle poolt tekitatud tunnetele.

Lavastus kulges emotsioonide peatükkidena. Iga osa keskmes oli üks inimlik tunne: üldimus, innukus, rahulolematuse, ootusärevus, tänulikkus. Need tunded põimusid tervikuks läbi laulu, tantsu ja Tammsaare sõna, tekitades nii ühise keele, mille kaudu kogu maakond end väljendas. See oli hoolikalt kujundatud tervik, mis sidus endas nii klassikalise rahvatantsu kui ka tänapäevase lavalise poeetika. Peol esitati nii vanemat loomingut kui ka täiesti uusi peo tarbeks valminud tantse ja laule. Vaheteksidena kõlanud Tammsaare tsitaadid olid põimunud meie igapäevaste ja olmeliste mõtete ning tunnetega. Õigeid emotsioone väljendavad tekstid aitab Tammsaare teostest leida Ülle Rohtma, neid tervikuks siduda ning põnevalt lavastada Harri Ausmaa. Publiku sõnul oli tegemist kirjanduse ja rahvakultuuri kohutumise, mis pani Tammsaare sõnad tantsima.

Pealtvaatajaid liigutanud rongkäik jõudmas peoplatsile. Foto: Eliise Joost

Tantsuneid Vargamäe taeva taustal. Foto: Eliise Joost

Lavastuse loojad Birgit Mihhailov ja Monika Kirss rõhutasid, et peo tuum oli sõna ja tunde kokkupuutepunktis. Laul ja kirjanduslik sõna kohustusid seal, kus publik kuulas mitte ainult meloodiat, vaid ka tähendust ning tantsijate sammud kandsid edasi mõtet, mitte ainult rütmi. Jutustusse oli põimitud tunded seoses iga-aastase Järvamaa laulu- ja tantsupeo traditsiooni ning selle läbiviimise protsessiga – on hetki, kus pidu tekitab tühimust ja trotsi, vastukaaluks aga ka heldimust ja ühtekuuluvust. Iga osaleja, nii pealtvaataja kui ka esineja jaoks, avanes võimalus iseenast peo raames analüüsida.

Vargamäe pakkus peole erakordse tausta – Tammsaare loomingust tuttava maastiku, kus inimene ja loodus, töö ja tundmus on alati ühte sulanud. Metsade, küngaste ja avarate väljade keskel oli peolistel end lihtsam argipäeva kiirustamisest eemale kiskuda ja mõtiskleda muusika ning tantsude saatel sõnade mõju üle.

Vargamäel asub ka Järvamaa Kultuurihhis. See kultuuri pühapaik oli paljude jaoks seni avastamata jäänud, kuid pääses nüüd kirkalt esile, kuna just seal süüdati pillipeo saatel laulu- ja tantsupeo tuli.

Pärast pühalikku hetke Kultuurihhis algas peo põhiosa regilaulu saatel üle Vargamäe välja kulgenud rongkäiguga, mis pealtvaatajaid pisarateni liigutas Järgnenud etendus kandis publikut tundest tundes, justkui romaani peatükkides edasi liikudes.

Lavale astus üle kahe tuhande esineja: koorid, tantsurühmad, puhkpilliorkestrid ja rahvamuusikud – kogu Järvamaa kultuuriline rikkus.

Pidu ühendas kogukonda: mitmekümned vabatahtlikud, kohalikud ettevõtjad ja ettevõtted, korraldusmeeskonna liikmed, naiskodukaitse ja kaitseliit, Järva vald, Eesti Rahvakultuuri Keskus, SA Järvamaa ja paljud teised panustasid peo kordaminekusse.

„Sõna tunded” pani küsima: millised on minu sõnad ja tunded? Kuidas need meie ühises kultuuriloos edasi kõlavad?

Järvamaa laulu- ja tantsupidu 2025 jääb meelde kui kohtumine kirjanduse ja rahvakultuuri vahel, kus sõna ei jäänud paberile, vaid sai hääle, liikumise ja tähenduse. See oli kevadine hetk, mil kogu maakond hingas ühes rütmis ja tundis ühte moodi – sõna kaudu.

Monika Kirss, Birgit Mihhailov, Carolyn Savolainen

Järvamaa laulu- ja tantsupeo „Sõna tunded“ idee autorid ja lavastajad

Ülle Välimäe Kabala rahvatantsijate piiramisrõngas. Foto: Teet Reier

Ülle Välimäe – pool sajandit kultuurikorraldajana Türi vallas

Ülle Välimäe on väsimatu kultuurivedur, keda jagub mujalegi kui ainult oma koduvalla kultuurielu korraldama. 2025. aastal tähistas ta väärikat tööjuubelit, aga ind õnneks ei paista rauevat. Järgnevas usutluses räägib Ülle nii oma tööelu algusaegadest kui ka tänasest tegemistest.

Ülle, miks sa valisid kultuuritöö?

Kuna minu isa töötas telefonimontöörina, siis lapsena ma arvasin, et minust saab ka mingisugune sidetöötaja ja ma läksingi peale põhikooli õppima Tallinna Polütehnikumi. Aga seal ma juba olin rahvatantsurühmas ja orkestris ning tegelesin kõige muuga, kuigi oleks pidanud õppima matemaatikat ja muid selliseid aineid. Ja enne kevadet ütleski meie kursuse juhendaja mulle: „Tead tüdruk, vist on teisi koole, kus sina võiksid õppida. Viljandis on üks tore kool, äkki sa võiksid sinna minna?“ Mulle tundus siis, et võib-olla see on tõesti hea mõte ja nii ma käisingi keskkoolis ning pärast seda läksin Viljandisse kultuurikooli õppima. Ja selgus, et oligi õige otsus. Teinekord mängib juhus ikka suurt rolli – oleks väga kurb olnud, kui seda mõtet poleks tulnud.

Kultuurikooli aeg oli õnnelik aeg, sest see kool oli toona väga edumeelne. Eks tehti ka seda, mida nõuti, aga oli siiski palju vabadust ise tegutseda ja luua ning õpetajad ja õpilased olid ühel tasandil, ei olnud sellist üleolevat

suhtumist noortesse. Ja mul on väga vedanud, et olen leidnud endale elukutse, mis mulle väga meeldib, sest see on üks elus õnnelik olemise põhialuseid.

Kuidas sul õnnestus kohe oma kodukanti tööle saada, toona oli ju suunamine ja ei saanud vabalt töökohta valida?

Mul oli kaks suunamise valikut: üks Viljandimaale Suisleppa ja teine Järvamaale, Estonia maakultuurimajja Oisus. Kabala tüdrukuna valisin ma muidugi viimase, mis oli kodule lähemal.

Ma mäletan väga selgelt oma esimest tööpäeva, mis oli 6. augustil 1975. Mäletan ilma, mäletan, mis mul seljas oli – miniseelik ja kõrged kontsad –, mäletan, kuidas ma sinna Oisu läksin. Mu pea oli ikka väga püsti: arvasin, et ma olen peaaegu maailma kõige targem ja nüüd ma lähengi sinna kultuuri tegema. Kuigi mind enne hoiatati, et seal on kuri kolhoosiesimees Heino Marrandi, kes absoluutselt ei salli mingit kultuuri tegemist, et kõik inimesed peavad olema vähemalt traktoristid või lüpsjad, sest need on ikka midagi väärt. Aga noore inimesena ei tahtnud ma uskuda, et on olemas inimesi, kes kultuuri ei salli. Ja elu näitas, et polnud see Marrandi nii hull midagi: oli pidudel esimesena kohal, lõi tantsu ja vahel isegi lahkus viimasena ning hoolis ka kultuurist väga. Kolhoositöö oli muidugi esikohal ja sellega pidi kultuuritöötajad arvestama.

Kui traktoristid ja lüpsjad olid väärt töötajad ning said toona vähemalt Estonia kolhoosis ka kõrget palka, siis mis ametit sina täpselt pidasid ja kui suur sinu palk oli?

Kolhoositöötajate palk oli 300 kuni 500 rubla. Mina olin Paide rajooni kultuuriosakonnale alluva Estonia maakultuurimaja kunstiline juht ja palk oli 75 rubla, mida maksti kahes osas. Aga üks ema-isa aitasid ja mis noorel inimesel ikka vaja oli. Peaasi oli, et sai tööle minna, laulda ja tantsida ning vahvaid sündmusi korraldada. Ja nii on olnud see terve elu, et rõõm ja rahulolu tuleb mujalt kui palgast.

Kuivõrd oli sellises maakultuurimajas vabadust valida, milliseid üritusi korraldada?

Kultuurimajad kuulusid toona riiklikku süsteemi ja olid korralikult nõukogude võimu kontrolli all, et seal mingit „rahvavaenulikku“ tegevust ei toimuks ning muidugi pidime me korraldama armee aastapäeva ja

sotsialistliku revolutsiooni aastapäeva tähistamist ja muid selliseid asju. Ükskord oligi armee aastapäev tulemas, tuli parteisekretär ja ütles, et tuleb sündmus korraldada. Me siis väga pingutasime: tekitasime igavese tule kõik saali, laulsime ja kutsusime kellegi rääkima. Inimesi tuli, aga parteisekretäri mitte. Ja tohutu aruandlus oli, seda ei oska praegu noored inimesed ettegi kujutada, mis tabeleid kõik tuli täita küll patriootliku töö ja kasvatustöö kohta. Eks me muidugi luuletasime ka neis aruannetes, et kui palju inimesi neil üritustel käinud oli.

Õnneks sai ikka palju muud ka teha ja inimestel oli sellist isetegemise tahtmist võib-olla rohkem. Aga ega mujalt ju väga tööle vaheldust ja meelelahutust saanudki kui pidi ikka ise tegema. Nii et näitering tegi 3 või 4 etendust aastas ja tegutsesid ansamblid, tantsurühmad, kapellid ning rõõmu ja lusti oli palju.

Kultuuritöös ikka tuleb ette mingeid ootamatusi, räägi mõni lõbus seik, mis sul karjääri algusaegadest meeles on.

Ühel sügisel kutsuti meid Hiiumaale külla. Oli suur hulk isetegevuslasi minemas, kuupäev kokku lepitud, buss olemas ja siis selgus, et Heino Marrandi ei lubagi minna, sest on vaja kartuleid võtta. Aga meie olime nii kanged, et läksime ikkagi. Väga lõbus reis oli, aga tulemus oli kurb, sest kõik osalenud kolhoositöölised jäid suurest kvartalipreemiast ilma. Aga oma hobist keegi sellepärast õnneks ei loobunud.

Me aitasime ka suuri kolhoosipidusid korraldada. Kord oligi Retla kooli võimlasse pikad lauad kaetud, ansambel Vitamiin kohal ja humorist Lembit Sibul ka, kes oli aga täiesti purjus. Võttis ta siis ühelt laualt kotleti kahvli otsa, läks kolhoosi direktori juurde ja ütles: „Palju õnne, Põlva rahvas!“ See on mulle ka meelde jäänud.

Kuuldavasti oli omal ajal see, et esineja on purjus, üsna tavaline, praegu pigem erand. Või kuidas sulle tundub?

Vanasti võis bändimees trummide taga ümber ka kukkuda, seda võis juhtuda küll, aga tasapisi koos ühiskonna arenguga on see muutunud. Vähenenud on nii alkoholi tarbimine kui ka suitsetamine üldiselt ja see mõjutas ka esinejate käitumist. Eks ka kultuurikorraldajad hakkasid rohkem nõudma ja esinejate tasud läksid suuremaks, mis tõstis ka kvaliteedinõuet. Veel umbes 10 aastat tagasi oli bändide raiderites nõudmisi, et lava taga peab olema 10 viskit ja keegi oli koguni kirjutanud, et lava nurgas peab

olema tonn paekivi. Siis me leppisime Rahvamajade ühingus kokku, et selliste nõudmistega me kaasa ei lähe ja minu meelest on nüüd asjad läinud täiesti normaalseks ja see on tore.

Sa ütlesid, et inimestel oli isetegemise tahtmist varem rohkem ja ka esinejate kvaliteet on tõusnud. Kas kultuurimajja tullaksegi nüüd pigem teiste etteasteid nautima kui midagi ise tegema?

See on nii ja naa. Ma olen aru saanud, et kui mõnes paigas hakkab kultuurielu ja isetegevus hääbuma ning rahvamaja ukсед tahetakse kinni panna, siis ikkagi mingi grupp inimesi ärkab, et oot-oot, meie tahame ikkagi ise ka midagi teha. Kultuurikorraldaja ei ole nagu rongis piletimüüja, kellelt küsitakse pileti konkreetsesse kohta sõiduks, tema peab ise ära arvama, kuhu inimesed sõita tahavad. Ja kultuurikorraldajal on väga raske midagi teha, kui inimesed kaasa ei tule ja väga rakse midagi välja pakkuda, kui kogukonnast ei tule n-ö tellimust.

Praegu oled Sa kogu Türi valla kultuurikeskuse juht ja ka Eesti Rahvamajade Ühingu esinaine, nii oled sa hästi kursis kõigega, mis selles vallas toimub. Mis teeb nende asutuste juhtidele praegu rõõmu või valmistab muret?

Hea on see, et kultuuri- ja rahvamajad üle Eesti on korda tehtud. Selliseid maju, kus kempshais esimesena vastu lööb või on kütmata, enam ei ole. Kogu infra ja välimus majadel on ikka väga palju muutunud. Aga rahaga on alati keeruline. Igal aastal peab asutuse juht eelarvet kaitsma ja rääkima, kui oluline ikka kultuurivaldkond on ja kui vajalik on kaasaegset tehnikat omada.

Ja muidugi kultuuritöötajate palk. See on jätkuvalt madal, kuigi mingi nihe on toimunud ja see on läinud paremaks. Aga noored inimesed, kes õpivad kultuurikorraldust, kahjuks rahvamajja väga tööle ei jõua. Ega me ei tea, kuhu nad täpselt kaovad, aga ilmselt tahavad nad olla pigem projektijuhid ja määndžerid, seal on ikkagi rohkem võimalusi ja liiguvad suuremad rahad.

Õnneks meil Türil on kollektiiv püsinud kaua sama ja väga pole inimesi otsima pidanud ning kui on kedagi vaja olnud, siis oleme seni inimesed leidnud. Aga kui see aeg tuleb, et on vaja siia koolitatud noori inimesi leida, siis on see probleem kindlasti. Mida väiksem koht, seda keerulisem see on. Siis on targem leida koha pealt noor inimene, kellel silmad säravad, nagu minul

kunagi, ja hakata talle süstima seda mõtet, et ta võiks kultuurikorraldajaks saada. Ja loota, et omavalitsus on piisavalt tark, et toetada tema õpinguid.

Ma tegelikult näen, et omavalitsuste juhid tahavad, et kultuurielu oleks hästi korraldatud ja pidupäeva kõnedes on alati esikohal haridus ja kultuur ning mainitakse toredaid kultuurisündmusi, mis toovad inimesi kokku. Nii et siis võiks ka toetust kultuurile rohkem olla. Meil Türil on õnneks hästi läinud, siin hoolitakse kultuurist ja eelarve läbirääkimised ei ole ka nii keerulised.

Kas sina näed, et kultuurimajad jäävad ja isegi kui mõni omavalitsus rahvamaja või külakeskust ülal ei pea, siis ehk mõni MTÜ või kogukond ise toimetab ja sellist kohta, kus ühisüritusi teha, on inimestel jätkuvalt vaja?

Kindlasti ei kao. Kui kultuurimajad on juba aastast 1883 Eestis olnud, siis ma ei näe sellel küll lõppu tulevat. Neid võib-olla nimetatakse teisiti, olgu siis kogukonnakeskus või midagi muud, aga kindlasti rahvamaja jääb. Ja MTÜd on väga toredad, aga minu kogemus näitab, et MTÜ on vabatahtlik ja kui eestvedajad väsivad, siis nad lihtsalt lõpetavad tegevuse. Kohaliku omavalitsuse kultuuriasutus on ikkagi kohustatud järjepidevust hoidma ja säilitama ajalugu, kõike seda, mis meid siin eestlastena hoiab ja laseb meil Eesti riik olla – see on suurel määral seotud ka rahvamajade ja nende traditsioonidega, mis seda eestlust hoiavad.

Pool sajandit on väga pikk aeg ühe inimese elus, aga vaadates millise energia ja säraga sa oma tööd teed, siis tundub, et pensionile sa niipea veel minema ei hakka. Kui kauaks sul seda jaksu veel on?

Ma küsin seda endalt iga päev. Ega ise ei saagi aru, et nii pikka aega on olnud. Aga ma püüan töökaaslaste pealt vaadata, et kas nad on juba tüdinenud ja tahavad kedagi teist. Nad küll ütlevad, et ära aja lolli juttu. Meil on ka kultuuriosakonna juhatajaga kokkulepe, et kuna ma keerutamist ei salli, siis nad ütlevad otse, kui mul on aeg minna. Tegelikult võiksin juba ammu pensionil olla, aga mulle lihtsalt meeldib minu töö. Ma helistasin ka oma õpetajale Aino Arrole ja küsisin, et millal on õige aeg töölt ära tulla. Ta küsis vastu, et kas kõik tunduvad juba lollid ümberringi. Mina ütlesin, et ei tundu. „Siis pane edasi!“ ütles Aino. Ja nii ongi.

Ma ei tähtsustaks üldse seda 50 aastat, sest see on läinud nii märkamatuks,

üks pidu peo otsa. Seda tööd teha on väga tore, sealt saab nii palju tagasi. Kui inimesed sündmustelt lahkudes siiralt tänavad, siis see on suurem tänu kui palgapäev. Üks eriline hetk oli, kui ükskord 31. detsembril väljusin viimasena majast ja tuli üks väärikas Türi vanaproua ning ütles: „Aitäh, et te siin töötate, te teete nii toremaid asju. Olgu teil ikka tervist ja jõudu kõike teha!“ Ma seisin tükk aega pisarad voolamas ja mõtlesin, et mida üks kultuuritöötaja veel võiks tahta. Selline asi ju paneb edasi toimetama ja olema tänulik oma kogukonnale.

Küsitles **Annelly Erm**

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Järvamaa rahvakultuurispetsialist

Albert Uustulnd – Saaremaa elu ja mere igatsuse jutustaja

Albert Uustulnd (1925–1997), kelle 100. sünniaastapäeva tänavu tähistame, on üks Saaremaa kultuuri- ja kirjanduselu suurkujusid. Tema looming ning elu on tihedalt seotud kodusaares, mere ja rahvaga ning just Saaremaa on see paik, kus tema mõju on kõige tugevam.

Albert Uustulnd sündis 6. novembril 1925. aastal Saaremaal Pihlta vallas Suure-Rootsi külas. Ta õppis Vätta algkoolis ning Kuressaare Keskkoolis. Tallinna Polütehnilise Instituudi majandusteaduskonna lõpetas 1954. aastal.

Kõige kaalukamad on kirjaniku saavutused romaani alal, ta on asjatundlikult kujutanud saarlaste elu ja tööd romaanides "Meri põleb", "Avali väraval", "Meri, mehed ja jumalad", "Tuulte tallermaa". Uustulnd sai tuntuks populaarsete komöödianäidenditega "Traalid udus" (1960) ja "Mere peremehed" (1961).

Muuhulgas on populaarne rahvakirjanik oma elu jooksul esinenud nii raadiopublikistika kui reportaažidega. Ühtekokku on Albert Uustulndi kirjasulest ilmunud 6 näidendit, 13 romaani, 6 kuuldemängu ja ligi 30 laulu.

Tema loodud laulud – näiteks „Kodu rannamäel“, „Sinavad veed“ ja „Tüdruk“ – on saanud rahvalikuks pärandiks, mida laulavad põlvkonnad. Need laulud kannavad edasi kodutunde, mere igatsuse ja armastuse Saaremaa vastu.

Albert Uustulnd akordionit mängimas. Foto: SMF3920_207F (1)

Saarlased on temast alati lugu pidanud ja tema loomingut armastanud ning tänavuse juubeliaasta valguses saab tema kirjutatu ja muusika arusaadavalt varasemast rohkem tähelepanu.

Albert Uustulnd 100 – juubeliaasta tähistamine

Albert Uustulndi 100. sünniaastapäeva tähistamine Saaremaal on olnud mitmekesine ja elav, ühendades muusika, kirjanduse, lavakunsti ning mereteemalise pärandi.

Juubeliaasta algas Uustulndile pühendatud merelaulude kontserdiga vabariiklikul noorte solistide konkursil Solistica, mis tõi kokku muusikahuvilisi üle Eesti. Noorte solistide esinemised ja Uustulndi loomingust inspireeritud muusikavalik löid väärrika ja elava alguse juubeliaastale, ühendades põlvkondi läbi muusika ja merevaimu.

Kuressaare teater tõi lavale Tiit Palu meeleoluka lavastuse „Tormide poeg“, mis jutustab Uustulndi elust ja loomingust. Tema eluloos ja loomingus peegeldub terve põlvkonna saatus – sõda, vangistus võõral maal ning eneseteostus kodusaares. See erilise fenomenina mõjuv lavastus avab suure saarlase olemust ja tema mõjujõudu.

Toimus traditsiooniline mereajaloo konverents, mille korraldas Saaremaa Merekuultuuri Selts koostöös Saaremaa Muuseumiga. Konverentsi raames koostati ka kirjaniku elu ja loomingut tutvustav näitus.

Sügiseseid sündmused tõid Uustulndi pärandi esile muusikas ja lavakunstim. Kirjaniku sünniaastapäeva paiku toimunud pidulik kontsert Kuressaare kultuurikeskuses pakkus publikule võimaluse kuulda Uustulndi muusikale ja merelauludele loodud uusi koori- ning orkestriseadeid, esitajaiks Saaremaa meeskoor SÜM, Kuressaare Hariduse Kooli poistekoor Kratid ja Kuressaare Linnaorkester.

Nasva ja Aste rahvamajade koostöös sündinud teemaõhtu „Lood ja laulud“ tõi lavale Uustulndi lood, mõtted ja laulud läbi sõna, lavaliste dramatiseeringute, muusika ning piltide.

Juubeliaasta oluliseks osaks on olnud arvukad kohtumised Alberti poja Lembit Uustulndiga, kes on isa eeskujul jätkanud mereteemalise kirjanduse traditsiooni ning loonud mitmeid hinnatud romaane ja stsenaariume. Vestlusõhtutel paljudes rahvamajades, raamatukogudes ja koolides on Lembit jaganud mälestusi oma isast, tema loomingust ning erilisest seosest

merega, pakkudes publikule sooja ja vahetut pilku ühe suure saarlase ellu ning loomingulisse pärandisse. Sellest vaimususest on kantud ka isa ja poja loomingut käsitlevad näitused Saaremaa kultuuriruumis.

Kogu juubeliaasta on kulgenud merelise vaimu ja kultuuripärandi ümber, sidudes põlvkondi ja andes võimaluse taasavastada Albert Uustulndi elu, loomingut ning mõju Saaremaa kultuurile.

Pärandi jätkusuutlikkus

Albert Uustulnd on ehe näide sellest, kuidas üks loovisik võib kujundada terve piirkonna kultuurilist identiteeti. Tema kaudu on saarlased saanud kultuurilisse ruumi oma hääle: kalurite töö, saare karm ja samas kaunis loodus ning kogukonna sidusus. Ta aitas kinnistada arusaama, et saarlaste eripära ja igapäevaelu väärivad samavõrd tunnustust kui suurte linnade või ajalooliste keskuste lood.

Tema austav nimi ja looming on tänini Saaremaa kultuuripärandi osa. Näitused, meenutused ja kontserdid aitavad hoida teda elavana rahva mälu, inspireerides ka tänapäeva kunstnikke ja muusikuid.

Ester Soe

Saaremaa valla kultuurinõunik

Kultuuriturg – mis see on ning kuhu edasi?

Kaks tulihingelist kultuurikorraldajat Aigi ja Triin elavad Tõrvas, kuigi kumbki neist ei ole põline tõrvakas. Kultuuriturg sündis nende ühisest visioonist, et Tõrvas võiks olla koht, kus kohtuvad erinevad ideed, inimesed ja kunstilised väljendusviisid. Soovisime eksperimenteerida, piire nihutada, näidata, et kunst ja kultuur ei kuulu vaid galeriidesse ning kultuuri- või teatrimajadesse. Kunst on kõikjal!

Meie käsutusse anti Tõrva kesklinnas asuv vana turuhoone, mis oli aastaid tühjana seisnud. Kunagi kohalikele loodud hoone ei saanud omal ajal korralikult hoogu sisse ning jäi seetõttu unarusse. Meie jaoks oli tegemist aga ideaalse asukohaga – avar ruum keset linna pani fantaasia tööle ning nii sai alguse Kultuuriturg.

Kultuuriturg. Foto: Egon Bogdanov

Võõrasime igavad valged seinad üle erksate värvidega, hoone linnapoolne külg sai suure Kultuurituru logo ning tööme kunsti ja kultuuri kõige silmatorkavamal moel „lettidele“. Meie jaoks oli oluline teha seda kõike võimalikult väikeste kuludega. Korraldasime kogukondlikke mööblikogumisi, käisime prügimäel ning andsime uue elu vanadele ja päevinäinud esemetele.

Meile annetati tõelisi rariteete – Pink Floyd'i vinüüle, Jõrbergi kassette ning riiulid täitusid eri ajastutest pärit toidunõudega. Kevadel korraldasime talgupäeva, kus kogukond tuli appi ruume korrastama. Suvel said meie tegevused tõelise hoo sisse. Kodukohvikute päeval külastas Kultuuriturgu sadu inimesi.

Järgnesid kontserdid, alguse sai muusikaviktoriini traditsioon, Tõrva Tule-Päevade ajal olime osa ametlikust programmist. Korraldasime kirbuturgu, erinevaid töötubasid ning algatasime koostöös kino Koiduga filmifestivali, toimusid sünnipäevad ning jõulude ajal korraldasime suure jõuluturu.

Kahepäevane jõuluturg tõi kokku kauplejaid ja külastajaid nii Tõrvast kui ka lähialdadest. Selleks puhuks ehtisime hoone kõige pöörasemates toonides – kasutusele võeti sinised, rohelised ja punased karrad ning vanad jõuluehted. Lettide all klaasi taga avanes vanade mänguasjade näitus, kus mitmed eksponaadid olid ligi sada aastat vanad.

Plaanis on jätkata Kultuurituru arendamist. Kavas on laiendada koostööd erinevate loovisikute ja organisatsioonidega, tuua programmi rohkem noortele suunatud tegevusi ning arendada ruumi mitmeotstarbeliseks loovkeskuseks. Samuti on oluline säilitada kogukondlik vaim ja julgus katseta da, et Kultuuriturg jääks paigaks, kus sünnivad uued ideed ja kohtumised.

Aigi Treumuth ja Triin Pärn
Kultuurituru eestvedajad

Särin 10

Kui luua festival, siis iial ei tea, milliseks kujuneb selle teekond ja kui mitu aastapärlit korralduskesse lükitud saab. Kui eestvedajad satuvad veel olema kahekümnendates vabakutselised noored, asupaigaks väikelinna nõukogudeaja jäänukist autobasikoloss ja korralduseks aega täpselt kolm kuud, siis võib öelda, et pikk iga ja ellujäämisšansid pole esmapilgul ehk kõrged. Ometi, kui sellesse retsepti liita koosloomisrõõm, kodupaigaarmastus ja tubli annus järeleandmatust, siis tõusevad panused juba 50/50 peale.

Nii võib tõesti öelda, et 2025. aastal 10 aastaseks saanud SÄRIN on mõneti imelaps, kes jäi ellu nii covidi-aegses tõmbetuules kui ka korraldava meeskonna kasvuraskustes. Ja kuigi Eesti on hetkeseisuga üle puistatud tohutu hulga nii väiksemate kui ka suuremate festivalidega, mille nimed ja näod võivad vahel ühtlaseks massiks kokku sulada, on särisejad nüüdseks leidnud oma koha ja truu publiku üles.

13.–14. septembrini tõstistki festivalilaev taas purjed ja seilas oma seitsme lava ning ligi tuhandepealise kaaskonnaga kahepäevasele retkele. Avamine oli sel korral pidulikum kui varasemalt, sest ikkagi esimene juubel ja tuli korraldada väike gala. Selle ajal ei mahtunud publik saali äraagi, sest lava vallutasid kodulinna juurtega rahva lemmikud. Õhtut vedas Osooni saatejuht Kristo Elias, lavale astusid Vaiko Eplik, Mari Jürjens, Sten-Olle, Karolin ja veel paljud teised, kes Särinat oma südames kannavad. Peakorraldajana oli sel korral kõne jätkuks au koos Pärt Uusbergi kooriga kanda ühiselt ette ka tõeline armastusavaldus ehk “Siia laotan südame” kooriseade. Etteasted vaheldusid raadio-stiilis intervjuudega ja üheskoos pureti läbi küsimus, et

mis see Särin siin Raplas siis ikkagi on. Käisid läbi sõnad valguslaeng, kogukonna kokkutulek ja palju muud head, mis tõesti särisejaid liidab.

Järgnevate päevade menüü oli kirju ning sisaldas endas tõelisi gurmee-ampse kõrvuti korraliku peomölluga. Ja huvitav on see, et Särinale sobivad kõik kõrvuti – vanemad noortega, intellektuaalihundid möllutajatega ja kodupaiga inimesed kaugelt tulnutega. Kohtumised laevad ja vestlused tekitavad tõeliselt pika järelkuma.

Viis alaprogrammi oli täis nii Rapla kandi loojaid kui ka üle-eestilisi artiste. Filmiprogramm kutsus lisaks enda valikule külla ka teised festivalid, kes oma väljapanekust läbilõike tegid. Külas oli näiteks Matsalu Filmifestival ja Kaader. Kirjandusprogramm paiskas lavale nii noori ja vihaseid luuletajaid, tõelisi poetesse kui ka sahtlisse kirjutajaid. Viimased said turvalises vormis oma esimesi luulelugemisi publiku ees teha. Teater kutsus külla Naeru Akadeemia, mille eesotsas särab Ivo Uukivi ja muidugi viis publiku Rapla bussituurile meie oma Rapla Väikelinna teater. Stand-upi žanri lipulaev Tõnis Niinemets oli samuti oma parimas sõiduvees nii etendust andes kui ka DJ-puldis.

Muusika on ehk kõige laiema spektriga Särina alaprogramm. Nii toimus kirikus Õhunesseqi hõrk mõtiskelu ja samas möllutas pealaval Robert Linna oma Lexsoul Dancemahcine`iga. Nende vahele jäi veel mitmeid artiste ja kooslusi, kes täppisteadusena publiku kavasse valitud, et kõigile oleks päriselt ka midagi meelepärast. Kunstiprogrammi jaoks maaliti Liisi Eelmaa poolt päris uus suurvorm ja hoovi seinu hakkasid kaunistama Märt Vaidla "Baasi kassid". Pisikesi näitusi ja avastamisrõõmu oli veel.

Nii tundub, et päris kõike siin sõnades kirjeldada ei saagi. Sest särin on ikkagi sünergia – kunsti kohtumine publikuga, uue kohtumine vanaga ja tuttava kohtumine võõraga. Või teise tuttavaga. Mõlemad sobivad.

Õeldakse, et iga paiga teevad eriliseks just selle koha inimesed. Nii teevad särisejad ehk ligi kolmkümmend noort kultuuriprofessionaali ja ligi kuuskümmend õpilast-vabatahtlikku veidi eriliseks ka pisikeses Rapla. Annavad oma aega, paotavad südamed ja usuvad endiselt sellesse väikesesse imesse nimega SÄRIN.

Pikka iga ja järgmiste kohtumiseni!

Maili Metssalu
kultuurifestivali Särin peakorraldaja

Kui õhus on maja – uhiuus kultuurimaja

Kärdla kultuurikeskus on justkui Hiiumaa kultuurielu süda, mis tuksub aastaringselt juba 66 aastat. Täna sel päeval osaleb huviringides aasta lõikes ligi 250 inimest, toimub ca 300 kinolinastust, 15 teatrietendust ja 15 kontserti. Majas toimuvad seminarid, konverentsid, laadad, aktused ja muud erinevad ettevõtmised. Saali kasutavad ka kaks Kärdla kooli oma suursündmuste korraldamiseks. Eksponeeritakse vähemalt 16 näitust aastas. Maja teisel korrusel tegutseb Kärdla Linnaraamatukogu.

Kõik tundub nagu toimivat, kuid näiteks etenduskunstide tegevust piirab vaid 156 kohaline saal ja olematute tehniliste võimalustega väike lava, mis ei sobi enamasti professionaalsete teatrite ja suurema osalejate arvuga sündmuste korraldamiseks. Pikka aega ei ole rahul ei kultuuri tegijad ega tarbijad. Ihalus uute ja kaasaegsete tingimuste järgi on rohkem kui õhus.

Miks mitte vana hoonet remontida?

Kui remondime, saame täpselt samasugused tingimused, mis täna on, ainult värskemad ja turvalisemad ruumid. Arenguhüpet pole. Viis aastat tagasi tehtud ehitise audit näitas, et hoone on läbinisti amortiseerunud nii konstruktsioonide, katuse kui ka tehnosüsteemide osas ja selle kulukas remont ei ole enam mõistlik. Näiteks ainuüksi kultuurikeskuse katust on viimaste aastate jooksul parandatud kümnekond korda, kuid lekkeid pole õnnestunud lõplikult kõrvaldada. Hoone rekonstrueerimine ei ole oluliselt odavam uue tänapäeva nõuetele ja vajadustele vastava maja ehitamisest.

Miks just sama asukoht?

Praegune kultuurikeskus asub Kärdla südames keskväljaku ääres, bussipeatuse vahetus läheduses, olles samas ümbritsetud rohelusest. Keskus on hõlpsasti ligipääsetav nii kohalikele kui ka kaugemalt tulijaile. Paljudes linnades on just keskväljakute lähedal paiknevad kultuuriasutused kogukonna südameks. Sellest tulenevalt on mõistlik, et uus hoone rajatakse samale krundile.

Milline võiks uus keskus olla?

Uue hoone tuumana nähakse mitmeotstarbelist suurt saali, mida saab kasutada nii sõnateatri, kontsertide, tantsuetenduste kui ka paljude teiste sündmuste jaoks. Publikuala kalle oleks vajadusel muudetav, näiteks võimaldades ruumi muuta banketisaaliks või laiendada lava.

Soovime, et hiidlasel oleks võimalus kultuuri kohapeal nautida, sest Hiiumaa on võimeline vastu võtma teatreid, kontserte, pakkuma kino- ja näituseelamusi ning kaasaegseid raamatukoguteenuseid.

Kas lavatorn on kui müstereium õhus? Mis see on?

Lava kohal on vaja nii palju kõrgust, et stangedele kinnitatud dekoratsioonid ja kardinad oleks võimalik täispikkuses lae alla tõmmata. Seda kõrgusesse minevat osa nimetatakse ka lavatorniks. Kui sellist võimalust ei ole, siis sellisel laval jääb pakutav repertuaar kesiseks ja professionaalsed teatrid ei saa oma etendustega välja tulla. Neid võimalusi vajame ka enda korraldatavate produktsioonide jaoks. Tervel Hiiumaal ei ole mitte kunagi olnud ainsatki lavatorniga saali.

Selline kõrgusesse pürgimine on aga tekitanud torme veeklaasis – miks ometi peab nii suur ja kõrge maja olema? Uue kultuurikeskuse ja sealhulgas avara raamatukogu ruumiprogramm ning täpsemad vajadused selginevad veel arutelude käigus, kuid eeltöö on töögrupi ja maja kasutajate poolt tehtud. Kindlasti püütakse aktiivselt kaasata avalikkust, sest just avalikkusele see hoone mõeldud ongi. Teema kõnetab väga suurt hulka elanikkonnast, sest see oleks ka saare mõistes sajandi kultuurivaldkonna investering, mida ei saa mõtlematult teha. Ja keskvalitsuse toetuseta on see väikesele Hiiumaale ka täiesti üle jõu käiv. Kui selgus majas, kuulutatakse välja arhitektuurivõistlus.

Mida annab uus hoone kogukonnale?

Uus kultuurikeskus loob tingimused nii kohalikele kultuuri- ja huvitegevustele kui ka suuremate sündmuste vastuvõtmiseks. See on investering tulevikku – sellesse, et Hiiumaal kasvaks uus põlvkond loomeinimesi ning sünniks rohkem võimalusi kultuuri kaudu kogukonda tugevdada.

Uue, veel õhus oleva maja eesmärk ei ole pelgalt ilus fassaad, vaid aastaringiselt töötav Hiiumaa kultuurielu keskus – selline, mis kannab Hiiumaa omapära, toetab kohalikku elu ja meelitab siia külastajaid mitte ainult Eestist, vaid miks mitte üle Euroopa.

Aivi Telvik
kultuurikeskuse juhataja

Pilistveres toimunud kirjandusfestival Elusamus tõestas koostöö jõudu

Eesti raamatu aastaks soovis Põhja-Sakala Raamatukogu pakkuda inimestele midagi erilist – sündmust, mis tooks kirjanduse ja kultuuri maapiirkonda. Nii sündis idee korraldada Pilistveres kirjandusfestival Elusamus.

Pilistvere on paik, kus ristuvad vaimne ja ajalooline pärand. Just siin toimus 1687. aastal piiblikonverents – esimene eesti keele konverents Eestimaa pinnal. 1879. aastal asutatud Pilistvere raamatukogu on Viljandi-maa vanuselt teine. Seepärast tundus loomulik, et festivali koduks saab koht, millel on sügav kultuuriline ja usuline taust.

Festivali korraldamisel löid kohe kaasa EELK Pilistvere Andrease koguduse, Pilistvere rahvamaja, Võhma Vaba Aja Keskuse, Pilistvere kohviku ja Pilistvere külaseltsi inimesed. EELK Viljandi praostkonna praost Hedi Vilumaa aitas koostada esinejate programmi. Põhja-Sakala Raamatukogu direktor Monika Jõemaa juhtis

Livy Arus (vasakul) ja Laura Priivits valmistavad festivali logostendi.
Foto: Monika Jõemaa

Festivali avasõnad Joonas Hellermalt Pilistvere rahvamajas. Foto: Laura Priivits

korraldust ja kirjutas rahastusprojekti, mida toetas Kultuurkapitali kirjan-duse sihtkapital.

Festivali nime inspireeris Pilistvere legendaarne kirikuõpetaja, teoloog ja luuletaja Vello Salum, kes tõi 1980. aastatel Pilistverre uue vaimse hingami-se. Tema õpetaja Uku Masingu elufilosoofia järgi on elu mõte elusamuses – pidevas vaimses kasvamises ja teadlikkuse süvenemises. „Elu on mõttekas siis, kui inimene saab olla intensiivsem, teadlikum, ärkvelmal eilsest,“ on kirjutanud Masing.

19. juulil toimunud festival algas tänapäevasega Pilistvere kirikus, kus teenisid praost Hedi Vilumaa ja vikaarvaimulik Andres Aaste. Andres oli kirikus avanud väärrika näituse piiblitest ja jagas kogu päeva vältel külalistele selle kohta teadmisi. Päev jätkus rahvamajas, kus esinesid Valdur Mikita, Lauri Räpp ja Jaan Tootsen ning pastoraadis, kus kõnelesid Kristiina Ross ja Tõnu Önnepalu. Öhtu lõpetas Hedvig Hansoni trio kontsert kirikus. Päeva modereeris Joonas Hellerma.

Lisaks toimus rahvamajas raamatuaasta piltvaiba tikkimine, mida juhendas Viljandi Linnaraamatukogu direktor Reet Lubi. Festivali külastajaid kogunes vähemalt 250.

Festivali logo kujundas Laura Priivits Pilstvere kogudusest. Koos Sirje Fedjukiga Võhma Vabaaja Keskusest valmis festivali kuulutus. Laura Priivits ja Livy Arus valmistasid suure logostendi lavataustaks. Laura ning kogudus valmistasid ühtses stiilis sildid ja teeviidad, mis juhatasid külalised õigesse paika ja lisasid sündmusele rõõmsa ilme.

Koguduse esimehe Carl Heinrich Pruuni eestvedamisel korraldasid noored parkimise ja tegid seda väga professionaalselt. Rahvamaja perenaine Merle Sepp oli rahvamaja muutnud tõeliselt hubaseks ja külalishahkeks paigaks, külaseltsi naised pidasid seal kohvikut. Sel päeval oli Pilstveres avatud koguni neli kohvikut: rahvamaja õues Sander Saki kohvik, endises kaupluses Pilstvere kohvik ning pastoraadi juures Inglikohvik. Nii et tühja kõhtu ei pidanud küll keegi kannatama.

Kõik osapooled panustasid südamega, et päev kulgeks väärikalt ja meelde jäävalt. Elusamus tõestas, et väikesed paigad võivad luua suuri asju, kui tegutsetakse üheskoos. Festivali korraldajad on saanud palju positiivset tagasisidet ja loodavad, et Pilstvere kirjandusfestivalist saab uus traditsioon, mis ühendab sõna, vaimu ja kogukonna elusamuse otsingul.

Monika Jõemaa

Põhja-Sakala Raamatukogu direktor

Jakob Hurda nimeline Põlva Rahvahariduse Selts 30

1995. aasta 27. novembril asutati Põlvas selts, mille täielik nimekuju on toodud pealkirjas. Käesolevas kirjatükis ja käibesõnavaras on kasutusel ka lühem – Jakob Hurda selts.

Uue võrsumiseks on vaja pinnast. 1995. aastal olid lood Põlva kultuurieluga keerulised. Linnavolikogu eestvõttel oli kultuurikeskusest saanud aktsiaselts. Ümberkorraldused võtsid senise töö mitmelt teenekalt kultuuritegijalt. Üks neist oli Rein Vill (1944–2007). Vill töötas kultuurikeskuses taas 1997–2007 ja aktsiaseltsi vorm kaotati uue sajandi hakul. Rein talletas juba verinoorena Põlva kultuurilugu. Materjali oli palju, puudus vaid kõige olulisem – aeg süstematiseerimiseks ja raamatukaante vahele talletamiseks. Nüüd oli aeg olemas ja tulemuseks raamat „Põlva Rahvahariduse Seltsi 33

aastat. Hetki. Fakte. Mälestusi“. Lisaks aastatel 1907–1940 (veidi ka Saksa ajal) tegutsenud seltsile on sisukas raamatus ülevaade 19. sajandi kultuurielust Põlvas. Ühe seltsi tegevus sai kokku võetud ja aeg oli küps uue, eelmise aatejärglase loomiseks. Vähetähtis polnud ka mure kultuurielu tuleviku pärast ja nii moodustati eeltöö tegemiseks algatusgrupp „Kultuurifond ja rahvakool“. Põlvamaa kultuurifond kogus raha kultuurielu toetamiseks ja hakkas paraku oma tegevust lõpetama, rahvakool tegeles kultuuritöötajate täienduskoolitusega. Kõige suurema panuse andsid seltsi loomisse Rein Vill ja kauaaegne Põlva maavalitsuse juhtivtöötaja Peeter Aas (1950–2021), kes tegid ka avakoosoleku põhiettekanded, vastavalt kunagise seltsi tegevusest ja vabaharidusliikumise kaasaegses Eestis (eesmärgiga seltsis koolitusvõimalusi pakkuda, mis ka õnnestus). Oma vaateid tulevasele seltsile jagasid ka maavalitsuse töötajad Helje Põvvat, Haimar Sökk ja Heino Luiga. Seltsi astus 46 inimest, kellest kuus on liikmed ka 30 aastat hiljem. Idee võtta seltsile Põlva lähedalt Himmastest Lepa talust pärit rahvusliku suurmehe Jakob Hurda nimi sündis ilmselt mitmes peas korraga. 2008. aastal ostis selts talu ja 2009–2010 allesolevad abihooned restaureeriti.

Igatahes otsustati avakoosolekul, et selts hakkab viljelema jakobhurdalikku tegevust ja liikmemaks tuleb “hurtades” (Jakob Hurda pilt oli kümnekronisel rahatähel). Seltsil oli ka algusest peale kindel soov korraldada üritusi avalikkusele ja nii oldigi rahva ees juba 5. detsembril koguni kahe näitemänguga. Etendati seltsimaja ehitamise lugu ja rahvatükki „Hasemani tütrede“, millega vana kalendri järgi 5. detsembril 1910 maja avati (hoone on praegu tuntud Põlva keskraamatukoguna, aga seal asuvad ka seltsi ruumid). Samuti esitleti sündmusel Rein Villa ülalmainitud raamatut.

Jakob Hurda rahvuskultuuri auhinna asutas kultuurifond 1992. aastal. 1996. aasta suvel andis selts üle esimesed auhinnad. Praeguseks on auhindu Jakob Hurdaga seotud paikades (Himmaste, Põlva, Tartu, Kuressaare, Helsingi jne) üle antud juba 34 korral, rahastajaks Eesti Kultuurkapital. Nimistusse kuulub 2025. aasta seisuga 68 oma ala korüfeed, nende hulgas Ingrid Rüütel, Kristjan Torop, Jaan Eilart, Rein Veidemann, Paul Hagu, Udo Kolk, Veera Hirsik, Anne Ojalo jpt.

Selts on pidanud väga oluliseks laulupeoliikumist. Teadaolevalt peeti Põlvas 1855. aastal esimene eestlaste laulupüha ja selle auks korraldati 2005. aastal suurpidu Intsikurmus. Selts on palju koduloopäevi pühendanud Põlvaga seotud suurmeestele (Jakob Hurt, Gustav Adolph Oldekop,

Jakob Hurda seltsi 30. aastapäeva pidu Põlvas. Foto: Jan-Mattias Kottise

Oskar Kurvits, Jaan Vahtra jt). Seltsi kodulootegevust on kultuurilooliste lavastustega toetanud 1996. aastal asutatud Põlva linna harrastusteater näitekirjaniku ja lavastaja Sirje Villa eestvõttel.

Selts on kirjastanud palju trükiseid, postkaartidest kaalukate teosteni. Kodu-uurijate ühistööna on trükivalgust näinud kuus Põlvamaa kodulookogumikku „Minevikumälestusi“. Sirje Villa näidendid on koondatud kogumikku „Põlvamaa paremad pojad“, hindamatut pärimust sisaldab „Põlvamaa muistendid“ jne.

Alates 2014. aastast korraldab selts koostöös Põlva vallavalitsusega Jakob Hurda rahvustoidu festivali. 2025. aastal osales kaaskorraldajana ka Eesti Rahvakultuuri Keskus.

Seltsi on juhatuse esimehena vedanud Rein Vill (1997-2007), Sirje Vill (2007-2022) ja Tiia Viilu (alates 2022).

Mitmekülgse ja viljaka tegevusega on selts juba 30 aastat püsinud Eesti rikkalikul kultuuripildil.

Küllli Ots
seltsi juhatuse liige

TUNNUSTUSED

Rahvakultuuri tunnustused ja preemiad

Eesti Vabariigi presidendi teenetemärgid 2025

Marju Viitmaa – Eesti Rahvakultuuri Keskuse Läänemaa rahvakultuurispetsialist

Kadi Kask – Mõisaküla koorijuht ja Abja gümnaasiumi muusikaõpetaja

Meeli Nõmme – Põltsamaa ühisgümnaasiumi pikaagegne muusikaõpetaja ja koorijuht

Celia Roose – pärimusmuusik ja pedagoog

Aigar Kostabi – puhkpillimuusika edendaja ja dirigent

Marina Kuznetsova – rahvatantsuõpetaja ja rahvatantsu edendaja

Kädi Pärnoja – Väandra piirkonna kultuuri- ja rahvatantsujuht

Maire Udras – rahvatantsujuht

Meelis Krigul – keraamik ja kultuuripärandi hoidja

Anneli Lõhmus – Vastseliina rahvamaja kultuurikorraldaja

Kadi Härma – muusikahariduse edendaja ja koorikultuuri hoidja

Silja Aavik – muusikaelu edendaja Järvamaal

Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali preemiad

Elutööpreemia 2025: **Laine Lõvi** – seto kultuuri kauaaegse hoidmise ja edendamise eest

Peapreemia 2025: **Jana Stahl** – rannarootsi kultuuripärandi sihikindla hoidmise ja esiletoomise eest

Harrastusteatri aastapreemia 2025: **Ivika Hein** – draamaõpetuse meetodikate ja õpetuse arendamise eest Eesti koolides

Koorimuusika aastapreemia 2025: **Heli Jürgenson** – aktiivse kontserttegevuse ja koorimuusika arendamise eest nii kodu- kui rahvusvahelisel tasandil ning silmapaistva panuse eest üldlaulupeo „Iseoma“ kunstilise juhina

Rahvamuusika aastapreemia 2025: **Helin Pihlap** – loomingulisuse, õpetamise ja korralduse eest, mis on andnud rahvamuusikale uue hoo ja toonud selle juurde uusi tegijaid ning mõtestatud ja teadlikkusele suunatud "Iseoma" rahvapeo protsessi juhtimise eest

Folkloori aastapreemia 2025: **Lauri Õunapuu** – regilaulu ja rahvamuusika väsimatu populariseerimise eest

Rahvatantsu aastapreemia 2025: **Helena-Mariana Reimann** – järjepideva töö eest tantsuansambli Sõleke, valdkonna mitmekülgse arendamise ning XXI üldtantsupeo "Iseoma" omanäolise piirkonnapõhise protsessi juhtimise eest

Käsitöö aastapreemia 2025: **Mae Kivilo, Rene Türk, Kristina Rajando** – rahvarõivanäituse „Ammu sätitud“ Tammsaare pargis ja ERMi Heimtali muuseumi heinamaal eest

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu tunnustused

Pärandihoidja 2025: **Maret Tamjärv, Kairi Güsson, Made Uus** – käsitöövaldkonna hoidmise ja edendamise eest

Noor käsitöömeister: **Mari Roose** – TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, kultuuripärandi loovrakenduste I kursuse magistrant

Paikkonna vedur: **Helgi Põllo**

Parim näitus: **Veinika Västriku** – näitus „Kuld on jäänud jälgedesse“

Koori- ja puhkpillimuusika preemiate laureaadid

Aasta koor: kontsertkollektiiv **Musamari Koorikooli tütarlastekoor**

Aasta koor: panus kohalikku kultuuriruumi – **Rae Kammerkoor**

Aasta puhkpilliorkester: **Võru linna puhkpilliorkester**

Aasta dirigent: **Heli Jürgenson**

Aasta dirigent-muusikaõpetaja: **Kadi Härma**

Aasta noor dirigent: **Kärolin Tuisk**

Aasta orkestridirigent: **Bert Langel**

Aasta toetaja: **Kultuuriministeerium**

Aasta toetaja: **Ivar Dembovski**

Aasta korraldaja: **Indrek Mustimets**

Aasta suurtegu: **XXVIII laulupidu „Iseoma“**

Aasta tegu: **Leading Voices**

Koostööpreemia: **Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia**

Koostööpreemia: **Varje Vürst**

Aasta kooriplaat: **„Õhtute kuld“ Tartu Üliõpilasselgakoor**

Aasta koorihelilooja: **Riivo Jõgi**

Aastate koorihelilooja: **Arvo Pärt**

Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi aastapreemiate laureaadid

Aasta rahvamuusikamuusika kollektiiv: **Strand... Rand** heliplaat „Põhjust tõusvad ilid“ koondab laule nii eesti kui rootsi keeles ja rannarootsi murdes

Aasta rahvatantsukollektiivid: **Tartu Ülikooli Rahvakunstiansambel ja Tallinna Tehnikaülikooli tantsuansambel Kuljus**

Aasta noorte algatus: **Härmatise vilistlasrühm**

Aasta korraldaja: **Külli Petersell** – rahvatantsuõpetaja, kelle töö ja pühendumus on aidanud kujundada Tartumaast tugeva rahvatantsukeskuse

Aasta sündmus: **Helju Mikkelil 100. sünniaastapäevale pühendatud sündmused**, mis olid austusavalduseks inimesele, kelle looming ja õpetus on mõjutanud Eesti rahvatantsu mitme põlvkonna vältel

Aasta sõber: **Ilmar Uduste, Patrik Sebastian Unt ja ansambel Vox pUNTING Taavi Kull ja Tartu Ülikooli Sümfooniaorkester** – Helju Mikkelil tantsudele uue kõla ja uue elu andjad

Aasta järelkasvu algatus: **väikelaste tantsufestival Pisifest** – Jöelähtme vallas toimunud väikelaste tantsufestival tõi kokku rühmad, kus tantsivad koos lapsed ja nende vanemad

Aasta raamat: „**Räägime Heljust**“ – teos, mis loob tervikliku ja kauni pildi tantsujuhist, kelle nimi oli Helju Tori

Aasta küla pillimees: **Jaak Eenlo** – muusik, kelle suupillimäng on saanud tuttavaks nii Põlvamaal kui kaugemalgi

Aasta tugi: **Juhan Bernadt** – pakri-rootslaste kultuuri tagasi Eesti kultuuripilti tooja

Aasta looja: **Cätlin Mägi** – muusik, kes leiab pärimusest uusi kõlasid ja julgeb anda sellele tänapäevase vormi

Aasta rahvamuusik: **Tanel Sakrits** – õpetaja ja tegutseja, kelle töö toob kokku noored õppijad ja kogenud muusikud

Aasta tantsujuht: **Triinu Sikk** – tantsuõpetaja, kes liidab kogukonda ja aitab noortel oma juuri leida

Tänapreemia pikaajalise panuse eest valdkonna arengusse: **Ülo Luht, Ene Jakobson, Janika Oras**

Eesti Folkloorinõukogu tunnustused

Teotugi: **Halliki Pihlap** – Tartu Folklooriklubi Maatasa juht ning elujõulise noorte pärimushuviliste kogukonna looja

Aasta folkloorirühm: **regilauluansambel Väike Hellero**

Aasta korraldaja: **Hageri Haridusselts** – on kogukonda harinud just pärimusvaldkonnas ja sidunud teadmisi igapäevase eluga juba pikki aastaid

Aasta juhendaja: **Ülle Kool** – Väägvere külakapelli asutaja ning juhendaja

Aasta tegu: **kogukonnasündmus Kodavere Laalupido** – tähelepanu toomise eest väikesele murrakule, mille kõnelejaid on tänasel päeval vaid paarikümne ringis

Aasta folkloorikuraator: **Anne Ummalas** – mitte ainult ei tee ise, vaid sütitab ka teisi uute ideedega kaasa minema ning on veendunud, et ükski ei tee midagi

Eesti Rahvamajade Ühingu laureaadid

Elutööpreemia Kuldkand: **Sirje Fedjuk** ja **Gülmar Murumägi**

Kaheksakand: **Anne Uttendorf** – Eesti Rahvakultuuri Keskuse Ida-Virumaa rahvakultuurispetsialist, kes on Ida-Virumaa kultuurielu üks pühendunumaid ja mõjukamaid eestvedajaid, panustades rahvakultuuri ja kogukondade arendamisse pea 40 aastat

Aasta tegu: **Janar Peterson** projekt "**Ligipääsetav stand-up**" **rahvamajades** – etendus, mis suunab rahvamajasid rohkem ligipääsetavuse peale mõtlema ja selles suunas tegutsema

Noor tegija: **Anette Lauri** – Tabivere rahvamaja juhataja

Aasta tegija: **Merlyn Hõbemäe** – Sakala keskuse peaadминистраator 23 aastat

Uus tulija: **Liis Juust** – Surju rahvamaja kultuurikorraldaja ja noorte juhendaja

Aasta koostööpartnerid: Eesti Pagar AS, Vändra Tarbijate Ühistu, Vastselliina Muusikakool, MTÜ Võhma Seltsimaja, Meelis Udso (Ringsõidud OÜ); Taavi Bergmann (Taavid Meedia OÜ), VarenaGrupp OÜ, Harjumaa Omavalitsuste Liit MTÜ (Ruth Jürisalu), Pubi Temp ja Taar (Kanepi Hampsu OÜ), Kalev Lõhmus, Baltibuss (Arnasarte OÜ), Harjumaa Kultuurikorraldajate Liit

Eesti Pärimusmuusika Keskus Etnokulp 2025 laureaadid

Aasta debüütalbum: **Kuula Hetke „Kuula Hetke REMIXED Live @ TMW 2023”**

Aasta ehe pärimusmuusika: **Ruhnu saare lood ja laulud „Mere mälu”**

Aasta uusfolkartist: **Keelepeksjad „Kalev tuli koju”**

Aasta muusik: **Mari Kalkun**

Aasta lugu: **Mari Kalkun „Elukoor“, seade: Rasmus Puur**

Aasta album: **Untsakad „Nõiduvad huuled“**

Aasta artist: **Duo Ruut**

R2 erikulp: **Sadu**

Eesti Pärimusmuusika Keskuse erikulp: **Harri Lindmets**

Eesti Rahvakultuuri Keskuse tunnustused

2024. aasta laureaadid kategooriate kaupa

Lood: **Jaak Känd** – lugude pajatamise traditsiooni hoidmine ja ajatu tarkuse edasiandmine

Tants: **Tallinna Männiku lasteaed** – rahvatantsu elav hoidmine koolieelses eas ning kogukonna kokku toomine liikumisrõõmu kaudu

Muusika: **Kaarin Amer ja Jaanus Põlder** – pärimusmuusika ja rahvapillide tutvustamine Virumaa koolides ning kultuurilise järjepidevuse hoidmine

Rahvakunst: **Andres Truus** – Austraalia eestlaste visuaalse identiteedi kujundamine ja rahvakunsti väärtustamine graafilise disaini kaudu

Käsitöö: **Inna Raud** – rahvusliku käsitöö väärtustamine ja oskuste edasikandmine noorematele põlvkondadele

Harrastusteater: **Alle-Saija Teatritalu** – harrastusteatri traditsiooni hoidmine Lõuna-Eestis ja kogukonna kultuurielu rikastamine

Keel: **Viiu Lepik** – mulgi keele hoidmine ja kogukondliku omakeelsuse toetamine

Toit: **Pille Pöld (proua Rääbis)** – toidupärandi väärtustamine ning esivanemate söögikultuuri tutvustamine laiemale avalikkusele

Tavad: **Ahto Kaasik** – looduslike pühapaikadega seotud tavade hoidmine ja vaimse pärandi tähenduse esiletõstmine

Kogukondlik algatus: **Merike Puura** – rahvakultuuri vestlusõhtute ellu kutsumine ja kogukondliku kultuuriruumiga ühise sideme loomine Tartus

TÄNUKIRJAD

Merike Tigas	Täname Sind pühendumusega tehtud töö ja suurejoonelise laulupeo „Uma Pido“ elluviimise eest
Maarja Saarine	Täname Sind pühendumusega tehtud töö eest Võru maakonna kultuurielu rikastamisel ja Võrumaa memme-taadi peo „Oh aegu ammuseid!“ suurepärase korraldamise ning läbiviimise eest
Maire Udras	Täname Sind pühendumusega tehtud töö ja suurejoonelise pärimusõhtu „Paganlik PärimusÖÖ“ elluviimise eest
Lilli Saks	Täname Sind pikaajalise kohusetundliku töö eest kursuslaste teenindamisel. Önnitleme 80. juubelil
Viljandi Muusikakool	Täname teid pikaajalise tulemusrikka panuse eest Eesti muusikaellu. Önnitleme 80. aastapäeval
Ene Järvik	Täname teid pühendunud töö eest meestelaulu traditsiooni hoidmisel, arendamisel ja väärtustamisel Harju maakonnas. Önnitleme 70. juubelil
Lasva rahvamaja	Täname pikaajalise panuse eest rahvakultuuri hoidmisel ja arendamisel. Önnitleme 50. aastapäeval
Lasva segarahvatantsurühm	Täname teid rahvatantsutraditsiooni hoidmise ja väärtustamise eest. Önnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval
Lasva näitetrupp Näitelust	Täname teid näitekunstitraditsiooni hoidmise ja väärtustamise eest. Önnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval
Lasva naisrahvatantsurühm Vurr	Täname teid rahvatantsutraditsiooni hoidmise ja väärtustamise eest. Önnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval
Pille Täht	Täname Teid panuse eest näitekunstitraditsiooni hoidmisel. Önnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval
Sirje Kuuseorg	Täname Teid panuse eest Lasva rahvamaja juhtimisel. Önnitleme rahvamaja 50. aastapäeval
Marge Luude	Täname Teid pikaajalise ja pühendumusega tehtud muuseumipedagoogi töö eest Karilatsi Vabaõhumuuseumis. Önnitleme 60. juubelil

Taivo Aljaste	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvakultuuri- ja rahvatantsutraditsioonide hoidmisel ning edendamisel Ida-Virumaal. Õnnitleme 50. juubelil
Helen Jagant	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvakultuuritraditsioonide hoidmisel ja kultuurielu edendamisel Viru-Nigula vallas. Õnnitleme 55. juubelil
Võru Instituut	Täname pikaajalise panuse eest ajaloolise Võrumaa omakultuuri uurimisel ja populariseerimisel ning pühendunud töö eest võru keele hoidmisel. Õnnitleme 30. aastapäeval
Naisrahvatantsurühm Kadrel	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsioonide hoidmisel ja edendamisel Harjumaal Anija vallas. Õnnitleme 40. aastapäeval
Karin Uusküla	Täname Sind rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest Jõgevamaal
Küllike Pärn	Täname Sind vaimse kultuuripärandi ja kohaliku rahvarõiva traditsiooni hoidmise eest
Laidi Zalekešina	Täname Sind rahvakultuuri hoidmise ja arendamise eest Jõgevamaal
Terje Kiipus	Täname Sind rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest Jõgevamaal
Valentina Jazõkova	Täname Sind Peipsiveere vanausuliste vaimse kultuuripärandi hoidmise ja selle kandmise eest Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse
Urmas Mägi	Täname Sind puhkpillimuusika traditsiooni hoidmise ja arendamise eest Põltsamaa vallas. Õnnitleme Põltsamaa Linnaorkestri 160. aastapäeval
Põltsamaa Linnaorkester	Täname pikaajalise puhkpillimuusika traditsiooni hoidmise ja arendamise eest Jõgevamaal. Õnnitleme 160. aastapäeval
Virumaa Noorte Meeskoor	Täname teid meestelaulu traditsiooni edendamise ja hoidmise eest. Õnnitleme 25. aastapäeval
Kamari naisansambel	Täname teid pikaajalise laulurõõmu külvamise ja rahvakultuuri hoidmise eest. Õnnitleme 50. aastapäeval

Memmede tantsurühm Kadri	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsioonide hoidmisel ja edendamisel Harjumaal Anija vallas. Önnitleme 50. aastapäeval
Anu Mäeorg	Täname Teid panuse eest rahvakultuuritraditsioonide hoidmisel ja arendamisel Harjumaal Anija vallas. Önnitleme memmede tantsurühm Kadri 50. aastapäeva ja 40. juhendamisaasta täitumise puhul
Senta Bergmann	Täname Teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest Põltsamaal. Önnitleme 60. tööjuubelil
Põltsamaa Kultuurikeskuse rahvatantsurühm Tantsurööm	Täname teid rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme 60. aastapäeval
Väärikate naisrühm Rukkilill	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsiooni hoidmisel. Önnitleme 30. tegevusaastal
Naiskoor Netty	Täname teid koorilaulu traditsiooni väärtustamise ja hoidmise eest. Önnitleme 30. aastapäeval
Pühajärve puhkpilliorkester	Täname teid pikaajalise puhkpillimuusika traditsiooni hoidmise ja edasikandmise eest. Önnitleme 100. aastapäeval
Kohila segarahvatantsurühm	Täname teid rahvatantsukultuuri hoidmise ja väärtustamise eest Raplamaal. Önnitleme 45. aastapäeval
Mare Sarapuu	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvatantsukultuuri hoidmisel Raplamaal
Haapsalu Kultuurikeskus	Täname pikaajalise panuse eest Haapsalu linna kultuurisündmuste pakkumisel. Önnitleme 50. aastapäeval
Tartu Ülikooli Rahvakunstiansambel	Täname teid pikaajalise tantsutraditsiooni hoidmise ja väärtustamise eest. Önnitleme 80. aastapäeval
Krista Riik	Täname Teid pikaajalise ja järjepideva kultuurikorraldusliku tegevuse eest. Önnitleme 60. juubelil
Liilia Veber	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsioonide hoidmisel ja edendamisel. Önnitleme 70. juubelil
Rahvatantsurühm Oru Marid	Täname teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja väärtustamise eest. Önnitleme 35. aastapäeval

Rahvatantsurühm Oru Jommid	Täname teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja väärtustamise eest
Tallinna Prantsuse Lütseumi tantsuansambel Leesikad	Täname teid rahvakultuuri hoidmise ja edendamise eest. Önnitleme 20. aastapäeval
Naisrahvatantsurühm Lustiline	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsiooni hoidmisel. Önnitleme 45. aastapäeval
Reet Piiri	Täname Teid rahvarõivatraditsiooni uurimise ja edasiandmise eest. Önnitleme 70. juubelil
Harjumaa Kultuuri- korraldajate Liit	Täname rahvakultuuri hoidmise ja edendamise eest. Önnitleme 20. aastapäeval
Lilia Vildo	Täname Teid pikaajalise pühendunud töö eest muusikahariduse ja koorilaulutraditsiooni hoidmisel ning väärtustamisel. Önnitleme 70. juubelil
Tiit Raud	Täname Teid pikaajalise panuse eest koorilaulutraditsiooni väärtustamisel. Önnitleme 65. juubelil
Silvi Allimann	Täname Teid pikaajalise panuse eest muuseumiesemetel põhinevate rahvarõivaste valmistamise õpetamisel. Önnitleme 80. juubelil
Vääna Mõisakool	Täname pikaajalise panuse eest rahvakultuuri traditsioonide väärtustamisel ja edendamisel Harku vallas. Önnitleme 170. aastapäeval
Lüganuse segakoor	Täname teid pikaajalise koorilaulutraditsiooni hoidmise ja edendamise ning kogukonna kultuurielu rikastamise eest Lüganusel. Önnitleme 170. aastapäeval
Lüganuse memmede tantsurühm Minnid-Mannid	Täname teid rahvatantsutraditsioonide hoidmise ja kogukonna kultuurielu rikastamise eest Lüganusel. Önnitleme 30. aastapäeval
Helju Veedam	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvatantsutraditsioonide hoidmisel ja edendamisel. Önnitleme 75. juubelil
Thea Paluoja	Täname Teid pikaajalise panuse eest laste ja noorte lauluarmastuse kujundamisel ja koorilaulu traditsiooni hoidmisel Raplamaal
Rapla Laulustudio	Täname teid laste ja noorte koorilaulu armastuse hoidmisel Rapla vallas. Önnitleme 35. aastapäeval

Rapla Noorte Meeskoor	Täname teid meeste kooslaulmise traditsioonide hoidmise ja väärtustamise eest Raplemaal. Õnnitleme 25. aastapäeval
Reet Suurkask	Täname Teid pühendunud töö eest kultuurikorraldajate täienduskoolituse korraldamisel. Õnnitleme 60. juubelil
Viru-Nigula Mehed	Täname teid meestelaulu traditsiooni edendamise ja pikaajalise pühendumise eest rahvakultuuri valdkonda. Õnnitleme 30. aastapäeval
Kambja segakoor Läte	Täname teid pikaajalise laulutraditsiooni hoidmise eest 230 aasta jooksul
Virge Varilepp	Täname Teid pikaajalise kultuurikorraldusliku tegevuse eest. Õnnitleme 60. juubelil
Tiiu Aasa	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu- ja pärimuskultuuri traditsioonide hoidmisel ja arendamisel Harjumaal. Õnnitleme 80. juubelil
Viljandi Gümnaasium	Täname teid pikaajalise silmapaistva panuse eest rahvakultuuri hoidmisel ja edendamisel noorte hulgas
Viljar Soomre	Täname Teid Pärnumaa Bändide päeva korraldamise ja traditsiooni hoidmise eest. Õnnitleme Bändide päeva 30. aastapäeva puhul
Ene Kangur	Täname Teid pikaajalise panuse eest Raplmaa kultuurielu kujundamisel. Õnnitleme 55. tööjuubelil
Helena-Mariana Reimann	Täname rahvakultuuri edendamise ja hoidmise eest. Õnnitleme 50. sünnipäeval
Seeniortantsurühm Kuremarjad	Täname teid pikaajalise panuse eest seenior- ja rahvatantsu viljelemisel ning traditsioonide edasi-kandmisel Väike-Maarjas. Õnnitleme 35. aastapäeval
Elina Peri	Täname Teid pikaajalise panuse eest koorilaulu ja rahvamuusika traditsioonide hoidmisel ja edendamisel. Õnnitleme 65. juubelil
Naisrahvatantsurühm Kiiguri	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsutraditsioonide hoidmisel ja edendamisel Ida-Virumaal. Õnnitleme 30. aastapäeval

Segarahva- tantsurühm Voka	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsutraditsioonide hoidmisel ja edendamisel Ida-Virumaal. Õnnitleme 40. aastapäeval
Airi Raudson	Täname Teid pikaajalise panuse eest Räpina rahva lugemisharjumuste edendamisel
Ivi Raudsepp	Täname Teid pikaajalise panuse eest Taevaskoja raamatukogu-külakeskuse arendamisel ja kogukonna kultuurielu rikastamisel
Kaie Puik	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvaraamatukogude automatiseerimisel ja raamatukogunduse arendamisel
Kati Maidla	Täname Teid pikaajalise panuse eest raamatukogunduse arendamisel
Mall Köpp	Täname Teid pikaajalise panuse eest kodukandi elu edendamisel ja raamatukogunduse arendamisel
Võhma Seltsimaja	Täname paikkondliku kultuurielu edendamise ja hoidmise eest. Õnnitleme 115. aastapäeval
Lia Salumäe	Täname Teid panuse eest koorimuusika edendamisel. Õnnitleme 70. juubelil
Inge Sinimeri	Täname Teid panuse eest koorimuusika edendamisel ja lastele muusikalise hariduse andmisel. Õnnitleme 65. juubelil
Kaja Avila	Täname Teid koorilaulutraditsiooni hoidmise, arendamise ja väärtustamise eest. Õnnitleme 70. juubelil
Aidu Segaaansambel	Täname pikaajalise laulurõõmu toomise ja rahvakultuuri hoidmise eest Õnnitleme 65. juubeli puhul
Helle Liloson	Täname Teid pikaajalise töö eest rahvatantsu traditsioonide hoidmisel ja väärtustamisel. Õnnitleme 70. juubelil
Iisaku rahvamaja	Täname tehtud töö eest rahvakultuuritraditsioonide hoidmisel ja kohaliku kultuurielu edendamisel. Õnnitleme Iisaku rahvamaja 115. aastapäeval
Väärikate naisrühm Ätses	Täname pikaajalise tantsulase tegevuse eest. Õnnitleme 40. tegevusaastal

Pilistvere segarahvantsurühm Pilgar	Täname teid pikaajalise panuse eest Viljandimaa rahvatantsu traditsiooni hoidmisel. Õnnitleme 50. aastapäeva puhul
Maadaam MTÜ	Täname rahvakultuuritraditsioonide hoidmise ning kogukonnaelu elavdamise eest. Õnnitleme 20.aastapäeval
Puhja segarahvantsurühm Opsal	Õnnitleme 40. aastapäeval
Malle Weinrauch	Täname Teid rahvatantsutraditsiooni hoidmise, arendamise ja väärtustamise eest. Õnnitleme 75. juubeli puhul
Alo Ritsing	Täname teid pikaajalise panuse eest meestelaulu traditsiooni hoidmisel ja edendamisel
Külli Vijard	Täname Teid Puiga rahvamaja näitetrupi juhendamise ja võru keele au sees hoidmise eest. Õnnitleme näitetrupi 20. aastapäeval
Ene Jakobson	Täname pikaajalise töö eest tantsujuhi ja tantsuloojana. Õnnitleme 80. sünnipäeval
Avinurme Naiskoor	Täname teid pikaajalise laulutraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Õnnitleme 35. aastapäeval
Kääpa käsitööring	Täname käsitöötraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Õnnitleme 25. aastapäeval
Rakke naiskoor	Täname teid kultuurielu rikastamise ja koorilaulutraditsioonide hoidmise eest Väike-Maarja vallas. Õnnitleme 25. aastapäeval
Folklooriansambel Lahemaa Rahvamuusikud	Täname teid pikaajalise panuse rahvamuusika traditsioonide hoidmise, väärtustamise ning edasikandmise eest. Õnnitleme 50. aastapäeval
Kuusalu Pasunakoor	Täname teid pikaajalise panuse eest puhkpillimuusika traditsioonide hoidmisel ja arendamisel. Õnnitleme 155. aastapäeval
Segarühm Kavalik	Täname teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja edendamise eest. Õnnitleme 35. aastapäeval
Senioride naisrühm Pihlakobar	Täname teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise eest. Õnnitleme 40. aastapäeval
Varbola Rahvamaja	Täname Varbola kultuurielu hoidmise ja rikastamise eest. Õnnitleme 65. aastapäeval

Piret Linnamägi	Täname Teid Varbola kogukonnas kultuurielu hoidmise ja edendamise eest
Segarahvatantsurühm Känd ja Käbid	Täname teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja edendamise eest. Õnnitleme 80. aastapäeval
Tiina Kaev	Täname Teid pikaajalise panuse eest laste ja noorte tantsukultuuri edendamisel
Airika Saamo	Täname Teid kodukandi teatritegevuse edendamise ja pühendunud töö ees Sulbi külateatri juhendajana. Õnnitleme külateatri 20. aastapäeval
Segarahvatantsurühm Siisik	Täname pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsiooni hoidmisel. Õnnitleme 35. aastapäeval
Kunda Naiskoor	Täname teid kultuurielu rikastamise ning koorilaulu traditsiooni edasikandmise ja väärtustamise eest Viru-Nigula vallas. Õnnitleme 25. aastapäeval
Tabivere rahvamaja	Täname rahvakultuuri hoidmise ja edendamise eest Tartu vallas. Õnnitleme 20. aastapäeval
Eakate klubi Rimmelgas	Täname teid traditsioonide hoidmise ja kultuurielu rikastamise eest. Õnnitleme 45. aastapäeval
Naisrühm Simone	Täname teid pikaajalise panuse eest Väike-Maarja valla tantsutraditsiooni rikastamisel ja edasikandmisel. Õnnitleme 35. aastapäeval
Simuna segarühm Segased	Täname teid tantsuröömu ja rahvakultuuri hoidmise eest Väike-Maarja vallas. Õnnitleme 30. aastapäeval
Võru naisrahvatantsurühm Viire	Täname teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsioonide hoidmisel ja väärtustamisel
Eakate tantsurühm Eideratas	Täname teid pikaajalise rahvatantsu traditsiooni hoidmise eest. Õnnitleme 35. aastapäeval
Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus	Täname rahvakultuuri hoidmise ja edendamise eest Luunja vallas. Õnnitleme 40. aastapäeval
Segarahvatantsurühm Kaaratsim	Täname teid pikaajalise rahvatantsutraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Õnnitleme 45. aastapäeval
Mervi Vaarmann	Täname Teid pikaajalise kultuuritegevuse eest Valgu kogukonnas ja Raplamaal. Õnnitleme 60. juubelil

TUBLI TEGIJA

Võru Linnavalitsus	Täname, et pühendasite IX omavalitsuspäeva „Kultuuriline eripära on piirkondliku elujõu allikas“ kultuurile
Antsla Kultuurikeskus	Täname pühendumusega tehtud töö eest Rahvuste päeva korraldamisel Võrumaal
Võru Gümnaasium	Täname, et hoiate läbi kursuse „Mina, minu juured ja Võrumaa“ noorte sidet Võrumaa kultuuriruumiga
Kristi Vals	Täname Sind pühendumusega tehtud töö eest Kultuuririkuse aasta avasündmuse eestvedajana, Eesti Omavalitsuspäeva korraldustoimkonna liikmena, Euroopa Kultuuripealinn Tartu 2024 regionaalse ekspertkomisjoni liikmena ja „Paganlik PärimusÕÕ“ projektijuhina
Sirje Kuuseorg	Täname Sind pühendumusega tehtud töö eest Võrumaa maateatri päeva korraldamisel
SA Võrumaa Arenduskeskus	Täname, et pühendasite IX omavalitsuspäeva „Kultuuriline eripära on piirkondliku elujõu allikas“ kultuurile
MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü	Täname mitmekülgse ja pühendumusega tehtud töö eest Vana-Võromaa käsitöötraditsiooni hoidmisel
MTÜ Plaani Kotus	Täname pärandkultuuri hoidmise eest läbi Plaani käsitsi heinaniitmise võistluse korraldamise 25 aasta jooksul
Birgit Pettai	Täname Sind pühendumusega tehtud töö eest Võrumaa kultuurielul kajastamisel
Anneli Lõhmus	Täname Sind pühendumusega tehtud töö eest Võrumaa laste- ja noorte näitemängupäeva korraldamisel
Ulvi Toomik	Täname Teid panuse eest rahvatantsutraditsiooni hoidmisel. Õnnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval
Jane Reiljan Prätz	Täname Teid panuse eest meeste koorilaulutraditsiooni hoidmisel. Õnnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval

Jelena Nurk	Täname Teid panuse eest tantsutraditsiooni hoidmisel. Õnnitleme Lasva rahvamaja 50. aastapäeval
Maarika Helde	Täname Teid pikaajalise töö eest Lasva rahvamajas. Õnnitleme rahvamaja 50. aastapäeval
Kehtna segarühm Umsõlg	Täname teid rahvatantsu traditsioonide hoidmisel. Õnnitleme 15. aastapäeval
Naisrühm Kadritajad	Täname teid rahvatantsu traditsioonide hoidmisel. Õnnitleme 15. aastapäeval
Naiskoor Corvus	Täname teid koorilaulu traditsioonide hoidmise eest Kehtna vallas. Õnnitleme 10. aastapäeval
Helen Reimand	Täname Teid panuse eest Kehtna valla rahvatantsu valdkonna arendamisse
Kadri Väli	Täname Teid panuse eest Kehtna valla rahvatantsu valdkonna arendamisse
Ea Hark	Täname Teid panuse eest Kehtna valla koorilaulu valdkonna arendamisse
Aita Tammeorg	Täname Teid panuse eest rahvatantsutraditsiooni hoidmisel ja arendamisel Harjumaal Anija vallas. Õnnitleme naisrahvatantsurühm Kadreli 40. aasta-päeva ja 10. juhendamisaasta täitumise puhul
Kädi Pärnoja	Täname Teid pikaajalise rahvatantsutraditsioonide hoidmise ja edendamise eest. Õnnitleme „Oma Tantsu päeva“ 10. aastapäeval
Elle Palm	Täname Sind rahvakultuuri hoidmise eest Mustvee vallas
Helgi Kaeval	Täname Sind kohaliku kultuurielu pikaajalise hoidmise ja arendamise eest
Katre Pärn	Täname Sind rahvakultuuri järjepideva hoidmise ja arendamise eest Mustvee vallas
Ludmilla Ofart	Täname Sind rahvakultuuri järjepidevuse hoidmise ja arendamise eest Jõgeva vallas
Natalia Mägi	Täname Sind Mustvee valla vanausuliste ja õigeusuliste kultuuriloo hoidmise ja arendamise eest
Tiina Kull	Täname Sind rahvarõiva traditsiooni hoidmise ja arendamise eest Jõgevamaal

Vaike Niklus	Täname Sind rahvakultuuri hoidmise ja arendamise eest Põltsamaa vallas
Valdi Reinas	Täname Sind rahvakultuuri hoidmise ja noorte kaasamise eest pärandi tutvustamisse
Vilja-Mari Luhaid	Täname Sind rahvakultuuri järjepidevuse hoidmise ja arendamise eest Jõgeva vallas
Kairis Kontus	Täname Teid pikaajalise panuse eest Kohila kultuurielu edendamisel, liikumisklubi Gaudeo ja Kohila Hoovide teatri eestvedamisel
Hageri Muuseum	Täname pärimuslike tegevuste ja teadmiste jagamise eest Hageris, Midrimaa korraldamise ning kogukonna kaasamise eest
Hageri Haridusselts	Täname pärimuslike tegevuste ja teadmiste jagamise eest Hageris, Midrimaa korraldamise ning kogukonna kaasamise eest
Puurmani tantsurühm Krehvinad	Täname teid rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme 15. aastapäeval
Kapell Sirili	Täname teid rahvamuusika traditsiooni hoidmise ja väärtustamise ning kultuurielu rikastamise eest Väike-Maarja vallas. Önnitleme 20. aastapäeval
Sirje Sõnum	Täname Teid panuse eest rahvamuusika traditsiooni hoidmisel ja edendamisel
Ines Kuusk	Täname Teid pikaajalise naislaulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme Kamari naisansambli 50. aastapäeval
Ingrid Seeman	Täname Teid pikaajalise laulutraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme Kamari naisansambli 50. aastapäeval
Kaire Küppar	Täname Teid pikaajalise laulutraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme Kamari naisansambli 50. aastapäeval
Liivi Pöldma	Täname Teid pikaajalise laulutraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme Kamari naisansambli 50. aastapäeval
Piret Pärnla	Täname Teid pikaajalise laulutraditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Önnitleme Kamari naisansambli 50. aastapäeval
Enn Park	Täname Teid pikaajalise panuse eest puhkpillimuusika väärtustamisel

Ants Ilves	Täname Teid pikaajalise panuse eest puhkpillimuusika väärtustamisel
Muraste Kool	Täname rahvakultuuri traditsioonide väärtustamise ja edendamise eest Harku vallas. Õnnitleme 10. aastapäeval
Heili Kivi	Täname Teid koorimuusikatraditsioonide hoidmise eest Lüganusel
Kammerkoor Collegium Musicale	Täname koorimuusika traditsiooni hoidmise ja kultuurielu rikastamise eest. Õnnitleme 15. aastapäeval
Riho Pohla	Täname Teid rahvatantsu edendamise ja tantsuarmastuse edasi andmise eest Rapla lastele ja noortele
Tuuli Roosi	Täname Teid rahvatantsu edendamise ja tantsuarmastuse edasi andmise eest Rapla lastele ja noortele
Rapla rahvatantsu rühmade pere Keerulind	Täname teid rahvatantsu traditsiooni hoidmise eest Raplamaal. Õnnitleme 10. aastapäeval
Are Nupp	Täname Teid panuse eest raamatukogutöö edendamisel ja kogukonna kultuurielu rikastamisel
Aili Jürmann	Täname Teid panuse eest kultuurielu edendamisel ja kogukonna vaimsuse rikastamisel
Anne Konsap	Täname Teid panuse eest Mehikoorma kultuuri- ja hariduselu edendamisel
Jane Arusoo	Täname Teid panuse eest Räpina valla raamatukogude arendamisel
Urve Minajev	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme Aidu Segaansambli 65. juubelil
Ants Mägi	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme Aidu Segaansambli 65. juubelil
Vambola Plink	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme Aidu Segaansambli 65. juubelil
Allan Päll	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme Aidu Segaansambli 65. juubelil

Linda Mägi	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme Aidu Segaansambli 65. juubelil
Vaike Ikmelt	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme Aidu Segaansambli 65. juubelil
Jõgeva Kultuuri-keskuse seltskonnalaulu ansambel Laulusõbrad	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest! Õnnitleme ansambli Laulusõbrad 25. juubelil
Vaike Pärn	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Õnnitleme ansambli Laulusõbrad 25. juubelil
Endla Pihlak	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Õnnitleme ansambli Laulusõbrad 25. juubelil
Valve Sillaste	Täname pikaajalise ansambli laulu traditsiooni hoidmise ja arendamise eest. Õnnitleme ansambli Laulusõbrad 25. juubelil
Ruth Linnard	Täname suure panuse eest rahvakultuuritraditsioonide hoidmisel ja edendamisel Kiikla kogukonna heaks. Õnnitleme MTÜ Maadaam 20. aastapäeval
Haapsalu teatristuudio	Täname teid panuse eest teatritegevuse traditsiooni ja teatrimaastiku rikastamisel. Õnnitleme 10. aastapäeval
Anneli Rannula	Täname Teid pikaajalise pühendunud töö eest Puiga näiteringi näitlejana. Õnnitleme Puiga näiteringi 25. aastapäeval
Puiga näitering	Täname teid harrastusteatri traditsiooni hoidmise ja edendamise eest. Õnnitleme 25. aastapäeval
Ansambel Tuuleviilul	Täname Eesti kultuuri hoidmise eest. Õnnitleme 15 aastapäeva puhul
Sulbi külateater	Täname teid harrastusteatri traditsiooni hoidmise ja edendamise eest. Õnnitleme 20. aastapäeval
Kristi Soll	Täname Teid pikaajalise panuse eest segarahvatantsurühm Siisik tegevuses 25. aasta jooksul. Õnnitleme rahvatantsurühma 35. aastapäeval
Virve Vuntus	Täname Teid pikaajalise panuse eest rahvatantsu traditsiooni hoidmisel ja edendamisel Viljandimaal

Kertu Kaarna	Täname Teid pühendunud ja aktiivse tegevuse eest rahvatantsu traditsiooni hoidmisel ja edendamisel Viljandimaal
Anu Mikkor	Täname Teid rahvatantsu traditsiooni hoidmise ja edendamise eest Viljandimaal
Sirje Rein	Täname Teid pühendunud ja aktiivse tegevuse eest rahvamuusika traditsiooni hoidmisel ja edendamisel Viljandimaal
Lauluansambel Rukkilill	Täname teid pikaajalise panuse eest laulutraditsiooni hoidmisel. Õnnitleme 40. aastapäeval
Sirje Rahumets	Täname Teid pikaajalise panuse eest lauluansambelis Rukkilill

Kaja Allilender

Eesti Rahvakultuuri Keskuse regionaalosakonna juhataja

Maakondlikud tunnustused ja preemiad

HARJUMAA

Harjumaa Omavalitsuste Liit

Harjumaa teenetemärk: **Heli Jürgenson** – XXVIII laulupeo "Iseoma" kunstiline juht ning tunnustatud dirigent

Eesti Kultuurkapitali Harjumaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: dirigent **Harry Illak**

Elutööpreemia: koorijuht **Taavi Esko** – pikaajalise väljapaistva loomingu tegevuse eest

Aastapreemiad:

Ulvi Rand – Veljo Tormise 95. sünniaastapäeva tähistamise eestvedamise eest

Mirell Karhu – tänavatantsukultuuri edendamise eest

Mai Ainsalu – lauluvõistluse "Harjumaa laululaps 2025" eduka korraldamise eest Tabasalu Muusika- ja Kunstikoolis

Maarika Tuttelberg – Harjumaa tantsu- ja pärimuskultuuri pikaajalise edendamise eest rahvatantsujuhina

Iti Teder – Veljo Tormise 95. sünniaastapäeva sündmuste koordineerimise eest

Hille Savi – suurepärase töö eest kogukondlike kultuurisündmuste korraldamisel Viimsi vallas

Heli Sepp – panuse eest koorijuhtide koolitamisel ja koorimuusika edendamisel Harju maakonnas

Garina Toomingas – maakonna ühisürituste korraldamise eest

Tunnustuspreemia:

Krista Kukk – järjepideva ja tulemusliku töö eest rahvatantsuõpetajana Kuusalu vallas

Tallinna linn

Tallinna teeneka kultuuritegelase preemia: **Toivo-Peep Puks** – Eesti dokumentaalfilmi traditsioonide kujundaja, kelle looming on aastakümnete jooksul avanud süvitsi meie rahva elu, vaimu ja väärtusi

HIIUMAA

Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Jaanika Kuusk** – omakultuuri väärtustamise eest

Aastapreemiad:

Endrik Üksvärav – Hiiumaa koorilaulutraditsiooni edendamise eest

Raili Kaibald – Hiiumaa koorilaulutraditsiooni edendamise eest

Tunnustuspreemiad:

Ly Meldorf – panuse eest Hiiumaa kultuurielu edendamisel

Sirje Juurikas – Hiiumaa käsitööelu edendamise eest

Karola-Lotta Kiisel – sarja "Päikesetõusukontsert" korraldamise eest

Karin Poola – sarja "Päikesetõusukontsert" korraldamise eest

Hiiumaa teenetemärk 2025

Helle-Mare Kõmmus – tantsuõpetaja

Helgi Taelma – tantsuõpetaja

Tiina Kaev – tantsuõpetaja

IDA-VIRUMAA

Eesti Kultuurkapitali Ida-Virumaa ekspertgrupp

Elutööpreemia: **Helle Astok**, rahvatantsujuht – tantsurõõmu jagamise eest

Aastapreemiad:

Tiia Linnard, Jõhvi keskraamatukogu arendusjuht, pärimusalaste sündmuste korraldaja – kogukonna hoidmise eest

Tanja Elken, koorijuht ja muusikaõpetaja – silmapaistva panuse eest maakonna laulukultuuri

Merle Pikhoff, lisaku rahvamaja juhataja – koostöövalmiduse eest

Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit Ida-Viru EHE 2025

Aasta kultuurisündmus: **Virumaa laulupeo „Meil on laulud laulda“ kunstiline toimikond**

Aasta kultuurikollektiiv: Narva Kultuurimaja Rugodiv
rahvatantsuansambel JUN-OST

Aasta noor tegija: **Kirill Gorjušin**, meeskoori Kaevur, Lüganuse segakoori ja Narva Tandemkoori dirigent

Aasta kogukonna tulehoidja: **Ene Raudar**, Kurtna seltsimaja juhataja

Aasta kultuurikollektiivi juht: **Raivo Kallas**, Jõhvi Big Bandi ja Mäetaguse orkestri dirigent

Aasta kultuuritöötaja: **Riia Tallermann**, Jõhvi Kultuuri- ja Huvikeskuse direktor

JÄRVAMAA

Eesti Kultuurkapitali Järvamaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Ene Puhmaste** – pikaagekse kultuurielu eestvedamise eest Koigis

Elutööpreemia: **Silva Kärner** – aastakümnete pikkuse töö eest kogukonna eestvedaja ja kultuuripärandi hoidjana Järva-Jaani piirkonnas

Aastapreemiad:

Ülle Kuldkepp – 30 aastat suurepärasest kunstnik-kujundaja tööd Türi Kultuurikeskuses

Eliis Öunapuu – 10 aastat edukat turundustegevust Ajakeskuses Wittenstein

Anne-Ly Pihlak – pikaagekse liikumis- ja tantsuõpetuse jagamise eest Koeru piirkonnas

Sihtasutus Järvamaa

Aasta kultuurihoidja: **Lauri Lugu** – Paide muusikakooli direktor, kontserdi "90 minutit Pärti" korraldaja

Aasta kultuurielu edendaja: **Eva Linno** – üldlaulu- ja tantsupidude Järvamaa kuraator, Järvamaa kultuurinõukoja eestvedaja ning Järva valla kultuurikeskuse juht

Parim kollektiiv: **Orkester Türi** – 2002. aastast tegutsev kollektiiv, kes hoolimata lausvihmast vapralt ka 2025. aasta laulu- ja tantsupeo rongkäigus pilli mängides marssis

JÕGEVAMAA

Eesti Kultuurkapitali Jõgevamaa ekspertgrupp

Elutööpreemia: **Maimu Valdman** – pikaajalise pühendunud tegevuse eest Jõgevamaa kultuurielu edendamisel

Kultuuripärl: **Merike Katt** – Jõgevamaa muusikaelu pühendunud hoidmise ja edendamise eest

Aastapreemiad:

Anette Laur – Jõgevamaa tantsupeo „Meil aiaäärne tänavas“ juhtimise ja lavastamise eest

Keiu Kess – Jõgevamaa tantsupeo „Meil aiaäärne tänavas“ juhtimise ja lavastamise eest

Tunnustuspreemiad:

Daniel Hinno – väärtusliku panuse eest puhkpillimuusika arendamisel

Diana Siirak – südamega tehtud kaastöö eest maakonna sündmuste nähtavaks muutmisel

Piret Uusen – pühendunud lugemisrõõmu kandmise ja levitamise eest Jõgevamaal

LÄÄNEMAA

Eesti Kultuurkapitali Läänemaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Viivika Orula** – mitmekesise ja loomingulise tegevuse eest Oru kultuurisaalis

Elutööpreemia: **Gülnar Murumägi** – pikaajalise ja tulemusliku tegevuse eest piirkonna kultuurikorraldajana

Aastapreemiad:

Malle Õiglas – rahvatantsu edendamise eest Läänemaal

Tiiu Tulvik – aktiivse tegevuse eest rannarootsi kultuuripärandi hoidmisel

Anton Pärn – kultuuri rikastamise eest Läänemaal

Õne-Sigrid Mättik – Oru Õnneteatri tegevuste käivitamise ja eestvedamise eest

Tunnustuspreemiad:

Lia Salumäe – muusikaelu edendamise eest

Mai Aavasalu – kunstielu edendamise eest

Uku Suislep – muusikalise panuse eest Läänemaa teatri- ja muusikaelus

Ernst Göran Hoppe – Rannarootsi Muuseumi tegevuse edendamise eest

Eidi Leht – kultuurielu edendamise eest Vormsil

LÄÄNE-VIRUMAA**Eesti Kultuurkapitali Lääne-Virumaa ekspertgrupp**

Kultuuripäril: **Ralf Tribuntsov** – EM-i kuldmedali võitmise eest

Elutööpreemia:

Maie Orav – rahvatantsu edendamise eest

Aastapreemia:

Vahur Leemets – spordi edendamise eest

Tunnustuspreemiad:

Triinu Sikk – tantsuürituste korraldamise eest

Tiiu Tikkerber – Lehtse Kammerkoori juhatamise eest

Lääne-Viru Omavalitsuste Liit**Aasta tegu 2025**

Ühistegu: **Ukuaru muusikamaja valmimine**

Isikutegu: ujuja **Ralf Tribuntsov** – Euroopa meistri tiitli võitmine

Aasta sädeinimene: **Reelika Valdmets** – Tapa valla kultuuri- ja noorsootööspetsialist

Lääne-Virumaa kuldne vapimärk

Viivi Voorand – pikaajalise panuse eest Lääne-Virumaa pärimuskultuuri hoidmisel ja edasikandmisel

Tiiu Alavere – pikaajalise ning kogukonda siduva panuse eest Lääne-Virumaa sotsiaalvaldkonda

Elo Üleoja – silmapaistva panuse eest Virumaa koorimuusika ja muusikahariduse edendamisse ning laulupeotraditsiooni hoidmisse ja arendamisse

PÖLVAMAA

Eesti Kultuurkapitali Põlva ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Nele Risttee** – muusikaõpetaja, kultuuritegelane ja Põlvamaa LTP kuraator

Aasta tegu 2025: **Eerika ja Andrus Mark** – Festivali “Taevapark II” kaudu maailmakultuuri Põlvasse toomise ja kujutava kunsti märgilise monumentaalmaali päästmise ja eksponeerimise eest

Tunnustuspremia

muusik **Meelis Hainsoo**

Põlvamaa Omavalitsuste Liit

Aasta kollektiivi juht 2025: **Indrek Varik** – rahvatantsurühmade Põlva Päntajalad, Rappinvöö, Helgerid ja Soolo juhendaja.

Aasta Kollektiiv 2025: **Räpina valla Noorte Puhkpilliorkester**

Aasta noor tegija 2025: muusik **Samuel Linnus**

PÄRNUMAA

Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp

Elutööpreemia: **Rita Mändla** – rahvatantsule ja tantsuansamblile Kajakas pühendatud loomeelu ja tegevuse eest

Kultuuripärl: **Janno Bergmann** – kunstiloomingust tulvil aasta eest

Aastapreemiad:

Kultuuritegija 2025: **Mait Laas** – Tori ja Randivälja kultuuri- ja ajaloopärandi uurimise ning esitamise eest

Kultuurisündmus 2025: **Viljar Soomre** – 30. korda toimunud Pärnumaa bändide päeva korraldamise eest

Kultuurisündmus 2025: **Kristjan Hallik** – Pärnu Muusikafestivali korraldamise eest

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu tunnustused

Aastate tegutseja: **Viljar Soomre** – Pikaajalise ja pühendunud kultuurielu edendamise eest Treimanis ja kogu Pärnumaal

Aasta tegu: **Kultuuristatud bussipeatused** – Tori aja- ja kultuuriloo nähtavaks tegemise eest nelja kultuuristatud bussipeatuse kaudu

Aasta toetaja: **Vändra Tarbijate Ühistu** – kogukonna kultuuri-, spordi- ja hariduselu ning abivajajate järjepideva ja heatahtliku toetamise eest Põhja-Pärnumaal

Aasta üllataja: **Näitus „PRUUT ja PITS. Pulmad Toris“** – Tori pulmapärandi leidliku ja detailirohke esitlemise eest

Aasta noor kultuuritegija: **Johanna Roos** – aktiivse ja mitmekülgse panuse eest kirjandusellu, sh debüütluulekogu „Tsükkel“ loomise ja selle laia kõlapinna eest

Aasta rahvakultuuri tegijad: **Kristel Ernits ja Jekaterina Eensalu** – pikaajalise, pühendunud ja professionaalse kuraatoritöö eest laulu- ja tantsupidude Pärnu linna ja Pärnumaa kollektiivide ettevalmistusprotsessi juhtimise ja korraldamise ning rahvakultuuri järjepideva hoidmise eest

RAPLAMAA

Eesti Kultuurkapitali Raplamaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Maili Metssalu** – festivali „Särin“ algatamise ja korraldamise eest

Aastapreemiad:

Ülle Piil – Raplamaa memme-taadi suvepeo kooride üldjuht

Age Vendt – Raplamaa memme-taadi suvepeo tantsurühmade üldjuht

Aili Erm – pühendunud kogukonna mälu koguja, väljapanekute tegija ja talletaja, hea Raplamaa Mälukeskuse koostööpartner

SAAREMAA

Eesti Kultuurkapitali Saaremaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Andre Maaker** – märkimisväärse panuse eest Saaremaa muusikaellu

Elutööpreemiad:

Endel Püüa – Saaremaa Muuseumi pikaajalise ja viljaka juhtimise ja arendamise eest

Tiit Paulus – elukestva tegevuse eest Eesti džässmuusika ja muusikakultuuri edendamisel

Aastapreemiad:

Priit Kivi – Saaremaa Muuseumi rändnäituse „Viikingid enne viikingeid“ viimise eest rahvusvahelisele areenile

Merit Karise – Aavikute majamuuseumi arendamise ja Johannes Aaviku 145. sünniaastapäeva tähistamise eest

Aivar Mäe – Saaremaa kultuuriellu panustamise eest

Hendrik Krummi nimeline kultuuripremia

Tantsutrupp Lips – südamest sündiva tantsuloomingu ning julge ja elava tantsukeele eest Saaremaa kultuuri rikastamisel

Saare maakonna teenetemärk

Anne Keerd – pälvib teenetemärgi pikaajalise ja pühendunud panuse eest Saaremaa ja Muhu rahvatantsurühmade juhendamisel ning saarte rahvakultuuri hoidmisel ja tutvustamisel

Margus Muld – saab teenetemärgi pikaajalise ja pühendunud panuse eest Saaremaa elu kajastamisel Eesti Rahvusringhäälingu Saaremaa stuudios, dokumentaalfilmide loomisel ning kohaliku ajaloo ja kultuuri hoidmisel

TARTUMAA

Eesti Kultuurkapitali Tartumaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Helin Pihlap** – aktiivse ja tulemusliku panuse eest pärimusmuusika uurimisel, arendamisel, nähtavuse suurendamisel ja noorte õpetamisel

Elutööpreemia: **Lauri Breede** – aktiivse koorimuusika edendamise, kooride ja noorte dirigentide juhendamise ning suurepärase kontsertide korraldamise eest

Aastapremiad:

Aveli Asber – eesti rahvatantsu edendamise ja arendamise ning Tartu Ülikooli Rahvakunstiansambli eduka juhendamise eest

Karoliina Kalda – panuse eest dünaamilise valguskunstiteose „Koit ja Hämarik“ loomisel

Marge Konsa – näituse „Nähtamatu Tartu. 800 aastat linna algusest“ teostamise eest

Reet Piiri – rahvarõivatraditsiooni alalhoidmise, rahvakultuuri uurimise ja tutvustamise eest

Kadi Kalmus – südamega tehtud kultuuritöö eest kohalikul ja maakondlikul tasandil

Liis Rull – silmapaistva, laiahaardelise ja visiooniga kultuuritöö eestvedamise eest

Tartu linna kultuurikandja

Aasta rahvakultuurikandja: **Aveli Asber** – üldtantsupeo „Iseoma“ Tartu-Voore segarühmade liigijuht

VALGAMAA

Eesti Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **Tanel Visnap**

Elutööpreemia: **Rein Augas**

Aastapreemia: **Eve Eljand** – koorikultuuri tugisammas Valgamaal

Tunnustuspreemiad:

Vahur Kukk – Eesti rukkikultuuri ja maaelupärandi hoidja

Aigi Treumuth ja Triin Pärn – Kultuurituru käivitajad Tõrvas

Valgamaa rahvakunsti ja käsitöö keskseltsi Pärandihoidja sõled

Elutöö: **Endla Miske** – kelle panus Hummuli haridus- ja kultuuriellu on olnud hindamatu

Tiiu Vutt – Otepää kudujate MTÜ Karukäpp asutajaliige ja juhatuse liige

Rahvamuusika: **Aivar Tsimmer** – löötspillimeister ja rahvamuusik

Kultuuritöö pärandihoidja: **Siiri Põldsaar** – aastaid pakkunud noortele võimaluse avastada teatrit, muusikat ja eneseväljenduse kunsti

Käsitöömeistrid: **Gitta Truus ja Birgit Tuulemets**

Rahvatants: **Ulvi Riitsalu** – Tõrva valla rahvatantsujuhendaja, kes on aastaid õpetanud nii lapsi kui ka täiskasvanuid liikuma, tantsima ja võimlema

Noor rahvakunstnik: **Kaisa Kerge** – Valga vallavalitsuse kultuurispetsialist

VILJANDIMAA

Eesti Kultuurkapitali Viljandimaa ekspertrupp

Elutööpreemia: **Altmar Looris** – südamega tehtud pikaajalise töö eest Viljandi nukuteatri ja kogu Eesti nukuteatrikultuuri eestvedamisel

Kultuuripärl: **Anneli Kundla** – südamega tehtud töö eest rahvakultuuri valdkonnas

Aastapreemiad:

Reelika Poroson – südikas, nooruslik, optimistlik tantsuõpetaja ja suurepärase looja

Peedu Põld – Viljandimaal uue puhkpilliorkestri kokkukutsuja ja kollektiivi eestvedaja

Tunnustused:

Tiina Jürgen – hindamatu ja pikaajaline töö Viljandi muuseumis kultuuripärandi hoidja ja väärtustajana

Maret Tomson – Viljandimaa muusikaelu elav leksikon, särav muusikateadlane ning mitmete põlvkondade teejuht muusika imelisse võlumaailma

Ants Arro – pühendunud rahvatantsija ja õpetaja, kauaaegne tantsurühma Sõlesepad juhendaja

Maie Roosimaa – hinnatud rahvatantsuõpetaja ja kuldsete kätega käsitöötegija Viljandimaal

Viljandimaa rahvakultuuriauhind 2025

Anu Raud – pühendunud kultuuripärandi hoidja ja väärtustaja

Alli Laande – aktiivne mulgi keele ja kultuuri hoidja ja edasikandja

Sirje Fedjuk – pühendunud ja aktiivne kultuurikorraldaja Viljandimaal

Rahvatantsurühm Vabajalg, juhendaja Vaike Rajaste – mitmekülgne ja aktiivne rahvatantsutraditsioonide kandja ja edendaja Viljandimaal

Urve Kass – Viljandimaa rahvakunstimeister 2025

VÕRUMAA

Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupp

Kultuuripärl: **José Antonio Page Ramírez** – dirigent, pedagoog, rahvusvahelise kultuurivahetuse looja ja kogukonda ühendav kultuurivedur

Elutööpreemia: **Õie Sarv** – Setomaa kultuurielu vormija ja kultuurilise identiteedi hoidja

Elutöötoetus: **Aimi Hollo** – pikaajalise tulemusliku töötamise eest Kreutzwaldi muuseumis

Aastapreemiad:

Anne Tolk – Võrumaa tantsukultuuri edendaja ja erilise tantsulavastuse „Oh seda armastust“ looja

Maire Udras, Kadri Mähar, Marianne Jaanson – 2025. aasta üldtantsupeo Kagu-Eesti tantsuploki „Kagukant“ lavastuse eestvedajad

Matis Leima – helilooming rockmuusikalile „Seto Odüsseia“

Ülle Kauksi – seto kultuuripärandi toomine kaasaegsesse teatrikeelde

Anne Veesaar – Seto Kuningliku Teatri avaetenduse vedaja

Tunnustuspreemiad:

Krista Puija – Tsooru kandi kogukonna hoidja

Janika Solmann – traditsioonilise käsitöö ja kaasaegse disaini ühendaja

Margus Külm – tehniline tugi maakonna kultuuri- ja kogukonnasündmuste teostamisel

Raimonds Bleiferts – kauaaegne vabatahtlik panus maakonna kultuurisündmuste tehnilisse teostusse

Maarja Saarine – Setomaa kultuurielu eestvedaja, Leelopäeva korraldaja

Uku Freiberg – silmapaistev peaosalise roll etenduses “Lell”

Signe Rõõmus – pühendunud ja selge visiooniga dirigent

Maia Päevalill – võrukeelse keelepesa vedaja

Helen Saarnits – võrukeelse keelepesa vedaja

Janika Teervalt – setokeelse õuesõpperühma vedaja ja hing

Annely Erm

Eesti Rahvakultuuri Keskuse Järvamaa rahvakultuurispetsialist

UURINGUD JA STATISTIKA

Valik rahvakultuuri valdkonnaga seotud uurimistöid 2025

TARTU ÜLIKOOL

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

KULTUURITEADUSTE INSTITUUT

Eesti ja võrdleva rahvaluule osakond

Doktoritöö

Digne Üdre-Lielbārde „The Latvian Folk Ornament and Mythology Nexus as Revival: Contested Historical Layers, Visualized Ideologies, and Commodified Creativity“ (Läti rahvapärase ornamendi ja mütoloogia sõlmpunkt kui taaselustamine: vaidlustatud ajaloolised kihid, visualiseeritud ideoloogiad ja kaubastatud loovus).

Juhendaja Elo-Hanna Seljamaa.

Magistritööd

Mar'yana Svarnyk „Remaking of the late 19th century pysanky with natural dyes“ (19. sajandi lõpu pössankade taasloomine looduslike värvidega).
Juhendajad Elo-Hanna Seljamaa ja Ave Matsin.

Piret-Oliivia Ütt „Kust tulid kirjad minule: regilaulust inspireeritud sõba“.
Juhendaja Tiiu Jaago.

Natali Ponetajev „Labajalg Läänemaa lõõtspillimängijate repertuaaris: stiil ja selle kihistused“.

Juhendajad Ergo-Hart Västrik ja Juhan-Henrik Uppin.

Bakalaureusetööd

Emma Örne Seljamaa „Vägivalla teema käsitlemine tänapäevases eesti pärimusmuusikas kahe ansambli laulude näitel“.

Juhendaja Elo-Hanna Seljamaa.

Getter Lauk „1930. aastatel Vana-Võromaalt kogutud tantsupärimuse kaardistamine ja analüüs“.

Juhendajad Risto Järv ja Sille Kapper-Tiisler.

Etnoloogia osakond

Doktoritöö

Павел Кутергин “Современные творческие коллективы Шарканского района Удмуртии в деле сохранения и популяризации традиционной культуры” (Tänapäeva Udmurdimaa Šarkani rajooni loomingulised ansamblid ja udmurdi traditsioonilise kultuuri säilitamise viisid).

Juhendajad Art Leete ja Eva Toulouze.

Bakalaureusetööd

Maur Kuura „Kohila mõisa kui kultuuripärandi kasutus ja väärtustamine aastatel 2000-2025“.

Juhendaja Ester Bardone.

EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Magistritöö

Ave Varik „Hädemeeste murraku tutvustamine põhikooliõpilastele: õppematerjalide koostamine“.

Juhendajad Karl Pajusalu ja Maigi Vija.

AJALOO JA ARHEOLOOGIA INSTITUUT

Magistritööd

Kristjan Raja „Materiaalse kultuuripärandi säilitamise perspektiiv Eestis: muuseumide vaatenurk“.

Juhendaja Kurmo Konsa.

Kristo Oks „Eesti muistne rauatootmine: paigad, toodang ja protsess“.

Juhendaja Kristjan Saage.

USUTEADUSKOND

Magistritöö

Saile Johanna Langsepp „Sakraalne tants etenduskunstina. Kanoonilised tähendused ja rituaalsed vormid koreograafias“.

Juhendaja Erki Lind.

VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Pärandtehnoloogia

Magistritööd

Tiina Angerjärv "Maakivimüüride vuukimine ajalooliste ja tänapäevaste vahenditega".

Juhendajad Madis Rennu ja Alo Peebo.

Signe Susi „Ajalooste fotode kasutamine eesti rahvarõivaste uurimisel. Juhend rahvarõivavalmistajale ja -kandjale“.

Juhendaja Inna Raud.

Jaana Reissar „Muhu meeste silmkoelised kampsunid (vavid) 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul, nende ajastutruud valmistamise tehnoloogiad“. Juhendaja Kristi Jõeste.

Lõputööd

Tiiu Kängsepp-Prost „Seto naise sukmanite ja kitasnike iseloomulikud tunnused. Seto sukmani aineiline kleidikollektsioon, „OËE JA ÕED““. Juhendaja Riina Tomberg.

Katrin Põdra „Põltsamaa tüüpi preeside valmistustehnoloogia ja tööriistade taasloomine: traditsioonide ja tänapäeva kohtumine ehteloomes“.

Juhendaja Väino Niitvägi.

Aivo Välja „1000-aastane nuga. Eesti 10. sajandi paksuseljalise võitlusnoa sepiamisest“.

Juhendajad Aivo Saage ja Mart Reino.

Tantsukunst

Lõputöö

Tuuli Torop „Sooliselt kaasava pedagoogika rakendamise võimalused eesti rahvatantsu õpetamises“.

Juhendaja Ele Viskus.

Kogukonna haridus ja huvitegevus

Lõputööd

Kati Velner "Kultuurikeskuse tegutsemise võimalused kogukonnakeskusena Viljandi Sakala Keskuse näitel".

Juhendaja Külli Salumäe.

Anneli Telvar "Draamaringi loomine ja läbiviimine täiskasvanud intellekti-puudega inimestele".

Juhendaja Külli Salumäe.

Triin Pappel "Viimsi Muusikaliteatri areng aastatel 1999-2024".

Juhendaja Külli Salumäe.

Kultuurikorraldus

Lõputööd

Helene Uusallik "Lelle isetegevuslaste peo korraldamine".
Juhendaja Anu Rannu.

Meelis Tammemägi "Jazzkaar 2025 – Jazz Meets Art – mõotes mõõtmatud kunstis, muusikas ja festivalikorralduses".
Juhendajad Eva Saar ja Anu Rannu.

Triinu-Liis "Tarros "Euroopa päev ja Uma Mekk kevadlaat".
Juhendaja Jorma Sarv.

Siim Rammul "Rubiini platsi kogukonnapäev".
Juhendajad Jorma Sarv ja Kristina Libe.

Kersti Perandi "Väägvere Pasunakoori ja Tartu Valla Muusikakooli lauluõpilaste ühine kevadkontsert".
Juhendaja Kristina Kuznetsova-Bogdanovitš.

Merili Tambu "TÜVKA diplomilavastus "Õnnelike surnute aed" produktsioon".
Juhendaja Tiiu Tamm.

Astrid Uus "Viljandi pärandusfestivali päranduspidu".
Juhendaja Evelin Lagle-Nõmm.

Annabell Sarapuu "Muusikafestival "Tallinn Music Week" 2025".
Juhendaja Kristina Kuznetsova-Bogdanovitš.

Keidi Järvemägi "Viljandi Hansapäevad 2024".
Juhendaja Anu Rannu.

Ennika Taavet "Merefestival "The Tall Ships Races Tallinn 2024".
Juhendajad Marje Tõemäe ja Anu Rannu.

Grete-Liis Ritari "Rita Ray söbrapäevakontserdid".
Juhendaja Jorma Sarv.

Gerda Lizett Puju "Tartu Ülikooli Sümfooniaorkestri kevadkontsertide korraldamine".
Juhendaja Anu Rannu.

Ele Puidet ""Kui armastusel oleks keel" – muusika, tants ja pulmapildid läbi aja ühes õhtusöögiga".
Juhendaja Kristina Kuznetsova-Bogdanovitš.

Pillerin Pihelgas "Tõstamaa Suveteatri lavastus "Ottabeth" väljatoomine ja etendamine".
Juhendaja Hannele Känd.

Janetta Lukk "Kultuurikorralduse sügiskool 2024".
Juhendaja Kristina Kuznetsova-Bogdanovitš.

Loovprojektide juhtimine

Magistriprojektid

Margot Older "Bringing local flavours together: a strategic plan for a food festival in Viljandi" (Kohalike maitsete ühendamine: Viljandi toidufestivali strateegiline plaan).

Juhendaja Markko Karu.

Kaisa Pukk "Launching digital platform for event planning and marketing in Ida-Virumaa" (Ida-Virumaa ürituste planeerimise ja turunduse digitaalse platvormi käivitamine).

Juhendaja Markko Karu.

Loodus- ja täppisteaduste valdkond

ÖKOLOOGIA JA MAATEADUSTE INSTITUUT

Doktoritöö

Andres Rõigas „Rural marketing: connections between local government, communities, and heritage“ (Maapiirkondade turundus: seosed kohaliku omavalitsuse, kogukondade ja kultuuripärandiga).

Juhendajad Jussi Sakari Jauhiainen, Kadri Leetma.

EESTI MAAÜLIKOOL

PÕLLUMAJANDUSE JA KESKKONNAISNTITUUT

Magistritööd

Christofer Lodeson „Nõukogude Eesti maapiirkonna ehituspärand ja selle kasutuspotentsiaal“.

Juhendaja Tarmo Pilving.

Kersti Kollom „Aiapidamise praktikad ja koduaedades kasvatatavad kultuurid nõukogude perioodil ja tänapäeval Lõuna-Eesti näitel“.

Juhendajad Ulvi Moor ja Anneli Banner.

Helen Viira „Turismi võimalused UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja kantud Soomaa haabjakultuuri toetamisel“.

Juhendaja Kaisa Linno.

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

ÄRIKORRALDUSE INSTITUUT

Magistritööd

Kristi Onkel "Kohalike omavalitsuste kultuuritöötajate tööpõimitus, tööga seotus, töömotivatsioon ja töörahulolu".

Juhendaja Tiiu Kamdron.

Reili Valk "Perede külastuskogemuse parandamine Eesti muuseumites: teenusedisaini vaade".

Juhendaja Jana Kukk.

Janeli Janson "Ürituskorraldajate roll keskkonnajalajälje vähendamisel ärikliendi teekonnal".

Juhendaja René Arvola.

TALLINNA ÜLIKOOL

Inseneriteaduskond

HUMANITAARTEADUSTE INSTITUUT

Magistritöö

Carmen Karp "Tekstimõistmise arendamine muinasjuttude abil II ja III kooliastmes aktiivõppemeetodeid ja lugemisstrateegiaid kasutades. Tegevusuuring".

Juhendaja Ave Matteus.

BALTI FILMI, MEEDIA JA KUNSTISE INSTITUUT

Magistritöö

Kadri Jüriado "Lastekoor laulupeo ettevalmistusprotsessis Valgu Põhikooli lastekoori näitel".

Juhendaja Kristi Kiilu.

Eeva Kumberg

Eesti Rahvakultuuri Keskuse koolitusspetsialist

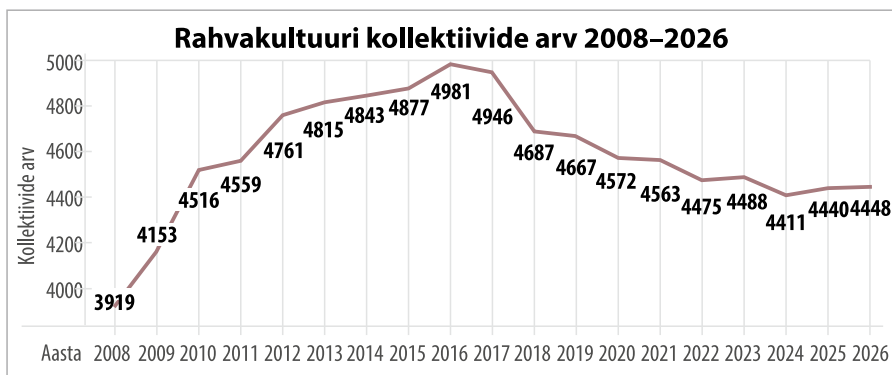
Rahvakultuuri statistikast 2008–2026

Eesti Rahvakultuuri Keskus (ERK) kogub rahvakultuurialast statistikat alates 2008. aastast. Selleks haldab ERK andmekogu (RAKU). Kuni 2018. aastani oli andmekogu RAKU avalik ja kõigile kättesaadav, muutunud andmekaitse reeglite tõttu see praegu enam avalik ei ole. Isikuandmete kaitse on meie jaoks oluline ning me juhime nende töötlemisel isikuandmete üldmäärusest ja avaliku teabe seadusest.

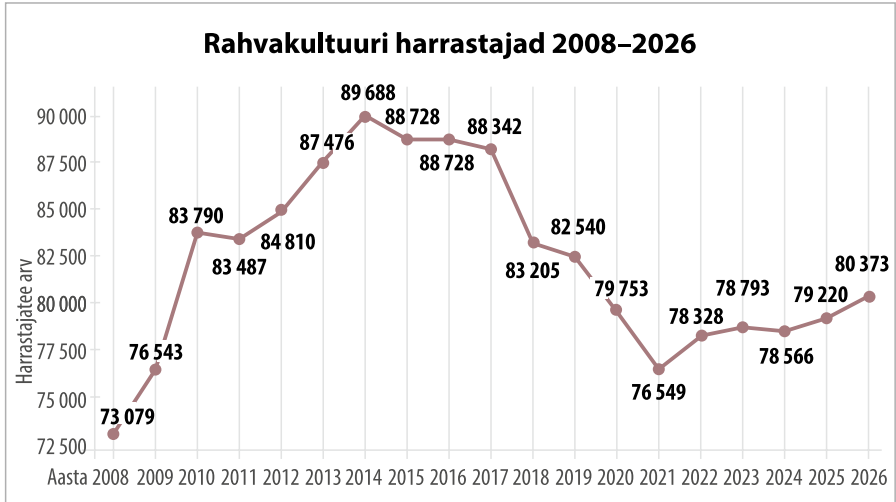
ERK-i hallatav rahvakultuuri andmekogu hõlmab järgmisi valdkondi: rahvatants, tants, koorilaul, vokaalmuusika, käsitöö, harrastusteatrid, rahvamuusika, puhkpillimuusika, instrumentaalmuusika, folkloor ja kultuurikorraldus. Kord aastas edastatakse teavet Statistikaametile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Kultuuriministeeriumile. RAKU andmete põhjal on võimalik analüüsida rahvakultuuri valdkonnas toimuvaid protsesse, maakonna tasandil kollektiividesse kaasatuse ulatust ning üldisemaid valdkonnas toimuvaid muutusi.

Rahvakultuuri harrastajate koguarv kasvas perioodil 2008–2014 jõudsalt ning saavutas tipu 2014. aastal (89 968 harrastajat). 2026. aasta alguses on rahvakultuuri harrastajate koguarv 80 373. Rahvakultuuri kandepind põhineb eeskätt lastel ja täiskasvanutel (72% harrastajate koguarvust).

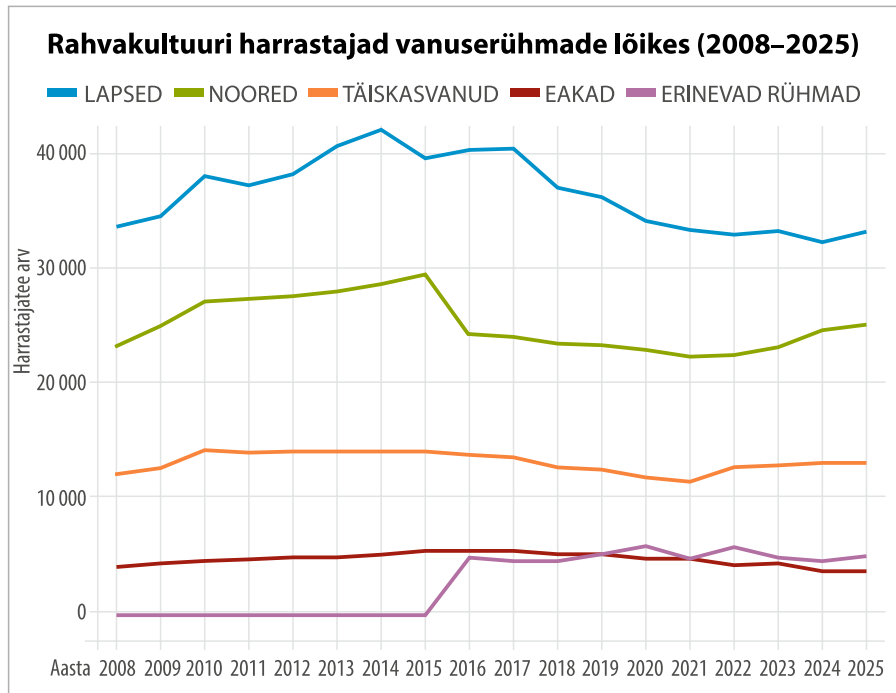
Koroonapandeemia mõjul oli aastatel 2020–2021 osalemise langus märgata kõigis rahvakultuuri valdkondades ja samuti kõigis vanuserühmades. Taastumine on olnud kiireim noorte vanuserühmas, mõõdukas täiskasvanutel, aga nõrk eakate seas.

Joonis 1. Rahvakultuuri kollektiivid 2008–2026

Joonis 2. Rahvakultuuri harrastajad 2008–2026

Joonis 3. Rahvakultuuri harrastajad vanuserühmade lõikes

Rahvakultuuri valdkonnad

Koorilaulu valdkond kasvas kuni 2014. aastani, seejärel toimus märgatav ja pikaajalisem langus. Pärast 2021. aastat on alanud taastumine, kuid osalejate arv ei ole jõudnud varasema tipuni. Koorilaul on täna suurima harrastajate arvuga rahvakultuuri valdkond.

Rahvatants näitab pikaajalist kasvutrendi. Langusperiood pandeemia-aastatel oli mõõdukas ning taastumine on olnud suhteliselt kiire. Tegemist on kõige stabiilsema rahvakultuuri valdkonnaga.

Rahvamuusikas on pärast 2021. aastat toimunud tugev tõus ning 2026. aastaks on harrastajate hulk valdkonna kõrgeimate arvuliste näitajatega.

Harrastusteatri iseloomustab kahanemistrend, mis süvenes eriti pärast 2020. aastat (Covid-19 mõju). Õnneks viimasel aastal on siiski märgata väikest kasvutrendi.

Puhkpillimuusika on olnud pikaajaliselt stabiilne, aga pandeemia-aastad tõid kaasa languse, millest taastumine on kogu valdkonnale olnud suhteliselt aeglane.

Käsitöö valdkond on olnud suhteliselt stabiilne, koroonapandeemia aastad tõid kaasa languse, mille järel on toimunud valdkonna mõõdukas taastumine.

Elava pärandi ja folkloori harrastajate arv on viimastel aastatel kasvamas. Et osa rahvatantsu ja rahvamuusika kollektiive tegeleb ka folkloori ja pärimusega, siis realselt on valdkonnas tegutsejaid (projektipõhised folkloorikavad teatud festivalide ja sündmuste raames) enam, kui kajastub statistikas.

Kokkuvõtteks

Rahvakultuuris osalemine on pikaajaliselt stabiliseerunud tasemele, mis jääb alla 2014.–2015. aasta tipule, kuid näitab noorte ja täiskasvanute seas taastumist ning kasvu. Eakate osalus on languses, mis suurendab mitut põlvkonda kaasavate kollektiivide tähtsust ning rõhutab järelkasvu ja kogukondliku sidususe rolli rahvakultuuri jätkusuutlikkuses.

Kaja Allilender

Eesti Rahvakultuuri Keskuse regionaalosakonna juhataja

www.rahvakultuur.ee

